

## הישיבה הארבע-מאות-ושישים-ושתיים של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, ו' באב התשמ"ח (20 ביולי 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

### א. ציון מאה שנה להולדתו של ש"י עגנון

בחלק ניכר של יצירתו דרים בכפיפה אחת התהליך הקשה של מיוג הגלויות ובניינו המחודש של עם ישראל עם מצוקת היחיד וקשיי ההסתגלות במציאות החדשה ולעמים האכזרית.

בגיל 20 עלה עגנון לראשונה לארץ, יצא לגרמניה, שם למד ונישא לאסתר מרקס. מ-1924 הוא חי בארץ עד יום מותו. למלוא ההכרה במפעלו הספרותי זכה עוד בחייו, חושבה הצנוע של שכונת חלפיות בירושלים היה פעמיים חתן פרס ישראל, וב-1966 היה הישראלי הראשון שקיבל פרס נובל. הוא הלך לעולמו כ"א באדר התשל"ל, 1970, אך יצירתו ממשיכה להיות אכן הראשה בספרות העברית ונושא מחקרי רחב לאנשי האקדמיה.

במלאות 100 שנה להולדתו מציינת הכנסת בכבוד ובגאווה את זכרו של אחד מגדולי סופריו של העם היהודי בעת הזאת וככל הזמנים. יהא זכרו ברוך.

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, בימים אלה מציינים אנו 100 שנים להולדתו של שמואל יוסף עגנון, שנולד בבוצ'אץ' שבגליציה המזרחית.

עגנון היה ענק הספרות העברית, מבחינת ההיקף המונומנטלי של יצירתו, אוצר המלים שלה, שאין מגוון ממנו, עולמו הרוחני, המקיף את מקורות היהדות ועולם העיירה, הנוגע בגאולה הציונית, בתנועת העבודה ובעולם הרוח והיצירה האירופיים.

מ"הכנסת כלה", "אגדות פולין", "אורח נטה ללון" ועד "חמול שלשום", "גבעת החול", "עידו ועינס" — ו"שירה", מתואר מעין פרסקו רחב-יריעה של היהדות, הציונות וישראל במאה ה-20.

### ב. הצעה לסדר

נראה לי שאי-אפשר להשלים עם המצב הזה. הכנסת חייבת לתת את דעתה עליו. לא ייתכן שבעיירה כמו בית-שאן, עיר-א-ספר, שכל השנים מתנסית במסות שונות, לא תהיה התעסוקה מוסדרת, ותושביה יסתובבו חסרי פרנסה.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אין ספק שהנושא ראוי להיות מועלה בכנסת. אני מודה לחברת הכנסת עדנה סולודר על שהפנתה את תשומת-הלב של הכנסת למצב קשה זה. לא נמצא כאן לא שר העבודה ולא שר אחר שיכול להתייחס לנושא. לפיכך, ברשותכם, אעביר את הדברים שנאמרו כאן על-ידי חברת הכנסת עדנה סולודר גם לשר הנוגע בדבר וגם לוועדת הכנסת המטפלת בעניין, בתקווה שיימצא לכך פתרון כלשהו.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, לפני שנעבור לסדר-היום, אני מבין שיש הצעה לסדר של חברת הכנסת עדנה סולודר. מהמקום בבקשה.

עדנה סולודר (המעריך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, העיירה בית-שאן סגורה היום מכל ארבע הכניסות שלה ומושבתת, בתגובה על פיטורים פתאומיים של 150 פועלי "כיתין".

אינני יודעת כמה מחברי הכנסת מכירים את המציאות בבית-שאן, שבה מאות מובטלים שעד היום לא נמצא להם סידור. מדי פעם נותנים להם תרופה על-ידי עבודות יזומות, כעיקר בעתירות.

### ג. שאלות בעלי-פה

1. מדוע לא מרשים שלטונות הצבא הכנסת מזון לרצועת-עזה?

2. האם קיימת הוראה לאסור הכנסת מזון לרצועת-עזה? אם כן — האם מוכן השר לבטל אותה, ואם לא — האם מוכן השר להורות על חקירת הנושא?

3. האם מוכן השר לאסור שימוש באמצעי ענישה קולקטיבי אכזרי זה?

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

אני רק רוצה להפנות את תשומת-לבו של השואל — לא רציתי להפסיק אותו באמצע — מקובל ונהוג, וכך צריך להיות.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים עתה לשאלות בעלי-פה, ואני מתכבד להזמין את חבר הכנסת וילנר להציג שאלתא לשר הביטחון.

449. איסור הכנסת מזון לרצועת-עזה

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעיתון "הארץ" מיום שישי, 15 ביולי 1988, פורסמה ידיעה, ובה נמסר מפי קציני צבא ששירתו ברצועת-עזה, שכוחות הצבא אינם מאפשרים הכנסת מזון שנרכש בישראל לרצועת-עזה.

הנני שואל את כבוד השר:

על זה לא קיבלתי תשובה. מה שכתוב ב"הארץ" הוא לא על מה שקרה לפני חמישה חודשים. מי שאל את זה? מכניסים פוליטיקה לדבר אנושי והומני ביותר. זאת לא תשובה.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת וילנר, רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן, במסגרת של דקה.

יאיר צבן (מפ"ם):

ארגוני שר הביטחון, וזו אומנם לא אותה פרשה, אבל העניין דומה: ב־8 ביולי שנה זו התפרסמה, שוב ב"הארץ", ידיעה שאמרה: "צה"ל נוקט נגד כפרים בגדה סנקציות בתחום החקלאי על-מנת להסב לתושביהם נזק כספי בעונה החקלאית — כך הודה אתמול מקור צבאי בכיר בפיקוד המרכז. לדבריו הטלת הסנקציות החקלאיות הועילה מאוד בכפרים עידנא, בית-פוריק ובית-עומר והביאה לרגיעה. לעומת זאת לא הצליחו הסנקציות בכפר קבטיה להביא לרגיעה ולפיכך הוא נשאר תחת ערצור". האם השר מוכן לאשר או להכחיש, ובכל אופן לתת הסבר לפרסום החמור הזה?

היו"ר ש' הלל:

תודה, רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבת וייס.

שבת וייס (המערך):

תודה, אדוני, אני מוותר.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, בבכורה.

שר הביטחון י' רבין:

אני חוזר ואומר לגבי הידיעה ב"הארץ": נכון שזה כתוב ב"הארץ", אבל בבדיקה שנעשתה לא נמצאה שום הוכחה שהדבר החרש, ואני קובע: אין איסור על תושבי עזה לייבא מזון משטח ישראל לאזור עזה. אם תמצא לי תלונה קונקרטית עם שם, אטפל בזה, כי זה בניגוד להוראות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

"הארץ" מפרסם.

שר הביטחון י' רבין:

"הארץ" לא מפרסם שום שם.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

שר הביטחון י' רבין:

אני מציע שמי שהתלונן יסנה עם שם, עם תאריך, עם המועד שבו זה קרה. ההוראות הן הוראות מפורשות, המאפשרות לספק מזון לעזה.

לשאלה של חבר הכנסת צבן: העובדה שבכפרים מסוימים, בעקבות אירועים, נסגר הכפר ולא אופשר שיווק של תוצרת חקלאית מתוכו, העובדה הזאת נכונה. זה לא חל על כלל האזור. מדובר על יישוב אחד או שניים ולא על דבר כללי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מדובר בשיטה.

שר הביטחון י' רבין:

שאלו אם הידיעה נכונה. הידיעה נכונה.

היו"ר ש' הלל:

אני מודה מאוד לאדוני השר על תשובותיו. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת יצחק ארצי להגיש שאלתא לראש הממשלה.

שכשמיגשים נוסח של שאלתא בעל-פה, אין כוונה לחרוג מזה ולהוסיף, אלא במסגרת שאלה נוספת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
מה הוספת?

היו"ר ש' הלל:

זה לא חשוב. זה לא הנוסח שמופיע אצלי. אני לא יודע מה הוספת ואיפה. זה לא מה שמופיע. זה לא משנה. לא רציתי להפסיק אותך כדי שלא להפריע למהלך הדברים. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

1-2. לאחר בדיקה התברר, שהדברים אינם נכונים. לכן אין מקום לשאלה השנייה כפי שהיא מנוסחת כאן. אין מניעה להכניס מזון על-ידי החושבים החיים ברצועת-עזה.

3. לכן אין צורך לבטל החלטה שלא קיימת. אוסיף ואומר, שאם הידיעה הזאת מתייחסת לאירועים שהתרחשו לפני חמישה חודשים — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

שר הביטחון י' רבין:

במה שנוגע להווה, אין דברים כאלה. אין הוראה, אין מניעה להכניס מזון. אין צורך לבטל החלטה שאינה קיימת.

אבל אני מנסה להבהיר: אם הידיעה הזאת מתייחסת לאירוע שהיה לפני חמישה חודשים לערך, כאשר בצורה מופגנת, בהפגנות, ניסו אז גורמים, משקיולים פוליטיים, לארגן משאיות כדי להכניס מזון, אזי לפני חמישה חודשים אכן המשאיות הללו, שלוו בהפגנה פוליטית, נעצרו. מאז לא היו דברים כאלה.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, אני מודה לך מאוד. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מאיר וילנר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבקש לשאול גם כן.

היו"ר ש' הלל:

לפני שחבר הכנסת וילנר יעלה אני צריך להזכיר שוב לחברי הכנסת, ודאי לחברי ועדת הכנסת, שאני אמר לתת במידת האפשר רשות דיבור למישהו מהקואליציה ולמישהו מהאופוזיציה. יתר על כן, זה נדיר מאוד שאוכל לתת רשות לשאלה נוספת לשני אנשים מאותה סיעה, מה גם שיש אנשים אחרים. יש לך אפוא כעיה, חבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה. חבר הכנסת מאיר וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרף להגיד שלא קיבלתי כלל תשובה. השאלה היתה על מה שקרה עכשיו ופורסם בעיתון "הארץ" ב־15 בחודש זה: "בשבוע שחלף החרמו קציני המינהל האזרחי במחסומי ארז ונחל-עוז מזון רב שניסו תושבי עזה" — תושבי עזה, שום הפגנה פוליטית — "להכניס לאזור, ובכלל זה ירקות וכשר. קצין צה"ל במחסום" — והלוא כתוב איזה מחסום — "אמר ל"הארץ" כי חל איסור מוחלט על תושבים להכניס מזון לרצועה. חיילי המחסום סיפרו כי באים אליהם תושבים רבים ומבקשים מהם אוכל. אחד מחיילי המילואים מסר: כימים שחלפו הילקתי לתושבים מלונים, אבטיחים, ויש שאפילו באים ומתחננים שאתן להם לחם. ידוע לנו כי במחנות הפליטים יש מחסור חמור באוכל".

יש פעילות כזאת, באיזו מידה יש שילוב בין הפעילות של הקרנות האלה לבין הפעילות של הרשויות המקומיות ושל התקציבים הממשלתיים או התקציבים העובדים דרך הממשל הצבאי.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דב שילנסקי, במסגרת של דקה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני השר, כל בר-בשר בארץ-ישראל יודע, כי קרן-זנבה אינה הקרן היחידה שבמסווה סוציאלי או ככל כסות אחרת מעבירה ומזרימה כספים לארגונים עוינים לישראל השואפים להשמדה. צפינו השבוע בטלוויזיה וראינו תמונה רחבה בעניין זה. מה ידוע לשר על כך ומה בדעת גורמי הביטחון לעשות על-מנת שכספים אלה לא יועברו לישראל?

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

זה נכון שפועלות קרנות נוספות, המעבירות כספים לארץ וליהודה, לשומרון ולחבל-עזה. הקריטריון הוא יעדי הכספים הללו. אם הם למטרות רווחה, כפי שצינתי אותן קודם, הרי אין מניעה להעברתם.

אני רוצה לציין, שהיו מקרים של משלוחים שנשלחו לארץ והוחזרו חזרה בשל העובדה שהנמען של המכילות האלה היה אש"ף. כיוון שאנחנו איננו מכירים בכתובת כזאת, הוחזרו המכילות האלה למקום מוצאן.

המטרות המוסוות אינן יכולות להיות סיבה לאיסור המשלוחים, אלא אם כן תהיינה העובדות ידועות, שהכספים הללו משמשים למטרות אחרות. אם כך יהיה, הרי תינקט לגביהם פעולה אחרת מזו הננקטת היום.

היו"ר ש' הלל:

תודה לאדוני השר.

447. קרן-זנבה

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, באמצעי התקשורת התפרסמו הדעות בדבר מהותה של קרן-זנבה, המוצגת כקרן למימון פעילות סוציאליות בסקטור הערבי והדרוזי, ולחלופין — כזרוע של אש"ף למימון פעילות בלתי חוקית.

ברצוני לשאול:

1. מה היא מהותה של קרן-זנבה?

2. אילו סכומים הוזרמו דרכה?

3. מה הם יעדי הפעולה של מימון זה?

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר קורפו, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

1. עמותת סעד, הרשומה על-פי חוקי שווייץ והוקמה ביוזמת פעילי קרן-ירושלים, שהיא עמותת סעד פרו-פלשתינית מיסודה של השדולה הפלשתינית בארצות ערב ואירופה. רובם מקורבים לאש"ף וחלקם חברים בו רשמית.

2. הסכום נאמד במאות אלפי דולרים בשנה.

3. המוסד הגורר על-ידי מפעיליו כעמותה אפוליטית, שתכליתה לסייע לפלשתינים בארץ ובשטחים בתחומי החינוך, הבריאות, הכלכלה, החברה, התרבות והרווחה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני השר, אני יודע שמדיניותה של הממשלה היא לעודד קרנות סעד — כפי שמעודדים קרנות סעד ליהודים, כך מעודדים קרנות סעד גם לערבים. הייתי רוצה לדעת אם יש לממשלה תמונה יותר כוללת לגבי קרנות סעד אחרות אשר באות מגורמים ערביים או מגורמים כלל-עולמיים, באיזו מידה

## ד. שאלות ותשובות

היו"ר ש' הלל:

2. אי-הבנה מצערת ביחס לנוהל השידורים האלו במחלקה הממונה על הקריינים ובמחלקה הממונה על עורכי החדשות.

3. הנהלת הרדיו עמדה על התקלה בעקבות שאלות מאזינים, ותיקנה את המעוות. השידורים עומדים להתחדש השבוע.

4452. שידור זמני הדלקת נרות שבת

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ט בתמוז התשמ"ח (4 ביולי 1988):

נמסר לי כי "קול ישראל" הפסיק לשדר את זמני כניסת השבת, לאחר שנים רבות שבהן נכלל מידע זה במהדורת החדשות של השעה 15:00 בימי שישי.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה לך עובדת הפסקת שידור זמני כניסת

השבת?

2. מדוע הוחלט להפסיק לשדר את זמני כניסת השבת, זאת כאשר מדובר רק במלים מספר וכמידע הדרוש למאות אלפי מאזינים?

אנחנו עובדים לשאלות רגילות, ואני מתכבד להזמין את שר החינוך והתרבות להשיב על כמה שאלות.

4451. שידור זמני הדלקת נרות שבת

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ט בתמוז התשמ"ח (4 ביולי 1988):

נמסר לי ש"קול ישראל" הפסיק לשדר את זמני הדלקת נרות לשבת.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — מה היא הסיבה להפסקה?

3. האם פנה השר להנהלת רשות השידור כדי להחזיר את שידור זמני הדלקת הנרות?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

למורות-חיילות להוראת הערבית, בשיתוף אולפן "עקיבא" ומכללת לוינסקי — גם כן לחטיבות הביניים.

תוכניות ההכשרה משתנות עקב שינוי בתוכניות הלימודים.

4474. קציני ביקור סדיר

חבר הכנסת ת' זיאד שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו בתמוז התשמ"ח (11 ביולי 1988):

ברצוני לשאול:

1. מה הוא המספר הכולל של קציני ביקור סדיר — קב"סים — בארץ?
2. כמה מהם ערבים, ובאילו יישובים ערביים הם עובדים?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

98 קב"סים.

2. בפעם הראשונה יופעלו השנה קב"סים במגזר הערבי. כיום יש 10 קב"סים ערבים הפועלים ביישובים: מזרח ירושלים, יפן, נצרת, שפרעם, דבוריה, טורען, מגידאל-כרם, תמרה, בעינה, אוס-אל-פחם, ערערה, ג'סר א-זרקא, ג'ת, דלית-אל-כרמל, עוספיה, לוד — העיר הערבית, טייבה, טירה, קלנסואה, בקה-אלי-ערביה. עוד 10 יישובים בתכנון.

4477. התקנת מזגנים בבתי-ספר

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו בתמוז התשמ"ח (11 ביולי 1988):

בתשובתך על שאילתא מס' 3781, מיום 19 בנובמבר 1987, בעניין התקנת מזגנים בבתי-ספר באזורים חמים במיוחד, אמרת שמשרדך עוסק בנושא.

ברצוני לשאול:

מה נעשה בנושא והאם יש לצפות שבתי-הספר בערכה, בבקעת-הירדן ובבקעת בית-שאן יוכלו להסדיר מיזוג נאותים בשנת הלימודים הקרובה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בהמשך לתשובתי על השאילתא של חברת הכנסת עדנה סולודר מס' 3781, מ"ד בדצמבר 1987 — נושא מיזוג האוויר מוכר במשרדנו. לצורך טיפול נאות ערכנו סקר של כל המועצות האזוריות והמקומיות לאורך בקעת-הירדן, מהמועצה האזורית עמק-הירדן וטבריה התחתית ועד אילת. הודעתי אז שנקים ועדה מקצועית, ואומנם הדבר נעשה.

הבדיקה נעשתה לגבי כל בית-ספר ובית-ספר, וכמהלך הבדיקה התברר לנו, שחלק מהמועצות נקטו יוזמה עצמית, וכשנים האחרונות החלו להתקין מכשירי מיזוג אוויר בבתי-הספר. לגבי חימום, ידוע שיש לנו תקן מיוחד.

מפתח הבנייה לבניית מוסדות חינוך חדשים כולל, בין היתר, התקנת מערכות חימום בבתי-ספר הנמצאים באזורים קרים. הקריטריונים נקבעו בהתייעצות עם אנשי מדע. לעומת זאת אין הסכמה דומה אוטומטית לגבי מיזוג אוויר.

כפי שאמרתי, כמה מועצות מקומיות נקטו יוזמה עצמית.

התקציב הנדרש להשלמת המיזוג הוא 9 מיליוני שקלים, וזהו הסכום שהגשנו בהצעת התקציב 1988, מתוך כוונה להתחיל באופן הדרגתי בהשלמת התקנת מיזוג האוויר במוסדות החינוך. לצערי, לא אישרה הממשלה סכום כלשהו

3. האם נשקל לחדש שידור זמני כניסת השבת כנ"ל?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה נא תשובתי מהיום על שאילתא וזה, מס' 4451, של חבר הכנסת אליעזר ולדמן.

4457. לימוד השפה הערבית

חבר הכנסת ג' יציק שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ט בתמוז התשמ"ח (4 ביולי 1988):

בתוכנית "מבט" ב-18 ביולי 1988 הוקרנה כתבה על מחסור בקציני מודיעין, עקב המחסור בדוברי ערבית בקרב בוגרי תיכון.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא אחוז תלמידי הכיתות הגבוהות הלומדים ערבית?

2. מה נעשה על-מנת למשוך תלמידים ללמוד ערבית?

3. מה היא רמת בוגרי המגמות המזרחניות?

4. האם תוכנית הלימודים מאפשרת לתלמיד לשלוט בשפה הערבית, פחות או יותר כפי שהוא שולט בשפה האנגלית?

5. האם נלמדת הערבית המדוברת?

6. מה היא ההכשרה שעוברים המורים לערבית?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

1. 10% בכיתה י' לומדים כ-10,000 תלמידים, בכיתה י"א — כ-4,000, ובכיתה י"ב כ-2,300. זוהי הגדלה של 10% לעומת מספר הלומדים בהתשמ"ז. כללית אני יכול לומר, שבשנתיים האחרונות חל בלימוד הערבית גידול בשיעור של כ-30%.

2. כפי שהודעתי בסקירתי על פעולות משרדי, השפה הערבית חיהפך מקצוע חובה בהדרגה, כמשך שש שנים, החל משנת התשמ"ט. כשלב הראשון ילמדו אותה הכיתות בחטיבות הביניים; בשלב השני — הכיתות בחטיבה העליונה, ומדי שנה אנו מגדילים את מספר שעות ההוראה בהן. כמו כן, אנו מגדילים את מספר המורים המכשירים עצמם להוראת הלשון הערבית, והכשרה מיוחדת ניתנת ל-20 עתודאים לחטיבות עליונות באוניברסיטת בר-אילן.

3. כיום הרמה היא ממוצעת, אולם היא משתפרת מדי שנה, שכן נכתבה תוכנית לימודים חדשה ונערכות השתלמויות מורים שנתיים.

אני שבע רצון באופן חלקי בלבד מההישגים עד כה, ומשום כך הקמנו לפני כשנתיים יחידה מיוחדת לטיפול בכל מישורי העבודה.

4. יש שוני בין אנגלית לערבית, שכן בערבית קיימות למעשה שתי שפות: הספרותית והמדוברת. בתוכנית משרדנו, תלמיד שיסיים כיתה י"ב מורחנית, ידע גם ערבית מדוברת.

5. התשובה חיובית. בבתי-ספר יסודיים רבים נלמדת הערבית המדוברת. על-פי תוכניתנו, מקום שמלמדים בו, ימשיכו ללמד בו, אבל בחטיבות הביניים יתחילו בעתיד בספרותית ובכיתות העליונות במדוברת.

6. הכשרה באוניברסיטאות — לחטיבה העליונה, הכשרה במכללות — לחטיבת הביניים, וקורסים מיוחדים

5. האם קיימת תופעה של הוצאת נשק ותחמושת מרשות הצבא עלידי קצינים וחילים?

שר הביטחון י' רבין:

1. בשנת העבודה 1986/87 נרשמה ירידה של 7.6% במספר פסקי הדין שניתנו במשפטי סמים.

2. נוסף על פעולות אכיפה נוקשות מקיים צה"ל מערך הסברה רחב היקף. באחרונה הושלם מערך הסברה למפקדים בכל הרמות. נוסף על כל אלה משהדר צה"ל צרכני סמים או כאלה שיש נגדם עדות מעברתית על שימוש חוזר בסם.

3. התשובה חיובית.

4. צה"ל מקנה לקציניו ערכים הנוגדים שררה והחזקות בחיילים. קצינים האשמים באשמה הנ"ל עומדים לדין.

יש להדגיש כי מספר העבירות הנ"ל מגיע ל-0.6% מכלל העבירות הקיימות בצבא.

5. אין תופעה כזאת. מדובר במקרים חריגים שבהם מוציאים חיילים נשק מרשות הצבא. חיילים אלה עומדים לדין ונידונים לעונשי מאסר לתקופות ארוכות.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני שר הביטחון, כידוע הוקמה רשות למלחמה בסמים בראשות ראש הממשלה. האם מורגשת פעילות הרשות בכל מה שנוגע לצה"ל ולכוחות הביטחון?

היו"ר ש' הלל:

שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

צה"ל משתתף בפעילות הרשות. עיקר פעילותה של הרשות הוא בתחומים הרבה יותר רחבים. בכל מה שקשור בצה"ל, המערכת הצבאית נחונה לשליטה של מנגנוני הפיקוד, הבקרה והשפיטה יותר מאשר המערכת האזרחית. אך מסתייעים בפעילות הרשות בכל מה שקשור לקבלת מידע על קשר בין אזרחים לצבא. דרכי אספקת סם או מגעים בין אנשי צבא לאלה העוסקים בסמים בתחום האזרחי.

3751. איסור כניסת חיילי צה"ל

לקיבוץ רביבים

חבר הכנסת י' מצא שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

הועברו אלי צילומי שלטים, המצורפים בזאת, האוסרים כניסה של חיילי צה"ל לקיבוץ רביבים.

ברצוני לשאול:

1. מתי נאסרה כניסת חיילי צה"ל לקיבוץ רביבים? האם נמשך האיסור עד היום?

2. מדוע חל האיסור, ומה היא מעורבות המשק ביוזמת האיסור?

3. האם יש משקים וקבוצים נוספים שאסרו כניסה של חיילי צה"ל לתחומם?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. השלטים הוצבו ברעה אחת עם צה"ל, במטרה שכל כניסה של רבים, לא של יחידים, תתואם מראש.

למטרה זו. אנו נחזור ונעלה את הנושא — כלי נדר, בעזרת השם — אני מקווה שיעשה זאת כל מי שיהיה שר חינוך, בין שאני אהיה שר החינוך ובין שיהיה מישהו אחר, לקראת דיוני התקציב של השנה הבאה.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד השר, כידוע יש כבר היום מוגנים דרתיכליתיים. במזגן אחד אפשר גם לקרר וגם לחמם. לכן אני מקווה, שלפחות לגבי בנייה חדשה הדבר נכלל במחיר עלותו של הבניין. האם נעשה ניסיון לגבש יחד עם המועצות האזוריות והמקומיות תוכנית, ואולי אפילו תוכנית רב-שנתית, כדי לענות על הצורך במיזוג אוויר, שהוא צורך הכרחי לקיום לימודים באזורים חמים, ואני מדברת בתור בעלת ניסיון.

היו"ר ש' הלל:

כבוד השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לגבי ההצעה הראשונה, אני מניח שהוועדה היתה מודעת להצעה זו. מכל מקום, אעביר את דברי או את הצעתך לוועדה, והיא תבדוק את הדבר. ייתכן שאפשר באותו מתקן דרתיכלית לספק את הצורך הזה.

בנוגע להצעה השנייה, אם אין תקציב מטעם המדינה, קשה לשתף את המועצות האזוריות בדיונים כלשהם. אם הן רוצות — הן עושות זאת בעצמן. עד עכשיו, חוץ מהמועצות חמר, הערבה ואילת לא הותקנו על חשבוננו מוגנים. זו באמת בעיה כאובה. זו ממש בעיה חריפה בימי הקיץ. הממשלה לא אישרה סכומים למיזוג אוויר לבתי-הספר. אני מקווה שבשנה הבאה היא תתקן את המעוות הזה.

היו"ר ש' הלל:

אני מודה מאוד לאדוני השר. אני מתכבד להזמין את שר הביטחון להשיב על כמה שאלות.

3637. עלייה בשיעור עבירות הסמים וההתעללויות בחיילים בצה"ל

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הביטחון ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בעיתונות נמסר, כי ב-12 החודשים שחלפו חלה עלייה של 150% במספר פסקי הדין שניתנו בתידין צבאיים בנושאי סמים; במהלך השנה הועמדו לדין 498 חיילים וקצינים. כמו כן, חלה עלייה של 122% בפסקי-דין על התעללות ושררה של מפקדים כלפי חיילים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו על העלייה הגדולה בצריכת סמים בצה"ל?

2. מה הן הפעולות אשר נעשות בצה"ל כדי להדביר את הנגע?

3. האם נוקטים בצה"ל את השיטה של הרחקה או שחרור מצה"ל של חיילים אשר עלולים לגרום את חכיהם לשימוש בסמים?

4. האם פחתה ההתעללות והשררה של מפקדים כלפי חיילים עקב פסקי-הדין שניתנו במקרים מסוימים? מה עושה צה"ל כדי לעקור נגע זה מקרבנו?

1. האם יש חלופות למטוס "לביא"? אם כן — אילו הן?
2. אם יש חלופות למטוס "לביא" והחשאיית יפה להן, אשמח אם תדווח עליהן לוועדת החוץ והביטחון.

תשובת שר הביטחון י' רבין:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1-2. התשובה חיובית: דיווח על כך נמסר לוועדת המשנה של ועדת החוץ והביטחון.

4028. הושבת פלשתינים על חלקו הקדמי של רכב צבאי  
חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום י"ז בטבת  
התשמ"ח (7 בינואר 1988):

ב־22 בדצמבר 1987 פורסמה בעיתון "הארץ" ידיעה, שלפיה ראה אחד משגרירי ישראל בחוף-לארץ, במסגרת דיווח בטלוויזיה בארץ כהונתו על האירועים בשטחים, תצלום של מכונת צבאית ישראלית שעל חלקה הקדמי יושבים פלשתינים. עוד נמסר, כי השגריר הצליח לרשום את מספרו של הרכב ולהעבירו ארצה, וכי נפתחה חקירה בנדון.

מן הידיעה בעיתון הובן, כי הפלשתינים נאלצו לשבת על חלקו הקדמי של הרכב הצבאי כדי להבטיח את נוסעי הרכב מפני פגיעת אבנים ו/או בקבוקי תבערה.

ברצוני לשאול:

1. האם הוצגו ברשתות הטלוויזיה הזרות תצלומים הכוללים את המקרה הנ"ל?
2. האם מצויים בידי מערכת הביטחון הפרטים הללו — עדות השגריר, מספר המכונת וכו'?
3. האם המקרה הנ"ל הוא מקרה יחיד, או שהיו עוד מקרים כאלה?
4. האם נעשה הדבר כפקודה, או שהיה יוזמה פרטית של חייל או של חיילים?
5. האם נפתחה חקירה בעניין זה, ואם כן — מה הם ממצאי החקירה?

שר הביטחון י' רבין:

אני מצטער, אני ער לעובדה שחלף זמן רב מאז החלה, או ניתנה ההוראה, לחקירה, אך טרם הגענו לממצאים שיאפשרו לי לענות תשובה ודאית ומוחלטת בנושא השאלתא.

לאחרונה הוריתי שוב להחיש את החקירה כדי לקבל תשובה ברורה, ולהשתמש במידת האפשר כתמונה שאליה התייחסת בשאלה כדי לראות האם ניתן לזהות את אלה שהיו לכאורה מעורבים בכך. אני מקווה שנגיע לכך. אין לי ספק, שזה בניגוד להוראות הצבא ובניגוד לנוהגות ולערכים של הצבא. לצערי הרב, אינני יכול לומר שהגענו למיצוי מלא של החקירה.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):  
כבוד היושב-ראש, אני מעריך את גילוי הלב של שר הביטחון, המורה שלאחר כשבעה חודשים אין לו עדיין תשובה על השאלתא הזאת, שהעסיקה מאוד בשעתה את אמצעי התקשורת.

הייתי רוצה לשמוע, האם ניתן להעריך מתי תהיה תשובה ברורה וחד-משמעית לגבי עצם האירוע ולגבי מי שאחראי לו.

3. התשובה חיובית. כל זאת כדי לאפשר תיאום, ולא כדי למנוע כניסת חיילים למשקים.

3754. פתיחת בית-יולדות באל-בירה

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הביטחון ביום כ"ו בחשוון  
התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

'אגודת הסהרה-האדום הירדנית באל-בירה, באזור רמאללה, הקימה בניין חדש בעיר, כדי שישמש בית-יולדות באזור. הבניין הוקם לפי הדרישות, ואושר עליידי מינהל הבריאות ברמאללה. משום מה, מתעכב אישור המינהל האזרחי זמן ממושך.

ברצוני לשאול:

האם מוכן כבוד השר להורות על מתן האישור לפתיחת בית-היולדות? אם כן — מתי?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כאזור רמאללה אין צורך בשלב זה כתוספת מיטות ליולדות. היות שמספר המיטות הקיימות למטרה זו מספק את הצרכים.

הנושא נבדק על-ידי הגורמים המקצועיים המוסמכים לטפל בשאלה. אם וכאשר יתעורר הצורך — יישקל העניין שוב.

3944. מטווח אימונים סמוך ליישוב בית-אל

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הביטחון ביום כ"ה בכסליו  
התשמ"ח (16 בדצמבר 1987):

בעיתון "דבר" מיום י"ג בכסליו התשמ"ח (4 בדצמבר 1987) נמסר, כי כ־70 ילדים נפגעו מירי גז של חיילי צה"ל ביישוב בית-אל ונמלטו בבהלה. הם נצרכו כעיניהם ובגופם, כנראה מירי חיילים במטווח אימונים סמוך. המטווח שוכן במרחק של כ־100 מטרים מבית-הספר.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו על המקרה?

2. אם כן — האם נבדק הנושא על-ידי האחראים?

3. אם הנתונים בכתבה נכונים, האם אין מקום להרחקת המטווח מבית-הספר?

4. מה בדעת משרד הביטחון לפעול כדי שמקרים דומים לא יקרו בעתיד?

שר הביטחון י' רבין:

1. המקרה ידוע לי.

2. העניין נבדק.

- 3-4. האירוע קרה בעת הדגמת רימון גז מדמיע —

ואגב, בשטח פתוח שאין בו סכנה לחיי אדם. כיוון הרוח במהלך ההדגמה גרם לכך, שהגז שינה את כיוונו ועף לעבר היישוב. ננקטו כל האמצעים כדי למנוע הישנות מקרים מסוג זה.

3946. חלופות למטוס ה"לביא"

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר הביטחון ביום כ"ה בכסליו  
התשמ"ח (16 בדצמבר 1987):

עם ביטול פרויקט ה"לביא", הוחלט על ייצור חלופות.

ברצוני לשאול:

מתבצעת החקירה בכל מה שכרוך בפעילות של ישראלים בשטחי יהודה, שומרון ועזה על-ידי משטרת ישראל. זה הנהג, זו הדרך שבה מתבצעים הדברים. איני יכול להוסיף מעבר לכך.

אשר לאירוע אתמול, לפי מיטב זיכרוני, או כפי שדווח לי, זה אירע בשטח הריבוני הישראלי.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
בבית-חנינא.

שר הביטחון י' רבין:  
אני לא יודע על כך, אבל יכול להיות שאתה צודק.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
נהרג צעיר, וכתוצאה מכך היה אירוע במזרח-ירושלים.

שר הביטחון י' רבין:  
אני בטוח שמתנהלת חקירה, ואם לא — אדאג לכך שתתנהל חקירה.

4231. פגיעת חיילים בנהג אוטובוס

חבר הכנסת ת' יואד שאל את שר הביטחון ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

פמ"ז (שמו המלא מופיע במקור) מהכפר מוקיבלה הסיע כאוטובוס של חברת "יזרע'תורס" פועלים העובדים בעיריית חיפה לכפר פארעה שליך שכס ב'1 בפברואר 1988, כפי שהוא עושה יום יום, לאחר שהוריד את הפועלים הוא נעצר בדרכו חזרה על-ידי מחסום צבאי במבואות הכפר ונשאל לאן מועדות פניו. הוא הסביר, שהוא חוזר לכפר מוקיבלה שליך עפולה, וכי הוא עושה את דרכו זו יום יום. החיילים הכו בו עד התעלפות ונטשו אותו נטול הכרה. רק אחרי זמן, לאחר שהתארשש, חזר בקושי לאוטובוס ונסע לקבל טיפול בבית-החולים בעפולה.

ברצוני לשאול:

האם מוכן השר לחקור את התנהגות החיילים כלפי נהג האוטובוס, ואם יימצאו אשמים — להענישם?

תשובת שר הביטחון י' רבין:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בנושא שהעלית בשאלתך נפתחה חקירת מצ"ח — משטרה צבאית חוקרת — ומפקד מצ"ח באזור המרכז אמר להעביר בימים אלה את תיק החקירה לחוות דעתה של פרקליטה צבאית של פיקוד המרכז.

4232. מימון פעילות צה"ל בשטחים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

מאז תחילת האירועים בגדה וברצועה בדצמבר 1987 נאלץ צה"ל להשקיע משאבים ניכרים, שהיו דרושים לו לפעילותו, באזורים אלה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידרוש משרד הביטחון תוספות תקציב לשם כיסוי פעילותו זו?

2. אם כן — מה הם הסכומים שיתבקשו?

3. האם הקטנת התקבולים ממסים ומקדן הניכויים של תושבי השטחים תדרוש תקציב נוסף, השנה ובשנה הבאה, לשם מימון המינהל האזרחי?

שר הביטחון י' רבין:

אני מקווה מאוד שאוכל לעשות זאת בהקדם.

4210. התפרעות מתנחלים בענבתא

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר הביטחון ביום ז' באדר התשמ"ח (25 בפברואר 1988):

ב-2 בפברואר 1988 נכנסו מתנחלים לעירייה ענבתא, ניפצו שמשות ופגעו ברכוש התושבים הערבים. כך נמסר לי על-ידי אחד החיילים. צה"ל נמנע מלהתערב ומלשים קץ לאירוע. החייל טען באוזני, שהפגיעות נעשו בהסכמה שבשתיקה של הקצינים שפיקדו על הכוח.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקו פרטי המקרה, ואם כן — מה תוצאות הבדיקה?

2. האם הגיש צה"ל תלונות למשטרה נגד המתנחלים?

3. מה הן ההוראות למפקדים בשטחים לגבי מקרים מסוג זה?

שר הביטחון י' רבין:

1. בעת האירוע בכפר ענבתא לא היו חיילי צה"ל במקום. משנתקבלה ההודעה בדבר כניסת ישראלים לכפר והתעורר חשד לגרימת נזק לרכוש, הגיע למקום כוח צה"ל.

2. נוכח החשדות, כאמור לעיל, נרשמו מספריהם של כלי הרכב הישראליים שנראו באזור, והוגשה תלונה למשטרת ישראל על-ידי סגן מפקד הנפה הצבאית. בעקבות התלונה נפתחה חקירה במשטרת ישראל.

3. צה"ל הוא המופקד על שמירת הסדר הציבורי באזורי יהודה ושומרון. כשנתקלים כוחות צה"ל במעשי עבירה מצד אזרחים ישראלים, מתפקדם למנוע את ביצוע העבירה ולדווח על כך למשטרת ישראל; וכן לשקול, על-פי חומרת העבירה ונסיבות העניין, אם יש לעצור את החשודים ולהביאם מייד לתחנת המשטרה הקרובה.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני שר הביטחון, אתמול אירע מקרה חמור, שבו נהרג צעיר נוצרי בכפר בית-חנינא, כאשר כוחות צה"ל לא היו נוכחים במקום. בכל המקרים שקרו לא הוצמד אף לא אדם אחד לדין.

האם אינך רואה קשר בין קרצו היד בהעמדת אנשים לדין לבין מה שאירע אתמול, אירוע שהביא בעקבותיו התפרעות במזרח-ירושלים?

שר הביטחון י' רבין:

ראשית, הרעמדו לדין ישראלים שהיו מעורבים בביצוע עבירות בשטחים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
חיילים.

שר הביטחון י' רבין:

חיילים, כוודאי, כי זה תחת שלטון צבאי, והצבא נושא באחריות לביצוע החקירה ולהתליך העמדת הנאשם-לכאורה לדין.

זה שנים רבות, עוד מהתקופה שקדמה לממשלה הנוכחית,

5. נגד כמה מהם חודשו כתבי אישום אך הם שוחררו עד תום ההליכים?

6. כמה אנשים עצורים ביהודה, בשומרון ובעזה עד תום ההליכים?

7. נגד כמה תושבים הסתיימו ההליכים המשפטיים?

שר הביטחון י' רבין:

מאז 9 בדצמבר 1987 הועמדו לדין בכתי-המשפט הצבאיים ביהודה, בשומרון ובעזה 4,570 תושבים. כל אלה הואשמו בהפרות סדר.

עד כה הסתיימו משפטים של 2,708 נאשמים. כ-1,200 נאשמים עצורים בצו בתי-המשפט הצבאי ביהודה ובשומרון עד לסיום ההליכים המשפטיים נגדם. כחבל-עזה מצויים כ-200 עצורים עד לסיום ההליכים.

אין ברשותנו נתונים מדויקים באשר ליתר השאלות המופיעות בשאלות.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דדי צוקר.

רוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני באמת אינני יודע למי יש להפנות את השאלה, אבל העובדה שמשרד הביטחון אינו מסוגל להשיב על חלק מהשאלות שבשאלתא די מדאגה אותי, ונדמה לי שצריכה להראיג גם את הכנסת, כמוסד שמפקח על משרד הביטחון.

האם משרד הביטחון אינו יודע כמה שוחררו עד היום ללא הגשת כתב אישום? הרי אם אנשים שוחררו אחרי חודשיים, שלושה וארבעה חודשים ללא הגשת כתב אישום, יש פה הפרה בוטה וגסה של זכויות האדם עלי-דינו. האם על זה אין נתונים, ארוני השר?

שר הביטחון י' רבין:

אני רוצה להבהיר: ראשית, על-פי התקנות הקיימות, אפשר לעצור לחקירה עד 18 יום בטרם קבלת הארכת מעצר על-ידי שופט. מרגע שלא ניתנה הארכת מעצר על-ידי שופט מעבר ל-18 יום, הצעיר, האסיר — תקרא לו איך שתקרא לו — משתחרר אוטומטית. אם כן, לא מדובר פה במקרים שהוחזקו למעלה מ-18 יום, כי כל מקרה כזה הביא לצורך בהארכת מעצר על-פי החלטת שופט.

הרישומים ישנם. הם לא היו ממוחשבים בתחילה. היום הכול מועלה על מחשב. ולכן אינני רוצה לתת נתונים שאינני בטוח בהם לחלוטין.

4345. התנכלות למשפחה בשכם

חבר הכנסת ע' ראושה שאל את שר הביטחון ביום ג' בסיוון התשמ"ח (19 במאי 1988):

בני משפחה אברקשק משכם התלוננו בפני שקבוצת חיילים התנכלה להם במשך שני ימים רצופים. ביום 7 במאי 1988 הותקף בן המשפחה, נופל כמאל אברקשק, על-ידי קבוצת חיילים בלא שום סיבה. למחרת, בשעה 6 בבוקר, התפרצו 18 חיילים לבית והכו את בני המשפחה. הצעיר נופל הוכה בכל חלקי גופו, אביו ואמו הוקנים ורכו והושחת רכוש רב בבית המשפחה. בני המשפחה הודקקו לטיפול רפואי מיידי: נופל עדיין בבית-החולים "אליאחיתאד".

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקה תלונת בני המשפחה ונמצאה נכונה?

שר הביטחון י' רבין:

1. התשובה חיובית.

2. שיעור התוספת לחקיצים הנדרש למערכת הביטחון מצוי עדיין בדיונים בין משרד הביטחון למשרד האוצר.

3. אשר לשנת התקציב 1987/88, הירידה בגביית ההכנסות לא היתה בשיעור שחייב דרישה חקיצים נוסף לגבי שנת התקציב הקודמת. אשר לשנת התקציב הנוכחית — ברור שתהיה ירידה בהכנסות. לאור זאת קיבלנו כמה החלטות בנוגע לקיצוץ בשירותים שניתנו על-ידי המינהל האזרחי; וכן בנוגע לחיפוש דרכים להעמקת הגבייה ולתוספת מיסוי מסוימת ובנוגע לבקשת תוספת מתקציב המדינה. כדי להשלים את המינימום הדרוש בנסיבות הקיימות למתן השירותים לתושבים הערבים בשטחים.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צוקר.

רוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

משרד האוצר נמסר לי, ששיעור ירידת התקבולים מהתושבים המקומיים בשטחים הוא כ-50%. האם זו הסיבה להתעמרות הבירוקרטית בתושבים, המחייבת אותם בטרטורים אינ-סופיים ובחשלושם תשלומים, מוזרים לעתים, על רכב ועל רשיונות? האם זאת הסיבה?

שר הביטחון י' רבין:

אין ספק בכך שבעקבות האירועים האלימים, נוסף על עצם העימות עם כוחות צה"ל בעת האירועים, נוסף על המאסרים והמעצרים, נפגעו התושבים גם בכלכלתם. זאת בשל שכיחות מסחר ובכלל מניעה מחלק מהתושבים לצאת לעבודה במשך תקופה ארוכה על-ידי גורמים קיצוניים. אולי מן הראוי שנדע, שבשנת 1987, למשל, היתה ההכנסה מעבודה של תושבי השטחים בישראל בין 500 ל-700 מיליון דולר. להערכתנו, זה כמעט שליש, קצת פחות משליש, מן התוצר הגולמי של השטחים. ברור שבמסגרת מציאות כזאת יש פגיעה בהכנסות, ברמת החיים ובכלכלה. לכן אין לנו אותה יכולת לגבות את מלוא המיסוי מהפעילות, מההכנסות של התושבים שירדו. בהתאם לכך יש ירידה בהכנסות — אינני זוכר בדיוק, נדמה לי שהיא פחות מ-50%, דומני שהיא בסביבות 40%. התוצאה היא הפחתת שירותים לתושבי השטחים. למשל, תקציב פיתוח, שהיה מתוכנן בשיעור של כ-100 מיליון שקל, בוטל כמעט כולו.

לכן, המצב לא ישתנה כל עוד תקציב השטחים ממומן בלמעלה מ-80% מהמיסוי של תושבי השטחים. בכלל זה ניכויים שמועברים על-ידי האוצר ממה שנגבה מעובדי השטחים בישראל — לא מס הכנסה אלא ניכויים אחרים, המועברים לתקציב השטחים ושירותים ומשמשים אותו.

4329. מעצרים בשטחים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון ביום כ"ה באייר התשמ"ח (12 במאי 1988):

אודה לכבוד השר אם ישיבני לגבי כמה נתונים, שעניינם המעצרים בשטחים מאז תחילת דצמבר 1987:

1. כמה תושבים נרשמו כעצורים על-ידי צה"ל או משטרת ישראל החל מ-9 בדצמבר 1987 ועד היום?

2. נגד כמה מהם הוגשו כתבי אישום?

3. כמה שוחררו בלא הגשת כתב אישום ובלא קנס?

4. כמה שוחררו אחרי הטלת קנס?

## 4359. התנהגות אנשי "כך" בחברון

חבר הכנסת א' גרנות שאל את שר הביטחון ביום י' בסיון התשמ"ח (26 במאי 1988):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 15 במאי 1988 נכתב, כי מאות סמלים יהודיים וסממאות צוירו על בתים, חנויות וגדרות ברחבי חברון והקסבה. עוד מציין העיתון, כי מקורות קשרו את הביצוע לאנשי "הוועד לביטחון בכבישים", הקשור לתנועת "כך".  
ברצוני לשאול:

1. האם מאשר השר את הנתונים בפרסום?

2. האם מוכן השר לפרט את הדרכים שנוקטת מערכת הביטחון כדי למנוע את ההתנהגות הזאת של אנשי "כך" באזור חברון?

3. כמה אנשי "כך" מאזור חברון נעצרו מאז תחילת ההתקוממות בשטחים?

תשובת שר הביטחון י' רבין:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. סממאות נכתבות גם בצד הערבי וגם בצד היהודי, וכל עוד הכותב אינו נתפס, אין באפשרותי לומר בוודאות מי צייר את הסממאות הנזכרות בשאלתך.

2. אדם שנחפס בעת כתיבת סממאות, מוגשת נגדו תלונה.

3. את השאלה יש להפנות לשר המשטרה.

## 4360. פגיעה באימונים בצה"ל

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר הביטחון ביום י' בסיון התשמ"ח (26 במאי 1988):

בעיתון "במחנה" (גיליון מס' 35 מ' 11 במאי 1988) התפרסם קטע מדברי אלוף אורי שיגא, שלפיו המצב בשטחים פוגע קשות בהכשרת החיילים.

ברצוני לשאול:

1. כמה מתבטאת הפגיעה?

2. אילו אימונים חשובים אינם מתבצעים?

3. כיצד ניתן ליישב את הסתירה בין הצורך לשהות בשטחים לבין הצורך בקיום אימונים ספציפיים לפי הנדרש ובאיכות המסורתית?

שר הביטחון י' רבין:

1. כתגובה המיידית על האירועים בשטחים, בשלב הראשון, במשך חודשיים ואולי אפילו שלושה חודשים, היה צורך להפעיל כוחות בהיקף גדול מאוד, כחלקם חיילים שהיו במהלך הכשרה בכסיסי ההדרכה, אימוני טירונות ואימוני היחידות הסדירות. פגיעה זו אותנה לקראת סוף שנת העבודה הקודמת. החל כראשית שנת העבודה הנוכחית, כלומר החל ב' באפריל 1988, למעשה אין כמעט פגיעה במערכת האימונים, לא של החטיבות הסדירות, לא של הקורסים, אם כי חלק מהקורסים הווארכו במקצת, וקורס של שלושה חודשים, נניח, יש בו כשבע פעילות בשטחים. אם כן, החל משנת העבודה הנוכחית — וכבר עברו אפריל, מאי, יוני ואנו במחצית השנייה של יולי — ראיתי את אימוני החטיבות הסדירות, הם התנהלו בצורה המתוקנת ביותר, במתכונות כפי שהיו עד כה.

נכון, הדבר נעשה על חשבון עומס רב שהוטל על חיילי יחידות המילואים, כלומר, בנסיבות שעמדו בפנינו, חילקנו את העומס באופן שונה, הטלנו על אנשי המילואים יותר, וזאת כדי

2. אם כן — האם חרגו החיילים מסמכותם?

3. מה הם הצעדים שיונקו השר כדי להעניש את האחראים ולמנוע הישנות מקרים מסוג זה?

4. האם תפוצה המשפחה על הרכוש שהושחת?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הנושא המתואר בשאלתך הועבר לבדיקת מצ"ח, והחקירה טרם נסתיימה.

## 4346. צווי מעצר מינהליים נגד

אזרחים מישראל

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הביטחון ביום ג' בסיון התשמ"ח (19 במאי 1988):

כתקופה האחרונה הוציאו זרועות הביטחון צווי מעצר מינהליים נגד אזרחים ערבים מישראל.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכן השר לשקול את ביטול הצווים הקיימים נגד ערביי ישראל, ולשחרר את העצורים?

2. האם שוקל השר להימנע בעתיד משימוש בצווים המנדטוריים נגד אזרחי המדינה?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

התשובה שלילית. צווי מעצר מינהליים כישראל מוצאים עליי שר הביטחון בהתאם לסמכותו לפי חוק סמכויות שעת-חירום (מצעדים), התשל"ט — 1979, וזאת כאשר הוא סבור, כי טעמי ביטחון המדינה וביטחון הציבור מחייבים את החזקתו במעצר של אדם מסוים על רקע פעילותו והסיכונים לביטחון המדינה הטמונים בפעילות זו.

## 4347. מצב בריאותו של עזיר

חבר הכנסת ח' זיאר שאל את שר הביטחון ביום ג' בסיון התשמ"ח (19 במאי 1988):

בני משפחתו של העצור ע"ד (שמו המלא מופיע במקור) בן ה-18, הצעור זה יותר מחמישה חודשים, הודיעו לי שבנם הועבר באחרונה לכלא "חברון 2" ובעקבות זאת הוא איבד את יכולתו לדבר.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדק העצור הנ"ל, ואם כן — מה הן תוצאות הבדיקה? האם נתגלו סיבות המחלה?

2. האם המצב הנ"ל נגרם כתוצאה ממכות או מעינויים פיסיים ונפשיים?

3. אם כן — מה הם הצעדים שיונקו השר נגד האחראים למעשה?

4. האם מוכן השר לפעול כדי לאפשר לרופא להיכנס לכלא, כדי שיבדוק את העצור הנ"ל ויטפל בו?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

העצור עבד אל-כרים חלמי אידוקי נמצא כיום בכלא "איילון" של שירות בתי-הסוהר. לפיכך מוצע להפנות את השאלות לשר המשטרה.

### 4378. ערכאות ערעור בבתי-משפט צבאיים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון ביום י"ז בסיוון התשמ"ח (2 ביוני 1988):

ביום 16 בפברואר 1988 הודעת, כתשובה על שאלתה בעלי-פה, על הסכמת משרד הביטחון וצה"ל לאמץ את המלצת בתי-המשפט העליון בדבר הקמת ערכאות ערעור בבתי-המשפט הצבאיים בשטחים.

ברצוני לשאול:

1. מה העלתה הבדיקה עד היום?

2. מה מונע את הפעלת דרג הערעור?

3. האם שיעור המשפטים בשטחים, שתפת בהרכה מאז דצמבר 1987, מחייב הקמת ערכאות ערעור?

שר הביטחון י' רבין:

בעקבות החלטת כג"ץ הנחיתי ליישם את ההמלצה בעבודת מטה מסודרת. לאחרונה התקיים אצלי דיון וקבענו כתאריך יעד, שבו נפעיל את הערכאה השנייה, את 1 בינואר 1989.

### 4390. היישובים העבריים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הביטחון ביום כ' בסיוון התשמ"ח (5 ביוני 1988):

בימים אלו פורסם כאילו אמרת, כי חלק גדול מהיישובים העבריים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה אינם תורמים דבר וכי אתה מצטער על הקמתם.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסום נכון?

2. מה היא מדיניות משרד הביטחון בעיכוי ובביסוס היישוב העברי ביהודה ובשומרון?

3. האם שיתת הממשלה את קווי היסוד, סעיף 15, בתוכניתה?

חשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בדברי התייחסתי אך ורק ליישובים היהודיים השוכנים בלב היישוב הערבי הצפוף ולא לכל היישובים ביהודה ובשומרון.

2. מדיניות משרד הביטחון מבוססת על קווי היסוד של הממשלה.

3. התשובה שלילית.

### 4398. אי-אספקת מים לכלואים בכלא-ארבע

חבר הכנסת מ' פלר שאל את שר הביטחון ביום כ"ד בסיוון התשמ"ח (9 ביוני 1988):

בתאריך 16 במאי 1988 שר בארץ שרב כבד ומידת החום כאזור ראשון-לציון הגיעה ל-45 מעלות צלזיוס.

נמסר לי כי מהשעה 19:00 לא היו מים בכלא-ארבע; עם זאת, נדרשו הכלואים להתייצב כמה פעמים במסדרים. בשעה 22:00 הם נכלאו בתאיהם בחום ובתנאי צפיפות קשים מן הרגיל — 12 אנשים במקום שמונה. גם בכורך לא זרמו מים בכדרים, ורק אז קיבלו הכלואים שתייה.

ברצוני לשאול:

1. האם הרברים נכונים?

שלא לפגוע במהלך הכנת הצבא למלחמה — כאשר כולנו זוכרים שהצבא הסדיר בעיקרו זה בית-ספר, יחידות אימונים — וכמובן בכל מערך הקורסים של מפקדים ובעלי מקצועות.

2. כל האימונים העיקריים נערכים במתכונת רגילה. אני מדבר על התקופה מאז תחילת שנת העבודה הזאת.

3. כדי לעמוד במטלות השונות של התעסוקה המכשעית והאימונים, נאלצות יחידות המילואים לשרת כ-60 ימי מילואים בשנה.

הו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ארצי.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני שר הביטחון, בעקבות התשובה שלך: האם אתה מעריך שמבחינת הזמן שהפסדנו יש פגיעה מצטברת. שניתנת לחיפון כמרוצת הזמן?

האם אתה מפעיל גם אנשי מילואים כגילים שבעבר לא היית קורא אותם לשירות?

שר הביטחון י' רבין:

לחלק הראשון של השאלה: אני מעריך היום, שחזונו למסגרת אימונים שמאפשרת לצה"ל להתכונן לכל המשימות הביטחוניות-הצבאיות שעלולות להיות מוטלות עליו, אם במישור מלחמה, והיה כי תיכפה עלינו, אם מול פעילות הטרור, בכל מקום שהיא מתבצעת היום והיא יכולה להתבצע בעתיד, ואם זו המשימה המוטלת על צה"ל של טיפול באירועים האלימים בשטחים. זה שטח שנתון לשלטון צבאי, זו משימה של צה"ל.

לחלק השני: לגבי שוויון הנטל במילואים — שאלה זו עולה היום הרבה מאוד בשיתות שאני ומפקדי צה"ל מקיימים עם היחידות המשתרות בשטחים.

צריך לזכור, שלמשימה זו אנו קוראים בעצם את כל היחידות הלוחמות — גם גדודי טנקים, גם גדודי ארטילריה, גם גדודי הנדסה, וכמובן את יחידות החי"ר ויחידות חיל הרגלים המשורייני. איננו יכולים לקרוא יחידות שאינן מאורגנות לפעולה צבאית, ולו גם פעולה צבאית מוגבלת. הרומה יותר לפעולה משטרתית.

בכל זאת, כדי להביא ליתר שוויון בחלוקת הנטל המוטל על אנשי המילואים, אנחנו גם מתגברים במקביל יישובים כגבול הצפון ובשטחי יהודה ושומרון. יש שם יישובים דלי-אוכלוסין ביותר, ובנסיבות הקיימות — גם בעבר, אבל ודאי בנסיבות הנוכחיות — אנחנו מתגברים אותם בחיילים השומרים על היישובים. אין ככוח חלק מהיישובים האלה באזור יהודה ושומרון לשמור על עצמם. לתפקידים האלה אנו משתמשים ביחידות שאינן בויות לשרת בשטחים.

יתירה מזה, אנחנו צריכים לתת ליוזי לאוטובוסים, בעיקר אוטובוסים של ילדים, לשם כך אנחנו מגייסים, דבר שלא נעשה כמשך שנים, קצינים שאינם משובצים ביחידות צה"ל וחלקם לא נקרא זמן רב לשירות מילואים. אנחנו יוצרים ריכוזים של קצינים המשרתים כמלווי אוטובוסים. קצין בגיל 35, 40 או 45 יכול למלא את התפקיד הזה בצורה טובה. הם מקבלים הכשרה. הם נקראים לפרק זמן לא קצר, והם ממלאים את התפקיד הזה.

אם כן, אנחנו מנסים להשוות את הנטל ככל שניתן על-ידי התאמת סוג השירות לסוג היחידה שאליה משתייך חייל המילואים.

המערכת הצבאית. כאשר נמצא שמהו לא תקין, הרי מחובתנו: א. לגלותו; ב. לתקנו.

היו"ר ש' הלל:  
תודה.

#### 4401. זכאות לגמלה מוגדלת ברפא"ל

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר הביטחון ביום כ"ד בסיוון התשמ"ח (9 ביוני 1988):

הובא לידעתי עניינו של מי שביקש ליהנות מגמלה מוגדלת ברפא"ל בדין היותו זכאי לאות על"ה, אולם נחברו לו שמאחר שלא מלאו לו 18 שנים ביום הקמת המדינה הוא איננו זכאי לגמלה מוגדלת.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — מה הוא הטעם לשלילת זכות זו ממי שהיה כפועל חבר "ההגנה", מה גם שתופעת שירותם של צעירים מתחת לגיל 18 הייתה תופעה נפוצה באותם ימים?

3. האם ישקול השר את שינוי העניין?

שר הביטחון י' רבין:

1. על-פי הוראות סעיף 1, הגדרת תקופת שירות, וסעיף 100(ב) לחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב), התש"ל — 1970, וכן על-פי הוראות התקשי"ר, אין נציב שירות המדינה מגדיל תקופת שירות בגין פעילות שלפני קום המדינה אשר נעשתה לפני גיל 18.

2 — 3. לאור הוראות החוק והתקשי"ר, הדרך היחידה לשינוי המצב היא תיקון חקיקתי, והדבר איננו נתון בסמכותו של שר הביטחון.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
עניין החקיקה מסור לחברי הכנסת. גם שר הביטחון הוא חבר הכנסת ושר. אני שואל האם הוא יזום שינוי חקיקה מן הסוג הזה?

שר הביטחון י' רבין:

עד היום, משיקולים שונים, גם כדי שלא ליצור מצב המפלה את אלה שגוללו במדינה לאחר הקמתה כמדינה עצמאית, לא העברנו זכויות בגין שירות ביטחוני מתחת לגיל 18. זה תופס לגבי זכויות לגמלאות, לעיטורים וכדומה. לכן, אינני משוכנע שיש צורך היום, 40 שנה לאחר הקמת המדינה, לעשות תיקון רטרואקטיבי שיקנה לאנשים ששירתו בגיל נמוך מ-18 זכויות לגבי התקופה של טרום המדינה, שלא ניתן היום להקנותן לאלה שגולו או נולדו לאחר קום המדינה.

#### 4414. אבטחת הפגנה בשבת

חבר הכנסת א"י שפידיא שאל את שר הביטחון ביום א' בתמוז התשמ"ח (16 ביוני 1988):

בעיתון "יום השישי" מיום י"ח בסיוון התשמ"ח (3 ביוני 1988) פורסם, כי עשרות חיילי מילואים דתיים נאלצו לחלל שבת ולאבטח את הפגנת "שלום עכשיו" שנערכה בשבת, י"ט בסיוון התשמ"ח (4 ביוני 1988) בשומרון. קצינים סירבו לשחרר חיילים שביקשו זאת, והם היו צריכים לנוע בג"פ לאורך כביש חוצה-שומרון ולאישי עמדות מפתח באזור.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים הנ"ל נכונים?

2. אם כן — מה היא הסיבה שהביאה למצב המחורר לעיל?

3. האם יועמדו לדין האחראים להפסקת זרם המים?

שר הביטחון י' רבין:

1. לפי מה שנמסר לי, הנתונים המצוינים בשאלתא אינם מדויקים.

א. ביום 16 במאי 1988 אכן אירעה תקלה באספקת מים לאחת הפלוגות בכלא-ארבע, וזאת בגין תקלה אזורית שאינה בשליטת היחידה.

ב. הכלואים קיבלו מכלי מים לתאים, עבדו באותו יום רק עד לשעה 11:30, ולמחרת לא הוצאו לעבודה עד שתוקנה התקלה.

ג. על-פי רישומי המרפאה ביחידה לא נרשם כל מקרה של התייבשות או פגיעה חמורה אחרת מחוסר נוזלים.

2 — 3. התקלה נבעה מתקלה אזורית ולא מתקלה מקומית. יחידת הבינוי הצבאית הוועקה לגילוי התקלה, ואכן זו תוקנה למחרת.

לאור האמור לעיל, לא נמצא כי יש להעמיד לדין גורם כלשהו.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני היושב-ראש, חלק אחד מהשאלתא שלי נותר ללא תשובה, והוא, שלמרות התקלה באספקת המים, תהא האחריות לכך על מי שתהא, ככל וזאת נדרשו הכלואים להתייצב כמה פעמים במסדרים, בכלל זה בשעות הלילה.

אני יודע שבעקבות שאלתא אחרת שלי, שעליה השיב לי שר הביטחון גם בכתב, הוקמה ועדת חקירה לברוק את משטר אחזקת העצירים בכלא-ארבע, וגם ידוע לי שבעקבות הקמת ועדת חקירה זו כבר חל שיפור מסוים במשטר הנהוג שם.

הייתי רוצה לדעת האם מקובל על שר הביטחון שגם לעצירים המרצים עונש על עבירות שהם נשפטו עליהן יש זכויות אשר הסגל המופקד על ניהול בית-הכלא חייב להקפיד ולשמור עליהן ולא להפר אותן כפי שהדבר קורה לעתים קרובות, וכפי שהצבעתי על כך גם בשאלתא שקיבלה זה עתה את תשובתה?

היו"ר ש' הלל:

בבקשה, אדוני שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

ראשית, אין לי כל ספק שהחוק קובע מהן זכויותיו של כל עציר או אסיר ואנחנו חייבים בקיום כל הנוגע והמגיע להם על-פי החוק.

חשובתי התייחסה למקרה הספציפי שהיה נשוא השאלתא.

אשר לבדיקה כיצד אכן מתבצעים החוקים וההוראות — מתמנות ועדות מזמן לזמן והן עורכות בדיקה ובקרה. לדוגמה, אחרי הבדיקה של הפרקליט הצבאי הראשי בכלא דהריה, הוחלף חלק מסגל הניהול והפיקוד של הכלא הזה, כי נמצא שהם פעלו בצורה לא תקינה. זה לא היה בקשר לתלונה של מישהו אלא לאחר בדיקה שנעשתה על-ידי

אלופי פיקוד וגם קציני חינוך. לכן צה"ל אינו תלוי בשום תחום באדם אחד בלבד.

4. אינני סבור כך.

היור' ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת אמירה סרטני.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אדוני השר, אני מבקשת לשאול: ראשית, האם היו טענות ספציפיות כלפי תפקידו של תת-אלוף נחמיה דגן? ושנית, האם נכון, כפי שפורסם, שהוא יישאר בתפקידו?

שר הביטחון י' רבין:

חברת הכנסת סרטני, מן הראוי שתדעי, שבצה"ל כל קצין, כל מפקד, נקרא לעתים לדווח על המתרחש בתחומי אחריותו, ומעירים לו בעת הצורך. זו דרך העבודה של הצבא. אין מצב שבו איש — אלוף פיקוד, מפקד חטיבה — מקבל תפקיד ובזאת נגמרת האחריות, הסמכות, של מפקדיו הממונים עליו. מתפקידם ללוות אותו בתפקידו, להעיר לו, לחיוב ולשלילה, לשבת עמו ויחד לבחון כל דבר שנעשה, להפיק את הלקחים החיוניים והשליליים. כך עובדים בצה"ל בכל צינור הפיקוד. זו דרך העבודה הקיימת במערכת הביטחון. אינני סבור שנהגו אחרת כלפי תא"ל נחמיה דגן.

אשר לשאלה האישית, לקראת חום שלוש שנות כהונתו בתפקיד פנה קצין חינוך ראשי במכתב לרמטכ"ל, עם העתק אליו, וביקש לסיים את תפקידו. לפי התהליך המקובל, כשקצין מבקש לסיים את תפקידו בתום פרק זמן של שלוש שנים, הוא נענה על-פירוב בחיוב.

היור' ש' הלל:

תודה, אני מודה מאוד לאדוני שר הביטחון על תשובותיו. אני מתכבד עכשיו להזמין את השר קורפו להשיב על שאלות שהוגשו לראש הממשלה, רצוני לנצל את ההזדמנות כדי לומר, שאני מצוין זאת קצת בפליאה וגם בהרעומת, על שראש הממשלה אינו מופיע בעצמו להשיב על שאלות המופנות אליו, דבר המקובל בכל פרלמנט המכבד את עצמו. אודה מאוד לשר קורפו אם הוא יביע גם את צערי, גם את פליאתי וגם את תרעומתי על כך שאדוני ראש הממשלה אינו מוצא לנכון להופיע ולמסור את תשובותיו כאן.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):  
אנחנו מצטרפים לכך.

2747. חיק שר המשפטים

חבר הכנסת ש' וייס שאל את ראש הממשלה ביום ה' בטבת התשמ"ז (6 בינואר 1987):

שני שרי משפטים מונו בתוך שמונה חודשים, והמחזיק בתיק זה, השר שריר, מחזיק בו כפיקדון. כך נמשכת האיריזיות גם בעת הזאת. כל עוד אין שר קבוע, יש חשש לפגיעה בשלטון החוק.

שאלות:

1. האם יישאר השר שריר בתפקידו, ואם כן, שמא יש טעם להטיל את חיק התיירות על שר אחד?

2. אם יוחלף, מתי יוחלף, ומתי יתמנה שר קבוע לתיק חשוב זה?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין כעת שום כוונה לשנות את המצב הקיים.

2. האם אבטחת הפגנת "שלום עכשיו" היא בגדר משימה שחיילים דתיים היו נאלצים לבצעה בשבת?

3. כיצד תורה לפעול במקרים דומים בעתיד?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

צה"ל מאבטח אזרחים הגצים בכל כבישי יהודה ושומרון כמשך כל ימות השבוע, 24 שעות ביממה.

4432. דחיית טקס חלוקת פרס ביטחון ישראל

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הביטחון ביום ח' בתמוז התשמ"ח (23 ביוני 1988):

ראש אגף אמ"ן במשרדך הודיעני ביום כ"ב בסיוון התשמ"ח (7 ביוני 1988) במכתב דחוף, כי טקס חלוקת פרס ביטחון ישראל, שאמור היה להיערך בבית-הנשיא ביום 15 ביוני 1988, נדחה.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן היתה דחייה?

2. אם כן — מה היתה הסיבה לכך?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. הדבר נעשה בתיאום עם לשכת נשיא המדינה ועם משפחת אליהו גולומב, שעל שמו קרוי הפרס.

2. לאותו מועד נקבעו הבחירות של מועמדי מפלגת העבודה לכנסת.

4443. התפטרותו של קצין חינוך ראשי בצה"ל

חברת הכנסת א' סרטני שאלה את שר הביטחון ביום י"ט בתמוז התשמ"ח (4 ביולי 1988):

כאמצע חודש יוני התפרסם, כי קצין חינוך ראשי — תא"ל נחמיה דגן — הודיע על פרישה מתפקידו בשל מה שהוא הגדיר: אי-יכולתו להמשיך בתפקיד עקב העובדה שאינו מקבל גיבוי מלא מהדרגים הבכירים בצה"ל.

ברצוני לשאול:

1. מה היא חשיבותו של תפקיד קצין החינוך בצה"ל?

2. האם מילא תא"ל נחמיה דגן את תפקידו בהצלחה?

3. האם חפגע התפטרותו של תא"ל דגן בתחום החינוך בצה"ל?

4. האם נכון הדבר שתא"ל דגן לא קיבל גיבוי מהדרגים הבכירים, ואם כן — מדוע?

שר הביטחון י' רבין:

1. קצין חינוך ראשי הוא קצין מטה, המופקד בצה"ל על כל מערכת החינוך הצבאית. אני חושב שזה נושא בעל חשיבות רבה ביותר בכל מה שקשור לחשתית החינוכית של החייל בצבא-הגנה לישראל. אני רוצה להדגיש: הוא קצין מטה. האחריות הראשית בצבא בכל תחום היא בצינור הפיקוד. המפקד — מפקד כל יחידה, מהרמטכ"ל ומעלה — הוא הנושא באחריות הכוללת. קציני מטה כפופים לאחריות הכוללת של המפקד בכל צינור הפיקוד הצבאי.

2. התשובה חיובית.

3. אין החינוך בצה"ל עומד על אישיותו של קצין מסוים. צה"ל קיים 40 שנה. שירתו בו רמטכ"לים, מפקדי ורועות,

3268. מתן טובות הנאה על-ידי השר אריאל שרון

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את ראש הממשלה ביום ד' בסיוון התשמ"ז (4 ביוני 1987):

מדוע מבקר המדינה האחרון עולה, כי שר התעשייה והמסחר אריאל שרון נתן רישיון המקנה טובות הנאה למשולם ריקלים, אשר נתן לו הלוואה בסך 200,000 דולר לפני כ-10 שנים.

הנני שואל את כבוד ראש הממשלה:

1. האם הדברים נבדקו ונמצאו נכונים?

2. אם כן — איזה צעד ינקוט ראש הממשלה כלפי השר שרון נוכח החריגה מן הכללים שעל-פיהם פועלים שרים?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האמור במבוא לשאלתא אינו נכון. ועדת ערר ציבורית שדנה בנושא המליצה לקבל את הערר והשר חתם על ההמלצה.

יצוין, כי לשר שרון לא היה עניין אישי בנושא, והלוואה שלווה 14 שנים קודם לכן נפרעה בשלמותה שנים מספר לפני טיפולו בנושא.

2. לא היתה חריגה מהכללים. בדיון עם מבקר המדינה בנושא החליט השר שרון, כי, אף-על-פי שאין לו עניין אישי, משום כבוד משרתו, הוא יימנע מלעסוק בענייניה של החברה. הנושא הועבר גם לדיעת הוועדה לביקורת המדינה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני השר, נא להשיב על שאלתא מס' 3573.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כקצב כזה נצטרך להתנצל לפני ראש הממשלה על שביקשנו שהוא יבוא להשיב.

היו"ר ש' הלל:

אולי הוא היה מפסיד הרבה זמן, אבל לפחות היה מכבד אותנו בנוכחותו.

אבקש מכבוד השר להשיב על שאלתא מס' 3573, מאת חבר הכנסת כהנא. הוא אינו באולם. בעצם, חבר הכנסת כהנא מנוע מלהשתתף בישיבה.

3573. סכנה דמוגרפית לעם ישראל

חבר הכנסת מ' כהנא שאל את ראש הממשלה ביום י"א באב התשמ"ז (6 באוגוסט 1987):

באחרונה התפרסמו נתונים על הרוב היהודי במדינה, ואתה אמרת כי אין סכנה דמוגרפית לעם ישראל במדינה.

אודה לך אם תשיב לי:

על מה אתה מבסס את דבריך?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תשובה מפורטת בנושא זה אשמיע היום במסגרת הצעה לסדר-היום שהעלה חבר הכנסת חיים רמון.

3821. עקורי בידעם ואקריה

חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את ראש הממשלה ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

כ-28 באוגוסט 1987 נפגשת עם נציגי עקורי בידעם

ואקריה והבטחת דיון בשאלת החזרתם לכפריהם: כמו כן, הבטחת לתת להם תשובה בהקדם.

כזכור, שני שרים בממשלתך, השר משה ארנס והשר עזר ויצמן, הגישו לממשלה הצעותיהם בעניין זה: השר ארנס כ-18 ביוני והשר ויצמן כ-22 בו.

ברצוני לשאול:

1. מה עלה בגורלן של ההצעות הג"ל והאם נדונו בממשלה?

2. מה היא עמדתך בשאלה זו?

3. האם תקבל החלטה להחזיר את העקורים לכפריהם? אם כן — מתי?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. נושא בידעם ואקריה עולה מדי פעם בכנסת ובציבור.

עמדת ראשי מערכת הביטחון וראשי המערכת הכלכלית לא השתנתה, והיא שאין אפשרות להחזיר את עקורי בידעם ואקריה ליישוביהם.

3902. מצבה של אן פולארד

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את ראש הממשלה ביום י"ח בכסליו התשמ"ח (9 בדצמבר 1987):

פורסם כי מצבה של אן פולארד, הנמצאת בכלא אמריקני, הולך ומידרדר, ולפי רופא בית-הכלא, הסיכוי היחיד לשיפור מצבה הוא ביציאתה מחוץ לכותלי הכלא.

ברצוני לשאול:

1. האם חבה ממשלת ישראל חוב מוסרי ומצפוני לאן פולארד?

2. האם מתכוונת הממשלה לפעול לפחות מבחינה הומנית למענה?

3. האם נעשה משהו בעניין זה?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. סגן השר מילוא כבר השיב על שאלתא דומה של חברת הכנסת גאולה כהן. כפי שאמר אז, ממשלת ישראל ערה להיבט ההומניטרי של מצבה הרפואי של הגברת אן פולארד ונתנה לכך ביטוי מתאים. היא ממשיכה לעקוב אחר ההתפתחויות, בתקווה להחלמתה של הגברת פולארד.

4014. עיזבוננו של הראי"ה קוק

חבר הכנסת נ' רוז שאל את ראש הממשלה ביום י' בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987):

בעיתון "נקודה" מס' 113-114 מ-28 באוגוסט 1987 התפרסמה כתבה מפורטת מאת חגי סגל, ובגיליון אוקטובר נכתבו תשובות, בנושא עיזבוננו של הראי"ה קוק.

ברצוני לשאול:

1. האם עיזבוננו של הרב קוק נחשב בעיני משרדך לנכס רוחני כלל-לאומי הראוי כי ייחקר ויילמד לטובת ציבור העמנויינים הרחב?

2. אם כן — מדוע לא חניתן גישה לאנשי מחקר ואקדמיה לחומר חשוב זה, השמור בידי קבוצה מצומצמת?

הריבונית, לא נשתנתה ולא תשתנה: ירושלים השלמה והמאוחדת היא בירת ישראל, ככתוב בחוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל. אותו חוק-יסוד מסדיר, כידוע, גם את עניין שמירתם של המקומות הקדושים.

4322. התבטאויותיו של השר שרון

חבר הכנסת י' גיל שאל את ראש הממשלה ביום כ"ה באייר התשמ"ח (12 במאי 1988):  
דברי השר שרון על עמיתיו השרים בממשלה — ממלא-מקום ראש הממשלה, שר הביטחון — מעוררים תמיהות ושאלות אשר לעקרון האחריות הקולקטיבית, שמכוחו פועלת הממשלה.

ברצוני לשאול:

1. האם נשקל הרעיון לכונן ועדת חקירה, כדי שזו תבדוק את חלקו של השר שרון במלחמת לבנון?  
2. האם יבקר ראש הממשלה את השר שרון על התבטאויותיו כלפי עמיתיו השרים?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

התשובה על שתי השאלות שלילית.

היו"ר ש' הלל:

בכל זאת אבקש ממכבוד השר להשיב מעל הבמה על שאלתא מס' 4376 של חברת הכנסת עדנה סולודר, שמצילה את כבוד הכנסת בעצם נוכחותה באולם, ולכן אין צורך להעביר את התשובה לפרוטוקול.

4376. בני הזוג פולארד

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את ראש הממשלה ביום י"ז בסיוון התשמ"ח (2 ביוני 1988):

ב-23 בדצמבר 1987 הודיע סגן השר רוני מילוא מעל בימת הכנסת (בתשובתו על שאלתא בעליפה של חברת הכנסת גאולה כהן), שממשלת ישראל ממשיכה לעקוב אחר ההתפתחויות בעניינם של הזוג פולארד.

לפני ימים מספר שמענו את דיווחו של אמנון דרור על מצבם הקשה של בני הזוג, שעמם נפגש בבתי-כלאם בארצות-הברית.

ברצוני לשאול:

מה מחויבותה של ממשלת ישראל לגבי הזוג פולארד, האם היא מטפלת בנושא ומה התקדם בעניינם מאז 23 בדצמבר 1987?

שר התחבורה ח' קורפו:

הגם שאין לממשלת ישראל מעמד פורמלי בעניין משפחת פולארד, מקיימת הממשלה קשר, על בסיס הומניטרי, עם ממשלת ארצות-הברית, בנוגע למצבם של בני הזוג, ובמיוחד מתעניינת במצב בריאותה של אן פולארד. מעת לעת מתקבל מידע על כך, וגם האישור לביקורו של מר דרור ניתן בהמלצת גורמי הממשלה. אנו נמשיך לעקוב אחרי מצבם ולקיים מגע עםם ברוח זו.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המעריך):

מכבוד השר, הייתי רוצה לשאול, האם יכולה הממשלה, על בסיס הומניטרי, לפעול לפחות להטבת תנאיה של אן פולארד.

3. מה בדעת השר לעשות כדי לאפשר עיון ומחקר, בדרך ציבורית נאותה, בכתבים ובחומר העיון של הרב קוק זצ"ל?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בהחלט.

2. יוב כתבי הרב קוק זצ"ל הם דברי תורה, הלכה ואגדה, שאינם כלולים בתוך הארכיונים. העיון נמצא, מאז פטירתו של הרב קוק, ברשות ראש ישיבת "מרכז הרב" בירושלים, ושם מטפלים במסירות בסידורם כעריכתם ובהוצאתם לאור של הכתבים.

3. לראש הממשלה אין סמכות חוקית לשנות את המצב הנוכחי.

4205. פרסום ספר אנטי-ישראלי במצרים

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את ראש הממשלה ביום כ"ט בשבט התשמ"ח (17 בפברואר 1988):

ב-9 באוגוסט 1987 פרסם עיתון "הארץ" ידיעה תחת הכותרת: "במצרים הופיע ספרו של אימאם אל-אקצה, השיח' אסעד תמימי — 'השמדת ישראל — צו הקוראן'". בגוף הידיעה נאמר כי את הספר מפיצה הוצאה לאור של הביטאון המצרי "אלמוכתאר אל-אסלאמי".

ברצוני לשאול:

האם יש בספר דברי הסתה נגד מדינת ישראל ותושביה היהודים? אם כן — כיצד בדעתך לפעול?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

השאלתא מתייחסת לספר, שלפי האמור בעיתון "הארץ" פורסם במצרים. אין בידינו מידע אם הספר פורסם גם בארץ, ומכל מקום אין בידינו הכלים לבדוק את תוכנו. ברור גם שאין אנו יכולים לשמש צנזורים לספרות המהפכנית בעולם. מבחינה משפטית מוגדרת עבירת ההסתה בתחומיה של מדינת ישראל, ואין היא חלה על פרסומים הנעשים מחוץ לה.

4265. ריבונות ישראל בירושלים

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את ראש הממשלה ביום י"ט באדר התשמ"ח (8 במרס 1988):

בעיתון "ג'רוסלס פוסט" מיום 26 בפברואר 1988 התפרסם ריאיון עם ראש העיר ירושלים טדי קולק, ובו הוא טען שממשלת ישראל יוחרה, למעשה, בקטעים מסוימים על ריבונות ישראלית בירושלים, על-ידי הסכמה לתוכנית לימודים ירדנית במזרח-ירושלים, על-ידי היתר מעבר לירדן, שהיא ארץ אויב, ומסירת הר-הבית לידי הערבים.

ברצוני לשאול:

1. האם ממשלת ישראל — כדברי מר קולק — מוותרת, למעשה או להלכה, על ריבונותה בירושלים?

2. בעקבות הפיכת הר-הבית למוקד חתרני של הפגנות בתמיכת אש"ף ולמקד להפרות סדר חמורות, האם שקלה הממשלה לתת ביטוי יהודי אמיתי לאחר המקורש על-ידי שליטה יהודית מלאה בשערים ותפילה יהודית במקום?

3. אם לא — מדוע?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. עמדתה של מדינת ישראל בעניין ירושלים, בירתה

היור"ר ש' הלל:

אני רוצה להודות קודם כול לשר קורפו על תשובותיו המפורטות על השאלות שהופנו לראש הממשלה.

עכשיו אני מבקש מהשר קורפו להיות המשיב על שאלות המופנות לשר הפנים, שעליהן היה אמור להשיב ראש הממשלה, וממילא השר קורפו משיב עליהן.

3440. דרך גישה חלופית לחוף פלמחים

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הפנים כיום ה' בתמוז התשמ"ז (2 ביולי 1987):

הנתונים הרשמיים מדברים על אודות 4,000 כלי רכב הנוסעים מדי שבוע בכביש גן-שווק-פלמחים. הנפגעים העיקריים בתאונות דרכים במקום הם תושבי היישוב גן-שווק.

הנני מבקש לדעת:

אילו אמצעים נוקט משרדך כדי להכשיר דרך גישה אלטרנטיבית וראויה לחוף?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המועצה האזורית גן-רווה מקיימת מגע הדוק עם מע"ץ — מחלקת עבודות ציבוריות. בד בבד מכינים תוכנית לכביש עוקף.

3718. היטל הכיוב בכפריסיף

חבר הכנסת י' צכן שאל את שר הפנים כיום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

על-פי חוק הרשויות המקומיות — היטל כיוב אמור לכסות את הוצאות התקנת רשת כיוב.

נמסר לי, כי בכפריסיף היו שיעורי היטל גבוהים בהרבה מעלות ההתקנה, ואף-על-פי-כן אישר משרד הפנים את חוק העזר שקבע את היטל האמור.

ברצוני לשאול:

1. כמה רשויות מקומיות פנו למשרד הפנים בבקשה להעלות היטל הכיוב בכל אחת מהשנים 1985, 1986 ו-1987?

2. כמה מהבקשות נדחו?

3. בכמה מקרים היתה סיבת הדחייה חישוב לא ריאלי של עלות התקנת הכיוב?

4. האם מוכן השר להורות על בדיקה יסודית של מקרה כפריסיף ועל החזרת כספים לתושבים אם יתברר שנגבה סכום גבוה מהעלות?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת 1985 פנו 23 רשויות מקומיות בבקשה להעלות היטל הכיוב. בשנת 1986 פנו 14 רשויות מקומיות בבקשה זו, ובשנת 1987 פנו 15 רשויות מקומיות.

יש לציין ש-1 ביולי 1985 עד 1 באוגוסט 1986 חלה הקפאה על אגרות והיטלים ברשויות מקומיות. לפיכך לא היתה אפשרות בפרק הזמן הזה לפרסם חוקי עזר עם העלאה של העריפים, ללא אישור מיוחד של שרי הפנים והאוצר. פרסומם של כמה חוקי עזר נדחה לתקופה שלאחר הקפאת התעריפים.

2. מתוך הנ"ל, ארבע מהבקשות נדחו, ללא קשר להקפאת המחירים.

כידוע, היא חולה קשה, והעברתה לתנאים נוחים יותר ולטיפול רפואי הקלה את מצבה. האם הממשלה יכולה להבטיח שההקלה הזאת, לפחות, תימשך?

שר התחבורה ח' קורפו:

כל מה שניתן להיעשות על כסים הומניטרי נעשה וייעשה.

4440. מפגשים עם אש"ף

חבר הכנסת אמי' לין שאל את ראש הממשלה כיום י"ט בתמוז התשמ"ח (4 ביולי 1988):

בעיתון בשפה הערבית "אל-פאג'ר" מיום 2 ביוני 1988 התפרסם שמשלחת של התנועה המחקרית לשלום תיפגש בקרוב עם משלחת פלשתינית של אש"ף באחת המדינות הסוציאליסטיות באירופה. נאמר בכתבה שהמשלחת תכלול כמה ממנהיגי הרשימה המתקדמת לשלום.

עוד נאמר, כי ביקור זה ייערך בעקבות מפגש של חבר הכנסת מיעארי בחודש מאי בקהיר עם אחד האישים הפלשתינים.

ברצוני לשאול:

בעקבות פסק-דין של בית-משפט השלום ברמלה, שהרשיע את ארבעת האזרחים שונגשו ברומניה עם אישי אש"ף — מה רואה לנכון ראש הממשלה לעשות כדי למנוע יציאת המשלחת של התנועה המחקרית למפגש, וכיצד בדעתו לנהוג כלפי ישראלים המשתתפים במפגשים כאלה?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

החוק ידוע לאזרחי מדינת ישראל. ראש הממשלה אינו מתכוון לפנות אישית לכל אזרח אשר עלול לעבור על החוק, אם יעברו אזרחים על החוק, דינם יהיה כדין אלו שנידונו.

4484. קשרים בין סטודנטים מורמונים

לתושבי יבנה

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את ראש הממשלה ביום כ"ו בתמוז התשמ"ח (11 ביולי 1988):

בעיתון "ערב שבת" מיום ט"ז בתמוז התשמ"ח (1 ביולי 1988) פורסם, כי עשרות סטודנטים מורמונים התארחו אצל משפחות ביבנה ולאחר מכן הוזמנו כל המארחים — 120 איש מיבנה — לביקור גומלין ולסעודה בכנסייה המורמונית בהר-הצופים בירושלים. עוד פורסם, כי ילדי המארחים נקשרו לסטודנטים המורמונים ונערכים ביניהם מפגשים שבועיים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים לך הפרטים הנ"ל?

2. האם הוועדה לפיקוח על מניעת פעילות מיסיון מצד המורמונים מודעת לפעילות זו, וכיצד פעלה בעקבות הנ"ל?

3. כמה ישיבות ואילו החלטות קיבלו עד כה הוועדות הבין-משרדיות שמינתה הממשלה בנושא זה?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. לא.

3. הוועדה לעניין האוניברסיטה של המורמונים בירושלים מונתה ביום 28 ביוני 1988. הוועדה תתכנס לשיבתה הראשונה ביום 20 ביולי 1988.

דוד מגן (הליכוד):

אפשר להאריך את המושב עד נובמבר.

היו"ר ש' הלל:

צעד אחר צעד. יש פנייה להאריך את המושב, ואין צורך להתפרץ לדלת פתוחה. היא כבר פתוחה ממילא.

3723. זיהום מי הים בחוף סידנא-עלי

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הפנים ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בבדיקה שנעשתה על-ידי אוניברסיטת תל-אביב במדגם מי ים בחוף סידנא-עלי — שבו היחה לאתרונה הרעלת בעלי-חיים ימיים — התגלה שיעור חומציות בריכוז של 0.6%. יש חשש, שהריכוז הגבוה והמסוכן הזרם לים ממפעל סמוך.

ברצוני לשאול:

1. האם ברק משרדך את הנושא?
2. האם אכן נמצא זיהום בכמות מסוכנת, ומה סיכו?
3. מה הם האמצעים שנקט משרדך למניעת הישנות המקרה?
4. האם קיים חוק למניעת זיהום מי חופים?

שר התחבורה ח' קורפו:

1-4. נושא הזרמת שפכים חומציים מצפון לחוף סידנא-עלי אינו חדש. ריכוז החומצות והשפכים הוא 1%—1.5%. מדובר בשאריות של חומצות גופרתיות ונחנקיות.

במצב הנוכחי, הדרך של סילוק השפכים אינה רצויה, והיא עלולה להזיק. לפני כשלוש שנים ניסו לפתור את הבעיה על-ידי קידוח לעומק של כמה מאות מטרים והתדרת השפכים אל הקידוח, ואולם לאחר כמה חודשים קרס הקידוח. כן נעשו ניסיונות לפתור את הבעיה בדרך של סחירת השפכים עם אבני גיר וחצץ. אך דרך זו יצרה בעיות תפעול קשות בשטח המפעל.

לפני שבועות מספר הגיע משרד הפנים לסיכום חיובי עם מנהלי המפעל בדבר הקמת מוצא ימי למפעל או, לחלופין, הקמת בריכות סתירה ושיקוע. אנשי המפעל הכניחו לבדוק את שתי החלופות ולאמץ אחת מהן.

אנשי המפעל קיבלו על עצמם לאמץ את הקריטריונים הסביבתיים הנדרשים על-ידי משרד הפנים. הדעת נותנת, כי בדרך זו תיפתר הבעיה אחת ולתמיד.

זה לא פתר את בעיית השאלה הנוספת, כך אני מבין.

היו"ר ש' הלל:

לא. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד השר, אני רוצה לבוא בשאלה הנוספת בטרוניה לשר הפנים, שאתה ממלא כאן את מקומו. פניתי השבוע במכתב ליושב-ראש הכנסת והתלוננתי ששאלות לשר הפנים, לפחות השאלות שלי, מונחות זה שנה וחצי ללא תשובה. יש בינינו שאילתא בנושא האוזון — וכל העולם רועש היום לגבי גורל שכבת האוזון — וכן שאילתות בכמה נושאים נוספים. עד היום לא נענית. אולי אפשר לעשות סדר ולהכטיח ששאלות המופנות לשר הפנים אכן תיענה, לפחות אחרי שנה וחצי?

שר התחבורה ח' קורפו:

היה לשואלת מליץ יושר.

3. לא היה מקרה של רחית חוק עזר להיטל ביוב בגלל חישוב לא ריאלי, כלפי מעלה, של עלות התקנת הביוב והתעריפים.

4. המקרה של כפרי-סיף נבדק באופן יסודי על-ידי משרד הפנים. מחברר כי התעריפים בחוקי עזר חושבו על-ידי המהנדס היועץ של המועצה לענייני ביוב וגובה התעריפים דומה למקובל בכמה רשויות מקומיות אחרות. משום כך אין צורך בהחזרת כסף שנגבה מהתושבים.

היו"ר ש' הלל:

אבקש להשיב על שאילתא מס' 3720 מאת חבר הכנסת תופיק טובי, שמכבר אותנו ונמצא באולם, כרגיל.

3720. תוכניות משרד הפנים לגבי הכפר מוסמוס

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הפנים ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

כפר מוסמוס מונה כ-2,500 נפש. זהו כפר גדול, המתפתח ליד אוס-אל-פחם. בכפר אין שלטון מקומי, יש ועדת חינוך ממונה. בעיות הכפר הן רבות: בנייה, חנקן, ניקיון, חינוך ועוד, ואלה מתמירות בהעדר מועצה מקומית.

ברצוני לשאול:

1. מה הן תוכניות משרד הפנים לגבי הכפר מוסמוס?
2. האם מוכן שר הפנים לנקוט את הצעדים הדרושים להקמת רשות מקומית במקום?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

1. משרד הפנים מימן הכנת תוכנית מתאר לכפר מוסמוס, וזו קיבלה תוקף לאחרונה, עם אפשרות פיתוח ובנייה למגורים לכמה שנים. כמו כן מכין המשרד תוכנית כללית לאיסוף אשפה באזור מוסמוס, בחוכו.

2. משרד הפנים ממשיך בבדיקה של אפשרויות ההתארגנות המוניציפלית של כפרים שעד היום אינם רשויות מקומיות.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד השר ענה על השאלה השנייה בתשובה כללית — שדואגים למוניציפליזציה של הכפרים בכלל. שאלתי בקשר לכפר מוסמוס, שמתגוררים בו קרוב ל-2,500 תושבים. הם תובעים זה זמן רב הקמת מועצה מקומית לכפרם, שתדאג לשירותים המוניציפליים לתושבים. איך, באופן קונקרטי, חושב משרד הפנים לקדם את התביעה הזאת להקמת מועצה מקומית בכפר?

היו"ר ש' הלל:

בבקשה, אדוני השר.

שר התחבורה ח' קורפו:

הזכרתי את תוכנית המתאר שהוכנה לכפר ואף קיבלה כבר תוקף. ציינתי גם את האפשרות של פיתוח ושל בנייה למגורים לשנים מספר. אין תחת ידי תשובה מוסמכת בעניין הקמת הרשות המקומית. אני מוכן לכדוק זאת ולהשיב לך.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אני משער שתשיב לו ככתב, כי אני לא רואה שתהא הזדמנות לעשות זאת מעל במת הכנסת. אני מבקש שזה אכן ייעשה.

לאחר התמוטטות ההסדר הראשון, הגיעה העירייה לגירעון משמעותי של כ-46 מיליון שקל. משרד הפנים והאוצר הלכו פעם נוספת לקראת העירייה, ונמצא פתרון מוסכם.

בדצמבר 1986 חתמה עיריית באר-שבע על הסכם חדש, ולפיו היא נטלה על עצמה התחייבויות שונות. הכוללות בהתחייבויות אלה היו שמירה על הסכמי השכר הארציים, ביטול הסכמים לא חוקיים ישנים ושמירה על שיא כוח אדם. אולם העירייה לא עמדה אף לא באחת מהתחייבויותיה, ואף פרצה את הסכמי השכר — נוסף על ההסכמים הלא-חוקיים הקודמים שהנהיגה.

על רקע האירועים האלה לא מובנת טענת חבר הכנסת אמיר. ההחלטה למנות מתאם פעולות באה רק לאחר הפרות חוזרות ונשנות של ההסדרים שהעירייה עצמה חתמה עליהם.

היור' ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ז'אק אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני השר, ממלא-מקום ראש הממשלה ושר הפנים בענייני תשובות על שאלות, אני מוסיף פליאה על פליאתך. הפליאה שלי היא: הגשתי את השאלות כ-12 בנובמבר 1987. מדוע מצא שר הפנים, שהוא ראש הממשלה, לנכון להשיב עליה באמצעותך רק היום. באיתור של כשמונה חודשים, אם לא יותר? מסיבה זאת, גם הנושא התיישן כמקצת.

לשאלותי: על עניין הקונסולרציה אני יודע. אתה צריך לדעת, שכשנה זו לא קיבלה עיריית באר-שבע ולו אגורה אחת לאיוון תקציב. זאת אומרת, שעיריית באר-שבע, שהייתה מקבלת סכומים ניכרים לשם איוון תקציב, שחררה הפעם את תקציב משרד הפנים מהושטת סיוע. לכן, אולי, היו הגירעונות.

אבל מה שאני גורס ומתלונן עליו הוא: איך אפשר למנות מתאם ולקבוע ששום שיק לא יוכל לצאת מהעירייה באמצעות המורשים לכך, ראש העיר והגזבר, אלא באישורו של המתאם? זה מה שמפליא אותי. בעיקר בהיותי ראש עיר לשעבר. אנחנו צריכים להבין, שראשי הערים נבחרו באופן ישיר עלי ידי הציבור, וצריך לכבד את בחירת הציבור. הוא יעניש אותם בבחירות אם הם לא פעלו כפי שצריך, כשם שהוא יכול להעניש אותנו, כנבחרים, ולא לבחור בנו לכנסת. תודה רבה.

היור' ש' הלל:

בבקשה, אדוני.

שר התחבורה ח' קורפו:

לגבי ההערה בעניין התקציב — הנושא לא מופיע בשאלתך שלו. אני רק רוצה לציין, שההסדר השני היה בדצמבר 1986, וגם הוא הופר. יש להניח, שב-1987 היה התקציב תקציב רגיל, ואני מעריך שגם ב-1988 היה התקציב תקציב רגיל. אבל כשיש גירעון של 46 מיליון שקל, קשה מאוד להסתדר עם תקציב.

להערה השנייה, בעניין הענשת הבחור: אילו חיכינו רק להענשתו של הבחור, היינו צריכים להמתין ארבע שנים, גם אם למשרד הפנים נראה שעירייה לא מתפקדת כראוי כשנה הראשונה למילוי תפקידה.

להערה השלישית: תפקידו של המתאם ואופן ביצוע עבודה זו מעוגנים בחוק ובתקנות, ואין לקבול עליהם. היות שבתקנות ובחוק נקבעה דרך עבודתו של המתאם לגבי הוצאת כספים ותחזמה על שיקים.

3724. רשות מקומית לכפרים ערביים

חבר הכנסת ח' יזאד שאל את שר הפנים ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

בעמק-יזרעאל יש כמה כפרים ערביים (תמרה אלמרג', כפר-מצר, אינאעורה, איטיבה, אוס-אל-ענאס ונין). שבהם לא קיימת רשות מקומית או ועדה מקומית. מצב זה פוגע ברמת השירותים החיוניים הנחוצים לתושבי הכפרים.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימות במשרד הפנים תוכניות לפתרון בעיית הכפרים הנ"ל?

2. האם מוכן השר להיענות לתביעותיהם של תושבי הכפרים הנ"ל ולאפשר להם לבחור רשות או ועדה מקומית שתטפל בענייניהם?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הכפרים תמרה, בעמק, אינאעורה וטייבה מצויים בתחום המועצה האזורית גליל. המועצה מספקת לתושבים את השירותים המקומיים החיוניים בצורה נאותה, והיא גם מבצעת פעולות בשטח הפתוח.

מהכפרים אוס-אל-ענאס, כפר-מצר ונין לא היו פניות למשרדנו, אך משרד הפנים בוחן אפשרויות שונות לפתרון בעיית המוניציפליזציה שלהם.

3727. הגבלות על סמכותו של ראש

עיריית באר-שבע

חבר הכנסת י"ז אמיר שאל את שר הפנים ביום כ' בחשוון התשמ"ח (12 בנובמבר 1987):

קראתי בעיתונות היומית והשבועית בנגב, שמשרד הפנים מינה את סגן הממונה על המחוז בנגב, מר אליהו שפירא, למתאם פעולות בעיריית באר-שבע, בירת הנגב. ללא הסכמתו אין ראש העיר והמוסמכים לכך יכולים להתחייב בשם העירייה על הוצאה כספית או לתתם על תזוים כלשהם. לדעתי, נוגד מינוי זה את החוק של בחירות אישיות לראשי ערים, שהתקבל ב-1975 והופעל לראשונה בבחירות ב-1978.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות שהביאו את משרד הפנים להחלטה זו?

2. האם מוכן כבוד השר לעשות ולפעול על-מנת להסיר פגיעה זו בסמכותם של נבחרים?

שר התחבורה ח' קורפו:

1-3. הסיבות שהביאו את משרד הפנים למנות מתאם לפעולות עיריית באר-שבע הן: א. גירעון כספי שאין לו תקדים בשום רשות מקומית בארץ; ב. ניהול בלתי תקין; ג. עבירות על חוק יסודות התקציב.

משרד הפנים אינו רואה במינויו של מר שפירא פגיעה בנבחרת הציבור, באשר מינוי זה נעשה על-פי החוק. זאת ועוד, על נבחרת הציבור בעירייה היה לדאוג לכך שהעירייה לא תגיע למצב הקשה שנקלעה אליו.

ברצוני להוסיף, כי עיריית באר-שבע חתמה בעבר על שני הסכמי קונסולרציה. ההסכם הראשון נחתם באוקטובר 1981, ועל-פיו הוזרמו סכומים מסיכיים לעירייה, והיא התחייבה, תמורת זה, לשמור על מנגרת התקציב. אולם, למרות ההתראות ככתב ובעל-פה ברמות שונות, של השר והמנכ"ל, לא עמדה העירייה בהתחייבויות על-פי ההסדרים שנקבעו.

היו"ר ש' הלל:  
תורה.

### 3797. "האגודה לחינוך תנועתי"

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את שר הפנים ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

בעיתון "חדשות" מיום 4 בנובמבר 1987 פורסם, כי אפרים סנה, ראש המינהל האזרחי ביהודה ובשומרון לשעבר, הוצע לעמידה בראש גוף ששמו "האגודה לחינוך תנועתי". גוף זה תואר כ"אחד הגופים היותר חזקים וסודיים, שמממן את פעולות מפלגת העבודה".

ברצוני לשאול:

1. האם נרשמה במשרדך עמותה ששמה "האגודה לחינוך תנועתי"?

2. מי הם ממלאי התפקידים בה?

3. מה הן מטרותיה?

4. האם יש סודיות בפעילות עמותה זו? אם כן — מה היא?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ביחידת העמותות רשומה עמותה ששמה "האגודה לחינוך תנועתי על-שם גולדה מאיר".

2. יושב ראש האגודה — מר חיים בר-לב; מנכ"ל — מר אפרים זינגר; גזבר — מר גת ישראל.

3. מטרת העמותה היא לעסוק בקרב הציבור הישראלי על כל מגזריו בחינוך לאורח חיים דמוקרטי, לערכים הומניסטיים, למעורבות ציבורית וקהלית ולפעילות אישית קונסטרוקטיבית.

4. ראה תשובה על שאלה מס' 3.

### 3799. היישוב בית-אריה

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הפנים ביום כ"ז בחשוון התשמ"ח (19 בנובמבר 1987):

ביישוב בית-אריה גרות היום כ-160 משפחות, ובקרב תצטרפה אליהן 60 משפחות נוספות. כך תמנה אוכלוסיית היישוב קרוב ל-1,000 נפש.

ברצוני לשאול:

מה הן התוכניות, ומה הוא לוח הזמנים, להכרזת היישוב המתפתח והמשגשג הזה כמועצה מקומית?

שר התחבורה ח' קורפו:

ביהודה ובשומרון קיימים כמה יישובים הגדולים מבית-אריה. כגון: קדומים — 1,240 תושבים; קרני-שומרון — 1,970 תושבים; עופרה — 770 תושבים; אורנית — 658 תושבים; אלון-שבות — 1,300 תושבים. מספרי התושבים מקורם בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, והם נכונים ליום 31 בדצמבר 1986. לפי מקור זה היה מספר התושבים בבית-אריה 586.

אין בדעת משרד הפנים להמליץ על כינון מועצות מקומיות לכל היישובים הללו, כי אין זה המבנה המיטבי למתן שירותים מוניציפליים. ההיפך הוא נכון, הקמת רשויות מקומיות ביישובים כה קטנים, כאשר יש פתרונות יעילים יותר למתן השירותים, יש בה משום בזבוז כספי הציבור.

משרד הפנים בוחן שתי חלופות למצב הקיים, והן: 1. מתן סמכויות רבות יותר לוועדים המקומיים ביישובים הגדולים, בתוך מסגרת המועצה האזורית; 2. צירוף כמה יישובים שכנים וכינון מועצה חבלית.

היו"ר ש' הלל:

תודה. יש לך שאלה נוספת?

דוד מגן (הליכוד):

אני מוותר על השאלה הנוספת. את הוויכוח נגמור בבית.

היו"ר ש' הלל:

במשפחה.

שר התחבורה ח' קורפו:

עם השר המקורי.

### 3859. מכרז בעיריית אשדוד

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר הפנים ביום ד' בכסליו התשמ"ח (25 בנובמבר 1987):

לאחרונה פורסם בעיריית אשדוד מכרז, בין השאר על בלונים — 10,000; וסוכריות עם כחובת — 20,000.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. מה תעשה העירייה בבלונים ובסוכריות?

3. מה הם סוגי הסוכריות וצבען, ומה יהיה שימושן (צבעי כחול לבן או אדום)?

4. האם קיים תקדים בעיריות להוצאת מכרז לפרסום על בלונים וסוכריות?

5. האם ידוע לשר כי החברה שזכתה במכרז לא עמדה בתנאיו כאשר התחייבה לספק רק חלק מהבלונים והשרשראות, אך עמדה בדרישת כמות הסוכריות?

6. האם מושפע המכרז מאווירת הבחירות המתקרבות?

7. האם נשקל לבטל לאלתר את המכרז (עד סוף השבוע לא נחתם החוזה)?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעות כפי שהובאו בשאלתך אינן מדויקות.

2. בתאריך 4 במרס 1987 פרסמה העירייה מכרז שלפיו הכריזה על קבלת הצעות להספקת עבודות קישוט רחובות.

3. הזוכה נדרש לספק בלא תמורה כספית מהעירייה 615 עיגולי עץ לחלייה, אשר מחציתם תשמש לפרסום עירוני — שילוט: "נהג שמור על ילדינו", וכן "תנו טרמפ לחייל", "אשדוד יפה — נקיה".

כן נדרש המספק לבצע פרסום מסחרי בעיצוב מיוחד לשנת ה-40, שבמסגרתו עליו לספק 5,000 בלונים מודפסים בצבע לבן עם הדפס סמל העיר ושנת ה-40; 5,000 מ' שרשראות ודגלונים לחלייה בין עמודי התאורה עם פסים בצבעי הדגל; 500 כוכבי כד עם סמל שנת ה-40 וסמל העיר; 1,000 תגי שרוול בצבע כחול-לבן עם סמל העיר ו-1,000 מחזיקי מפתחות עם סמל העיר; 20,000 סוכריות.

משרד הפנים לא מצא אפוא כל פסול לא במכרז עצמו ולא בהיקפו.

3990. בנייה בלתי חוקית

חבר הכנסת אר' לין שאל את שר הפנים ביום ג' בטבת התשמ"ח (24 בדצמבר 1987):

ברשימה שפורסמה בעיתון "מעריב" ביום 27 בנובמבר 1987 תחת הכותרת: "שוויון זכויות — שוויון חובות" נאמר, כי "ערכים ובדואים בנו כרחבי הארץ 12,000 מבנים לא חוקיים, לרוב על אדמה חקלאית וזולה, ללא כל רישוי. לגבי 5,000 מבנים הוצאו צווי הריסה, אך רק בודדים הוצאו לפועל. הממשלה מתעלמת — — —".

ברצוני לשאול:

1. כמה מבנים בלתי חוקיים בנו ערכים ובדואים כרחבי הארץ. על-פי חלוקה אווירית?
2. לכמה מבנים הוציאו בתי-המשפט צווי הריסה?
3. איזה חלק מכלל המבנים הלא-חוקיים הוקם על אדמות מדינה?
4. כמה צווי הריסה של בתי-המשפט אכן בוצעו בפועל במהלך 1986/87: א. צווי הריסה כלליים; ב. צווי הריסה למבנים שהוקמו על אדמות מדינה?
5. מדוע אין המערכת האחראית לאכיפת החוק פועלת לביצוע צווים אלה?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. סך כל המבנים והצריפים אשר הוקמו שלא כדין מחוץ לגבולות תוכנית המתאר: א. מחוז הצפון — 3,139, מהם 942 נל קרקע המדינה; ב. מחוז חיפה — 540, נכון לינואר 1988; ג. מחוז המרכז — 578; ד. מחוז ירושלים — 81; ה. מחוז זרעם — 5,944, רובם צריפים ואוהלים; סך-הכול — 10,282.
2. ל-5,400 מבנים וצריפים הוצאו צווי הריסה.
3. אין בידינו נתונים בדוקים. ניתן לקבלם ממינהל אקרקעי ישראל.
4. חובת הדיווח נכנסה לתוקפה רק באפריל 1988.
5. תשובה על עניין זה ניתנה בדות הוועדה הבין-משרדית לבנייה בלתי חוקית במגזר הערבי, דוח-מקרקבין, הדוח המליץ גל צעדים לחיקוק המצב ואלה אושרו.

4083. המצב ברהט

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר הפנים ביום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

ביישוב הבדואי רהט שולטת הנהלה מוניציפלית המורכבת מיהודים, ופועלת בעזרת שיחים ממונים.

הואיל ומדובר ביישוב בדואי מרכזי, ברצוני לשאול:

1. מה הוא גודל האוכלוסייה של רהט?
2. מדוע נזקק משרד הפנים למועצה ממונה?
3. כיצד נבחרו השיחים הבדואים, עוזרי המנגנון הממונה?
4. לפי אילו קריטריונים ייקבע שהיישוב בשל להנהגה עצמית?
5. מתי ייערכו בחירות ברהט?

6. כיצד משפיע המצב ברהט על כלל ציבור הבדואים בארץ?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. מספר התושבים ברהט, בהתאם לנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ליום 31 בדצמבר 1986, היה 15,700.

2. בהתאם לסעיף 3 לצו המועצות המקומיות מינה שר הפנים את חברי המועצה הראשונה ברהט, וזאת על-מנת לאפשר את ארגונה של כל המערכת המוניציפלית על-ידי אנשים הבאים ממשרדי הממשלה ויש להם נגיעה לתחומי הפעולה השונים של הרשות המקומית ועל-ידי אנשים מקומיים בעת ובעונה אחת ובלא הלחצים הכרוכים בבחירות.

3. המועצה המקומית הראשונה ברהט מונה שבעה בדואים וארבעה נציגי משרדי הממשלה. הבדואים הם חברי המועצה ולא עוזרי מנגנון. בחירתם של הבדואים נעשתה לאחר התייעצויות עם גורמי ציבור המייצגים את התושבים. עם היועץ לענייני ערכים ועם המועצה האזורית בני-שמעון. שטיפלה ביישוב עד הקמת המועצה ועם נציגים של התושבים עצמם.

4—5. נא ראה תשובתנו על שאלות 2 ו-3 דלעיל.

6. אין למצב המוניציפלי ברהט כל השפעה על הבדואים ברהט.

הו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ארצי.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני השר, הייתי רוצה לדעת לפי אילו קריטריונים ובאיה מועד ייערכו בחירות וחבוא ליד סיום כהונתה של המועצה הממונה?

שר התחבורה ח' קורפו:

אני יכול רק להעריך — שהרי שאינני מוסמך להשיב, משום שאין לי התשובה בכתובים — שאין כל סיבה, אם הרשות הזאת נבחרה לפני שלוש שנים, שהבחירות לא יתקיימו יחד עם הבחירות בכל הרשויות המקומיות.

4181. שלילת אזרחות מגורמים עוינים

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הפנים ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

על-פי החוק, רשאי שר הפנים לשלול אזרחות מגורמים שפעלו נגד ביטחון המדינה והאינטרסים שלה, לרבות מי שעבר בלא רשות לארץ אויב.

ברצוני לשאול:

1. מכמה גורמים עוינים נשללה האזרחות מאז קום המדינה ועד היום?
2. מדוע אין כבוד השר משתמש עוד בסמכות הנתונה בידו כלפי גורמים חתרניים?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

עד כה לא בוטלה האזרחות הישראלית של אדם לפי סעיף א(ב) לחוק האזרחות, התשי"ב—1952.

אשר לשימוש בסמכות הנתונה לשר הפנים — קיים קושי בהגדרת "מעשה שיש בו משום הפרת אמונים למדינת ישראל".

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צ'רלי ביטון.

צ'רלי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אם זו התשובה, כבוד השר, איך מסביר כבוד השר את הפרסומים העקשניים בדבר עסקות מפוקפקות שהשר שרון מעורב בהן באופן חדיר?

שר התחבורה ח' קורפו:

אני רוצה לקוות שאתה לא הסתמכת רק על הפרסומים. אם נצטרך להשיב על כל הפרסומים שמתפרסמים על כל אדם ואדם או על כל חבר הכנסת, לא נרחיק ללכת.

שבח וייס (המערך):

כל השאלות מתבססות על פרסומים.

שר התחבורה ח' קורפו:

אבל התשובה מוסמכת.

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 4205, ראה עמ'

3856).

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

תודה רבה ליושב-ראש הכנסת.

אדוני השר, כידוע מתפרסמים לאחורונה מאמרי הסתה נגד ישראל והעם היהודי בעיתונות המצרית, בכלי התקשורת הרשמיים. האם ביקשה ישראל הסבר על פעילות אנטי-ישראלית זו, ומה היתה, אם היתה, תגובתה של מצרים?

שר התחבורה ח' קורפו:

ידוע לי כי בעבר היו פרסומים כאלה. נשלחו מחאות, והתשובה היתה שהעיתונות היא עיתונות חופשית, כמו במדינת ישראל.

היו"ר ש' הלל:

כל אחד יודע מה גורלו של המתחיל במצווה. הסתכנתי כי רציתי להיות נדיב. אבקש עתה מכבוד השר להשיב על שאילתא מס' 3440, שהופנתה לשר הפנים, של חבר הכנסת דוד מגן. אני רוצה לומר, שמעתה אני חדל להיות בית-הלל. אהיה בית-שמיא.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

את השם אתה לא יכול להחליף.

שר התחבורה ח' קורפו:

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 3440, ראה עמ'

3857).

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני, בהמשך לשאלת חבר הכנסת ז'אק אמיר, שהתלונן על כך שחלפו שמונה חודשים עד שהוא זכה לתשובה —

היו"ר ש' הלל:

בדרך כלל זה לוקח תשעה חודשים, הפעם זה לקח שמונה חודשים — תהיה שבע רצון.

דוד מגן (הליכוד):

אני יכול להבין שנהוגים כך כלפי חבר המערך, אבל כלפי חבר אותה סיעה בליכוד — לחכות שמונה חודשים, זה יותר

4374. רישום עולים לא-יהודים כיהודים

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הפנים כיום י' בסיוון החשמ"ח (26 במאי 1988):

בשבועון "ערב שבת" מיום כ"ו באייר התשמ"ח, 13 במאי 1988, נמסר כי מדי שנה עולים לישראל מרומניה מאות אנשים שאינם יהודים ונרשמים כיהודים, וזאת בידיעת השגרירות הישראלית בבוקרשט, מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית ומשרד הקליטה והפנים.

הרב הראשי ליהדות רומניה — כך נאמר — מכיר את הבעיה, נאבק בתופעה זאת, ולפי הערכתו, 40% מן העולים מרומניה בשנים האחרונות אינם יהודים.

לפי הנתונים, חלק מן האנשים מציגים תעודות מזויפות, המוכיחות כביכול את יהדותם, כדי להערים על שלטונות ישראל.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו על הסתננות לא-יהודים במסווה של יהודים, או בכל דרך אחרת של עורמה, בין העולים מרומניה?

2. האם נכונה הידיעה כי גורמי העלייה הישראליים ברומניה יודעים על כך, אך ההוראות מירושלים הן חד-משמעיות — לא לאסור ולא למנוע עלייה?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. לא ידוע למשרד הפנים על הסתננות לא-יהודים במסווה של יהודים.

2. ידועים לנו מקרים שהגיעו מרומניה לא-יהודים אשר חוק השבות חל עליהם.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

יש לי בקשה ליושב-ראש הכנסת. אני צמוד למליאה כל הבוקר. היתה לי שאילתא לראש הממשלה, אבל נקראתי ורגע אחד לטלפון, וכאשר חזרתי איחרתי את מתן התשובה. לכן אני מבקש, אם זה לא קשה, ואם השר מסכים, לאפשר לי לשמוע את התשובה על השאלתא.

לגבי השאלתא הנדונה, אני מבקש לדעת האם נכונות השמועות שעקב פסק-דין בג"ץ בעניין סוזן מילר, וגם במקרים נוספים, נרשמים במרשם האוכלוסין יהודים שאינם ידועים כיהודים, ואם נכונה הידיעה שמסיבות אלה פרש מתפקידו מנהל המחלקה למרשם אוכלוסין במשרד הפנים?

שר התחבורה ח' קורפו:

על-פי הניסיון שלי בתשובות בנושא זה על כמה הצעות אי-אמון והצעות לסדר-היום בעבר, אני משיב על השאלה הראשונה: לא. אשר לסיבת התפטרות הממונה, אני מוכן לבדוק זאת ולמסור את סיבת התפטרותו.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, בקשה דומה לבקשת חבר הכנסת ורדיגר יש גם לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. מאחר ששניהם נמצאים באולם, האם אתה מוכן, אדוני השר, אבקש להשיב על שתי השאלות, גם של חבר הכנסת ביטון, מס' 3268, וגם של חבר הכנסת ורדיגר, מס' 4205, וזה לפני משורת הדין.

שר התחבורה ח' קורפו:

(קורא את התשובה על שאילתא מס' 3268, ראה עמ'

3855).

ההאשמה מתבססת על שני נימוקים מרכזיים: א. הפסקת הכשרת קציני ים חדשים; ב. מסירת מטענים ישראלים לאוניות זרות.

ברצוני לשאול:

1. האם יש ממש בהאשמות איגוד קציני הים?
2. האם נכון הדבר שהופסקה הכשרת קציני ים ישראלים, ושטענים הועברו לאוניות זרות?
3. מה היא מדיניות משרדך אשר לעתידו של ענף הספנות?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין ממש בהאשמות אלה.

2. לא נכון. השנה אנו מכשירים 50 קצינים חדשים כהתאם לצרכים האזרחיים. עד כמה שידוע לנו, לא נעשתה כל העברת מטענים חיוניים מאוניות ישראליות לאוניות זרות.

3. אנו רואים בענף הספנות ענף חיוני למדינת ישראל, ולכן המטענים החיוניים מובלים בעיקרם כפי הסוחר הישראלי. לאחר ההתייעלות שנעשתה כפי שלנו, הוא מתחרה בהצלחה בשווקים הבין-לאומיים. 60% מההכנסות בספנות הישראלית הם מדמי ההובלה הנגבים בעד מטענים המובלים בין נמלים זרים.

4085. כבישי אגרה

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

בעיתונות פורסם, שלאחרונה נערכו דיונים בקשר להפיכת אוטוסטרדות אחדות לכבישי אגרה.

נוכח חשיבותו של הנושא לציבור הרחב, ברצוני לשאול:

1. האם נבדקת תוכנית כזו?

2. אילו כבישים עומדים בתנאים להפיכתם לכבישי אגרה?

3. מה הם הקריטריונים העומדים ביסוד השיקולים להפיכת כביש לכביש אגרה?

4. מה הוא גובה התשלום העשוי להיגבות?

5. האם נשקלה האפשרות, שההכנסות מהמקור הזה יוקדשו אך ורק לשיפורים במערכת התחבורה?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. במשרדנו נבדקה האפשרות להכריז על קטעים מסוימים ככבישי הארץ כעל כבישי אגרה.

2. כל כביש שיש לו כביש חלופי, הממלא אחר תנאי המינימום המבטיח נסיעה נוחה ובטוחה.

3. השיקולים להפיכת כביש לכביש אגרה הם האפשרות לפתח ולחזק כבישים חדשים לנוחות הציבור, שלא מתקציב המדינה.

4. גובה האגרה נקבע על-פי התועלת שמקנה השימוש בה.

5. התמורה תועד אך ורק לשיפורים במערכת התחבורה.

היו"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק ארצי.

ומחלוקת הזמן הזה עוד לשמוע שמדברים רק על תוכנית ולא על סלילה של כביש. אני באמת רוצה לדעת מה עושה המשרד ובמה הוא עוזר לרשות המקומית למנוע את מכת תאונות הדרכים באותו מקום, במיוחד בימי שבת?

שר התחבורה ח' קורפו:

מאחר שחבר הכנסת מגן לא נכח כשהשבתי על שאלות ששואלים אחרים, אשיב לו את התשובה, שאני אהיה לו מליץ יושר לעניין משכי הזמן שבין הגשת שאלתא ועד קבלת התשובה. אני יכול להשיב, שברגע זה מוכנת תוכנית לכביש עוקף, והנושא נמצא כדיון בין המרעצה המקומית למע"ץ.

שבח וייס (המערך):

מתור לשאול את בית-שמאי?

היו"ר ש' הלל:

מה פתאום? על איזה עניין?

שבח וייס (המערך):

הגשתי שאלתא לראש הממשלה ב-6 בינואר 1987. אני מבקש להיבט לספר השיאים של גינס בעניין זה.

היו"ר ש' הלל:

דומני שיש שיאים גרועים יותר, כך שאתה לא נכנס.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני רוצה להוסיף לחבר הכנסת שבח וייס, על אף הזמן הרב שעבר כמתן התשובה, שבתשובה אין שוני. התשובה היא: אין כעת שום כוונה לשנות את המצב הקיים.

4051. מחירי נסיעות באוטובוס

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר התחבורה ביום י"ז בטבת התשמ"ח (7 בינואר 1988):

בעיתון "ערב שבת" מיום ד' בטבת התשמ"ח, 25 בדצמבר 1987, פורסם, כי בקו 315, המוביל נוסעים מאשדוד לבני-ברק, מחיר הנסיעה הוא 3.40 ש"ח, ואילו בקו המוביל נוסעים מאשדוד לתל-אביב מחיר הנסיעה הוא 2.50 ש"ח; מרחק הנסיעה בשני הקווים זהה.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים נכונים?

2. אם כן — מדוע יש הבדל בין מחירי הנסיעות הללו?

3. האם מוכן משרדך לכרוך את האפשרות להשוות את מחירי הנסיעה בקו 315 למחיר הנסיעה בקו אשדוד-תל-אביב?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתונים אינם נכונים משום שבני-ברק נמצאת כיחס לאשדוד מצפון מתל-אביב.

2. לצורך קביעת המחיר אין מחשיבים את הנסיעה כתוך העיר.

3. משרדנו בדק את הנושא וקבע שמערכת התעריפים שנקבעה אינה יקרה, לעומת קווים אחרים.

4084. עתיד ענף הספנות

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

האיגוד הארצי לקציני ים העביר אלי העתק מפנייתו לראש הממשלה, שבה הוא מאשים את חברות הספנות הישראליות, כי בשיתוף מוסווה עם משרדך, הן חותרות "לחסל את הדגל הישראלי בספנות העברית".

הפנימי, ע"א (שמו המלא מופיע במקור), משום שחשף איסדרים בהנהלה, ועל מינויו של מר י"ש (שמו המלא מופיע במקור) כמבקר הפנימי החדש. ביריעה נטען, שמר ש' ניסה לפני כשנה, כאשר ניהל את המסערה ב"אגד", להכשיל את הביקורת הפנימית, בסרבו להרשות למבקר לראות את הספרים.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה, שמר ש' ניסה להכשיל את הביקורת הפנימית ב"אגד" בשנה שעברה, ומה היתה אז התגובה על כך?
2. מה היא הסיבה להפסקת כהונתו של מבקר הפנים ע"א? היש יסוד לטענה, שהודת "לאחר שחשף איסדרים חמורים ותבע לרדן בהם בהנהלה"? מה הם האיסדרים שחשף, ומה עשתה "אגד" בקשר לביקורת?
3. מה היא תגובת השר על הדחת מר א' ועל מינוי מנהל המסערה ב"ש', כמבקר פנים?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדנו אינו מתערב בנהיגה השוטף של "אגד" וכן לא במינוי המבקרים הפנימיים של החברה.
- הפיקות של משרדנו מתרכזו אך ורק בהפעלת התחבורה הציבורית ובביצוע ההסכם שבין הממשלה ל"אגד". מבקר המדינה מופקד על הביקורת הכוללת את פעילותה של "אגד".

4156. הפעלת קווי הסעה כליליות שבת

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר התחבורה ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

בעיתון "יום השישי" מיום כ"ח בטבת התשמ"ח פורסם, כי הנהלת ה"סינרמה" מפעילה כליליות שבת קווי הסעה מכל ערי גוש-דן לאולם שביד-אליהו — בכלל זה הסעות מרחובות, מרמת-השרון ומרעננה. הנסיעה מתבצעת תמורת תשלום, וקווי התחבורה פועלים מ-21:30 עד 01:30.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים פרטי הפרסום והאם הם ידועים למשרדך?
2. האם ניתן רשיון מטעם משרדך להפעלת הקוים?
3. אם לא — האם תורה לפתוח בהליכים משפטיים נגד מפעילי הקוים?
4. האם כזאת משרדך לפעול כדי למנוע הפעלת קוים אחרים בשבת בעתיד? אם כן — כיצד?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא הובא לידיעתנו עם הפרסום בעיתון, ופתחנו בחקירה.
2. לא ניתן רשיון הפעלה.
3. אם יתברר כי נעשתה עבירה, נגיש תביעה משפטית.
4. משרדנו פועל כנגד כל מי שמפעיל "קווי שירות" ללא רשיון. ואין משרדנו נותן רשיונות להפעלת "קווי שירות" חדשים בשבת.

4157. העברת נכסי רכבת ישראל לרשות הנמלים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר התחבורה ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אנו עומדים היום בסיון האסונות שאירעו אתמול בכבישי ישראל, וגבו קורבנות יקרים. אחד התירוצים למחדלים הגורמים לריבוי התאונות והקורבנות הוא חוסר אמצעים ותקציבים. אם כבישי אגרה יכולים להיות מקור לגיטימי להכנסות. מדוע לא הפעל לזירוז הנהגת השיטה הזאת?

שר התחבורה ח' קורפו:

הזירוז כבר היה. אנחנו נמצאים כבר אחרי הזירוז. הממשלה ביטלה את החלטתה של ועדת שרים לחקיקה, אשר אישרה את הצעת החוק שלי בנדרן. אני מתעתד ביום ראשון זה, בדין שייערך בממשלה על מצב הכבישים, להניח על שולחן הממשלה הצעת חוק לכבישי אגרה, לאחר שהיא הוסרה בפעם קודמת. לדעתי בהעדר מחשבה מספקת. כפי שאמרתי, זה ייועד לפיתוח תשתית הכבישים ואחזקתה בלבד.

הו"ר ש' הלל:

בניגוד למקובל, אני מרשה לעצמי, אדוני השר, להביע דעה אישית. הייתי עכשיו בכמה מקומות באירופה, ושם שמעתי על הסדר שאולי יש בו כדי לפתור את הבעיה. באותן מדינות שהכבישים בהן צרים יחסית, כמו אצלנו. יש שם סידור שלפיו אפשר לשלם סכום קבוע לשנה שלמה, ואז אינך חייב לעמוד בחור ליד כל כביש אגרה, שהוא קטן יחסית, ולשלם. אני מציע לאדוני השר, מאחר שהוא אומר שהנושא בטיפול, לשקול גם את האפשרות הזאת.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כיוונת לדעת גדולים. הממשלה נחנה את דעתה לעניין הזה. כאשר הוצג העניין לפנינו נאמר שהדרך איננה כניסות ויציאות אשר מעכבות את התנועה אלא מדבקות שנחיות שמקילות ומזרימות את התנועה.

4086. הקמת משטרת תנועה ארצית

חבר הכנסת ב' כרואליעזר שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

בניגוד להחלטת הממשלה משנת 1984, ועל אף הגידול במספר תאונות הדרכים, לא חוקם משטרת תנועה ארצית לאכיפת חוקי תנועה — זאת מסקנתה של הוועדה הבין-משרדית שעסקה בנושא.

ברצוני לשאול:

1. אם כך, איך מתכוון כבוד השר לטפל בבעיית תאונות הדרכים הקטלניות בכבישי הארץ?
2. האם, להערכת משרד התחבורה, יש בידי משטרת תנועה ארצית לפתור חלק מהבעיה?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הטיפול בבעיית תאונות הדרכים מתבצע על-ידי שילוב של גורמים, ביניהם — חינוך, הסברה, פיתוח תשתית כבישים ואכיפה. כל שניתן הוא להגביר את כל האמצעים הללו.
2. להערכתנו יש בידי משטרת תנועה ארצית, אם תקום, להקטין את מספר תאונות הדרכים בארץ.

4087. מערכת הביקורת הפנימית ב"אגד"

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

ב"הארץ" מיום 13 בנובמבר 1987 פורסם, שעובדי מחלקת הביקורת הפנימית ב"אגד" מתו על הדחתו של המבקר

בעיתונים פורסם, כי נהג אמבולנס שהסיע חולה לב נקנס על נהיגה במהירות מופרזת: מדובר בנהיגה במהירות של 81 קמ"ש בשטח בנוי.

השופט אומנם קנס אותו רק ב־15 ש"ח, כקנס סמלי, אך הנהג הביע תרעומת על הקנס, וטען כי לא ניתן להקפיד על מהירות כאשר נוסעים עם חולים במצב קשה וכל שנייה היא קריטית.

ברצוני לשאול:

1. האם מאפשרות תקנות התעבורה לרכבי הצלה לעבור את המהירות המותרת כדי להציל חיי אדם?
2. אם לא — האם חשקול התקנת אפשרות זו בתקנות, בסייגים סבירים, כדי לסייע בהצלת חיי אדם?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תקנות התעבורה מאפשרות לרכב ביטחון כמוגדר בתקנות לעבור על המהירות המותרת.

ההגדרה של רכב ביטחון: אמבולנס של מגן־דוד־אדום, רכב של משטרת ישראל או של צבא־הגנה לישראל ורכב כיבוי שרפות, כשהם מפעילים בפנס מיוחד אור מהבהב אדום או כחול ומשמיעים אות אזהרה בפעמון או בסירנה.

4184. רמת התחזוקה של מטוסי "אל על"

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

בעיתונים פורסם, שטייסי "אל על" טוענים, שרמת התחזוקה של המטוסים פגומה והיא נמצאת בירידה. במקרה מסוים המריא מטוס ללא טיפול ב"בעיה בטיחותית ממדרגה ראשונה", בעוד במסמכים נרשם שהתקלה חוקה; זאת מפני שהעדיפו שיקולים של עמידה בלוח הזמנים ומהירות הביצוע על פני השיקול של בטיחות בטיסה.

ברצוני לשאול:

1. האם נערך בירור בעקבות המקרה הנזכר?
2. האומנם נמצאת רמת תחזוקת המטוסים בירידה?
3. האם מבוצעות כל ההוראות הנוגעות לבטיחות הטיסה במטוסי "אל על"?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מפקח הצוות הועמד לבירור משמעותי, ובראשות הוועדה הועמד שופט בדימוס.

2. רמת התחזוקה של המטוסים נמצאת בעלייה, שיעור התקלות הטכניות לשעות טיסה נמצא בירידה.

3. ההוראות הנוגעות לבטיחות הטיסה במטוסי "אל על" מבוצעות בהתאם להוראות החברה, היצרן ומינהל התעופה האזרחית.

4185. הפעלת קווי תחבורה בשבת

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

בעיתונות פורסם, כי גם בשבת, י"א בשבט התשמ"ח, 29 בינואר 1988, הופעלו קווי תחבורה ציבורית בירושלים ובתל־אביב — בירושלים על־ידי מפלגת המרכז, ובתל־אביב על־ידי הנהלת ה"סינרמה".

זה זמן רב מתנהל משא־ומתן על העברת נכסי רכבת ישראל לידי רשות הנמלים. עד עתה לא בא העניין לכלל סיום.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא מתבצעים השינויים הדרושים בחוק רשות הנמלים לצורך העברת הרכבת לידי הרשות?
2. האם מחלוקת עם משרד האוצר על שווי נכסי רכבת ישראל היא המעכבת את ההעברה?
3. האם יש בידי רשות הנמלים תוכנית מפורטת לסלילת קו רכבת פרברים בגוש־דן אחרי ביצוע ההעברה?
4. האם מונע העיכוב בהעברה את הקלת המצוקה התחבורתית בגוש־דן על־ידי סלילת קו רכבת פרברים?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אני מקווה שהחוק החדש, חוק רשות הנמלים והרכבות, יתקבל בכנסת בקריאה שנייה ושלישית בשבוע הבא.

2. לא.

3. כן, תוכנית כזו מצויה כרשותנו.

4. נכון, עם שילוב הרכבת ברשות הנמלים נתחיל בביצוע התוכנית שלנו, דבר שיביא להקלה במצוקה התחבורתית בגוש־דן.

4158. נהגות בקואופרטיב "דן"

חבר הכנסת א' שלום שאל את שר התחבורה ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

בעיתון "חדשות" מיום כ', 18 בינואר 1988, מתפרסם פסק־דין שניתן לאחרונה בבית־הדין לעבודה, הקובע כי "אין קואופרטיב 'דן' מעוניין להעסיק נשים כנהגות קבועות". מעורבות ומגוונים סטטיסטיים עולה בבירור, כי הקואופרטיב, כאופן עקבי ושיטתי, אינו מקבל נהגות לעבודה קבועה בתום תקופת הניסיון.

ברצוני לשאול:

1. האם אין כאן הפרה של זכות היסוד לשוויון הזדמנויות?
2. האם נשקלה האפשרות לכלול סעיף מיוחד במסגרת ההסכם בין קואופרטיב "דן" לבין משרד התחבורה, שיחייב את החברה להעסיק נשים כנהגות קבועות?
3. מה ברעת השר לעשות על־מנת למנוע את הישנות התופעה?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ייתכן שיש כאן הפרה לכאורה של הזכות לשוויון הזדמנויות בין המינים.

2. הממשלה אינה מתערבת בניהול השוטף של הקואופרטיבים, על כן אין מקום לכלול סעיף מיוחד בהסכם שבין הממשלה לקואופרטיב ולחייבם להעסיק נשים.

3. אין בכונת המשרד לנקוט צעד כלשהו.

4183. מהירות הנסיעה של נהגי אמבולנס בתפקיד

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

ברצוני לשאול:

1. האם ניתן רשיון להפעלת הקווים הנ"ל?

2. אם לא — האם נפתחו הליכים נגד מפעילי הקווים ונגד החברות המסיעות?

3. האם בדעת משרדך למנוע המשך הפעלת קווי תחבורה ציבורית כשבת? אם כן — כיצד?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא ניתן רשיון להפעלת הקווים כשבת.

2. נפתחו הליכי חקירה לצורך הגשת תביעה.

3. הצעדים שנקטנו גרמו להפסקת הנסיעה בקווים אלו כשבת.

4186. עתידה של רכבת ישראל

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

נוכח כמות המשאבים העומדים לרשות משרד התחבורה, קטן הסיכוי לפיתוח שירותי הרכבת ברמה הראויה למדינת ישראל. זאת למרות מאמצי המשרד להעביר מרשות הנמלים לרכבת סכום של 200 מיליון שקל, ולמרות העובדה שפיתוחה של הרכבת יחסוך כסף רב בתחום שינוע המטענים, יאפשר שחרור מסוים של עומס התנועה וישפר את התחבורה בין היישובים.

ברצוני לשאול:

1. האם שקל המשרד מתן אפשרות ליוזמים פרטיים לפתח את הרכבת?

2. האם קיימים יוזמים גדולים המעוניינים בכך?

3. האם מוכן השר לתמוך ביוזמה פרטית כזו?

4. האם יש התנגדות מצד חברות תחבורה לפיתוחה של הרכבת?

5. מה הם הביטויים להתנגדות הזו?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד שקל את האפשרות לתת ליוזמים פרטיים לפתח את הרכבת.

2. קיימים.

3. אני מוכן לתמוך ביוזמה פרטית.

4 — 5. אין התנגדות, להיפך, קיימת בקשה של חברות התחבורה להצטרף להקמת רכבת פרברים.

4187. עמידת אוניות זרות העוגנות בנמלי ישראל בתקנות הבטיחות

חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988):

בימים אלה פורסם, כי אוניות זרות העוגנות בנמלים הישראליים מסכנות את בטיחותם של הימאים הישראלים, וזאת משום שהאנויות הזרות אינן עומדות בתקנות הבטיחות כמו האונייה הטורקית, המפליגה ללא קצין רדיו ומפעילה תחנה אלחוטית לא תקנית.

ברצוני לשאול:

1. האם יודע לכבודו על הנושא הנדון?

2. אם כן — האם קיים במשרדך קריטריון הקובע איוו אוניה רשאית לעגון בנמל?

3. מה ככוונת משרדך לעשות בנדון?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חיובי.

2. הקריטריונים המחייבים אותנו הם האמנות הבינלאומיות שמדינת ישראל חתומה עליהן.

3. אנו עושים כמתחייב מהאמנות הבינלאומיות.

4223. תקלה במטוס ג'מבו של "אל על"

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר התחבורה ביום ז' באדר התשמ"ח (25 בפברואר 1988):

עיתון "דבר" מ"מ 10 בפברואר 1988 מספר על תקלה שאירעה למטוס ג'מבו, שעמד להמריא לווינה, זאת באשמת אנשי התחזוקה.

ברצוני לשאול:

1. מה היתה התקלה הטכנית שחייבה החזרתו של המטוס למקום התנייה שלו?

2. כמה זמן נמשך תיקון התקלה?

3. מה היתה הסיבה לעיכובו הנוסף של המטוס?

4. כמה נוסעים היו בטיסה זו?

5. מה היה היחס כלפיהם?

6. מה היה סך כל האיחור שנגרם לנוסעים?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

1 — 3. התקלה הטכנית התייחסה להספק כוח של אחד מארבעת המנועים של המטוס. כיוון שהתקלה הופיעה שנית, אם כי בצורה שונה, נערך תחקיר מבצעי, ובעקבות זאת אותרה התקלה ותוקנה בשעות אחר-צהריים באותו יום.

4 — 6. לטיסה היו רשומים 447 נוסעים, והם הועברו ליעדם — וינה — במטוס "בואינג 747" של "אל על" בשעה 18:50. הטיפול בנוסעים היה כמקובל לגבי מקרה של איחור מסוג זה. הנוסעים הועברו למנוחה בכתי-מלון. האיחור במקרה זה היה של 8 שעות ו-50 דקות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני השר, אדוני היושב-ראש, אנחנו שמענו בזמן האחרון על אי-התאמה בין גורמי ההנהלה לבין גורמי התחזוקה לגבי תחזוקת מטוסי "אל על". אני יודע שגם אתה רואית צורך, ובצדק, להחזיר בנושא הזה. הייתי רוצה לדעת, האם אנחנו יכולים היום להיות שקטים ובטוחים, שכל מטוס "אל על" אשר ממריא מלוד הוא מטוס אשר נבדק כהלכה ונעשו כל הפעולות, כל הסיידורים וכל העבודות שמתפקדים להבטיח את הבטיחות המרבית של כלי הטיס?

שר התחבורה ח' קורפו:

בעקבות התקלות שנתרבו לאחרונה וחילופי האשמות בין העובדים לבין ההנהלה בדבר רמת התחזוקה, מיניתי ועדה, וזו

לשאלה השנייה: אני מוכן לתמוך ביוזמה חקיקתית כזאת. היא יכולה להיעשות על-ידי כל חבר כנסת.

#### 4262. סגירת קטע ממחלף גבעתי-שמואל בשבת

חבר הכנסת מ' חריש שאל את שר התחבורה ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

נמסר לי ששר התחבורה נעתר לדרישות עיריית בני-ברק והסכים לתביעתה כי קטע מהמחלף החדש שעומד להיבנות בצומת גבעתי-שמואל ייסגר בשבת. לפי המידע שהגיע לידי, המפקד על התעבורה במחוז תל-אביב והמרכז התנגד לתביעה זאת של עיריית בני ברק.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה על סגירת קטע ממחלף גבעתי-שמואל בשבת?  
2. האם נכון שהמפקד על התעבורה במחוז המרכז ותל-אביב לא הסכים לסגירת המחלף בשבת משיקולים מקצועיים?

3. האם נכון שגם שר התחבורה בעצמו התנגד קודם לסגירת קטע המחלף בשבת מנימוקים מקצועיים?

4. אם התשובה על שאלה 3 חיובית, מה היו שיקולי השר בהחלטתו לשנות את עמדתו?

5. האם הביאו בחשבון שההחלטה על סגירת קטע המחלף של גבעתי-שמואל עלולה להביא לכך שתושבי גבעתי-שמואל לא יוכלו להשתמש במחלף כדי להגיע לביתם בעת שייסגר קטע המחלף בשבת?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הוועדה המחוזית לתכנון ובנייה החליטה, כי בשלב א' ייסגר הגשר שיוקם בצומת לתנועה מוטורית בשבתות ובמועדי ישראל. בשלב ב' — לאחר העתקת בית-הספר שכצומת ניתן יהיה לבנות רמפה נוספת, שתאפשר תנועה מוטורית בשבתות ובמועדי ישראל.

2. ההתנגדות הייתה עקרונית, ולפיה אין לסגור מחלפים ככבישים בין-עירוניים לתנועה בשבתות ובמועדים.

3. אני התנגדתי לסגירת המחלף, אולם מקובלת עליי החלטת הוועדה המחוזית להשיג את הדבר בשני שלבים.

4. לא שיניתי את עמדתי.

5. ידוע לי שהפניות שמאלה מצפון לגבעתי-שמואל לא יתבצעו במחלף הזה, אלא בצומת בר-אילן. המדווח 1.5 ק"מ משם.

#### 4290. הפעלת קווי נסיעה סדירים בשבת לחרמון

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התחבורה ביום י"ט באדר התשמ"ח (8 במרס 1988):

בעיתון "ערב שבת" מיום ח' באדר התשמ"ח (26 בפברואר 1988) פורסם, כי חברת "אגד" החלה להפעיל קווי נסיעה סדירים לחרמון בשבת.

ברצוני לשאול:

1. האם נעשתה הפעלת הקווים הגל' לפי היתר ורשיון ההפעלה של "אגד"?

2. האם אישר משרד התחבורה ל"אגד" הפעלת קווים בשבת?

הניתה לפני את מסקנותיה. במסקנות נאמר, שהחקלות אינן מתקרבות לקו האדום, והן בסדר גודל מקובל בחברות תעופה. שבועיים לאחר מכן, לאחר שהעברתי לחברת "אל על" את מסקנות הוועדה וביקשתי ממנה התייחסות לארבעה סעיפים שמצאתי לנכון למצוא דרך לשיפורם, על אף האופטימיות, קיבלתי את הדוח של "בואינג", אשר עשתה את הבדיקה בחברה הזו. בדיקתה של חברת "בואינג" הניתה את דעתי לחלוטין. הדוח מצייין את רמת האחזקה הגבוהה הקיימת בחברה, בסוגי המטוסים השונים, לסיכום אפשר לומר, שהחברה בטוחה ונמצאת בידים טובות.

#### 4261. שיבושים כנמל התעופה בן-גוריון

חבר הכנסת י' יוסף שאל את שר התחבורה ביום י"ג באדר התשמ"ח (2 במרס 1988):

ביום שישי, י"ז בשבט התשמ"ח, שיבשו עובדי רשות שדות התעופה את העבודה כנמל התעופה בן-גוריון למשך כמה שעות.

ברצוני לשאול:

1. מדוע שיבשו העובדים את העבודה?  
2. האם נעשו ניסיונות למנוע את שיבוש העבודה? אם לא — מדוע?  
3. מה הוא הנזק הכספי שנגרם לחברות התעופה עקב שיבוש העבודה?  
4. מי יפצה את חברות התעופה וכיצד יוסבר המצב לחברות התעופה ולנוסעים?  
5. האם מוכן השר לפעול למניעת הישנות מקרים אלה?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. השיבושים נגדו על-ידי עובדי אחת מיחידות רשות שדות התעופה, בשל חילופי מנהלים באותה יחידה.

2. נעשו ניסיונות למנוע את השיבושים.

3. לא נגרם נזק כספי.

4. אין צורך בפיצוי.

5. זה לא תלוי בי, אלא בוועד העובדים. אעשה כל מאמץ למניעת הישנות מקרים אלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב יוסף.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני השר, מדוע מרשים להתעלל בציבור, וכפרט כימי שישי? אנשים נתקעים בשדה התעופה ואינם יכולים להגיע לביתם לפני כניסת השבת. מדוע אין בוררות חובה לשירות חיוני זה?

שר התחבורה ח' קורפו:

לשאלה הראשונה: חקלות בטיסה הן עניין מוכר וידוע בעולם התעופה. אין אפשרות בשום פנים ואופן למנוע איחורים ושיבושים בלוח הזמנים. חברת "אל על" אינה יוצאת בדרך כלל משום שדה תעופה כאשר תחשיב הזמן מראה שהיא תגיע לאחר כניסת השבת. היו שאילתות וטענות כאן בבית על כך שאכסנו את הנוסעים בבתי-מלון כליל שבת ובשבת והטיסו אותם במוצאי שבת וכיום ראשון. אבל, אין למנוע מקרים שבהם מתרחשת תקלה, ולפעמים היא מתרחשת תוך כדי טיסה, ואז המטוס מאחר במקצת והשבת מתחללת. יש להצטער על כך, אבל אין מנוס מן המצב הזה.

#### 4341. ציון שנת ייצור הרכב על לוחית הזיהוי

חבר הכנסת י' גיל שאל את שר התחבורה ביום כ"ה באייר  
התשמ"ח (12 במאי 1988):

גורמי הרישוי מציינים על לוחית הזיהוי של מספרי  
הרישוי את שנת ייצורו של הרכב. מכיוונים שונים עולה  
הטענה, שציון שנת הייצור מעורר תחרות סמויה בקרב אזרחי  
המדינה.

ברצוני לשאול:

1. כדי למנוע מידוך לרכישת רכב חדש, כסמל לסטטוס  
חברתי — האם נבדקה האפשרות שלא לצייין במספר הרישוי  
של הרכב את שנת ייצורו?

2. האם יכלול כבוד השר במסע ההסברה שהוא נוקט  
לאחרונה סעיף שיעסוק בהימנעות מרכישת רכב חדש רק בשל  
עניין המעמד החברתי?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מספר כלי הרכב בשיטה החדשה החל בשנת 1980,  
בהתאם להמלצת ועדת היגוי במשרדנו ובשיתוף עם המכון  
לפריון העבודה והייצור.

שיטת המספור הוכיחה את עצמה לגבי העניינים הבאים:  
1. אפשרות זכירה מרבית — על-מנת לאחר נהגים עבריינים,  
או נהגים המעורבים בתאונות "פגע וברח"; 2. דמיון לשיטת  
המספור שהונהגה בעבר; 3. ציון זהות הרכב מתכנס על 5  
ספרות בלבד; 4. בספרה השישית ניתן לזהות אוכלוסיות שונות  
(דיפלומטים, מוניות, רכב משוקם, רכב שטחים וכיוצא  
באלה); 5. ניתן להשתמש במערכת במחזוריות שנתי; 6.  
פרטי המספר כוללים גם את סוג הרכב; 7. שיטה זו אפשרה  
ביטול צבאי האכתנה לרכב דיפלומטי (לכן) לרכב ממשלתי  
(תכלת) וכיוצא באלה.

לפיכך, כל האלטרנטיבות שהועלו נבחנו ונפלו לעומת  
השיטה הנוכחית, שהוכיחה את עצמה, פרט לאפשרות של  
תחרות סמויה בין בעלי הרכב.

#### 4356. ייצור מתקני עזר לנהיגה לנכים

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התחבורה ביום ג' בסיוון  
התשמ"ח (19 במאי 1988):

הובא לידיעתי, כי נכים הזקוקים למתקני עזר לנהיגה  
נאלצים להזדקק לשירותי מפעל יחיד בארץ, שכן רק המפעל  
הזה מוסמך לאשר כשירות הרכב לנהיגה על-ידי נכה לצורכי  
רישוי. המפעל מנצל את בלעדיותו זו בדרכים שונות, ובין  
השאר הוא מסרב להעביר מתקני עזר משומשים מרכב לרכב.  
הדבר גורם לנכים הזקוקים לשירותי המפעל להוצאות ניכרות.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה הבעיה לשר?

2. מדוע לא יוחר לגורמים נוספים להתקין מתקני עזר  
לנהיגת נכים ולאשר תקינות עזרים אלה לצורכי רישוי?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הבעיה ידועה, אולם פרטי הידיעה אינם נכונים. אין  
בלעדיות בהתקנת מנגנוני עזר לנכים.

2. אנו מתירים לכל גורם נוסף שירצה להיכנס למסגרת הזו  
לפעול. כיום יש שני מפעלים העוסקים בכך, ושני מפעלים

3. אם לא — כיצד בדעתך לפעול להפסקת הפעלת קווים  
אלו?

4. מה בדעתך לעשות כדי למנוע מקרים דומים בעתיד?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדובר ב"נסיעות מיוחדות" ולא ב"קווים סדירים".  
נסיעות אלה מבוצעות על-ידי "אגד תיור", ואינן טעונות רישון  
מטעם משרד התחבורה.

2. משרד התחבורה לא אישר ל"אגד" הפעלת קווים  
חדשים בשבת.

3—4. "אגד תיור" היא חברת נסיעות, סיורים וטיולים,  
ואין לאיש סמכות חוקית למנוע את נסיעותיה בשבת.

היורר ד' בן-מאיר:

שאלתא מס' 4340 של חבר הכנסת חיים רמון. הוא אינו  
— לפרוטוקול.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני מבקש להשיב.

היורר ד' בן-מאיר:

התקנון לא מאפשר.

שר התחבורה ח' קורפו:

התקנון מאפשר. זו פריבילגיה של השר.

היורר ד' בן-מאיר:

בבקשה.

#### 4340. מכתבו של שר התחבורה לנהגי ישראל

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התחבורה ביום כ"ה באייר  
התשמ"ח (12 במאי 1988):

בעקבות משלוח המכתב האישי של שר התחבורה לנהגי  
ישראל, ברצוני לשאול:

1. מה היא עלות המשלוח של מכתב זה לכל בעלי רישיונות  
הנהיגה בישראל?

2. מדוע החליט השר לשלוח המכתב כעת?

3. האם אין דרכים טובות יותר לניצול הסכום הנ"ל  
להשגת אותן מטרות שלשמן נשלח המכתב?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. עלות המשלוח של מכתבי לכל נהגי ישראל היא 97,000  
ש"ח לרכבו מע"מ.

2. בעקבות העלייה המדאיגה במספר תאונות הדרכים  
בשנת 1987, ובמיוחד בעקבות המשך מגמת העלייה בחודשים  
ינואר — מרס 1988.

3. הנהג הוא, כידוע, הגורם הדומיננטי בתאונות הדרכים.  
אנו מנסים להגיע אל הנהג בכל דרך אפשרית, ועד כה עשינו  
זאת בצורה המקובלת: תשדירים ברדיו, מודעות בעיתונות,  
פרסום חוצות, שלטים על אוטובוסים, חוכרות הסברה ועוד.  
הדרך היחידה שלא נוסתה עד כה היא הפנייה הישירה לכל אדם  
ואדם, כפי שמקובל לעשות בארצות-הברית למשל —  
ה"דירקט מיילינג". התגובות שקיבלנו, הן החיוביות והן  
השליליות, מוכיחות כי השגנו את המטרה שרצינו: כל הנהגים  
קראו והבינו את החשיבות של האיגרת. הסיוע של הכתוב לא  
עזר לי והראייה היא מקומית.

## 4426. טיסות בשבת

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את שר התחבורה ביום א' בתמוז התשמ"ח (16 ביוני 1988):

על-פי פרסום ב"כספים" מ-16 במאי 1988, גוף שיווקי שפעל מטעם "אל על" והוקם על-ידי נציג "אל על" בגרמניה הוא האחראי לטיסות השכר הישראליות של החברות "סנדר" ו"אוקיע" בגרמניה והוא האחראי לגוף השיווקי "אי.סי.אס". גוף זה מקיים מדי שבת ארבע טיסות במטוסי "בואינג 707" מארבעה יעדים שונים בגרמניה. הגוף הזה גם פועל ממשרדי "אל על" בגרמניה — פונקפורט — ומעסיק עובדים אחדים. ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים הללו נכונים?
2. אם כן — האם פירוש הדבר, שחברת "אל על", או גוף הפועל מטעמה, עומדת מאחורי טיסות בשבת?
3. אם כן — האם אין הדבר נעשה בניגוד להחלטת הממשלה להפסיק את חילולי השבת בחברת התעופה הלאומית?
4. האם נשקלה מניעת חילולי השבת על-ידי "אל על" או על-ידי חברות-בנות שלה?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרסום בעיתון "כספים" על פרטי לוקה באיירויקים. הגוף השיווקי, חברת "אי.סי.אס", לא פעל ולא פועל מטעם "אל על", אלא מטעם "אוקיע".
2. לא. חברת "אל על" לא מפעילה טיסות בשבת.
- 3 — 4. החלטת הממשלה אינה חלה על חברת "אוקיע" או על החברה-הבת שלה, "אי.סי.אס".

## 4427. נהלי בטיחות בטיסות "אל על"

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את שר התחבורה ביום א' בתמוז התשמ"ח (16 ביוני 1988):

ממסמכים שנמסרו לי עולה, כי ועדת משמעת פנימית של "אל על" קבעה, שמשטס "ג'מבו 747" טס במשך שבוע ימים, אח-על-פי שלפי כללי הבטיחות אסור היה לו לטוס. הוועדה מצאה את ב"ל, מפקח צוות התחזוקה, אשם באי-מילוי הוראות הממונה עליו. מסקנת ועדת המשמעת היתה, שחובתו להישמע לממונים עליו קודמת לחובתו למנוע סיכון בטיחותי.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים הנ"ל נכונים?
2. אם כן — מה הן מסקנותיך?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

- 1 — 2. הנתונים המופיעים בשאלתא אינם נכונים. ועדת המשמעת לא קבעה שחובת המשמעת עדיפה מחובת מניעת סיכון. מפקח הצוות לא שעה להוראות ביצוע בתחום המערכת החשמלית, ולא היה כל קשר בינה לבין בטיחות המטוס.

## 4439. הקרנת סרטים בטיסות "אל על"

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום ח' בתמוז התשמ"ח (23 ביוני 1988):

נוסעים ב"אל על" העירו את חשומת לבי להקרנות סרטים כטיסות טרנס-אטלנטיות של חברת התעופה הלאומית, שפגעו קשות ברגשותיהם.

חודשים הגישו בקשות לקבלת היתר לייצור ולהרכבת מנגנוני נהיגה לנכים.

## 4389. ריכוזי תאונות דרכים

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר התחבורה ביום י"ז בסיוון התשמ"ח (2 ביוני 1988):

בשני ימי חג השבועות נהרגו בתאונות דרכים שבעה בני אדם ונפצעו 41.

ברצוני לשאול:

1. האם יכול שר התחבורה להבהיר, האם ריכוזי כזה של תאונות הוא ריכוז מקרי, או שמא לפנינו סדרת תאונות המשקפת את המצב בכבישים?
2. האם הוסקו מסקנות מריכוזי כזה של אסונות?

שר התחבורה ח' קורפו:

- 1 — 2. ריכוזי כזה של תאונות הוא ריכוז מקרי, ואין להסיק מסקנות מתופעה חריגה זו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

כבוד השר, אני מניח שאתם נערכים לקראת חגים, שאתם יודעים שעשויה להיות בהם תנועה צפופה. האם אתם נוקטים לקראת אותה דחיסות גדולה גם צעד של ריכוז רכב משטרי גלוי? האם אתם משתמשים ברכב כזה במקרים כאלה?

שר התחבורה ח' קורפו:

מינהל הבטיחות נערך לאירועים אלה בעוד מועד. יש מקרים שבהם מכינים אפילו חנוונים למנוחה. התביעה היא, שהמשטרה תהיה חלק בלתי נפרד מעבודת המינהל. לא תמיד עולה הדבר בידענו; מה שמתבצע הוא פועל יוצא של הפעילות המשטרתית הקיימת באותו זמן בתחומים אחרים.

## 4413. חילול שבת על-ידי "אגד"

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התחבורה ביום כ"ד בסיוון התשמ"ח (9 ביוני 1988):

הגיע לירד לוח זמני הנסיעות של "אגד" מירושלים לגליל, הנושא את התאריך 8 במאי 1988, והופתעתי להיווכח, כי החברה מקיימת נסיעות תוך חילול שבת. בין היתר, מופיעות כלות נסיעות מטבריה לירושלים — ב"16:30 וב"17:45; מקריית-שמונה לירושלים — ב"15:30 וב"15:50; מעפולה לירושלים — ב"17:30; ועוד.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים לך הפרטים הנ"ל?
2. האם הנסיעות בשבת נעשות במסגרת רשיון ההפעלה של "אגד" ובהסכמת משרדך?
3. האם תפעל להפסקה מיידית של חילולי שבת אלו? אם כן — כיצד?

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים ידועים לי.
2. הנסיעות נעשות במסגרת רשיון ההפעלה ובהסכמתנו.
3. התחייבנו לשמור על לוח הזמנים שהיה נהוג בעבר — סטטוס-קו — וכך אנו עושים.

חוברת ל"ז, ישיבה תס"ב

— שאלות ותשובות: מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת:  
הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 9) —

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. "אל על" מודעת להגישויות של ציבור נוסעיה, ומשום כך הקימה ועדה לבחירת סרטיה, ושניים משלושת החברים בה הם שומרי מצוות.

3. הסרט בטיסה הנ"ל — "ארנסט הולך למחנה נופש" — נבדק על-ידי הוועדה, ואני סומך על שיקול דעתה.

4. הנהלת "אל על" תעקוב אחר כל תלונת נוסע שיש בה כדי לשפר את השירות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אדוני שר התחבורה, אני מודה לך על התומך הרב שהכנת ועל תשובותיך.

במיוחד התלוננו נוסעים שחזרו בטיסת "אל על" 006, שיצאה מלוס אנג'לס ב-18 במאי 1988. על-פי התיאור, הוקרן על המסך סרט זימה, פשוטו כמשמעו, שגרם להתמרמרות בקרב חלק מהטסים.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע כבודו לבעיית הקרנתם של סרטים הפוגעים ברגשות חלק מהציבור בטיסות "אל על"?

2. האם קיימת הוראה מפורשת בקשר לבעיה זו, המטרידה רבים מלקוחות החברה?

3. האם מוכן כבודו לברוק את התלונה לגבי ההקרנה בטיסה הנ"ל?

4. האם נשקל למנוע בעתיד מקרים כגון אלה ולהפסיק הקרנת סרטים מפוקפקים בהגיונות?

## ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת: הצעת חוק הנגב (תיקון מס' 2), התשמ"ח — 1988, הצעת חברי הכנסת אמ' לין וד' מגן; והצעת חוק האזרחים הוותיקים, התשמ"ח — 1988, הצעת חברת הכנסת נ' ארד.

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 6) והצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 7), שהחזירה ועדת הכספים. תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הודעה למוזכר הכנסת.

מוזכר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת —

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק הדיניים (תיקון מס' 11), התשמ"ח — 1988.

## ו. הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 9), התשמ"ח — 1988 \*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

יותר מהנוסח שהיה בחוברת הכחולה והוגש בשעתו לקריאה ראשונה.

ודאי שלמרות העבודה הרבה שהושקעה בהכנת החוק הזה, יש בו פגמים. על הדברים הטובים שיש בחוק אני מודה לכל הגורמים שאוחדם הזכרתי באופן כללי. לגבי השגיאות שיש בחוק — ודאי שאני מקבל על עצמי את האחריות להן. גם אלמלא הייתי מקבל על עצמי את האחריות להן, היו בוודאי מטילים אותה עלי.

תיקון מס' 9 בוודאי איננו התיקון האחרון בחוק ניירות ערך. תמיד, בכל חוק, יש תיקונים נוספים. יצטרכו לחקן את תיקון מס' 9 בתיקון מס' 10, ואת תיקון מס' 10 — בתיקון מס' 11. אני חושב שהתיקון הזה — עד שיבואו התיקונים הנוספים, הבלתי נמנעים, על סמך הניסיון שיירכש — הוא צעד גדול קדימה.

יש בתיקון הזה מאות סעיפים וסעיפי משנה. לפיכך, לא אלאה את הכנסת בסקירת החוק המוגש לפי מתכונת של סעיפים וסעיפי משנה, אלא אנסה לפרט את העקרונות המונחים בבסיסו של התיקון, שהם עקרונות היפים לא רק לחוק ניירות ערך, אלא בוודאי גם לחוקים אחרים.

מדובר כאן בכורסה, ודאי שכורסה היא עניין של משק פרטי. החוק הזה מיועד לעידוד היתומה הפרטית — גם בכורסה — מתוך הכרה שמי שמשקיע, יכול לזכות ברווח.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אינני רואה פה את חבר הכנסת מיכאל איתן, ולכן נעבור לסעיף הבא בסדר-היום — חוק ניירות ערך (תיקון מס' 9), בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני מוזמן את חבר הכנסת יורם ארדור להגיש את ההצעה בשם ועדת הכספים.

יורם ארדור (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש לאישור הכנסת, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, את תיקון מס' 9 לחוק ניירות ערך, התשמ"ח — 1988.

מאחר שזה הנאום האחרון שלי בכנסת, מעל כמה זו, אולי אוסיף אחר כך כמה מלים, שלא בקשר לחוק הזה.

לגבי החוק הזה אני רוצה, קודם כול, להודות לנציגי הרשויות השונות והמשרדים הממשלתיים, ליועצים המשפטיים של גורמים אלה ושל ועדת הכספים, ולכל הגורמים האחרים שאפשרו את גיבוש החוק הזה ואת הכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

החוק הזה עבר הרבה גלגולים מאז הוגש בחוברת הכחולה. הוא עבר מתכונות שונות. מבחינת תהליך החקיקה, היו משלחות מכל החוגים — מחוגים שבתוקף עיסוקיהם היו מעוניינים בחוק הזה, מחוגים מקצועיים, שחיוו את דעתם, ומקרב אנשי האקדמיה. מרבית ההערות המקצועיות שהוגשו הובאו בחשבון. לפיכך, הנוסח הסופי המוגש לאישורה של מליאת הכנסת הוא אכן נוסח שונה, ואני מעריך שהוא גם טוב

בחוק הזה, לא רק שפירטנו והוספנו הוראות לגבי מוסדות קיימים, אלא גם הכנסנו פרקים על הסדרים חדשים, או הוספנו פרקים המפרטים הסדרים קיימים ונותנים להם את המכלול היצירתי החוקי הנאה להם. לדוגמה, הפרק על הסדרי הנאמנות באגרות חוב ובניירות ערך. הפרק הזה מונח לפניכם ולא אפרט אותו.

אני רוצה להתעכב על שלושה נושאים שהם מרכזיים לא רק בחוק הזה אלא גם בחוקים אחרים. אנחנו סבלנו וסובלים כתחום של ניירות-הערך, אבל גם בתחומים אחרים, מהנושא של ניגוד אינטרסים, כאשר אדם יושב במוסד, צריך לשרת את המוסד כולו ויש לו אינטרס אישי, ונוצרת סתירה כלשהי בין האינטרס האישי ובין האינטרס של הציבור שהוא צריך לייצג.

אנחנו הקפדנו בחוק הזה — לא ביטלנו לגמרי את האפשרות של ניגוד האינטרסים, כי הבורסה היא חברה פרטית, אבל להיות לה אופי ציבורי צמצמנו את האפשרויות של ניגוד האינטרסים גם בבורסה וגם לגבי חברות המעורבות במסחר בבורסה, לגבי אנשים שכאותן חברות ולגבי הגדרות של בעלי עניין באותן חברות. אם כן, החוק הזה צועד צעד קדימה בדרך לצמצום הנגע של ניגוד האינטרסים.

כתוצאה מכך גם הכנסנו שינויים בהרכב דירקטוריון הבורסה, כדי שבעלי האינטרסים יהיו מיעוט בדירקטוריון הבורסה, ונציגי הציבור, בצורות שונות, יהיו הרוב בדירקטוריון הזה.

כל זה עשינו כלי לנסות להרוס תשתית קיימת. קל מאוד לבוא ולהגיד: כל מה שהיה לא טוב, נתחיל הכול מחדש. והשאלה תמיד עומדת: מה יהיה בתקופת הביניים? מה שניסו לעשות הוא לתקן תשתית קיימת, כדי שהמכשיר יוכל להמשיך לפעול, אבל יפעל טוב יותר מאשר בעבר. גם על סמך ניסיון העבר.

שני דברים הכנסנו בבחינת חידוש, שהוא בא לנסות ליצור מוסד משפטי חדש, אשר יכול להיות, על סמך הניסיון, שהוא יהיה טוב גם במקרים אחרים. אפשר, כמובן, לבוא ולהגיד: למה ליצור מוסד משפטי חדש דווקא בחוק לניירות ערך? מה הרבותא של החוק הזה דווקא ליצירת מוסד משפטי חדש? אבל אם אנחנו נמתין עם חידושים מהסוג הזה עד שיחולו על כל אנפי החקיקה, הרי אנחנו יכולים להמתין עד כוש. ולפעמים, כדאי דווקא בחוק, שאיננו רשמי מרכזי במערכת החוקים שלנו, לנסות ליצור בו מוסד משפטי חדש ולראות כיצד המוסד הזה פועל, ולפי הניסיון שיירכש להפעיל את המוסד הזה גם באנפי חקיקה אחרים.

אני מתכוון למוסד הקרוי "תביעה ייצוגית". זהו דבר שקיים ומפותח בארצות-הברית. ניסנו ללמוד לקח מארצות-הברית, כדי שלא לחזור על עיוותים שיש במוסד הזה שם, ולהנהיג אותו בחוק רשות ניירות ערך כך שהוא יתן לנפגע מההיצבור את האפשרות להגיש תביעה אשר תוצאותיה יחייבו, לטוב או לרע, לזכות או לחובה, גם נפגעים אחרים מאותו סוג.

מובן שיש ההגבלות הדרושות כפיקוח של הרשות ושל בית-המשפט ובחקיקות שהוציא השר, כדי שהמוסד הזה אכן ימלא את ייעודו ולא ינוצל לרעה.

ודאי שזה ניסיון ראשון מסוגו בחקיקה הישראלית, ויצטרכו אחר-כך להרחיב את המוסד הזה על פני תחומי חקיקה אחרים, בהתחשב בניסיון שיירכש.

אבל הוא גם לוקח על עצמו סיכון. עצם התהליך הוא דבר שיכול לעודד את פיתוח המשק.

עם זאת, צריך לזכור, גם לגבי מי שמאמין במשק פרטי, שמדובר כאן בבורסה יחידה, ולפיכך היא מונופול. כשיש מונופול, מוכרח להיות פיקוח. לא יתאר מונופול ללא פיקוח. אסור לזהות את קיומו של הפיקוח עם איזה רעיון תחתונים של הלאמת הבורסה. בניגוד למה שנאמר, אין כאן שום הלאמה של הבורסה. יש כאן פיקוח על מונופול, וכך צריך להיות.

לפיכך, מה שהפיקוח הזה בא להבטיח הוא, שסדרי המסחר יהיו תקינים יותר ונאותים יותר מכפי שהם ללא הפיקוח הזה.

בראש הסדרים האלה הוא הגילוי הנאות. משום שאנשים חייבים לדעת מה הם רוכשים, ולפיכך בחוק הזה, בשורה ארוכה של סעיפים, הגברנו את עוצמת הגילוי הנאות של ניירות-הערך הנסחרים, או המוצעים לציבור, והגברנו את הפיקוח על הגינות המסחר, בעיקר מצד הסמכות של הרשות לניירות-ערך, אשר היא המוסד הממלכתי הממונה מטעם החוק בנושא הזה על הבורסה.

הדבר הנוסף שהיינו צריכים להרגישו בחוק הזה הוא עניין האחריות. כתנחה שדברים לא נעשו כתיקונם, הרי צריכה להיות מוטלת אחריות לגבי נזק שנגרם ולגבי עבירה פלילית. אם נעשתה. צריך להבדיל בין האחריות האזרחית ובין האחריות הפלילית. ולגבי האחריות האזרחית, החוק הזה מרחיב בדרך כלל את היקפה של האחריות האזרחית ומטיל אותה על גורמים ואישים שיש להם נגיעה בנושא, מתוך הדגשה שמי שגורם נזק לחברו צריך לשאת כתוצאה של הנזק הזה.

עם זאת, הגברנו גם את היקפה של האחריות הפלילית, כאשר העבירה על החוק מגיעה לכלל מעשה פלילי ומוכרח להיות על כך עונש.

כל אחריות מותנית בידיעה של ההוראות שעליהן היא מוטלת. ולפיכך קבענו כעיקרון בחוק הזה את חובת הפרסום. לא יוכלו להיות דברים מהותיים אשר הציבור הנוגע בעניין לא יוכל לדעת עליהם.

בנושא זה נפלה טעות בהיסח הדעת בקשר לסודיות של דיונים בדירקטוריון הבורסה. ולפיכך הוגשה הסתייגות מתואמת אתי על-ידי חבר הכנסת דדי צוקר. אני מציע לכנסת לקבל את ההסתייגות הזאת, אשר רק בגלל טעמים טכניים לא נכנסה לנוסח החוק המוגש לפניכם.

אולם חובת הפרסום איננה רק לגבי עניינים אלה או אחרים של דירקטוריון הבורסה. יש חובת פרסום גם של ההחלטות המהותיות של הרשות לניירות-ערך. הידע, המידע, לא יכול להיות רק נחלתם של יחידים המקורבים לרשות. הידע חייב להיות נחלת הציבור אשר מתעניין בנושא. זהו אותו עיקרון שהל כאשר מחייבים פרסום של חוק ברשומות, ומה שמובן מאליי לגבי חוק של הכנסת, צריך להיות מובן גם לגבי הוראות דין אשר נופלות בדרגתן מחוק. לפיכך, קבענו עיקרון, שלא רק תקנון הבורסה אלא גם ההנהגות של הבורסה יהיו טעונות פרסום מסוים ויעברו אישור כהליכים מסוימים, שנקבעו בהצעת החוק על-ידי השר או הרשות או ועדת הכספים של הכנסת. לא יוכל להיות מצב, שבו תהיינה הוראות, יהיה להן איזה תוקף מחייב או תוקף מעשי, והן תהיינה סמויות מן העין. העיקרון הזה שאנחנו קובעים בחוק הזה הוא רק יישום של עיקרון כללי יותר, והוא נוגע לא רק לחוק ניירות-ערך.

ההוא ציטטתי את זאב ו'בוטינסקי, שבכל פעילותי הפוליטית השתדלתי להיות תלמיד שלו ותלמיד של מנחם בגין.

אני ציטטתי שתי שורות משר של זאב ו'בוטינסקי, בשינוי של מלה אחת. בציטוט ההוא סיימתי את הנאום על קמפ-דייוויד ובאותו ציטוט אני רוצה לסיים גם את דברי מעל הבמה הזאת: אך תשכח ימיני הבוגרת אם אשכח את ימין הירדן.

היו"ר א' שוסטק:

תודה. כיושב-ראש הישיבה אני מביע צער על פרישתו של חבר הכנסת ארידור מהכנסת, ומאחל לו הצלחה בכל פעולותיו הציבוריות והפרטיות גם כשיהיה מחוץ לכנסת.

השר י' הורביץ:

תחזור לכנסת.

היו"ר א' שוסטק:

אין ספק שתורמותו של יורם ארידור לכנסת ולמדינה היתה גדולה, עם כל הביקורת שיש עליה. עצם העובדה שהיא ראויה לביקורת היא סימן להיותה בעלת ערך. למרות הביקורת הזאת תורמתו היתה מאוד חשובה למשק המדינה, לכלכלת המדינה ולמדינה כולה.

אני מאחל לו הצלחה בכל מעשי ידיו.

רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה על חוק ניירות ערך (תיקון מס' 9), התשס"ח—1988, בקריאה שנייה.

לסעיפים 1 ו-36 אין הסתייגויות, אבל יש להכניס כמה תיקונים קלים, מילוליים. תיקון מס' 19, המתייחס לסעיף 27(ב) לחוק העיקרי, בפסקה (2), אתרי המלים: "בשני עיתונים יומיים לפחות", יבואו המלים: "בעלי תפוצה רחבה".

אותו הדבר בתיקון מס' 25, המתייחס לסעיף 35(ו) לחוק העיקרי, גם כאן כתובות המלים: "בשני עיתונים יומיים לפחות", ואחריהן יבואו המלים: "בעלי תפוצה רחבה".

שני התיקונים האלה נכנסים בסעיפים 27(ב) ו-35(ו). לאחר שהכרזתי על התיקונים שיבואו בסעיפים האלה והם נכללים ב"36 הסעיפים, אני יכול להעמיד להצבעה את הסעיפים 1 ו-36, שלהם אין הסתייגויות. מי בעד הסעיפים האלה? מי נגד?

ה צ ב ע

סעיפים 1 ו-36 נתקבלו.

היו"ר א' שוסטק:

לתיקון מס' 37 יש הסתייגות של חבר הכנסת דוד צוקר, לסעיף 46. אקרא את ההסתייגות ואחר כך אמסור את דברי יושב-ראש הוועדה. חבר הכנסת צוקר מציע שסעיף 46 המוצע יימחק, וכתורת השוליים תהיה: "הוספת סעיף 46א". אני מבין שאין התנגדות מצד הוועדה להסתייגות זו. מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת צוקר? מי נגד?

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת ד' צוקר לסעיף 37

נתקבל.

סעיף 37, עם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:

לסעיפים 38 עד 44 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותם להצבעה. מי בעד? מי נגד?

הדבר השני שיש בו תקדים, ולמיטב ידיעתי לא היה כדבר הזה מאז קמה הכנסת הזאת, הוא בכך שבנושא מסוים ומוגבל מוענקת לוועדת הכספים של הכנסת לא רק הסמכות לאשר תקנות או לדרושתן, אלא כמה שנוגע לסוג מסוים של הנחיות זמניות של הבורסה בחקופה מוגבלת מוענקת לוועדת הכספים של הכנסת, על-פי החוק, הסמכות לשנות את ההנחיות, וגם כיוממתה. כלומר, זה לא יהיה מצב שבו כאשר מביאים לוועדה של הכנסת תקנות, ואני מתכוון במובן המשפטי הרחב של התקנות האלה ולא רק תקנות במובן הראשוני אלא במובן של פקודת הפרשנות, הוועדה שצריכה לאשר אותן יכולה להגיד: "אני מאשרת", "אני דוחה", ואז באופן מעשי קורה שהוועדה של הכנסת אומרת כאילו off the record: אני בעצם, מוכנה לאשר את התקנות אבל בתיקון זה או אחר, אם השר הנוגע בדבר יציע את התיקון, זה משחק פרלמנטרי לגיטימי, אבל הוא לא כתוב בלשון החוק.

לגבי הנחיות זמניות מסוימות שוועדת הכספים, בגלל הצורך לזרז קבלת חוק זה, לא יכלה להתייחס אליהן כמפורש. הנחיות זמניות שהוצאו על-ידי הבורסה ולא עברו את האישורים הדרושים ולא נבדקו כראוי, לגבי ההנחיות האלה לחקופה של עד שנה, או במקרים מסוימים עד שנתיים, יש סמכות לוועדת הכספים לשנות את ההנחיות, וההנחיות האלה הן בגדר תקנות במובן פקודת הפרשנות.

נראה איך יפעל התהליך הזה. הוא תהליך תקדימי, הוא עולה בקנה אחד עם היותה של הכנסת רשות מחוקקת, וודאי שאי-אפשר להנהיג תהליך כזה ללא ניסיון מוקדם כלשהו וכלי לראות איך הוא מתקבל. בתחום הזה ראינו לנכון להכניס את התהליך הזה לחקיקתה של הכנסת, ולראות איך הוא יפעל.

החוק הזה, כפי שאתם רואים, פרט לאותה הסתייגות שהיא בעצם הסתייגות מוסכמת, התקבל בהסכמה כוללת, ואין לו הסתייגויות לא מצד חברי ועדת הכספים או חברים אחרים בכנסת, ולא מצד משרדים ממשלתיים הנוגעים בדבר. כך שגם אם היו חילוקי-דעות מפעם לפעם, חילוקי הדעות האלה התגבשו לכלל הסכמה ולכלל ניסיון לקבל את החוק הזה, לנסות לראות איך הוא פועל, ובוודאי — כפי שאמרתי — לתקן אותו בהתאם למה שיתחייב בעתיד.

לכן אני מבקש מהכנסת להצביע על החוק הזה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית ולקבל אותו.

כפי שצינתי בתחילת דברי, אלה הם הדברים האחרונים שאני אומר בכנסת מעל הבמה הזאת, היות שלא העמרתי את מועדויותי לבחירות הבאות לכנסת, לאחר 19 שנה שאני חבר בבית הזה.

אני רוצה לומר כמה מלים קצרות של תודה לחברים ולדיירים מהתנועה שלי וממפלגות אחרות, אשר סייעו בידי לשרת את עם ישראל על-פי עקרונות תנועתי במשך השנים שהייתי חבר בבית הזה. אני מעריך מאוד את עזרתם.

לא אוכל להיפרד מהכנסת לפני שבת "נחמו" בלי שאשלח מכאן ברכה למנחם בגין, אשר בשבת "נחמו" ימלאו לו 75 שנה, עד 120, ואני בטוח שלא רק בשמי אני שולח את הברכה הזאת.

הדבר האחרון שרציתי לומר הוא, ואני ודאי לא אנצל את ההזדמנות הזאת כדי לעשות סיכום שלי, כי לא זה המקום, שמכל הנאומים שאני נאמתי בכנסת, החשוב ביותר, לפחות בעיני, הוא הנאום שנאמתי לפני כ-10 שנים בעת הדיון על הסכמי קמפ-דייוויד. זה היה בחודש ספטמבר 1978. בנאום

## ה צ ב ע

סעיפים 38 — 44 נתקבלו.

## דן תיכון (הליכוד):

אתה לא יכול. צריך לשאול את חבר הכנסת ארידור.

## היו"ר א' שוסטק:

אני שואל את חבר הכנסת ארידור, האם הוא מבקש להעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית?

## יורם ארידור (כשם ועדת הכספים):

אני מבקש להצביע עכשיו.

## היו"ר א' שוסטק:

אם כן, אני מעמיד להצבעה את החוק בקריאה שלישית, לרבות ההסתייגויות שנתקבלו, מי בעד? מי נגד?

## ה צ ב ע

חוק ניירות ערך (תיקון מס' 9), התשמ"ח —

1988, נתקבל.

## היו"ר א' שוסטק:

אני קובע שתוק ניירות ערך (תיקון מס' 9), התשמ"ח — 1988, נתקבל פה אחד.

## ה צ ב ע

סעיף 45, עם התיקון של חבר הכנסת ד' צוקר,

נתקבל.

## היו"ר א' שוסטק:

לסעיפים 46 עד 52 אין הסתייגויות. מי בעד? מי נגד?

## ה צ ב ע

סעיפים 46 — 52 נתקבלו.

## היו"ר א' שוסטק:

בוה תמה ההצבעה בקריאה שנייה.

### ז. הצעת חוק לחיקון פקודת העיריות (תיקון מס' 36), התשמ"ח — 1988 \*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

## היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את החוק לחיקון פקודת העיריות (תיקון מס' 36), התשמ"ח — 1988, בקריאה שנייה. הוא כולל סעיף אחד ואין עליו הסתייגויות. מי בעד סעיף 1? מי נגד?

## ה צ ב ע

סעיף 1 נתקבל.

## היו"ר א' שוסטק:

אני שואל את יושב ראש ועדת הפנים, האם אתה מבקש להצביע על החוק בקריאה שלישית?

דב שילנסקי (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה): כן.

## היו"ר א' שוסטק:

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

## ה צ ב ע

חוק לחיקון פקודת העיריות (תיקון מס' 36),

התשמ"ח — 1988, נתקבל.

## היו"ר א' שוסטק:

ברוב קולות נתקבל החוק לחיקון פקודת העיריות (תיקון מס' 36), התשמ"ח — 1988.

## היו"ר א' שוסטק:

אנחנו ניגשים לסעיף ד' של סדר היום: חוק לחיקון פקודת העיריות (תיקון מס' 36), התשמ"ח — 1988, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. את החוק יביא יושב ראש ועדת הפנים, חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

## דב שילנסקי (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד כזה להביא את החוק לחיקון פקודת העיריות (תיקון מס' 36), התשמ"ח — 1988.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה אישרה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית וללא שינוי את נוסח ההצעה כפי שהועבר אליה אחרי הקריאה הראשונה. למעשה אין לי מה להוסיף על ההסבר שניתן כאשר הובאה ההצעה לאישור בקריאה ראשונה.

בקיצור אזכיר, כי ההצעה באה לקבוע קנס אחיד מקסימלי לכל חוקי העזר בחקיקה ראשית ובכך לפשט את השיטה של קביעת קנס לעבירות שנקבעו בחוקי העזר של הרשויות המקומיות, כאשר השיקול איזה קנס להטיל בכל מקרה ומקרה יישאר לבית המשפט.

אני מבקש את אישור הכנסת להצעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

## היו"ר א' שוסטק:

אין הסתייגויות?

דב שילנסקי (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה): אין הסתייגויות.

— הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3): הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 17) —

ח. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1988 \*

הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 17), התשמ"ח — 1988 \*\*  
(קריאה ראשונה)

והיו"ר א' שוסטק:  
אנחנו ניגשים לסעיפים ה' ו' של סדר-היום: הצעת חוק

שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1988, והצעת משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 17), התשמ"ח — 1988, בקריאה ראשונה. שר הביטחון יביא את שני החוקים, והדיון יהיה משולב. בבקשה, אדוני השר.

אני מציע שהכנסת תעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת החוץ והביטחון. גם פה יש בעיה לאיזו ועדה להעביר?

אורה נמיר (המערך):

צריך לבדוק זאת בוועדת הכנסת.

שר הביטחון י' רבין:

שתי ההצעות הללו באות בעצם להשוות: האחת — לגבי זכותו של איש קבע המשרת מעל 35 שנה לפיצוי כספי, כפי שכבר נהוג לגבי עובדי המדינה; הצעת התיקון השנייה דנה בהיקף תקופת האכשרה המינימלית לאיש קבע שנפטר תוך כדי שירות, ושאירוי יקבלו קצבה. גם כאן מוצע להשוות לשלוש שנים, כפי שהדבר מוצע בחוק לגבי עובדי מדינה, כלומר, לקצר את התקופה מחמש שנים לשלוש שנים.

אני מציע שהכנסת תאשר זאת בקריאה ראשונה ותעביר לקביעת ועדת הכנסת את ההחלטה כאילו ועדות מוועדות הכנסת צריך העניין להיות נדון.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה לשר הביטחון. רשומים לדיון כמה חברי כנסת. הדיון יהיה משולב. רשות הדיבור לראשון הנושמים, חבר הכנסת יאיר צבן. בבקשה. ואחריו — לחבר הכנסת יצחק ארצי. אל תלך.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שצריך לקדם בברכה את שני החוקים הללו, שכל עיקרם עשיית צדק עם המשרתים בצבא-הגנה לישראל וגם תיקון עיוותים מסוימים שנשתרשו בתחום הזה במשך השנים.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת, אדוני שר הביטחון, ולהאזין כך להעביר בממשלה ובוועדת השרים לענייני חקיקה כמה השלמות של חוקים שהתחלנו לטפל בהם, הנוגעים לגבי הקיצוצים של שני-שלישים ושליש מהפנסיה שלהם. הם משיקים לנושאים האלה שאחיה העליה כאן במסגרת הצעות החוק. אמנה אותם בקיצור נמרץ.

הצלתנו השנה להקל במידה מסוימת ולתקן במקצת את העיוות הנוגע למה שקרוי ק"צ, קופה ציבורית — חיילי צה"ל שמשתחררים, עובדים ומשתחררים אחר כך מקופה ציבורית — לגבי הקיצוצים של שני-שלישים ושליש מהפנסיה שלהם. עשינו צעד אחד קדימה השנה בעניין הזה, במסגרת יוזמת חקיקה פרטית שלי ובסיוע משרד האוצר. אני חושב שצריך להשלים את תיקון העיוות, הואיל והכנסת לא תחזור למעשה לחקיקה אלא בעוד שמונה-תשעה חודשים. ראוי לנצל את התקופה הזאת, כדי להכין את החקיקה הזאת, אולי יתרחצה האוצר ריתן יד לתיקון נוסף של עיוות הזה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תיקון החוק שבנדון כאן לאפשר מתן פיצוי מיוחד בנוסף על הקצבה לחייל בעד יותר מ-35 שנות שירות.

כיום לא זכאי גמלאי שפרש משירות קבע לפיצוי כספי בעד תקופות השירות העודפות על אלו שבגינן הוא זכאי לקצבה מרבית.

יצוין כי עיוות זה כבר חוקן לגבי עובדי המדינה בחוק שירות המדינה (גמלאות) ב-1981, וכיום זכאי עובד מדינה לפיצוי פטורים בעד השנים העודפות. מעבר ל-35.

על-פי התיקון המוצע עתה יקבל חייל ששנות שירותו היו יותר מ-35 פיצוי כספי כעבור התקופה העודפת, וזאת כאשר תקופת שירות החובה לא תבוא במניין תקופת השירות המזכה.

התיקון יחול על כל מי שפרש משירות מאז 1 בינואר 1985 ואילך.

אני מציע כי הכנסת תעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

אורה נמיר (המערך):

סליחה, אדוני היושב-ראש, אני הייתי מציעה לבדוק לאיזו ועדה.

שר הביטחון י' רבין:

בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

נרמה לי שזה שיך לוועדת העבודה והרווחה. ועדת הכנסת תקבע, אדוני היושב-ראש.

שר הביטחון י' רבין:

אני מקבל את ההצעה שוועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה יועבר החוק לאחר אישורו בקריאה ראשונה.

אני מתכבד להביא לכנסת הצעת תיקון לחוק שירות הקבע בצה"ל (גמלאות) [נוסח משולב] (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1988, שמטרתה לקצר את תקופת האכשרה המזכה קבלת קצבת שאירים במקרה של פטירת חייל, מחמש שנים לשלוש שנים.

סעיף 22 לחוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) [נוסח משולב], התשמ"ח — 1985, קובע, כי חייל שנפטר בשירות קבע הוא שירת בו לפחות חמש שנים, וזכאים שאירוי לקצבה. לפיכך, שאירי חייל שנפטר בשירות קבע

\* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1887).

\*\* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1894).

— הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3): הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 17): הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 6) —

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
אנחנו תומכים.

עדנה סולודר (המעורר):  
אנחנו מצטרפים.

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת יעקב גיל גם כן איננו, ולכן אנחנו יכולים לגשת להצבעה על שני החוקים.

אני מצביע קודם את חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3) בקריאה ראשונה. מי בעד העברת החוק לוועדת הכנסת אשר תקבע לאיזו ועדה הוא יעבור? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1988, לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:

מי בעד העברת הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 17), לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 17), התשמ"ח — 1988, לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

### ט. הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988 \* (קריאה ראשונה)

בכבלים על-פי מכרזים. בתיקון האמור נתנה הכנסת את דעתה להענישתם של מפעילי התחנות הפירטיות לשידורי כבלים. מסתבר, שמשטרת ישראל, הממונה על אכיפת החוק, עדיין איננה מסוגלת לאכוף אותו באורח מלא, וחלק מהתחנות ממשיכות לפעול אף-על-פי שאינן חוקיות. גם כאשר נתפסים המפעילים הפירטיים, בחלק מהמקרים אין הם מוכאים לדין קרוב למועד תפיסתם, אלא לאחר זמן, וגם אז העונש המוטל עליהם הוא לעתים פעוט יחסית להיקף הכנסותיהם ולגודל העבירה.

למיטב ידיעתנו, פועלות היום ברחבי המדינה למעלה מ-1,000 תחנות פירטיות. חלקן הגדול מנוהל על-ידי גורמים המשחמשים באמצעים אלימים כדי לכפות על הציבור להתחבר למערכות שלהם. דבר זה נושא, כאמור, אופי פלילי — לא רק אנטי-חוקי, אלא גם פלילי ואלים. מרבית התחנות הפירטיות מצויות במרכז הארץ ובצפונה.

שבח וייס (המעורר):  
אצלנו.

ההערה השנייה מתייחסת להתיישנות התביעות כזה"ל. בית-המשפט העליון, אדוני שר הביטחון, העיר לנו, לכנסת, למחוקק, לא פעם אחת, שהעובדה שחלק מן התביעות המוגשות על-ידי חיילים שנפגעו בצורה זו או אחרת, התיישנות תביעתם היא כתחום של שנתיים ולא כמקובל בחוק האזרחי, שבע שנים, גורמת עוול לחיילי צה"ל. ראוי גם כאן שתינקט יוזמה חקיקתית.

הדבר האחרון הוא, שחלק מהתיקונים האלה שהעלית ועניינים אחרים לפעמים נדונים בערכאה משפטית זאת או אחרת או נמצאים בבירור אדמיניסטרטיבי זה או אחר, ואז החייל המשחרר או המשפחה הזכאית לתגמולים מקבלים את התגמולים שלהם באיחור רב. אני אינני פוסק מלהתריע מעל הדוכן הזה, כדי שיהיה ידוע לנו שאנחנו עושים עוול קשה בכך שאנחנו מצמידים את הפיצוי רק שנתיים לאחור. הכאתי דוגמה של נכה צה"ל שעניינו נדון בוועדה לביקורת המדינה, התברר בבית-משפט שנים רבות וכסוף זכה אותו נכה צה"ל והפיצוי הריאלי שהוא קיבל היה בדיוק בערך הריאלי של 1% ממה שהיה מגיע לו, פשוט 1%. האינפלציה שחקה לו, והחוק אינו מאפשר לשלם לו יותר, כי הוא מצמיד רק שנתיים לאחור. עלינו להתחיל לטפל בעניין התגמולים לחיילים, לנכי צה"ל וכדומה, ולחקן את המעוות כתחום זה. אחר כך נרחיב זאת גם לגבי זכאים אחרים.

אני מצטרף לתמיכה בשתי הצעות החוק האלה.

היו"ר א' שוסטק:

חודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי. אני רואה שהוא יצא. אם כן, רשות הדיבור לחבר הכנסת אלעזר גרנות — איננו. חבר הכנסת רן כהן — גם הוא איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המעורר):

מתוך רחמנות על זמנה של הכנסת אני מצטרף לדברי יאיר צבן.

היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988, בקריאה ראשונה. יביא את הצעת החוק שר התקשורת, בבקשה.

שר התקשורת ג' יעקבי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא לפני הכנסת את הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988.

לפני שנתיים אישרה הכנסת את תיקון מס' 4 לחוק הבזק, שהיה מבוסס על הצעת חוק פרטית של חבר הכנסת לשעבר מאיר שטרית — — —

קריאות:

הוא עדיין חבר כנסת.

שר התקשורת ג' יעקבי:

הוא עדיין חבר כנסת. אני שמח לשמוע זאת, כי הוא חבר כנסת טוב.

מטרת אותו פרק היתה הנהגת פריסת מערכות טלוויזיה

יהיה לנכות ממס הכנסה את הוצאות הפרסומות או הוצאות אחרות בקשר לתחנת שידור אסורה. בעניין זה סבורה נציבות מס הכנסה שהדבר אינו עולה בקנה אחד עם נהגים קיימים לגבי כלל המשק. אני אינני מתנגד לכך שהוועדה שאליה תועבר הצעת החוק תדון בסוגיה זו באופן יותר מעמיק, ותחליט ככל שתמצא לנכון.

בהצעת החוק הזאת אנחנו מבקשים גם להסדיר את הנושא של שידורים באמצעות לוויין מארצות זרות. בתקשורת לוויינים יש יתרונות רבים: קירוב תרבויות אחרות, העברת מידע ואפשרות של הבנה טובה יותר של התרחשויות מחוץ לגבולות המדינה. עם זאת, עקרון השמים הפתוחים לגמרי, ללא כל בקרה, יש בו גם סיכונים, שכן אפשר, למשל, לשדר באמצעות לוויין פרסומות של מפעלים מקומיים, ללא כל צורך בעמידה בכללי החוק והבקרה המתחייבים לצורכי שידורים בתחומי מדינת ישראל. יש בכך גם סכנה של הוצאת משאבים רבים אל מחוץ לגבולות המדינה, ובעצם גם ויתור מלכתחילה על הזכות והיכולת לפקח, או לפחות להגביל בצורה זו או אחרת שידורים שנראים לקונסנסוס או לגורמים המוסמכים כראויים להגביל.

בסעיף 6כג לחוק הבזק, התשמ"ב — 1982, נקבע העיקרון של מתן אפשרות לשידורי לוויין וניתנה הסמכות למועצה לשידורים בכלים לפקח על תוכן השידורים, ובעל זיכיון לשידורי לוויין יהיה כפוף לכללי המועצה. אפשרות זו אינה מוסדרת בחוק לגבי בעל תחנת שידורי לוויין הממוקמת מחוץ לגבולות המדינה, ואנחנו מבקשים שדבר זה יתוקן.

שידורי טלוויזיה בכללם, וגם באמצעות לוויין, הם משאב לאומי. משאבים של הציבור המופנים מאפקים מקומיים לאפקים אלה חייבים גם בתשלומי דמי זיכיון ותמלוגים, והסדר זה לא יהיה אפשרי אם ייעשה בדרך שאינה מוסדרת בחוק, על-פי ההצעה שאני מביא לפני הכנסת.

אני מבקש שהכנסת תאשר את הצעת החוק ותעביר אותה לוועדת הכלכלה, כדי שהיא תוכן לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר א' שושטק:

תודה רבה. יש כמה חברי כנסת הרשומים לדיון בהצעת חוק זו. ראשון רשום חבר הכנסת יצחק ארצי, אבל הוא איננו באולם. אחריו רשום חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):  
מוותר.

היו"ר א' שושטק:

רשום חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. בבקשה, רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אנחנו נצטרף לנאום של חבר הכנסת יאיר צבן.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה מעיד על כך שישראל, שמיה הולכים ונפתחים ואמצעי התקשורת הטלוויזיוניים שלה מתגוונים והולכים.

עם זאת, אינני חושב שאפשר לדון בחוק זה בלי להזכיר את הקבוצה הבלתי-מכובדת של הצעת החוק להקמת הרשות השנייה לשידורי רדיו וטלוויזיה, המתקיימת בימים אלה בוועדה מיוחדת שהוקמה על-ידי הכנסת לצורך זה לפני קרוב

שנתיים. שר התקשורת ג' יעקבי:

אכן, חבר הכנסת וייס — אם אכן קלטתי היטב את גון קולך — צדקת באומרו שלחיה יש בעניין הזה באמת מעמד מיוחד במינו.

שבח וייס (המערך):

אדוני השר, חיפה היא עיר פרולטרית, ולפרולטריון אין מה להפסיד זולת הכבלים.

שר התקשורת ג' יעקבי:

כן, לפרולטריון אין מה להפסיד זולת כבליו. זה נכון, במיוחד כאשר מדובר בחיפה, עיר העובדים, ובקריות הסובבות אותה.

במרחק לא גדול מהמקום שבו אנו מצויים עתה, במזרח-תלפיות, פועלת תחנה פירטית שיש לה 15,000 מנויים. היא משדרת גם פרסומות של חברות מכובדות ביותר, וכן תשדירי באירות — המשודרים, כאמור, בניגוד לחוק ובניגוד לכל הכללים שנקבעו על-ידי מדינת ישראל.

ההתחברות לתחנות הפירטיות נעשית באורח בלתי מקצועי. המסכן, לעתים קרובות, את שלום הצרכן היחיד של התחנות האלה. לא אחת אירעו תקלות מסוכנות, ואורח שנפגע לא היתה לו כל עילה לתבוע מסמכות שלטונית פיצוי על היפגעותו. רק לפני כשבעים התרחשה בכניין דירות גדול ברמת-גן התפוצצות שגרמה נזק גדול, מסתבר, שמגע של כבלי הטלוויזיה הפירטית בחוטי החשמל יצר מתח שהביא להתפוצצות הזאת, והוציא מכלל שימוש את האנטנות הרגילות ששירתו את הבניין האמור.

לאחרונה התפשטה תופעה של שידורי פרסומות באמצעות תחנות הטלוויזיה הפירטיות, והצער הזה, המבטל כמעט את הצורך לגבות דמי שימוש ממנויים, עלול להנציח את קיומן ואת הפעלתן של התחנות: כאשר אין דרישה מהמנויים לשלם דמי חבר קבועים, אין כל רתיעה מהצטרפות לתחנות האלה.

הגענו למסקנה שיש הכרח לנקוט אמצעי מיוחד, מעבר לפעולות שיטור רגילות, כדי למנוע השתתפות בשידורים, אספקת משדרים או סרטים, אספקת תשדירי פרסומות, הזמנתם ותשלום בעדם, מימון השידורים, עזרה טכנית, תיווך או ייצוג של תחנת שידור. דבר זה נעשה, כמובן, על דעת היועץ המשפטי ועל דעת הממשלה כולה. הצעה זו מוגשת במגמה שהתופעה הזאת תצומצם בהדרגה, במקביל להתפרסותן של תחנות חוקיות של טלוויזיה בכבלים. כבר פורסמו 11 מכרזים, ובתוך שבועות ספורים יפורסמו ברכים בעלי הזיכיונות. לגבי שאר האזורים, בסך-הכול 31 במספר, עד סוף שנת 1988 ייערכו המכרזים, וכן יפורסמו שמות מקבלי הזיכיונות על-פי תנאי המכרז, כדך וכדיון.

לכל המסייעים לתחנות הכבלים הלא-חוקיות, בין שהם עושים זאת ביודעין ובין שהם עושים זאת בנסיבות העניין, נקבע בסעיף קטן (ז) לחוק מאסר של שישה חודשים, או קנס של 250,000 שקל. סעיף קטן (ט) קובע, שאם קיימת ראייה לכאורה לעניין תשדירי פרסומות, מי שחוכן התשדיר עשוי לקדם את עסקיו או את ענייניו, יראו אותו כאילו הוא סיפק, הזמין או שילם בעד התשדיר לצורך עבירה הסיוע האמורה. בסעיף קטן (י) הודגש — וזה גם לקראת הבחירות הקרבות ובאות עליו לטובה, אני מקווה — שיראו כתשדיר פרסומות גם שידורים הממומנים על-ידי מפלגות וכן תעמולת בחירות, אם אלה נעשו שלא בכרך בחוקים ובאמצעות טלוויזיה פירטית. דרך נוספת למניעת הסיוע היא על-ידי קביעה, שלא ניתן

תיקונים אינם אלא כסות אומללה למציאות די עגומה. הציבור הישראלי רוצה להביא לידי סיום את המונופולין ברשות השידור. המונופולין הזה הוא מונופולין הרסני, הוא הרסני לציבור, הוא הרסני לרשות השידור, הוא הרסני לעובדי רשות השידור. הממשלה החליטה לקבל ללא כל התנגדות את הצעת החוק. שהיה לי הכבוד להגיש אותה לממשלה, בעניין הערוץ השני ובעניין תחנות רדיו מקומיות ואזוריות, וזאת על בסיס של חחרות ופיקוח ציבורי, לפי הדגם האנגלי. באיזו רשות מחליט הליכוד לקבור את העניין הזה בצורה כלתית מכובדת? אני רוצה לדעת — באיזו רשות ציבורית, מוסרית או משפטית? הרי זו שרורייה כלתית רגילה, הרי זה מעשה שאיני מכיר דברים רבים חמורים כמותו —

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
יש חוק הבחירות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
— שבאה מפלגה ואומרת: אני תומכת בערוץ שני, כפה היא אומרת זאת וידיה קוברות את הצעת החוק.

אני חושש שמאחורי הקבוצה הזאת עומד דבר הרבה יותר חמור, ובזמני גם רכתי עם המערך, עם שרים מסוימים במערך, שלא נתנו להעביר את הצעת החוק הזאת. יש פה תפיסה אנטי־דמוקרטית במהותה, שמפלגה בעזרת פעיליה ועסקניה רוצה לשלוט באמצעי התקשורת. היא לא מקבלת את הרעיון של חופש ביטוי, של תחרות, של העדר מונופולין. היא רוצה למנות את האנשים שלה שישלטו ברשות השידור ויגידו לציבור מה הוא צריך לשמוע ולראות. זו האמת העומדת מאחורי מה שקורה היום מאחורי הקלעים בעניין הערוץ השני.

ומכאן להצעת החוק הזאת. אדוני שר התקשורת, אני תומך תמיכה מלאה בסעיף 2 להצעת החוק. לדעתי, מוכרחים — בעיקר לקחת הקמת מערכת טלוויזיה בכבלים — להתמיר את המלחמה בטלוויזיה הפיזית. זו צרה גדולה. היא נבעה מכך שבמשך שנים הממשלה לא אפשרה, מטעמים חשודים עמה, להקים מערכת מסחרית תחרותית לגיטימית חוקית, וכאשר יש גזירה שהציבור לא יכול לעמוד בה, התוצאה היא אי־תוקיות. אבל כעת, משיצאו המכרים, ומשעה שאנחנו יכולים לצפות בעין את הנחתה של מערכת הטלוויזיה בכבלים, הגיע הזמן לאסור מלחמה. אני ירע שהמשרה עסוקה מאוד, אבל היא חייבת להקצות משאבים גם לכך. אני מאמין שמרגע שתהיה טלוויזיה בכבלים חוקית, גם בתי־המשפט יחמירו בעונשים שהיו עד כה קלים. קלים ביותר.

יש לי בעיה מסוימת עם סעיף 1. בעצם, אדוני שר התקשורת, יש פער בין הדברים שאמרת כאן לבין נוסח הצעת החוק. לגבי הדברים שאתה אמרת, מבחינת איסור הורמת משאבים לפרסומת טלוויזיה בלוויינים במדינות חוץ, אני מקבל זאת. אנתון מקימים כאן תחנות של טלוויזיה בכבלים ומוכרחים לדאוג לפרנסתן. מוכרחים לדאוג לכך שהן ירונות, מה גם שהטלנו עליהן איסורים והגבלות. ייתכן אפילו יתר על המידה. אבל האיסור בסעיף 1 הוא כה גורף, הוא כה כולל, עד שהוא לא בהכרח נוגע לדברים שאתה חיארת.

לכן אני חושב שבועדה צריך יהיה להגביל ולצמצם את החוק. למשל, אם תהיה תחנת טלוויזיה מהסוג שיש לנו היום, המשרדת לאירופה מבריטניה, ואם חלקה בתרגום עברי, והמוצרים שיפורסמו בה אינם מוצרים ישראליים, אני לא חושב שישאל, גם כחצי חברה בקהילייה האירופית, תוכל לאסור זאת ולומר שכל דבר מסוג זה הוא עבירה. אני מדבר כבר על אפשרות של שידורים לישראל מלוויינים שאין בהם פרסום.

לשנתיים. אינני חושב שהכנסת יכולה לעבור לסדר־היום על כך שהצעת חוק, שנתקבלה ברוב כה גדול במליאת הכנסת — לאחר שהתקבלה בממשלה ללא התנגדות, למעשה פה־אחד, כקונסוס לאומי בדבר הצורך בהקמת ערוץ שני, עברה לוועדה בראשותו של חבר הכנסת גולדשטיין, וחבר הכנסת גולדשטיין התחייב להביא אותה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בהקדם האפשרי באותו מושב של הכנסת — הולכת ומתמסמסת ללא הסכמת המליאה, בתהליך כלתי מכובד, שבו צריך כביכול לברר עוד ועוד ועוד פרטים.

אני רוצה לומר, שכל הכסות הזאת של בירור פרטים אין לה דבר עם המציאות. אם מותר לי לומר, גם מכתבו של חבר הכנסת גולדשטיין למערכת "הארץ", שבו הוא מנסה להסביר את פשר העיכוב המדהים הזה של הצעת חוק כה חיונית — גם מכתב זה קלט מעולם הדמיון והאגדה. כל קשר בינו לבין המציאות אינו קיים.

אני פונה בזה אל הספסלים של סיעת הליכוד בכנסת.

יעקב גיל (המערך):  
לספסלים הריקים?

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
אמרתי שאני פונה אל הספסלים. לא אמרתי שאני פונה אל חברי הליכוד. הרי אמרתי זאת, דייקתי.

אם כן, אני פונה אל הספסלים של סיעת הליכוד בכנסת —

יאיר צבן (מפ"ס):

מנחם פרוש (אגודת ישראל):  
על זה נאמר: דבר אל העצים ואל האבנים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
לפעמים אני חושב שהעצים והאבנים עונים בצורה יותר עניינית — — מאשר התשובות שאני מצפה להן כאן.

דב כץ־מאיר (המערך):

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
על כל פנים, אני פונה אליהם שלא יסיפו עוון על פשע. אם הם החליטו לסתום את הגולל על חוק שנתקבל בהסכמתם וחרות על מצע מפלגתי, שיהיה להם אומץ לב לקום ולומר: כן, החלטנו לסיים את העניין הזה. אם אין להם אומץ לב לעשות זאת, שיבואו לכנסת ויאמרו זאת ולא ינסו להסוות את מחוללם ולזוהר חול בעיני הציבור. מה פירוש: אי־אפשר לסיים את הדיון בהצעת חוק זו? הכנסת דינה במושב זה, בכנסת זו, בחוקים הרבה יותר סבוכים והרבה יותר קשים, וועדות ישבו וסיימו את עבודתן, ומה השיקול הפוליטי העומד מאחורי הסירוב של סיעת הליכוד בכנסת לאפשר העברת הצעת חוק זו? שיבואו ויאמרו לנו במלים גלויות. אנחנו זכאים לדעת את האמת.

ככלל אני רוצה לומר, שלאור מה שמתרחש בבית הזה, מוכרחים לשקול מחדש את סמכויותיהם של ראשי ועדות של הכנסת. לא ייתכן שמליאת הכנסת תעביר חוק לוועדה, והיושב־ראש יחליט שהוא קובר אותה. זהו תהליך אנטי־דמוקרטי. כשהרוב בכנסת מחליט להעביר הצעת חוק אז נושא, אות הוא שהכנסת רוצה שהעניין יבוא לידי סיומו הסביר.

כל דברי ההבל האלה על בירורים ועל גישושים ועל

חוברת ל"ז, ישיבה תס"ב  
— הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 6) —

מימון של פרסומת. יש בהצעת החוק הזאת סעיפים המבטיחים — אם בצורה של החזר כספים ואם בצורה אחרת — גם את האינטרסים הכלכליים של העיתונות הכתובה.

ואילו היום אנחנו באים להגן על התקשורת האלקטרונית שלנו, שגם היא חייבת לקבל היתון כספי מהשוק שלנו.

אני רוצה להצביע, אדוני שר התקשורת, על פגם נוסף אחד, שאולי איננו נוגע רק למשרדך או לרשות השידור — יש מאות אלפי אזרחים במדינת ישראל, ובעיקר בסקטורים מסוימים, שלא משלמים את אגרת הרדיו והטלוויזיה.

אמנן רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
צריך לבטל את האגרה.

דב בן-מאיר (המערך):  
מאות אלפים, כ־40% מכלל האנשים המחזיקים מבשרי טלוויזיה בארץ אינם משלמים את אגרת הטלוויזיה; 40% סקטורים מסוימים הם out of bounds לגובי אגרת הטלוויזיה, והאגרה היא בכל זאת מקור כספי חשוב למימון המערכת.

דן תיכון (הליכוד):  
באמצעות חברת החשמל תגבה גם את האגרה.

שבח וייס (המערך):  
אילו איחדו את האגרות אולי אפשר היה — — —

דב בן-מאיר (המערך):  
יכול להיות.

אני רואה את חשיבותו של החוק הזה בהבטחת המשאבים הכספיים הדרושים לתקשורת האלקטרונית שלנו, ולכן זה כל כך חשוב.

אמנן רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
אפשר לעשות זאת בלי גבייה נפרדת.

דב בן-מאיר (המערך):  
חבר הכנסת רובינשטיין, מה שאתה מציע — להוציא את כל מערכת התקשורת הזאת מידי הממשלה ולהעביר אותה לידיים פרטיות, אולי כמו בארצות הברית — זה כבר דבר כולל. זה יכוח עקרוני, וודאי שלא נתחיל אותו בהזדמנות זו. שבא הביא שר התקשורת את הצעת התיקון לחוק.

ברור שהתיקון הזה נועד להעמיד לרשות המערכת שלנו את מינימום האמצעים הדרושים לה, ואלה באים משני מקורות: מהאגרה ומכל המערכת הנובעת מהאגרה, וממימון מסחרי. אם לא נדאג לכך בעוד מועד, הרי לא נוכל לקיים את רמת השידורים שלנו, הדבר יפגע בנו, כי ככל שהרמה תהיה נמוכה יותר, יפנו האנשים לשידורים אחרים טובים יותר, ודי לנו בכך שיהיו מדינות וכוחות שונים. גם עוינים למדינה, שלא יהססו להשקיע כספים רבים כדי להציף את מדינת ישראל בתוכניות טובות, מושכות, עוינות. הדבר עלול לפגוע ביכולת שלנו להתמודד עם יריבים כשמי התקשורת.

לכן אני חושב, שהכנסת צריכה לאשר את הצעת החוק הזאת, להעביר אותה בהקדם להכנתה לקריאה שנייה ושלישית כדי למנוע היווצרות תקדימים, שכלל שהם מותרים, וראינו זאת בחזנות השידור בכבלים, קשה אחר כך יותר לשרש אותם. בעיקר כאשר הגורמים והשונים לומדים את השטח, לומדים גם איך לעקוף את החוק ולהמשיך לעסוק בשלהם. כיוון שיש פה אינטרס כלכלי מובהק, מן הראוי שהחוק הזה יוחק מהר ככל האפשר, ויפה שעה אחת קודם.

אם למשל תתגשם יום אחד התוכנית של ממשלת בריטניה להפוך את ה-BBC לתחנה בין-לאומית כמתכונת ה-world service של הרדיו ותהיה שעה עברית בשידורים האלה או תרגום עברי בגוף הפרט — והיום אפשר לחתום תרגום מיוחד לארצות יעד שונות — אני לא חושב שצריך לאסור שיתוף פעולה של ישראלים בדבר כזה. אנחנו מדינה חופשית, השמים פתוחים, אנחנו מאזינים ל-BBC, ואין סיבה שלא נראה אותו.

נכון, שמת' לב לכך שיש כאן סעיף מיוחד המדבר על כך שהאיסור לא יחול על שידור ישרי מלוויין, אבל, אני אומר שגם שידור לא ישרי מלוויין, האיסור עליו בנוסח הרחב הזה של סעיף 6(ג) ו-(2)(ב) ו-(1) — מוכרחים לעשות נוסח חדש לחוק הבזק מרוב תיקוניו — עונה על הבעיה הזאת, הוא רחב מדי, ואני מציע שבוועדה נצמצם אותו רק לאותם עניינים הקשורים בהזדמנות משאבים כספיים כתוצאה מפרסומם של מוצרים ושיירות ישראלים. מעבר לזה, לרעתך, אין צורך באיסור כה רחב. תודה רבה.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס — איננו באולם; חיים רמון — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת דב בן-מאיר, ואחריו — לחבר הכנסת דן תיכון.

דב בן-מאיר (המערך):

אדוני היושב ראש, אדוני שר התקשורת, חברי הכנסת, אני חונן. בהצעת החוק שהביא שר התקשורת לאישורנו, ואני מצטרף לקריאה שקרא פה חבר הכנסת רובינשטיין בדבר הצורך להעביר את החוק לגבי הערוץ השני ולהכביר את היד על תחנות השידור הפירטיות בכבלים. אני יודע שדבר זה מעורר — וכבר דיברו על זה לא מעט — אלמנטים רבים של פשע, וזה גם בסיס לפשע מאורגן, בסיס להתארגנות של פשע מאורגן. לכן, הקריאה לשני הדברים האלה צריכה לצאת מכאן היום בהקשר זה שאנחנו דנים על הצעת התיקון לחוק הבזק (תיקון מס' 6).

הבעיה שבה עוסק תיקון מס' 6 היא בעיה מאוד קשה, המסתבכת ככל שהטכנולוגיה משתכללת והולכת. אומנם נכון שהצעת החוק הזאת באה למעשה להבטיח את יכולת התפקוד הכלכלי של המערכת שלנו בכך שגורמים כלכליים שלנו לא ימנעו תוכניות של תחנות זרות ותחנות שלנו תישארנה נטולות משאבים כספיים, אבל נכון הדבר שגם יכולים להתחיל להגיע שידורים פוליטיים וגם שידורים עוינים בלי מימון מסחרי, אלא במימון ממלכתי, של מדינה מסוימת או של קבוצה מסוימת או של כוחות עוינים למדינת ישראל. הדילמה הזאת בין שמים פתוחים ובין היותנו דמוקרטיה שלא מפריעה לשידורים של איזו מדינה אחרת לבין פתיחת המסכים שלנו לשידורים, לרבות שידורים עוינים, היא בעיה שעוד נצטרך להתמודד איתה על-ידי העמקת מערכת החינוך הפנימית שלנו, שתחסן את הציבור ותאפשר לתושבי ישראל להחליט באורח עצמאי, מבוגר, מלומד, מה הם מעריכים ומה הם לא מעריכים, כיצד הם מוציאים את הבר מן התבן. זאת בעיה שנצטרך לתת עליה את הדעת.

אבל, הצעת החוק המובאת כאן היום צריכה לעזור לתקשורת שלנו. אני זוכר איך הציעו לעיתונים היומיים, לעיתונות הכתובה — שעמדה להיפגע משירותי פרסומת בשידור — חלק במערכת הזאת כדי שלא ייפגעו כלכלית. חברי הכנסת אולי יזכרים את הדיון שהיה בהצעת החוק על הערוץ השני, אשר הביא בחשבון את הפגיעה שעלולה להיפגע העיתונות הכתובה מהפעלתו של ערוץ נוסף, שיהיה מבוסס על

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לאחרון בדיון זה. חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת־ראש. כנסת נכבדה, אדוני שר התקשורת, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, אני לא מבין לשם מה החיפזון. מה בעצם קרה, מה אנחנו רוצים להשיג באמצעות החקיקה?

הערצתי השני איננו מתפקד כהלכה, ובעצם איננו מתפקד בשל חילוקי דעות. הטלוויזיה כבבלים איננה מגיעה. אז מה אומרים לנו? — יש טלוויזיה כבבלים פירטית, עולם תחתון. מהלכים אלינו אימים, אילו באה הממשלה ואמרה שיש לנו תוכנית לתקשורת המונית באמצעות טלוויזיה כבבלים, יכולת לומר שהעולם התחתון השתלט או משתלט על הטלוויזיה כבבלים. אבל מה בעצם אתה אומר? אתה אומר: הממשלה אינה עושה כלום, מאומה, ובינתיים נוצרו עובדות בשטח שאיש לא יוכל לשנות אותן.

אין שכונה במדינת ישראל שאין בה טלוויזיה כבבלים פירטית, וההכנסות מכך עצומות. במקום לשאול מה עושים כדי לקדם את הטלוויזיה כבבלים, אנחנו ממשיכים להילחם בטלוויזיה הפירטית, שלא יהיה אפשר להוציא אותה מתוך השכונות הללו.

כשאנחנו מדברים על השמים הפתוחים, פתאום מחליט משהו שאולי תקום תחנת טלוויזיה בלונדון, והיא תשדר ישירות למדינת ישראל. אלא שאז לא תהיה לנו בקרה על השידורים, ואז נטיל סנקציות על אורח ישראלי שאולי ישקיע ואולי לא ישקיע באותה תחנה. אני מבטיח לך שאת החוק הזה יעקפו בקלות, שכן ימצא בוודאי גורם שלישי שיטשטש את העקבות של המשקיע הישראלי.

לכן אני אומר, רבותי, שבמקום לשאול את עצמנו מה אנחנו רוצים בתחום התקשורת המונית, אנחנו נלחמים מלחמות שאין בהן צורך. אני יכול לשאול את מה שאני נשאל לעתים קרובות: מדוע טלוויזיה כבבלים בשכונה שלי אסורה, אבל בכל קיבוץ יש טלוויזיה במגבל סגור? מדוע שם הדבר מותר, ובשכונה שלי זה אסור? כי שם זה מתופעל על־ידי הקיבוץ, וכאן זה מתופעל, כביכול, על־ידי גורמים שוליים בחברה.

כל הפתרון הזה אינו מקובל עלי. יכול להיות שהחוק הזה עולה עקב הבחירות הקרובות, אז הבה נחוקק חוק מן הסוג הזה לתקופה מוגבלת. אבל, העולם נעשה קטן. אתה קולט היום שידורים ישירות מארצות־הברית ומרוסיה. אתמול יכולנו לראות, בעשרות אלפי בתים במדינת ישראל, בשידור חי את הוועידה של הדמוקרטים באטלנטה.

אולי נחליט שעלינו לאסור הקרנת שידורים של הטלוויזיה

## י. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

היו"ר ח' גרוסמן:

הודעה בשם ועדת הכנסת, לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (בשם ועדת הכנסת):

גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה, הגני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הבאה:

הכנסת החליטה, בישיבתה ביום כ"ח בתמוז התשמ"ח, 13

הירדנית, כי היא מכוננת את שידוריה אל תושבי מדינת ישראל, וזה אינו מוצא חן בעינינו? העולם הולך ומתגמד, הולך ומתקצר, ויותר ויותר תחנות ייקלטו במדינת ישראל. אנחנו נסגור את השמים, ונאמר שלזה אנחנו מאשרים מפני שהוא מלוקסמבורג, ולאחר אנחנו מאשרים כי הוא מיועד לצבא האמריקני, שנמצא בטורקיה ובאיטליה; אבל, לאדם אחר מלונדון, שמשדר בעברית, לא נאשר. ומה נעשה, האם נסגור את השמים, נשכש את השידורים?

אני מצטט מהמבוא: האמור לעיל בדבר הצורך בהרתעת מסייעים של תחנות שידור בכבלים חל גם לגבי אזרחי ישראל המסייעים להפעלת שידורים אסורים באמצעות לוויינים. אנחנו מגיעים לאבסורד כזה, כשאנחנו אומרים שיהיו שידורים באמצעות לוויינים, והם יהיו אסורים.

כאמור, איננו מטפלים בנושאים העיקריים — שמים פתוחים, ערוץ שני וטלוויזיה כבבלים — מהרועד השנה. את המציאות אי־אפשר לשנות, חבר הכנסת רובינשטיין. אי־אפשר לסגור את השמים באמצעות חוקים וקנסות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

תגיד לחברי מפלגתך שייתנו לנו להקים את הערוץ השני.

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע שזו לא רק בעיה של הערוץ השני. אתה יודע שיהיה כאן ערוץ שני, ויהיה כאן ערוץ שלישי, ויהיו 50 תחנות בתוך שלוש שנים. 50 ערוצים הוכל לקלוט במדינת ישראל.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

למה אתם לא נותנים לערוץ השני לפעול?

דן תיכון (הליכוד):

אל תדבר בהכללה, "אנחנו" ו"אתם". הבעיה היא לפתוח את השמים, כמו בכל מדינה מחוקקת. בכלגיה, למשל, אתה יכול לקלוט היום 30 תחנות. באנגליה אתה יכול לקלוט 30 תחנות. רק בישראל אתה יכול לקלוט תחנה אחת.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

לי אתה אומר את זה?

דן תיכון (הליכוד):

אני אומר לך את זה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

שכנעת אותי, אבל איך תשכנע את האחרים.

דן תיכון (הליכוד):

רבותי, אינני מבין את מהות החוק. הוא נחקק לאור ידיעות באשר לאפשרות הקמת תחנות טלוויזיה שישדרו לארץ באמצעות לוויינים או באמצעות אנטנות פירטיות מחוץ לחופי מדינת ישראל. אני מקווה שהעניין פשוט לא יעבור בוועדה. תודה.

ביולי 1988, להעביר לדיון לוועדת הכלכלה את הצעת חוק פקודת התעבורה (מס' 21), התשמ"ח—1988. מטעם חברת הכנסת עדנה סולודר. ועדת הכנסת, בישיבתה היום החליטה להמליץ בפני הכנסת לשנות את החלטתה ולהעביר את הצעת החוק הנ"ל לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה.

מיכאל איתן (בשם ועדת הכנסת):  
זה לא מספיק.

היו"ר ח' גרוסמן:

אבל אתה סיימת. אנחנו עוברים להצבעה.  
אנחנו עוברים להצבעה.

היו"ר ח' גרוסמן:

מה זאת אומרת לא מספיק?

ה צ ב ע ה

בעד החלטת ועדת הכנסת — רוב

נגד — אין

החלטת ועדת הכנסת נתקבלה.

מיכאל איתן (בשם ועדת הכנסת):  
התודה לא מספיקה. צריך גם להצביע.

## יא. הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה)

היו"ר ח' גרוסמן:

אדוני השר, דברי תשוכתך, בבקשה.

שר התקשורת ג' יעקבי:

יש פה "דברי הכנסת". למזלנו יש פה "דברי הכנסת".  
אמרת: לא צריך להגביל, לא צריך לפעול, לא צריך לעשות, לא  
צריך להרחיב, הממשלה לא עושה שום דבר.

דן תיכון (הליכוד):  
זה נכון.

שר התקשורת ג' יעקבי:

ההיפך מן האמת. מי שמונע את ההתקדמות זה הליכוד.  
בעניין הטלוויזיה בכבלים הממשלה עושה הרבה ומהר, וכל מי  
שרוצה לדעת — יודע. כל מי שרוצה לתת יד להפרת החוק  
ולפגיעה בסדר הציבורי ולסיכון הציבור, שייתן יד להמשך  
המצב הקיים.

בנושא הלוויין, אני רוצה לומר לחבר הכנסת רובינשטיין,  
שאין לי התנגדות שהנושא יידון בוועדה חוק התחשבות  
בהערותיך. אני רק רוצה להביא לידיעתך דבר, שכלאו הכי אולי  
אחה יודע, שממשלת הולנד, למשל, אסרה העברת שידורי  
לוויין שכללו פרסומת בהולנדית מחוץ לארץ והם פנו — —

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
למוצרים הולנדיים.

שר התקשורת ג' יעקבי:

נכון. לכן צריך לסייג, ואני מסכים שהנושא הזה יידבק  
בוועדה כדי שהסיוג אומנם יעלה בקנה אחד עם האינטרס  
הציבורי.

אני מבקש מן הכנסת, לטובת הציבור ולהגנה על האינטרס  
הציבורי, להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק  
לוועדת הכלכלה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את חוק הבזק (תיקון מס' 6).  
התשמ"ח — 1988, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

שר התקשורת ג' יעקבי:  
אני מצטט.

דן תיכון (הליכוד):  
אדוני מצטט שלא כהלכה.

שר התקשורת ג' יעקבי:  
גברתי היושבת־ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת דן תיכון  
פתח ואמר, שהממשלה לא עושה כלום, ולכן היא מביאה  
הצעות חוק כאלה. ישבתי והייתי ממש המום לשמוע את דבריו.  
חברי הכנסת מהליכוד מונעים את חקיקת חוק הערוץ השני. זה  
כחצי שנה הקפאנו את החקיקה, ולא מתביישים גם להודות  
בכך בצורה מאוד מפורשת בשיחות פרטיות וגם בשיחות לא  
פרטיות. אלמלא התנגדות הליכוד, בניגוד להחלטת הממשלה,  
היתה הצעת החוק הזו מתקבלת בקריאה שנייה ובקריאה  
שלישית זה כבר. בא הנה חבר הכנסת דן תיכון ומטיף בשער:  
שמים פתוחים, ערוץ שני. איפה הליכוד בעניין הזה? מדוע הוא  
מונע את החקיקה?

שנית הוא אומר: הממשלה לא עושה כלום. טלוויזיה  
בכבלים לא מגיעה. מה הוא מציע? שאנחנו ניתן לכל אדם  
שרוצה לפתוח בכל מקום טלוויזיה בכבלים שלא בהתאם  
לחוק. ללא מכרז, ללא פיקוח, ללא תשלום מסים, ללא אכיפה,  
ללא הסדר?

כבר פורסמו 12 מכרזים ב־12 אזורים. תוך זמן קצר  
ייודעו בעלי הוויכונות באזורי בתים, קריית־שמונה,  
פתח־תקווה, חלק מתל־אביב, גבעתיים ואזורים אחרים. עד  
סוף 1988 יפורסמו המכרזים לכל 31 האזורים במדינת ישראל  
לגבי טלוויזיה בכבלים, כפי שקבוע בחוק.

אם המדינה לא תקפיד על קיום החוק, ואם חברי הכנסת  
יגידו: אז מה? אפשר לפעול שלא בהתאם לחוק — וחבר  
הכנסת דן תיכון מוכן להשלים עם הפרת חוקי המדינה והוראות  
הכנסת ואומר: אז מה אם יש טלוויזיות פרטיות, אז מה? אז  
מה אם יש אלמנטים לא רצויים, אז מה?

## יב. שאלות ותשובות

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מבקשת משר הכלכלה והתקשורת להשיב על שאלתא מס' 4430 של חבר הכנסת גרשון שפט, שאיננו באולם. השאלתא תועבר לפרוטוקול.

4430. חלוקת חומר מסלגתי בתאי דואר

חבר הכנסת ג' שפט שאל את שר התקשורת כיום א' בתמוה התשמ"ח (16 ביוני 1988):

בתאי הדואר של סניף באר"עקב חולקו הזמנות (מצורפת דוגמה) מטעם מפלגת העבודה. ההזמנות לא היו כמעטפות ולא היה עליהן כול.

כרצוני לשאול:

1. האם פעולה כזו תקינה?

2. האם הורית על חקירת האירוע, והאם אותה האחראי?

3. האם ננקטו צעדים משמעותיים נגדו?

תשובת שר הכלכלה והתקשורת ג' יעקבי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הנושא נבדק והוכרז כי התמורה בגין חלוקת 300 ההזמנות שתצלומן צורף לשאלתא שולמה במרוכז כדין למנהל הדואר באר"עקב, אשר בידו אסמכתא לתשלום זה.

ההזמנות לא נשלחו למענים ספציפיים אלא חולקו כפי שצוין בשאלתא בתאי הדואר כעלונים, ולפיכך לא היה צורך במעטפות ובכולים.

פעולה זו נעשתה אפוא על-פי תקנות הדואר ואין בה כל דופי.

נוכת האמור לעיל, לא היה צורך בנקיטת צעדים כלשהם.

## יג. הצעת חוק הנגב (תיקון מס' 2), התשמ"ח — 1988 \*

(קריאה ראשונה)

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מאמין שהאיש, שהיה הרוח החיה של חקיקת חוק הנגב, ימצא את הדרך להשתלב בו ולתרום את תרומתו לאחר שלא יהיה חבר הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. חברי הכנסת, יש רק חבר כנסת אחד שנרשם לדיון, ובוה אני סוגרת את הרשימה. אני מזמינה את חבר הכנסת תופיק טובי. אני רואה שהוא איננו באולם. אנחנו עוברים להצבעה.

אתה מציע גם לאיזו ועדה להעביר את הצעת החוק?

אמנון לין (המערך):  
לוועדת הכספים.

היו"ר ח' גרוסמן:  
אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הנגב (תיקון

מס' 2), התשמ"ח — 1988, לוועדת הכספים

נתקבלה.

## יד. הצעת חוק האזרחים הוותיקים, התשמ"ח — 1988 \*\*

(קריאה ראשונה)

היו"ר ח' גרוסמן:

ההצעה הבאה: הצעת חוק האזרחים הוותיקים, התשמ"ח — 1988, מאת חברת הכנסת נאוה ארד, בקריאה ראשונה. בבקשה.

נאוה ארד (המערך):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני שמחה להביא היום לפני מליאת הכנסת את חוק האזרחים הוותיקים,

\* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1898).

\*\* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1898).

היו"ר ח' גרוסמן:  
לאילו ועדה?

נאווה ארד (המערך):  
לועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

בהודעות זאת, כבוד היושבת-ראש, אני פונה לחברי, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, שהתמנה על-ידי ועדת הכספים וועדת העבודה והרווחה לעמוד בראש ועדה שצריכה לדון בארבעה חוקים שהוגשו על-ידי חברי הכנסת — גם את, גברתי היושבת-ראש, בין מגישי החוקים האלה שנוגעים לפנסיה. אני פונה אליך בבקשה לזרז את העבודה לגבי החוקים שעוכבו. על-מנת שהכנסת הזאת עוד תזכה להעביר אותם בקריאה ראשונה ויחול עליהם חוק הרציפות. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה, חוק הרציפות איננו חל באופן אוטומטי — רק אם הממשלה מבקשת להחיל את חוק הרציפות בכנסת הבאה. זה מה שכתוב, ומצאתי לנכון להעיר על כך.

נרשמו לדיון שני חברי כנסת, אני סוגרת בזה את הרשימה. ראשון — חבר הכנסת יעקב גיל, ואחריו — חבר הכנסת אמנון לין.

יעקב גיל (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כאתי לשבח את חברת הכנסת נאווה ארד על שבהתמדה, בעיקשות וללא ליאות חתרה להביא לכך שהעם הזה יחזור לשפיות הרצח. החברה שלנו קבעה את הציווי "והדרת פני זקן". לאורך כל השנים הופנתה אל החברה המשאלה: "ככלות כוחנו אל תעזבנו" ו"מפני שיבה תקום".

החברה המודרנית קבעה לעצמה כמה סימני היכר לגבי מידת ההתייחסות של החברה אל מרכיביה המרכזיים. אחד מחמשת הסעיפים האלה, הקובעים את דמותה ואת רמתה של כל חברה דמוקרטית-מודרנית, הוא הסעיף הנוגע להתייחסות אל הזקן.

חברי הכנסת, אנחנו נותנים לאנשים לצאת לגמלאות אחרי 35 שנות שירות. הם רוכשים לעצמם ניסיון, הם תורמים לחברה תרומה של ממש. לפחע, בגיל 65, כאשר על-פי תוחלת החיים עדיין לפנייהם שנים רבות, הם יוצאים ממעגל היצירה, ממעגל האחריות, ממעגל הפעולה, אל הפורענות של הזמן הפנוי הרב.

אדם קנה לו מעמד, והנה לא נותר לו אלא לחיות משכר מועט. בהתאם לזכויות שרכש לו, וגם בזכויות האלה חלו תמורות חמורות, בגלל תנאי אינפלציה דוהרת. עובדה היא, שאנשים שיצאו לגמלאות הגיעו לעתים לחרפת רעב ממש.

אם החברה חוזרת ודורשת בשלומם של אלה, בצורה של הצעת החוק המוצעת, עם הפרטים שהכינו בהתחלה חברת הכנסת נאווה ארד ואחר כך הוועדה, שבראשה עומדת חברתי, יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה שקבעה את הסעיפים שבו, ראוי גם ראוי לחתום את העידוד כדי שכנסת זאת, עוד בטרם יציאתה לפגרה שלאחריה היא בעצם מתפוררת, בהנחה שהכול מסתדר עד חודש נובמבר, יהיה סיפק בידיה להכין את הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, והחוק המוצע יובא למימוש לאלתר.

אני מעריך מאוד את התרומה של שתי חברותי בכנסת, אורה נמיר ונאווה ארד המציעה, ואני מודה לגברתי היושבת-ראש.

על-פי החוק, בפעם הראשונה בתולדות מדינת ישראל יקבלו כל אורת ואורתית בני 65 תעודת אורת ותיק. ראש הממשלה, באישור הממשלה, ימנה יועץ לענייני האזרחים הוותיקים. היועץ יהיה כפוף לראש הממשלה.

ראש הממשלה ימנה מועצה ציבורית לענייני האזרחים הוותיקים, שמספר חבריה לא יעלה על 35 ולא יפחת מ-21. לפחות שליש מחברי המועצה יהיה נשים. אנחנו יודעים, שעל-פי הסטטיסטיקה בדבר תוחלת החיים, הנשים הן רוב האזרחים הוותיקים.

נציגי משרדי הממשלה ימונו כפי שיקבע ראש הממשלה בתקנות — אנחנו עמדנו על כך שזה ייעשה באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת — ובלבד שמספרם לא יעלה על שליש מחברי המועצה. במועצה יהיו חברים גם נציגי מרכז השלטון המקומי, חמישה נציגים לפחות. האזרחים משתייכים לרשויות המקומיות, ויש היום הבדלים גדולים בין הרשויות ביחסן אל האזרחים הוותיקים. אני מאמינה, שאם ישבו בוועדה הנציגים המוסמכים של הרשויות, אנחנו נגיע לאחידות טובה בשטח הזה.

חמישה נציגים לפחות יהיו נציגי ציבור וארגוני מתנדבים. לצערי הרב, יש כמה ארגונים שאינם מבינים עד כמה חשובה להם המועצה. הארגונים המטפלים בנושאים הנוגעים לאזרחים הוותיקים עושים עבודת קודש, אבל אין להם היום שום עדיפות במשרדי הממשלה. אנחנו נדאג לכך שהנציגים שלהם יהיו במועצה.

חמישה נציגים לפחות יהיו אנשי הסתדרות הגמלאים, המאגדת היום בתוכה את רוב רובו של ציבור הגמלאים במדינת ישראל. מצאנו לנכון להוסיף למועצה אישים, שלדעת ראש הממשלה הם בעלי ניסיון וידע בבעיותיהם של אזרחים ותיקים.

מבחינת ידע, ניסיון ומומחיות זכינו במדינת ישראל לאנשים נהדרים, לאנשים שקוראים להם לייצג במקומות שונים בעולם בנושא האזרחים הוותיקים. הגיע הזמן שגם ממשלת ישראל תקרא להם לייצג ולתרום מניסיונם לאזרחים הוותיקים של מדינת ישראל.

קבענו מה שנקבע כבר בעבר בנושא ילדים ונוער במצוקה ובנושא מעמד האשה: ראש הממשלה יוכל להטיל על היועץ הכפוף לו למלא את מקומו לעניין מסוים, או דרך קבע. קבענו זאת, ולא במקרה.

חבר הכנסת רובינשטיין וחברים אחרים שאלו, מה כוחה של המועצה. אנחנו חיים במדינת ישראל, ואנחנו יודעים שיש נושאים שצריכה לבוא בהם חקיקה. לכן קבענו, שהמועצה חיונה ותגבש פעולות והמלצות שיהיה בהן כדי לשפר את איכות חייהם של האזרחים הוותיקים. כלי לגרוע מכלליות האמור, תוכל המועצה להמליץ על הקלות, אף בדרך של חקיקה, במסים ובארנונות, בענייני הטבות ושירותים ציבוריים — אנחנו חושבים על סדרה של נושאים שלהערכתנו הגיע הזמן שיגיעו לחקיקה — וכן בכל עניין שיקל על האזרחים הוותיקים.

ראש הממשלה הוא שיהיה ממונה על ביצוע החוק הזה. והוא יהיה ראשי להתקין תקנות לביצוע.

חברי הכנסת, כבוד היושבת-ראש, אני מבקשת להעביר היום את החוק בקריאה ראשונה על-מנת שנוכל להמשיך לעסוק בהכנתו.

אני מתחיל במושג "אזרחים ותיקים". אני מבין שחישנו מינוח למה שנקרא כאנגלית senior citizen. ולא כל כך מצאנו. לא רצינו לקרוא להם קשישים, משום שהקשישות יש בה גם אולי קונוטציה של תשישות. עם זאת, אני חושב שהחטאנו את המטרה כשלקחנו מושג שתוכנו בדרך כלל מציין משך של שהייה בארץ, והפכנו אותו למושג המציין אוכלוסייה מסוימת. מה דינו של עולה חדש שהופך פתאום לוותיק? הוא עולה חדש. זה עתה הגיע. כשהוא עובר את גיל 65 הוא נכלל בקטגוריה הזאת. אני מייעץ לוועדה, בדיונים שתקיים, לחפש מושג טוב יותר לכך, אולי לפנות לאקדמיה לצורך זה. כפי שהאמריקנים חידשו בתחום הזה את המושג senior citizen, מותר גם לנו לחדש, ולא דווקא לפנות למושגים שכבר יש להם חוקן קבוע ולנסות לשנות אותם. אבל זה לא עניין מהותי. זה עניין פורמלי.

אני רוצה להדגיש ולומר, שלדעתי צריך לעשות הכול כדי שהרשויות המקומיות יקבלו על עצמן את האחריות לכך. אנחנו יכולים להקים מועצה, אנחנו יכולים למנות יועץ. אבל אם אנחנו רוצים עבודה הלכה למעשה כשדה, עלינו לגייס לצורך זה את הרשות המקומית, שצריכה לעשות צעד קדימה, מכיוון שבכבוד לא סגי. אנחנו צריכים לדאוג לארגון השירותים הגריאטריים, אנחנו צריכים לדאוג למקומות לזקוקים לסיעוד, אנחנו צריכים לשפר את היחס של הצעירים לקשישים; אנחנו אפילו צריכים לשפר את היחס של ילדים להוריהם, כשהיום, משפחות רבות זורקות את הקשישים שלהן, את הסבים שלהן, ומפקירות אותם לטיפולם של המוסדות כשהוא אינו נחוץ. הווי אומר, עלינו לקחת כנקודת מוצא את החוק הזה כדי להרחיבו ולתת לו תכנים. מבחינה זו אני מעריך את היוזמה. לא הייתי אומר את כל מה שאמרתי אילו היה מדובר אך ורק במחווה של כבוד.

אני חושב שהחוק הזה בא כדי למקד את תשומת-לבו של הציבור לבעיה, את תשומת-לבן של הרשויות המקומיות לבעיה, ההולכת ומחריפה בכל מקום ומחייבת את פיתוחם של שירותים מקומיים. אני מקווה שהמועצה והיועץ ידחפו את הגופים השונים לספק בבעיה הזאת. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. חברת הכנסת נאוה ארד, האם את מבקשת להשיב? לא.

אני מעמידה להצבעה את הצעת החוק.

#### ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק האזרחים הוותיקים, התשמ"ח — 1988, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

הצעת החוק מועברת ללא התנגדות להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

#### טו. הצעה לסדר-היום

##### אופציית חוסיין

האופציה של חוסיין — בדרך כלל, אין זה מקובל להשתמש בסמיכות כאשר מדובר במלה ליועית. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, ואחריו — לאחרון בנושא זה, לחבר הכנסת יצחק ארצי.

אמנון לין (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את חברת הכנסת נאוה ארד ואת חברת הכנסת אורה נמיר, שבזכותן אנחנו מגישים היום חוק שייוקף לזכותה של הכנסת האחת-עשרה. זוהי זכות גדולה.

חברי הכנסת, חברה שאיננה יודעת לכבד את מייסדיה, את אבותיה, מאבדת את מוסריותה. חברה כזו מערערת את יסוד הקיום התרבותי שלה.

בחברתנו מעולם לא קיבלנו את המנהג שהיה נהוג בחברות אחרות, להפקיר את הזקנים, את הוותיקים, למאלל הדובים. אולם, גם בחברה תרבותית יש מקרים של אכזריות נוראה כלפי המייסדים, יחסית, כמוכח, לאותה חברה, כלפי אנשים שבזכותם ועל גבם נוסדה המדינה ונוצר כל היש שאנו עדים לו היום; האנשים האלה, לאחר כל שנות פעילותם המזהירה, מוצאים את עצמם, לפתע פתאום, מנותקים מכל העשייה של המדינה והחברה, נזרקים, נשכחים. אלה אנשים שכעבר הכול היה מוטל על כתפיהם ולפתע הם נראים ככלי ריק בחברה ומחפשים את עצמם ואת זהותם.

אני מעריך שהכנסת האחת-עשרה, בהעבירה את הצעת החוק הזאת, תרשום לעצמה זכות גדולה. כל מי שישתתף בהצבעה על החוק הזה צריך לזכור את הכלל הגדול ביותר: דור שאינו יודע לזכור את מייסדיו חוטא כלפי הבאים אחריו. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה לך על שהכללת אותי ברשימה ואפשרת לי לומר את דברי לגבי חוק זה, חוק האזרחים הוותיקים.

תודה והערכה מגיעות לחברת הכנסת נאוה ארד, שבתום העבודה המסודרת של הכנסת הזאת עוד מצליחה להעביר חוק אשר יש בו מחווה של כבוד והערכה לגבי סוג אוכלוסייה שהולך ומתרחב במדינת ישראל. אנחנו יודעים היום שיש במדינה 400,000 אנשים בני 65 ומעלה.

המעבר מעבודה, מחיים אינטנסיביים אשר במרכזם עומדת התעסוקה, לאורח חיים אשר במרכזו עומדים הויתור, הנוסטלגיה, העיסוק השגרתי היומיומי של אדם עם עצמו, עם הסביבה הקרובה, המעבר הזה כרוך במשברים פסיים, במשברים חומריים, במשברים בריאותיים ובמשברים פסיכולוגיים. בהצעת חוק זו אנחנו מנסים לתת חשובה לפחות על בעיה אחת — על הבעיה הפסיכולוגית.

עם כל ההערכה שלי ליוזמה, לחוכן המוסרי של החוק הזה, אני רוצה להעיר כמה הערות, כדי לבטא ספקות מסוימים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום. ההצעה הראשונה, הצעה מס' 7662, שנושאה הוא: אופציית חוסיין.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אומרים "טלוויזיית ככלים", יש מלים רבות שהתאזרחו בעברית. אבל אני מוכן לקבל את התיקון הזה.

פרשת השבוע החולף עניינה יושר ואמינות ציבורית. המשפט הפותח אומר: "וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל — — — איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה — — — ככל היצא מפיו יעשה".

משה מדבר דווקא אל ראשי המטות, אל המנהיגים, אל העומדים בראש העדה, ולא רק משום שאלה נותנים דוגמה לציבור כיצד להתנהג; יש גם מי שיודע, שפוליטיקאים, שמנהיגים, הם לעתים הראשונים המבטיחים, אך לא פחות מכך הם הראשונים להפר את ההבטחה שנתנו.

והנה, עם ישראל עומד עכשיו לפני בחירות גורליות, יש לפניו ויכוחים חשובים, ויכוחים לגיטימיים, בנושאים כלכליים, בנושאי ביטחון, בנושאי השלום. חשוב לציבור לדעת בדיוק מה עומד לוויכוח, אבל לא פחות מכך, הציבור ישפוט עכשיו מי ההנהגה האמינה שצריכה לעמוד לפניו בכנסת הבאה.

בשבוע שעבר שאלתי את כבוד שר החוץ: מה היא "מפת השלום" שלך, שעמה תביא שלום? האם יש לך פרטנר לשלום הזה? לא קיבלנו על כך תשובה רצינית. היום אשאל אותך, אדוני שר החוץ, לגבי האופציה הירדנית שאתה דוגל בה — בוא, הסבר, שכנע את הציבור שהיא דבר מציאותי, לא חלום.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אברהם כ"ץ-עוזי (המערך):

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני רואה, שלקראת סיומה של הכנסת הזאת החלטתם להוסיף לה גוון נוסף של אלימות. מה אתה צריך את זה? הרי הדיון רציני, חקשיב, אולי תלמד משהו.

אם כן, שר החוץ צריך לבוא ולומר לציבור מה פירושה של האופציה הירדנית, של אופציית חוסיין, שאדוני מדבר בשמה. שהרי, לשיטתך, קיים ביררן מלך, והוא לא רק מוכן לכך ולא רק מעוניין בכך, הוא גם מסוגל לקיים עמנו משא-ומתן ישיר לשלום של פשרה — גם מבחינתו — ביהודה ובשומרון, בלי אש"ף, בתוך ועידה בין-לאומית שאין בה כפייה.

אדוני צריך לשכנע את הציבור, שמדובר לא בחלום, אלא במציאות. אני יודע, שכבודו ספר פעם, כאשר נפגש עם אנשי אגודת-ישראל, שהוא חלם בלילה על המלך חוסיין: הוא הופיע אצלו בחלום, וכאשר אדוני היה כאן בכנסת, הוא אמר: מה יש, אפשר לחלום על שלום. אדוני, צריך לשכנע את הציבור שחוסיין איננו מופיע בחלומות בלבד, אלא הוא גם פרטנר לשלום מציאותי.

נכתב בעיתונים בימים האחרונים על "משחקי מלחמה" במפלגת העבודה, ומסקנתם היתה, שלמפלגת העבודה אין חשובות על עמדות הליכוד. צריך שיהיה ברור: הבעיה היא לא חשובות לליכוד, הבעיה היא חשובות לעם, אדוני השר, והתשובות צריכות להיות בהירות וברורות ופשטות, למען האמינות הציבורית.

אברהם כ"ץ-עוזי (המערך):

לך יש תשובות?

עוזי לנדאו (הליכוד):

סגן השר כ"ץ-עוזי, תקשיב ותלמד גם אתה משהו, מפעם לפעם.

אני אחיל מהחשבה שנתן כבוד שר החוץ בישיבה הקודמת לגבי מפת השלום של מפלגת העבודה. ומהי האנטומיה של החשבה? הרי צריך היה לצפות, כאשר מדובר במפת שלום, שכבוד שר החוץ יציע מפה כזאת, שתהיה בה פשרה טריטוריאלית מבחינתנו — ואני מדבר לשיטתכם — שתתקבל גם על-ידי המלך חוסיין.

ומה מציע כבוד שר החוץ? הוא מציע את מפת אלון, לא פחות ולא יותר. אומר כבוד שר החוץ: עלי היא מקובלת, אבל, אדוני השר, אתה אינך מנהל משא-ומתן עם עצמך ואינך חותם על חוזה שלום עם מפלגת העבודה. אתה היית צריך לומר, האם המפה הזאת מקובלת על המלך חוסיין.

אברהם כ"ץ-עוזי (המערך):

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

עוזי לנדאו (הליכוד):

וכאשר כבוד שר החוץ בא להסביר האם המפה מקובלת על המלך חוסיין או לא, מה אומר שר החוץ? — אני מצטט: "אם מר בגין משנה את דעתו, ואם מר שמיר משנה את דעתו, אולי גם חוסיין ישנה את דעתו". זה טיעון מעניין מאוד. אדוני השר, אילו התנהג חוסיין בהיגיון ובקיש שלום, כבר בגין וכמר שמיר, היה שלום מזמן. אבל מה פירוש דברך לציבור? — פירוש דברך הוא, שאשר לטריטוריה, ינהג חוסיין שלא בעקשנות כסאדאת, הוא ינהג דווקא בגדלות כמו בגין, ואשר לתוכנית-אלון, חוסיין הוא זה שיותר על הבקעה, על גוש-עציון, על ירושלים, על מאחזים. זה מה שאתה מציע?

כבוד שר החוץ מאמץ את תוכנית-אלון. אני מוכרח לדעון את זיכרון כולנו לגבי עמדת כבוד שר החוץ בעניין תוכנית-אלון. ב־1976 שלל כבוד שר החוץ — אז הוא היה שר הביטחון — את תוכנית-אלון, גם בגלל מגרעותיה הביטחוניות וגם בגלל אי-היותה מספקת לפשרה טריטוריאלית. בדיון הקודם אמרת, שאין דבר כזה, שיהודה ושומרון לא היו מעולם במפה שלך כחלק ממדינת ישראל. ובכן, כיצד שלל אדוני את יתרונותיה הביטחוניים של תוכנית-אלון?

אדוני אמר ב"מעריב" מיום 4 במאי 1976: "הכול אומרים שצריך להגן על רמת-הגולן משום ששם יש הרים גבוהים, גם בשומרון יש פסגות גבוהות. אומרים שלמרגלות הגולן שוכנים יישובים חקלאיים. נכון. אבל למרגלות השומרון שוכנת רוב האוכלוסייה של ישראל. ואפילו אדם אינו אוהב את תול-אביב או את חיפה או את חדרה, אין זו סיבה להפקיר אותן". ובהמשך המאמר: "אם נתזרזר לארץ שרוחבה 16 קילומטר, נעמוד בפני בעיית הגנה כמעט בלתי אפשרית". כך אמר אדוני בעניין תוכנית-אלון כאשר היה שר הביטחון והתנגד לה.

יש עור היבט: אדוני גם שלל את יתרונות הפשרה בתוכנית-אלון. ומה אמר אדוני? — "לצורכי פולמוס ניתן לשאול: מדוע מישו סבור שאם נתיישב מורחה לשומרון? — וזה היה בגלל ההתיישבות בבקעה, לפי תוכנית-אלון — "הערכים יעשו אתנו פשרה הרבה יותר מהר מאשר אם נתיישב מערבה לשומרון?"

שר החוץ ש' פרס:

זה פירוש שלך. הבקעה לא הוזכרה על-ידי.

ועל המאחזים או על חלק מהם? ואתה מציע לציבור להאמין שחוסין ישנה אולי את עמדתו כפי שבגין שינה את עמדתו?

אלעזר גרנות (מפ"ס):  
לשנות עמדה זה לגיטימי. בוא נסכים שרק חמור לא משנה עמדה.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
אני מסכים, אני מסכים. הוויכוח שלי איננו על שינוי עמדה. הוויכוח שלי כרגע הוא עם העמדה של חבר הכנסת פרס. מה שעוד חשוב, הציבור צריך להעריך אם שינוי עמדה בכל שני וחמישי הם דבר רציני, ובגללם ראוי מר פרס לאמון הציבור.

קריאות:

היו"ר ח' גרוסמן:  
חברי הכנסת, אם תפריעו, אצטרך להוסיף לו זמן. אני מציעה לכם שלא להפריע, ואז לא אצטרך להוסיף לו זמן, והזמן שלך, חבר הכנסת עוזי לנדאו, אוזל.

יאיר צבן (מפ"ס):

היו"ר ח' גרוסמן:  
חבר הכנסת יאיר צבן.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
אם כן, אדוני מתפלל שב"משחק המלחמה" שלך אין למערך תשובות? או שאדוני כועס על שיש רוח נכאים במערך? כאשר אין עמדה רצינית אין תשובות, יש רוח נכאים.

אני מבקש לומר מלה אחת על האופציה הירדנית, שכבודו צריך לשכנע עכשיו את הציבור לגביה בכל מיני הנחות. האחת, שחוסין היום מספיק חזק כדי לנהל משאומתן על יהודה ושומרון בלי אש"ף. זה היה אולי נכון, במידה מסוימת, עוד ב-1985, כאשר היה הסכם חוסין-ערפאת. אבל היום, כאשר מדיניותו של אדוני נרמלה לחיזוקו של אש"ף, ולאחר הוועידה באלג'יר, שהחלטותיה החזירו את חוסין לגודלו הטבעי, לממדי הטבעיים? החלטותיה קבעו שאש"ף הוא הגורם היחיד שייצג במשאומתן על יהודה ושומרון.

אדוני צריך להסביר עוד דבר. הטיעון של אדוני היה, שחוסין חלש מכדי להיכנס למשאומתן עצמאי ולכן הוא צריך מטרייה בוועידה בין-לאומית, ולא — הוא יירצח. אבל, אתה צריך באותה נשימה לבוא ולומר גם לציבור —

היו"ר ח' גרוסמן:  
אתה מבחין בצבעים?

עוזי לנדאו (הליכוד):  
בצבעים אני דווקא מבחין, אבל אני לא קורא מה שכתוב שם.

יאיר צבן (מפ"ס):  
לא בצבע אדום.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
למה, דווקא הצבע הזה חביב עלי.  
הנקודה היא כזאת, אדוני: אתה אומר שחוסין חלש מכדי להיכנס למשאומתן, אבל הוא חזק מספיק כדי לחתום על הסכם כזה, שיכלול פשרה טריטוריאלית. הוא הודיע שהוא לא ייכנס למשאומתן בלי סוריה, וסוריה לא תלך בלי בריית-המועצות, וברית-המועצות לא תבוא בלי אש"ף.

גברתי הושבת-ראש, נוהג יש לו לחבר הכנסת לנדאו לצטט מעט משלי, להוסיף מעט משלו ולקרוא לזה ציטטה.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
באותה שיטה — — —

שר החוץ ש' פרס:  
אתה מוכן לצטט — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):  
אני ציטטתי במדויק, אדוני השר, אני אמרתי במדויק: "מזרחה לשומרון", ואני הוספתי: פירושו של דבר, כפי שאני מפרש זאת, בקעת-הירדן. זה הנושא לוויכוח. ואני אמשיך. אתה אמרת: "מדוע מישחו סבור שהערבים יעשו אתנו פשרה הרבה יותר מהר אם נתיישב מזרחה לשומרון מאשר אם נתיישב מערבה לשומרון?" וזה היה כאשר אדוני תמך בהתיישבות בסבסטיה, ממערב לשומרון, כאשר "גוש אמונים" עלה לשם. זה הפירוש שאני נותן, ואני רשאי לחת פירוש. אבקש מכבוד היושבת-ראש לאפשר לי לסיים את דברי.

שר החוץ ש' פרס:

היו"ר ח' גרוסמן:  
אדוני שר החוץ וממלא מקום ראש הממשלה, עוד מעט תוכל להשיב, איש לא יפריע לך.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
אני קורא מתוך הדברים שאמר אדוני.  
על כן, אדוני השר, שיהיה ברור: אז דחה אדוני את תוכנית-אלון, משני הטעמים. היום אדוני מאמץ אותה. במאמר שהתייחסתי אליו כתב אדוני דבר נוסף: "יש לנו שתי מפות, יש מפת ביטחון ויש מפת שלום".

אברהם כ"ץ-עוזי (המערך):

עוזי לנדאו (הליכוד):  
חבר הכנסת כ"ץ-עוזי, אולי גם אתה תלמד משהו. אתה בא אחת לשבועיים לכנסת, אינך מקשיב, אתה מעיר כל הזמן, חשב. תיגזע, קח כוס מים קרים ותקשיב, אולי תלמד משהו.

אם כן, כך אמר שר החוץ: יש לנו שתי מפות, יש מפת ביטחון ויש מפת שלום. מפת השלום או שאינה מסודרת או שאינה מוסכמת.

אדוני השר, היום אינך מדבר על מפת ביטחון, אתה מדבר על מפת שלום שצריך לסרטטה. כשדחת אז את מפת אלון, היא הייתה מפת ביטחון. עכשיו, כשאתה הולך לבחירות ומבקש מנדט מהציבור — מה היא מפת השלום שאתה מבקש למענה מנדט? מה החשבה שעניית על כך בשבוע שעבר? במקום לומר מה מפת הפשרה שחוסין יאמץ, מדבר אדוני על המפה שאדוני מאמץ, מפה שדחה אותה בעבר מטעמים טריטוריאליים, אדוני, אתה מציע לציבור להאמין במה שאתה אינך מאמין בו. "כל פשרה טריטוריאלית שמוצעת עלי-דגנו" — כך כתב אדוני במאמר — "אין לה היענות ערבית" — עם השומרון, בלי השומרון, עם הבקעה, בלי הבקעה, זה הכול פשרות וויכוחים בין יהודים". אגב, האינטונציה היא שלי, אבל המלים — כולן מלותיך שלך.

אתה גם מציע עכשיו לציבור להאמין שחוסין יסיים לפשרה כשהוא מוותר על הבקעה ועל גוש-עציון ועל ירושלים

## קריאות:

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אתם מתקשים לשמוע את הדברים שאני אומר. אבל אולי חתיה לכם סבלנות להקשיב למה שאומרים לכם.

אם כן, אנחנו מגיעים לוועידה הבין-לאומית. אומר קיסניג'ר ליוסי ביילין, כשיוסי ביילין מנסה לשכנע אותו ללכת לוועידה בין-לאומית: ועידה בין-לאומית פירושה גבולות 1967. התשובה של מר ביילין: אז מה בכך? זאת התשובה. כך שמע וסיפר בידי נחניהו לאחר פגישה שהיתה לו עם קיסניג'ר — גם האופציה הישראלית של שר החוץ כורסמה מכל הכיוונים.

אדוני השר, לא קיבלנו תשובה על מפה שתביא שלום. אתה מסתיר את המפה שלך — אילו הבנות יש לך עם חוסיין? מה הדברים שהחלטת לוותר עליהם, למסור אותם? לגבי עזה אמרת. שיש לך הבנה שהוא יקבל מאתנו את מה שאתה קורא לו "הנטל הזה". מה ההתחייבויות שיש ביניכם, לאחר שגם מן המחשב של משרד החוץ נמחקו כל הפרוטוקולים של פגישות ראש הממשלה עם האמריקנים ועם אחרים? תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. אדוני שר החוץ, ממלא-מקום ראש הממשלה, בבקשה להשיב.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

מה היא מפת השלום של הליכוד?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מוכן לומר לך, אם היושבת-ראש תיתן לי זמן לכך.

היו"ר ח' גרוסמן:

עכשיו אני מבינה מי אשם בכך שלא הבאת מפת שלום. זו היושבת-ראש. טוב, שיהיה.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להסביר מדוע הליכוד אינו עושה משחק מלחמה — מפני שהמלחמה איננה משחק: וכך אומר אחד האנשים שבשיעור הראשונה של הליכוד: צריך לומר ביושר שאין עתה ובעתיד הנראה לעין סיכוי לשלום במזרח התיכון. תלכו גיורו את זה לציבור. רק מלחמה, אין סיכוי לשלום. מה יש לשחק משחקי מלחמה? זה לא משחק, זו מלחמה. בגלל זה אין לכם צורך לשחק.

גברתי היושבת-ראש, מאוד שמחתי על שנמצא ממשיך למשה רבנו. אדם שהביא את הדאגה לאמון, לאמינות וליושר לכנסת. אנכי, אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת לנדאו, אתה יודע מי עשה את חוסיין חלש? — בגין. מדוע? מפני שהוא ויתר לסאדאת על הכול, והוא מקשה על חוסיין לעשות פשרות. על הכול, בניגוד למה שהבטחת, אתה איש היושר והאמינות, שחצי-האי סיני יישאר בישראל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לכן הצבעתי נגד בכנסת.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

בכלל באת לכאן היום בשם משה רבנו.

דן תיכון (הליכוד):

למה אתה פוגע פגיעה אישית?

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

הוא לא פגע בי אישית? הוא מתחיל עם הטפת מוסר. מה אתה מטיף לי מוסר?

ב-1987, לא אני אלא מזכיר המדינה של ארצות-הברית הודיע בכתב למדינת ישראל, שחוסיין החלש והאומלל מסכים לפתיחה בין-לאומית, לוועידה בין-לאומית, שבבקכותיה יהיה משא-ומתן ישיר עם ישראל. שהוועידה הבין-לאומית הזאת לא תכפה פתרון, שהוועידה הבין-לאומית הזאת לא תשתמש בוטוס, שתאפשר משא-ומתן ישיר בינינו לבין אש"ף. ועכשיו ראו איזה יושר. כשנודע הדבר הזה, עשו משאל טלפוני בין חברי הממשלה ואמרו, שהשר ארנס מוכרח לסנוע באופן דחוף ל"בונדס". בטלפון אישרו את נסיעתו. למחרת אני, שר החוץ, קראתי בעיתון, שמפגש ה"הבונדס" היה ב"סטייט דפרטמנט" עם מזכיר המדינה, ללא נוכחות השגריר, ללא דיווח. עד היום הזה לא הגיע על כך דיווח. ושווין, שהיה נלהב לבוא לארץ, הודיע פתאום שהוא לא בא. זה יושר? זו אמינות?

עוזי לנדאו (הליכוד):

של נעליך מעל רגליך כשאתה מדבר על יושר הליכוד —

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס: תעשה אצלך במחנה סדר. משה רבנו דיבר אל עמו. אתה תענה לי — באיזו רשות נסע השר משה ארנס ללא ידיעתי עם סיפור שאין לו אחיזה במציאות, באיזו רשות הוא לא אמר אמת לשולץ? — — —

דב שילנסקי (הליכוד):

האם זה הוגן לא בנוכחותו — — — הלא הוא אינו נמצא פה.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס: זה הוגן מאוד. אמרתי את זה בנוכחותו אלף פעמים. חבר הכנסת שילנסקי, אל תדאג, אמרתי את זה בנוכחותו ובנוכחות ראש הממשלה, ואיש מכם לא ענה. זה הרס את סיכויי השלום הממשי ביותר. יכול להיות שלולא זה היינו היום במשא-ומתן לשלום. אילולא זה יכול להיות שלא היתה גם האינתיפאדה. מותר להגיד דברים אמיתיים. מספיק עם ה"בילופים".

ב-1987, רק לפני שנה, היה הסכם עם חוסיין. המסכן הזה, ללא תנאים מוקדמים, לא כמון. להבטיח לו קודם כול את כל הטריטוריה, ללא אינטש.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

שום חלום לא חלמתי. זה מצוי בכתב.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה הבטחת לו?

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, הרי זו תשובה על דבריך. חשבת שחדבר ואחר כך לא יקום שר להשיב לך? הרי היית נעלב.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

אפשר היה להתחיל במשא-ומתן. איזה מין שיטה היא זאת? מצלצלים לחברי הממשלה ומודיעים שהוא נוסע ל"בונדס". לי, כשר חוץ, לא מודיעים שנקבעה פגישה עם שולץ. שגריר ישראל לא מודמן. מה זה? איזה דבר זה? על מה, על שלום? ומה היה קורה אילו נפגשנו וניהלנו משא-ומתן ולא היינו צריכים לחכות עד היום הזה?

עכשיו אני רוצה להגיד משהו על האופציה הישראלית. כמובן, אם הליכוד אומר: אין סיכוי לשלום, רק מלחמה — יהי אלוהים עמכם, אלוהי המלחמות, לא אני.

שהם לא יישארו שם. הרב לוינגר, שמחא כף כשבאתי, התחיל לקרוע את הבגדים כששמע את דברי. אתה כל הזמן משבח.

זה נכון, זו עובדה שהרי השומרון הם גבוהים, זה נכון שבגלל זה שהם גבוהים אני מתנגד שצבא זר יתמקם בהם. כמפת השלום יש גם מקום לשיקולי ביטחון. גם בהסכם קמפ-דייוויד כתוב שצה"ל יתמקם במקומות מוגדרים ויפנו, אגב, את ההרים, אם כי מי שמתנגד לשלום יהיה גם ודאי נגד האוטונומיה וכל הדברים האחרים. אני לא רוצה להיכנס לזה.

מה שקרה הוא כדלקמן: אש"ף, באלג'יריה — בכלל, המצב כל פעם משתנה — חשב שהעולם אתו. נגמרה ועידת אלג'יריה ואש"ף נתקל במציאות חדשה במקום בלתי צפוי — אותן זה לא מעניין, אותו זה מעניין — בלבנון. בלבנון החלו הסורים, בעזרת אבר-מוסא, ללחוץ על אש"ף. סילקו אותם מביירות ופירקו אותם מנשקם. הקואליציה של ערפאת לא עמדה במבחן המציאות. חוואתמה וחבש כלל לא התערבו, נתנו לאבר-מוסא להרכיב באנשי אבר-עמר, וסוריה — שהוא נסע אליה אחרי ההלוויה של אבר-ג'יהאד — עזרה לאבר-מוסא. פתאום הגדולה של אש"ף התגלתה ככרעת סכין. אין לו קואליציה ואין לו סוריה, ואש"ף מחפש עכשיו דרכים חזרה לירדן.

אבל מה אתה שואל את כל העולם איפה חוסיין, חוסיין חלש — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני שואל אותך — — —

שר החוץ ש' פרס:

סלח לי.

— חוסיין חזק, חוסיין חלש. חוסיין חזק, מדינת ישראל לא תציג שום ריאליה — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא הצגת ואתה מתחמק.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:  
אני לא מתחמק.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אתה לא נותן תשובה פשוטה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, עוד נאום אני לא אאפשר לך לנאום.

דוד ליכאי (המערך):

— — — מה אתה מיתמם?

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מבקשת לא להפריע.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

בשביל להתחיל משא-ומתן, על ישראל להחליט מה היא תעשה לפני שהיא תחליט מה אחרים יעשו. אתה כל הזמן רוצה שחוסין יחליט, שגורבצ'וב יחליט, שהפלשתינים יחליטו — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

שאתה תחליט.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:  
אני מחליט.

דב שילנסקי (הליכוד):

הליכוד לא אומר "רק מלחמה". למה אתה שם בפי הליכוד דברים לא נכונים?

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת דב שילנסקי, ביקשת רשות?

דב שילנסקי (הליכוד):

קריאת ביניים.

היו"ר ח' גרוסמן:

קריאת ביניים, אבל פעם אחת, לא כל הזמן.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

קראתי ציטטה של אחד משבעת המרעמים הראשונים שלכם לכנסת, וקראתי אותה מלה במלה, כפי שהתפרסמה בריאיון אתו ב"מעריב". באמת אין לכם שום פתרון, ואל תטפסו על הקירות. לא יעזור שום דבר.

עכשיו אני רוצה להגיד משהו על האופציה הירדנית. גם כלי הבעיה הפלשתינית, לירדן ולישראל יש גבול משותף.

יעקב גיל (המערך):

גבול ארוך.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

גבול ארוך, גבול חיוני, גבול רגיש וגבול שקט. את הגבול הזה אנחנו רוצים לפתח, ואת השלום — לפתח. אתה יכול לפטר את חוסיין, אני יודע שיש אצלכם אנשים שרוצים להמליך את ערפאת במקום חוסיין. אל יהי חלקי עמם. אנחנו צריכים בדיוק את ערפאת ברכת-עמון, זה מה שחסר לנו. מרוב התנגדות לאש"ף אנחנו נמליך את ערפאת ברכת-עמון — פתרון גאוני, או נעשה טרנספר — פתרון גאוני. פתרון, כאלה, שהעם היהודי ילך לגרש עם אחר מהארץ במקלות וכרובים, איזה מין דיבורים אלה?

עכשיו אני רוצה לומר: האופציה הירדנית היא עובדה גיאופוליטית, היא קיימת על השטח. אתה לא יכול להחליף שכנים ואתה לא תעשה טרנספר של אנשים. הערכים לא יורקו ואתנו לים ואנחנו לא נזרוק אותם למדבר. איזה מין דיבורים אלה? אני יודע שיש אנשים שרואים רק שטח, רק טריטוריה, לא אנשים, לא שלום, לא סיכוי, לא יהודים, שום דבר. שטח וכוח ותורעות על הוד והדר.

אני גם יודע את ההיגיון שקיים אצל חלק מתחברי הליכוד, אני לא אומר אצל כולם. כשיש סיכוי לשלום ויש שקט, אומרים: מה בוער? יש זמן, כאשר בא הסיכוי, אומרים: איזו סכנה? נוצר סיכוי, כאשר נדמה להם שהסיכוי חלף, אומרים: רגע אחד, איפה הסיכוי? אף פעם לא מחאים לכם המצב. כשיש סיכוי, יש זמן: כשיש אפשרות, מנסים להרוס אותה; כשנדמה להם שנעלמה האפשרות, מתחילים להויל דמעות חנין.

ועכשיו, חבר הכנסת לנדאו: יש היום סיכוי לבוא במשא-ומתן עם ממשלת ירדנית-פלשתינית. אגב, חל שינוי גם אצל הפלשתינים, ובעצם אני משיב לך רק כדי לעמוד על הנקודה הזאת, מפני שכל הוויכוחים האחרים אין להם טעם ואין להם ערך. אני לא אמרתי שיש לצאת מבקעת-הירדן, הייתי כעד ההתיישבות בבקעת-הירדן ונותנתי בדעתי זו. מעולם לא הייתי כעד סכסטיה. אני נסעתי לסכסטיה כדי לשכנע את המתנחלים לרדת משם. הצעיה פשרה על-ידי אדם שהיה במקום, משורר שאני מכבדו מאוד, שאמר שהממשלה חיתה חודש או חודשיים זמן לנהל משא-ומתן. הודענו, אני הודעת, לחושבי סכסטיה

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אני מאפשרת לך פעם אחת, פעמיים, די.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

אני מחליט בין שתי האפשרויות: לעשות מה שעשה הליכוד, לוותר על כל הטריטוריה בלי ועידה בין-לאומית, כלי משא ומתן — מה עשיתם? כל הזמן מאיימים עלינו בוועידה בין-לאומית. הלוא הליכוד ויתר על כל סיני בלי ועידה בין-לאומית, ואבא אבן, שהיה בוועידה בין-לאומית, לא ויתר על שום דבר — — —

צדלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

בין ויתור על כל השטח לבין פתיחה בין-לאומית ומשא ומתן בין שווים, אני מעדיף פתיחה בין-לאומית ומשא ומתן בין שווים. אני אציג את עמדותי, הידרנים והפלטתנים יציגו את עמדתם.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה העמדה שלך? אתה אינך אומר מה העמדה שלך.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת עוזי לנדאו.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

העמדה שלי, חבר הכנסת עוזי לנדאו, אם תקשיב פעם — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מקשיב כל הזמן.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

— — — העמדה שלי היא, שלא לתת לך להרוס את ישראל כמדינה יהודית. העמדה שלי היא, בכל חנאי לא לספח מיליון וחצי ערבים בניגוד לרצונם. אני חולק עליך, על ראייתך הטריטוריאלית, על המשעול הצר, על הפס הצר, על הפס האומלל — רק טריטוריה, לא חשוב מי מעבד את האדמה, לא חשוב מה קורה על האדמה, לא חשוב אילו עמים חיים שם — טריטוריה, גאווה טריטוריאלית. אני מתנגד לך, בלי ערבים, בלי אף אחד. איני רוצה לספח מיליון וחצי ערבים בניגוד לרצונם. אני בעד זה שנהיה זה כצדו של זה ולא זה כגורנו של זה. לא יהיה דו-קיום בשלום אם לא יהיה שלום, תהיה רק התנגשות כלתי פוסקת. הבשורה שלכם זה עימות, התנגשות, יד חזקה, מריבת עולמים, מלחמות חוזרות ונשנות. האמינות הגדולה, החזון הגדול.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

אני רוצה מפה שתאפשר לעם היהודי ששהיה לו מדינה יהודית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה המפה שלך?

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת עוזי לנדאו.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

ואני רוצה מדינה יהודית שיש לה מפה של שלום.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הוא לא משיב. מה המפה שלך?

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

אני לא חייב להשיב לך. אני מסביר. לך אין תשובה. הלוא מה אתה רוצה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אז תאמר שאין לך תשובה.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

מה אתה רוצה, שישאל תהפוך למדינה יהודית-ערבית? מה אתה רוצה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה התשובה שלך?

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אתה העלית הצעה לסדר-היום ולא כולם הסכימו לדברך. תאמין לי, לא כולם הסכימו עם מה שאמרת. עכשיו אתה תקשיב.

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

איני צריך לצייר שום מפות. ואני רוצה להגיד לך: לא ניתן עוד פעם אחת, אם ייווצר סיכוי של שלום, לשלוח את משה ארנס לשליחות של "בונדס" כדי למנוע תהליך של שלום. זו שערורייה שלא תיסלח לכם, זה מחרל בתחום השלום, שהעם היהודי משלם עליו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

רק יוסי ביילין?

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

זה יותר מכל הסיפורים שאתה מספר. אנחנו נעשה את החשבון הזה בבחירות. מדוע הוא נסע? מדוע לא סופרה האמת? מדוע הוא מנע תהליך של שלום? בשם מי? על איזו אמינות אתה מדבר, על איזה דבר? אתם אמינים, אתם? מעמדי פנים. לנסוע "בונדס" ולספר לשר החוץ, ללכת בבוקר להיפגש עם שולץ במחתרת, בלי שגריר ישראל, בשביל מה? זה שהוא נוסע לאסוף כסף לליכוד, ניהא, אבל לעצור תהליך של שלום עם חוסיין, שאתה מנסה לבזות אותו — חוסיין חלש, שמסכים ללכת למשא ומתן בלי שאני או אתה נתחייב להחזיר את כל השטח? לאן אנחנו נלך? כן, גם המערך יניף את הדגל. הוא צריך לעשות רק דבר אחד, להגיד את האמת במלואה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

נו, כבוד השר?

ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ ש' פרס:

להגיד את האמת במלואה ובאומץ לב, וזה מה שאני עושה.

גבתי היושבת-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, אנחנו מחכים ומוכנים לך שתתחיל לשכנע — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. לפנינו שתי הצעות, ואני אעמיד אותן להצבעה זו מול זו: האחת — לדון בנושא כמליאת הכנסת, והשנייה — להסיר את הנושא מסדר-היום. מי בעד קיום דיון? מי בעד הסרה מסדר-היום?

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום  
של הכנסת נחקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

כרוב קולות הוחלט להסיר מסדר-היום את הצעתו של  
חבר הכנסת עוזי לנדאו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא  
בסדר-היום של הכנסת

— מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את  
הנושא בסדר-היום של הכנסת

— רוב

## טז. הצעות לסדר-היום יום הולדתו ה-70 של מנדלה

רוב לוחמי החופש בדרום-אפריקה, ובעיני אלה הסולידריים  
אתם בעולם כולו, למנהיג הבלתי מעורער של המאבק במשטר  
האפרטהייד.

נלסון מנדלה הוא סמל של מאבק האדם לחירותו, הוא  
סמל מאיר ומקור השראה, כשם שאישים אחרים מסמלים  
באישיותם את המאבק לחירות, כשם שבני עמנו מסמלים  
באישיותם את המאבק לחירות, כשם שאידיה נודל מסמלת  
בשבילנו את המאבק לחירות — ולא רק בשבילנו.

שנים אחדות לפני מאסרו נשא נלסון מנדלה לאשה את ויני  
מנדלה, אשה מופלאה, המכונה כיום בפי כול "אם העם השחור  
בדרום-אפריקה". 26 שנים בכלא הדרום-אפריקני, ומי שקורא  
את מכתביו מן הכלא אינו יכול שלא להשתאות כיצד אדם,  
לוחם חופש, מנהיג, שמר על אישיות אצילה כל כך, יפה כל כך,  
גם במקום העכור ההוא.

אדוני שר החוץ, קראתי את המכתב היפה ששיגרת לנלסון  
מנדלה, ככל הנראה, הוא לא יגיע אליו. כפי שסיפרה ויני  
מנדלה אתמול או שלשום במסיבת עיתונאים ביוהנסבורג,  
המכתבים והמברקים לרגל יום הולדתו ה-70 לא יגיעו אליו.

אני שואל אותך, אדוני שר החוץ, מדוע לא מנעת את  
הבושה הסמלית והקשה, שדווקא ביום שהעולם כולו, כיום  
שהעולם הנאור כולו ציין 70 שנה להולדתו של נלסון מנדלה,  
דרכה על אדמת ארצנו כף רגלו הטמאה של השגריר החדש של  
משטר האפרטהייד הגועני? מדוע דווקא בתקופה הזו, כאשר  
כוחות נוספים מתעוררים כדי לבטא את הסולידריות שלהם עם  
מאבק השחורים, אנחנו מאפשרים את הנורמליות ביחסים  
שלנו עם דרום-אפריקה?

מעברים שונים הועלו הצעות לעשות צעדים סמליים.  
שיבטאו את רגשי העם בישראל — את רגשי חלקו של  
בישראל שלא רב שילנסקי מבטא אותו כשהוא שואל: "אין לך  
נושאים יותר חשובים?". אין כוונתי לאכזרי הפרובינציאלי  
החשוכה. הציעו לקרוא כיכר בעיר הקדוש הזאת על שמו של  
נלסון מנדלה, הציעו להזמין את ויני מנדלה ולהעניק לה תואר  
כבוד באוניברסיטה העברית בירושלים.

כלי לולזל בצעדים הסמליים האלה, השאלה היא, האם הם  
באים לבטא מדיניות או לחפות על מדיניות? האם מברקים,  
יהיו כנים כאשר יהיו במישור הסובייקטיבי, ואינני בא לשפוט  
את כוונתם הסובייקטיבית של אנשים, מבטאים מדיניות של  
ישראל כלפי עמה של דרום-אפריקה, כלפי עמו של נלסון  
מנדלה, או שהם באים לאזן מדיניות? ואם הם באים לאזן  
מדיניות במברקים, הרי הם באים לחפות על מדיניות.

אדוני שר החוץ, פנוק צייקנה, מחשובי המנהיגים —  
ואולי החשוב בהם — של המאבק הלגלי היום נגד  
האפרטהייד בדרום-אפריקה, מי שעומד בראש מועצת

היו"ר ח' גרוסמן:  
אנחנו עובדים להצעות הבאות לסדר-היום: הצעות מס'  
7769, 7776 ו-7780, בעניין יום הולדתו ה-70 של מנדלה.  
ראשון, חבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — חבר הכנסת יוסי  
שריד.

רב שילנסקי (הליכוד):  
יאר, כבר אין לך דברים חשובים יותר לעם ישראל היום?

שבח רייס (המערך):  
למשל, ה"וויה דולורוזה".

רב שילנסקי (הליכוד):  
זו באמת בעיה של עם ישראל.

היו"ר ח' גרוסמן:  
חבר הכנסת שילנסקי, אתה משוחח באופן חופשי, כאילו  
ישבת בכית בסלון.

רב שילנסקי (הליכוד):  
לקראת סיום המושב, אפשר קצת — — —

היו"ר ח' גרוסמן:  
לא, אל תהיה כל כך נינוח, לא כדאי. בבקשה, חבר הכנסת  
צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):  
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לפני 70 שנה, ב-18  
ביולי 1918, נולד נלסון מנדלה למשפחת המלוכה משבט  
טמבו. לפני 26 שנה, ב-1962, הוא נעצר. שנה לאחר מכן הוא  
נשפט, ובהיותו בן 45 נידון למאסר עולם. 26 שנים יושב נלסון  
מנדלה בכלא הדרום-אפריקני.

אני מרשה לעצמי להקדיש את נאומי זה לזכרה של רות  
פירסט, ידידה אישית, לוחמת חופש יהודייה דרום-אפריקנית,  
סופרת ועיתונאית, ידידה קרובה של נלסון וויני מנדלה. חייה  
של רות פירסט קופחו לפני שש שנים בדיוק על-ידי מעטפת  
נפץ ששוגרה אליה, כאשר שהתה במוזמביק, על-ידי חבורת  
גזענים, על-ידי ארגון גזעני המגן על משטר האפרטהייד.

כל אחד מאתנו התוודע באופן אחר לטרגדיה ולהרואיקה  
של מאבק השחורים בדרום-אפריקה. זיקתי האישית למאבק  
השחורים בדרום-אפריקה נולדה בפגישה עם אותה סופרת  
ועיתונאית, רות פירסט, לפני 34 שנים. שמעתי מפיה רבות על  
נלסון מנדלה בפגישותי עמה.

26 שנים נלסון מנדלה בכלא. בארצות נאורות משרררים  
גם אנשים שנידונו למאסר עולם אחרי 20, 22, 25 שנה. כן 70  
הוא נלסון מנדלה, אבל משטר העריצות של האפרטהייד עדיין  
חושש מפניו, מתחר לשהור אותו. זאת משום שנלסון מנדלה,  
למרות חומות הכלא הסוגרות עליו 26 שנים, נחשב עדיין בעיני

ולכן אוכל גם לקצר כדברי — הפטר אחד מחברי הכנסת יושבי המושבים האלה, ואיך אפשר אחרת, חבר הכנסת רב שילנסקי: האם אין לך בעיה חשובה יותר היום לעם ישראל מאשר ציון ויום הולדתו ה־50 של נלטון מנדלה?

זו אמירה קשה, ואני מתאר לעצמי, רבותי חברי הכנסת, שלא רק אנחנו מחייסרים בדב שילנסקי, ודאי גם בפרלמנטים אחרים יש פרלמנטרים אדומי צוואר, שכאשר חבר פרלמנט עושה את דרכו אל הדוכן לדבר על יהדות ברית-המועצות, כאשר חבר פרלמנט במקום אחר בעולם באזיו מדינה נאורה עושה את דרכו אל הדוכן כדי לקרוא ולשחרר היהודים בברית-המועצות — קם חבר פרלמנט אדום צוואר ואומר: כלום אין בעיה חשובה יותר לעם הכלגי, או לעם ההולנדי, או לעם הצרפתי או לעם האנגלי לדון בה?

איזו בושה, כאילו כל הצרות, כל המועקות והמצוקות נתייחדו אך ורק לנו, וכאילו אנחנו באמת יכולים להמשיך ולקרוא, בעצם אפשר לומר לא "לקרוא" אלא לצוות ככדוכיה, אך ורק על גורלנו, כאשר אין לנו שום יחס לגורלם של אחרים.

לעתים מזמננות כל כך קוראת הכנסת, ובצדק: שלח את עמי, אין קריאה יותר צודקת, יותר אנושית ויותר מוסרית מן הקריאה לשחרר אנשים שרוצים לצאת לחופשי, ואדם קרוב לעצמו ואנחנו קרובים לעצמנו ואלו הם בני עמנו, ולכן הקריאה הזאת צודקת, ומן הדין שתשמע לעתים קרובות, לעתים תכופות מזעיקים אנו מכאן את דעת הקהל בעולם, אנחנו רוצים להעיר ולעורר אותה, כדי שגם היא לא תחשה למען יהודי ברית-המועצות ולמען יהודי סוריה, וכאשר אנחנו יודעים שיש איזה יהודי במצוקה בידכתי ארץ, יהודי אחד, אנחנו מרעישים שמים כדי שתשמע הארץ, ובצדק, ובצדק.

היום אנחנו רוצים לראות ולהראות כי לא רק צרת היהודים היא צרתנו, אנחנו רוצים להראות שכל צרה אנושית היא צרתנו, כל צרה אנושית איננה זרה לנו, גם צרות של אחרים מדריכות אותנו מקומנו.

אשר על כן, הכנסת צריכה היום להצטרף כולה להמנון השחוריים בדרום-אפריקה: שחררו את נלטון מנדלה, הכנסת צריכה לקרוא היום לממשלת ישראל להצטרף לעשרות ממשלות בעולם המערבי החופשי, הדמוקרטי, שקראו השבוע: שלחו את נלטון מנדלה.

והכנסת צריכה לקרוא היום גם לקהילה היהודית בדרום-אפריקה להפסיק ולשתף פעולה עם שלטון האפרטהייד, השלטון הנבזה הזה, זה חשבון לטווח קצר מאוד, זה לא רק חשבון מוסרי, זה גם חשבון קיומי לקהילת דרום-אפריקה, משום שתמי ימי שלטון האפרטהייד לגווע במקרה או במאחר, ואז תהיה צרחה של היהודים, אלה המשתתפים פעולה עם השלטון, צרה אימה ונוראה, לכן, לא רק למען המוסר אלא קודם כולל למענם, אבל גם למענו, שנוכל להסיר את החרפה ואת הכלימה מעל פנינו, עליהם לחת גט כריתות, להסתייג, להתרחק, שומר נפשו — במלוא מובן המלה — ירחק מן השלטון הזה.

חברי הכנסת, אני מוצא לנכון לקרוא בפניכם היום, דווקא היום, פנייה שקיבלתי בשעתו מהארכישוף דומונד טוטו, מנהיג השחוריים בדרום-אפריקה וחתן פרס נובל לשלום, אולי הקריאה הזאת, בגלל נוסחה, תחבר את לבו של שר החוץ.

"אני שולח לכם ברכות שלום ומביע את חקוותי לבקר אתכם בזמן הקרוב, אנחנו מעריכים מאוד את פעולתכם למען שלום במזרח התיכון ואת תמיכתכם בעם המדוכא

הכנסיות הדרום-אפריקנית, שחברים בה 12 מיליון איש — זה הארגון שבראשו עמד בשעתו הכומר דומונד טוטו, חתן פרס נובל — ואמר לנו, ואני מצטט: "יקורבנות האפרטהייד רואים בישראל בעלת ברית מרכזית לאלה המדכאים אותם. העם הדרום-אפריקני מבקש מהעם בישראל להפסיק את הסיוע הצבאי ואת קשרי הכלכלה והתרבות עם המשטר בדרום-אפריקה". ואני שואל אותך, אדוני שר החוץ, מה נשיב לו?

אדוני שר החוץ, אם רק המברק שלך לנלטון מנדלה הוא החשובה לתחינתו של צייקנה, שהיא לא רק תחינתו, היא תחינתם של יהודים רבים בעולם — ואני שמעתי את הקול הזה בקהילות יהודיות בארצות-הברית ושמעתי את הקול הזה בקהילות יהודיות בצרפת ובאנגליה, שם שואלים מדוע אנחנו צריכים להיות קשורים בפרשה הזאת, הראייה להוקעה, של קשרים, בייחוד בתחומים מאוד מסוימים, עם משטר האפרטהייד — האם צייקנה אינו אומר דברי אמת? האם הוא מעליל עלינו, אדוני שר החוץ?

אדוני שר החוץ, אני רוצה להזכיר לך את דוח הוועדה הנשיאותית של ארצות-הברית על דרום-אפריקה, שבו נאמר בראשית 1987: אחוז ניכר מן הסחורות המיוצרות בדרום-אפריקה עוברות עיבוד מחדש או אריזה מחורשה בישראל ובמדינות אחרות ולאחר מכן מיוצאות דרכה לארצות-הברית ולמדינות השוק המשותף, ולאחר מכן, כשהוא מדבר על התעשייה הצבאית של דרום-אפריקה, העומדת במקום העשירי בעולם, הוא אומר, ואני מצטט: "מוסכם כי מעמד זה לא היה אפשרי לולא עזרה ישירה וכלתי ישירה של גורמי חוץ, ובמיוחד ישראל, צרפת וטייוואן".

אדוני שר החוץ, בחודש ספטמבר בשנה שעברה, ביוזמתך, בהתנגדות של חלק מהשרים, קיבלה הממשלה שורה של החלטות לצמצום ולהגבלת הקשרים עם דרום-אפריקה, החלטות שלא יאושרו השקעות חדשות בדרום-אפריקה, הוחלט שהצעות לחריגה מכן יובאו לוועדה בהשתתפות משרד האוצר, כנך ישראל ומשרד החוץ, ואני שואל שאלה ראשונה: האם נתנם כבקשות לחריגה והאם אישרתם בקשות לחריגה? האם הקפדתם על איסור בדבר מתן הלוואות ממשלתיות על מכירה והעברת נפט ומוצרי? האם הקפדתם על יבוא קורגרינגים? האם הקפדתם את מכסת יבוא הברזל והפלדה? האם דאגתם שקשרי התרבות בין המדינות יהיו בהתאם להתייחסות השלילית הבסיסית של מדינת ישראל למשטר האפרטהייד? האם דאגתם שלא ייחתמו הסכמים חדשים בתחום המדעי? שלא יאושרו נסיעות של עובדי מדינה לדרום-אפריקה, אלא בוועדה בין-משרדית? ואם כן הדבר, כמה אישרתם?

אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה, אנחנו מבקשים ממך, אני מבקש ממך, כיוון שכבר אי-אפשר להגיש שאילחות, תדרוש לכנסת על ביצוע ההחלטות האלה, ויותר מכן — על עמדתה של ממשלת ישראל נוכח הביקורת הנמשכת בעולם על מהות היחסים המיוחדים של מדינת ישראל עם משטר האפרטהייד.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה, רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר יילנר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, כשעשה חבר הכנסת צבן את דרכו לדוכן — ואני מזדהה עם כל דבריו

מנדלה, במטרה אחת: למרות חילוקי הדעות, למרות ההתנגדות המוחלטת שלנו לקשרים שבין ממשלת ישראל למשטר האפרטהייד בדרום-אפריקה, המטרה היחידה של הצעתנו היום היא להביא לידי קבלת החלטה מצד הכנסת, כמסד הריכוני של מדינת ישראל, לצאת בדרישה לשחרר את לוחם החירות הגדול ביותר בעולם בימינו מהכלא ולשחרר את יתר האסירים הפוליטיים, שאשמתם היחידה היא שהם רוצים בדרום-אפריקה חופשית, שאזרחיה שווי זכויות, ולחסל את המשטר הגזעני של האפרטהייד.

אם תקבל הכנסת החלטה כזאת, הרי יהיה זה רק לכבודה, לכבוד עם ישראל; זה לא יכפר על המדיניות של הממשלה. אבל החלטה כזאת של הכנסת אולי תחנך רבים, שאיבדו את צלם האדם אצלנו ביחס לחיי אדם, והם מנהלים גם כן מדיניות של גזענות.

אם שר החוץ שלח ברכה בתווה לשחררו של נלסון מנדלה, הרי שהמדיניות של הממשלה ושלו כלפי דרום-אפריקה סותרת זאת. למרות זאת, מדוע שהכנסת ככנסת לא תקבל החלטה לפנות ולדרוש לשחרר את נלסון מנדלה והאסירים הפוליטיים האחרים בדרום-אפריקה?

נלסון מנדלה הוא דמות מופלאה. ממשל האפרטהייד הציע לו, לא אחת, להשחרר אם הוא יוותר על מאבקו הפוליטי. לא עזר שום פיתוי, שום הבטחות לא עזרו. הוא מעדיף לשבת בכלא זה 26 שנים ולא לסגת כמלוא הנימה ממטרת חייו, מהמטרה של עמו להיות עם חופשי כמולדתו.

אם לדבר על לקחים, שום מאסרים, שום עינויים, שום הרס בתים, שום גירושים, שום שבירת ימים, שום שבירת רגלים, שום יריות ורצח יומיומי של אנשים חפים מפשע — ילדים, תינוקות, נשים וגברים — שום מעשי זוועה כאלה לא יכניעו לוחמים לחופש. לא בדרום-אפריקה ולא כאן ולא בשום מקום אחר בעולם.

נלסון מנדלה הפך סמל לא רק של לוחם חופש של דרום-אפריקה. הוא הפך סמל בשביל כל העמים, בשביל כל האנושות. הוא אחד האישים הנערצים ביותר בעולם כמאה שלנו.

משטר האפרטהייד בדרום-אפריקה הוא המשטר הגזעני המתועב ביותר בעולם של ימינו. עובדה היא שממשלות רבות ומיליונים של אנשים בעולם לא רק שולחים ברכות למנדלה, אלא גם מפגינים בעשרות ארצות, במזרח ובמערב, כתביעה לשחרר את נלסון מנדלה ולחסל את המשטר, שהוא וחבריו לוחמים נגדו.

גם בעצרת הכללית של האומות המאוחדות, נשיא העצרת פרז דה'קוויאר פנה בדרישה, בשם ארגון האומות המאוחדות, לשחרר את נלסון מנדלה ואת כל לוחמי החופש הלוחמים נגד משטר האפרטהייד בדרום-אפריקה. ומי כמונו צריך לעמוד בין השורות הראשונות של המאבק נגד הגזענות. אי-אפשר לדבר בשם העם היהודי וכשם מה שעשו הנאצים ובאותו זמן לקיים קשרים כאלה, וקשרים בכלל, עם משטר שאחרי מלחמת-העולם השנייה הוא דומה, יותר מכל משטר אחר, למשטר הנאצי. זאת עשוי הגזענות מספר אחת בעולם.

אני רוצה לסיים ולהגיד שיש עוד בעיה. אתמול עמדו להוציא להורג שישה צעירים שחורים בדרום-אפריקה. מאותה פרשה שנמשכת כבר כמה שנים. העלילו עליהם שהם כאילו רצחו מישהו. כל העולם יודע שזה שקר. המאבק נמשך, ובשעתו הצליח לדחות את ההוצאה להורג, ועכשיו המאבק התחדש. אני מפנה את תשומת-הלב גם לפרשה הזאת.

בדרום-אפריקה. יהודים, כיחידים, מילאו תמיד חפקיד כמאבק למען זכויות האדם בארץ אכולת שנאה זאת. רבים מהם גורשו, נרדפו ונעצרו. אנחנו מעריכים אותם ומכבדים אותם. לבנו מתחמם לידעיה שיש כוחות בעלי עוצמה בישראל שמוכנים להושיט יד ולסייע לנו לשחרר את ארצנו היפה מהאידיאולוגיה הגזענית שעדיין עומדת בבסיסה. ככלות הכול, אנחנו הנוצרים קיבלנו את רעיון הצדק החברתי מהתורה ומנביאי ישראל האמיצים. אתם הענקתם לעולם את המסר של אחווה עולמית תחת כנפי האל. הנביא ישיעיהו היה זה שאמר, כי על היהודים להיות אור לגוים, וכי מציון תצא תורה ודבר השם מירושלים. לפני שנים עמדה מדינת ישראל בנחישות מאחורי העם המדוכא שלנו. אני פונה אליכם לאמץ שוב את העמדה המוסרית שהייתה נחלתכם בזמנו של דוד בן-גוריון. מעל לכל, אסור בשום אופן לעשות מעשים כלכליים ופוליטיים שיחזקו את הכוחות הגזעניים. עזרו לנו להקים דרום-אפריקה לא-גזענית ודמוקרטית, שבה כל בני האדם, שחורים ולבנים, יוכלו לחיות יחד באחוה ובשיתוף. לתפארת האל. מצפה להיפגש אתכם. דמונד טוטו."

בינתיים, עד לרגע זה, התשובה היא תשובה של שיתוף פעולה עם המשטר הרצחני, המדכא, המרושע, משטר שלא היה דוגמתו בכל העולם כלום מימי הנאצים, שיתוף פעולה שעדיין לא נסתיים ועדיין לא בא אל קצו של ישראל עם אותו משטר, ואני לאותה בושה.

חברי הכנסת, מה אנחנו לומדים, או מה אנחנו יכולים ללמוד מאישיותו ומגורלו של נלסון מנדלה? ובכן, נלסון מנדלה הוא בעיני ההוכחה לחולשתו של המאסר הפוליטי ולעוצמתו של האסיר הפוליטי. אני מתפלל שאולי גם יצחק רבין ויצחק שמיר יבינו את הלך הזה — החולשה של המאסר הפוליטי והעוצמה של האסיר הפוליטי.

אני שואל והתשובה מוכנת מאליה. האם מאז נאסר נלסון מנדלה, לפני 26 שנה, חש כוח? האם נחלשו רעיונותיו? האם הכידוד בודד אותו מעמו? האם קולו איננו פורץ בכל עוצמתו מבעד לקירות, לתומות ולגדרות? האם זיקנתו החלישה אותו, גרעה מכוחו, גזזה את מחלפותיו? האם שיבתו עייפה אותו? האם מותו מפחיד את שלטון האפרטהייד פחות מחייו?

אולי גם ממשלת ישראל, אולי גם שר הביטחון וראש הממשלה ישמעו את השאלות האלה וינסו להשיב עליהן ככוח עצמם, כל אחד על-פי מידת יכולתו ועל-פי כשרונו האנליטי. הרי זו הוכחה נמרצת וחזקה, הוכחה בפעם המיידית-כמה, שאי-אפשר לכלוא את הרוח, ואת הרעיון אי-אפשר להכניס לצינוק, ואת המאבק לחירות אי-אפשר לכבול בשלשלות. ואת החלום ואת התקווה אי-אפשר לשים באזיקים.

ולסיים דברי, גברתי היושבת-ראש, זהו העימות — אם אנחנו רוצים לראות אותו ממש לגד עינו — בין פיטר בותה לבין נלסון מנדלה. אני שואל: מי מפתח ממי? — האסיר מהסוהר או הסוהר מהאסיר? גם מזה צריך ללמוד לקח. מי רועד כעל יורף? — הסוהר או האסיר? למי יש סיוט לילה? — לסוהר או לאסיר? ומי ניצח — בותה הכול-יכול, הנגיד והמצווה, או נלסון מנדלה בן ה-70? — ואני אומר: האסיר הזקן והחלש ניצח.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר. אחרון.

מאיר וילנר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הבאנו את הנושא כהצעה לסדר-היום בכנסת. לרגל יום הולדתו ה-70 של נלסון

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אולי ארנס נסע לשם בלי שתדע.

שר החוץ ש' פרס:

אני יכול להגיד רק מה שאני יודע. אינני יכול לדבר על דברים שאינני יודע.

אני חומך במאבק נגד האפרטהייד ללא שום קוולטיפקציות, אבל אינני מקבל כמה מהדברים שנאמרים עליידי מנהיגי השתוררים, לרבות האמירה של פרנק צ'יקנה. שישאל היא בעלת-הכרית העיקרית — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

קראתי ציטטה.

שר החוץ ש' פרס:

מה הציטטה אומרת?

יאיר צבן (מפ"ם):

הציטטה אומרת: קורבנות האפרטהייד רואים כישראל בעלת-כרית מרכזית לאלה המדכאים אותם.

שר החוץ ש' פרס:

לפי דעתי זה פשוט ניסיון להעליל על מדינת ישראל עלילת שווא. אם תסתכל על הנשק שיש בדרום-אפריקה — ה"מירזים" לא באו מישראל, וה"צנטוריונים" לא באו מישראל, וכל מה שיש להם בתחום הגרעיני אף הוא לא בא מישראל, ומה שיש להם באלקטרוניקה לא בא מישראל. זה בא מחלק גדול של המאשימים, ואני דוחה בכל חוקף כל ניסיון להעליל כל פעם על ישראל מטעמים של נוחיות.

גם אינני מקבל את העמדה של חלק ניכר ממנהיגי השתוררים בעניין אש"ף והצדקת הטרור נגד ישראל.

אני חומך במאבקם לא מפני שהם תומכים בנו, אלא אף-על-פי שאינם תומכים בנו. ואני מוצא לעצמי חובה להעיר זאת.

לגופו של עניין, גברתי היושבת-ראש, פניתי לממשלת דרום-אפריקה בשם ממשלת ישראל וביקשתי לחון את ששת הנידונים למוות. שלחתי שני מברקים. במהלך עצרת האומות המאוחדות בשנה שעברה הצטרפה ישראל להחלטת העצרת הקוראת לשחרורו של נלסון מנדלה ולהגברת המאמץ הבין-לאומי לחיסול האפרטהייד. עצרת האו"ם היא כמידה מסוימת מעין פרלמנט של העולם. ישראל הצביעה בפרלמנט הזה גם בעד הקריאה לשחרר את מנדלה וגם בעד הקריאה לשים קץ לאפרטהייד.

אתמול, במלאת 70 שנה לנלסון מנדלה, שיגרתי מברק לכלא פולסמור בקייפטאון, בוו הלשון: מר מנדלה הנכבד, הרשה לי לברך אותך בשם העם בישראל במלאת לך 70 שנה. אני מברך אותך בבריות ובאריכות ימים. 24 השנים שבהן אתה כלוא הפכו אותך סמל למאבק באפרטהייד ובגזענות. מדינת ישראל הצטרפה לקריאה לשחרר אותך מהכלא, ואנו מקווים שפניות המנהיגים מרחבי העולם כולו לממשלת דרום-אפריקה במלאת לך 70 שנה אכן יביאו לשחרורך הקרוב. יסייעו לקירוב קצו של האפרטהייד, ויתרמו להשגת שלום, שוויון וחופש לכל אזרחי דרום-אפריקה.

מטעמים אלה אני לא מתנגד שהכנסת תדון בהצעות שהועלו. אני חושב שכל הכנסת — גם אם יש דעות שונות לגבי מדיניות ישראל בנושא דרום-אפריקה — או רוב הכנסת, מאוחדת בשלילת כל צורה של גזענות, כל צורה של אפליה וכל שמץ של אפרטהייד.

המשטר בדרום-אפריקה לא יתקיים. השלטון של דרום-אפריקה על גמיכה לא יתקיים. זה רק עניין של זמן. האינטרס של מדינת ישראל, של עם ישראל, הוא לא להתחבר עם אלה שאין להם כל עתיד. כשם שאין כל עתיד לכיבוש של השטחים הפלשתיניים והשטחים הערביים האחרים. העתיד הוא של שחרור כל עם, העתיד הוא ללוחמי החירות. לא "חרות" זו שכאן. הם ברחו עכשיו. תראו, אין אף אחד מהם כאן. אלה אנשים חסרי מצפון. הנה אחד נכנס.

אני רוצה לסיים שוב בהצעה, שהכנסת — — —

דב שילנסקי (הליכוד):

עם המצפון שלך היינו כבר מזמן אבודים. עם עבר של זרים אני לא אתווכח על מצפון.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אדוני הטרוריסט, אל תפרע לי.

היו"ר ח' גרוסמן:

מה זה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
הוא טרוריסט ידוע. היה משפט.

דב שילנסקי (הליכוד):

לשמע מלים כאלה מפך זו מחמאה בשבילי. כשאתה תחלק לי שבחים אני אתבייש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני רוצה לסיים ולהציע את ההצעה שלי. על אף כל חילוקי הדעות שבינינו, נקבל החלטה משותפת, שכנסת ישראל מחליטה לפנות לממשלת דרום-אפריקה בתביעה לשחרר את נלסון מנדלה ואת כל האסירים הפוליטיים הלוחמים נגד משטר הגזענות והאפרטהייד.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת וילנר, אתה חבר כנסת ותיק ואתה יודע שהכנסת אינה מקבלת החלטות לגופו של עניין אחרי הצעות לסדר-היום.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היו"ר ח' גרוסמן:

זה יכול להיות. רק אחרי דיון מקבלים החלטות. לפנינו הצעות לסדר-היום.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אני מוותר על דיון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
נמצא את הדרך.

היו"ר ח' גרוסמן:

בבקשה, תלמדוני בינה.

אדוני שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ ש' פרס:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להעיר בקיצור נמרץ לדבריו של חבר הכנסת יאיר צבן בקשר להחלטות הממשלה לעניין הגבלה בהשקעות, קניית ברזל ודברים דומים. עד כמה שידוע לי, הכול קיום ומקום, כפי שנאמר בהחלטות הממשלה. לא ידוע לי על שום חריגה מהחלטות אלה.

הי"ר ח' גרוסמן:

עד עכשיו אין הצעות אחרות אלא לרן בנושא במליאה.  
אני מעמידה את הנושא להצבעה.

ה צ ב ע

הצעה לכלול את הנושא בסדרהיום של  
הכנסת התקבלה.

## יז. הצעה לסדרהיום

### מצוקת הדירור בקרב הציבור הדתי והחרדי בירושלים

הי"ר ח' גרוסמן:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדרהיום. הצעה לסדרהיום  
מס' 7792 של חבר הכנסת אברהם ורדיגר בנושא: מצוקת  
הדירור בקרב הציבור הדתי והחרדי בירושלים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
עכשיו התור שלי.

הי"ר ח' גרוסמן:

קיבלתי בקשה מיושב-ראש הכנסת להיעתר לפנייתו של  
שר הבינוי והשיכון שרוצה ומתכוון וצריך לנסוע לבית-שאן,  
ולחקים את הדיון בהצעה הזאת. יש שתי הצעות קצרות וכמה  
שאלות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יש ללכת לפי הסדר. גם לי וגם לחבר הכנסת ורדיגר יש  
הצעות.

הי"ר ח' גרוסמן:

זה נכון. לי זה לא משנה, אבל השר ביקש להעלות את  
הנושאים בסדר זה. וגם יושב-ראש הכנסת ביקש זאת. אני  
חושבת שכל הדיון יהיה קצר מאחר שהשר ממנה לנסוע. חבר  
הכנסת ורדיגר, בבקשה, אני פונה אליך שתדבר בקצרה, מאחר  
שכאמת עשינו מעשה שהוא לפנינו משורת הדין.

אברהם ורדיגר (מורשה):

גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחודש כסליו  
תשס"ח, כלומר לפני כשנה וחצי, הועקתי את הבית בנושא  
מצוקת הדירור של הציבור הדתי והחרדי בירושלים ובכר  
הצורך בהקמת שכונות. עקב המחסור בדירות, במיוחד  
למשפחות צעירות וברוכות ילדים. המליאה העבירה את  
הנושא לדיון בוועדת הכספים, והיא, לצערי הרב, במשך כל  
התקופה לא התפתחה לדון בנושא, על אף דחיפותו.

יודע אני שקריאתי היום בנושא כאוב זה לא תועיל. עקב  
פיזור הכנסת בימים הקרובים. ובכל זאת מוטלת עלי החובה  
המוסרית לתאר לפני הבית את בעיית הכאוב, כדי לעורר את  
הממשלה והכנסת הבאה לבעיה אנושית אשר מעיקה עלינו,  
ובמיוחד כאשר מדובר בעיר ירושלים, בירתנו.

חברי הכנסת, נוסף על כל הברכות אשר נתברכה בירושלים  
עיר הקודש, תשעה קבין של יופי, תשעה קבין של גבורה,  
תשעה קבין של חוכמה. תשעה קבין של תורה וכו', זכתה  
ירושלים ונתברכה באחוז ניכר, ברוב השם, של אוכלוסייה  
דתית וחרדית ברוכת ילדים, אשר עם גידולה הולך ומורגש  
מחסור חמור כפתרונות דירור למשפחות מברכות ילדים  
ולזוגות צעירים. על אף הדיונים הרבים במישור הממלכתי  
והמוציא-פלי עם קרובי המדיניות של אכלוס ירושלים ומציאת  
פתרונות לטווח הקרוב והרחוק, מורגשת מעין הקפאה  
מוחלטת בשטח זה, ופירושה קשה להסביר. זוהי למעשה  
הסיבה שהביאתני להעלות את הנושא לדיון נוסף במליאה.

אני רוצה להדגיש ולומר: אני ער ויודע את הרגישות  
החיוכית של סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון מר דוד

לוי לבעיה כאובה זו. במיוחד כשזה נוגע למשפחות ברוכות  
ילדים, ויש לה סימן טוב לדבר. אין לי ספק שאתה מדוע למצב  
זה ובוודאי מעוניין למצוא את הדרך הנאותה והקצרה לפתרון  
הבעיה.

יודע אני גם את המודעות החיוכית של מנכ"ל משרדך ושל  
הפקידות הבכירה המטפלת בנושא וכן גם את הגישה החיוכית  
של ראש העיר ועוזרי המטפלים במציאת פתרונות דירור. אבל  
צר לי לקבוע, שהמצב הנוכחי, של הקפאה גמורה וכללית,  
אשר גורמת למצוקה חמורה שאין לה תקדים, מחייב להתריע  
ולפעול ולגרום לשינוי מידי בכל הקשור למדיניות המשרד  
ועיריית ירושלים בנושא זה.

ברור לכולנו שהקפאת הבנייה הציבורית, בכלל זה  
הסחבת הבלתי מובנת באישור התוכניות הקיימות מחד גיסא,  
ופעולות גורמים רשמיים מסוימים המודאגים מ"ההתפשטות  
החרדית" מאידך גיסא, הן הן הגורמים הראשיים למצב בלתי  
נפלא זה.

גברתי היושב-ראש, חברי הכנסת, ההיצע בשוק הדירות  
קטן לעומת הביקוש הגדל והולך עם הריבוי הטבעי. כרוך  
השם, של הציבור המיוחד הזה. המחירים בשכונות מבוקשות  
מרקיעים שחקים. במיוחד מדובר בריכוזים דתיים וחרדיים.  
המחירים בעלייה מתמדת. רוב הביקוש מתמקד בדירות יד  
שנייה בהעדר התחלות בנייה. עובדה היא שירושלים של  
ראשית שנות ה-80 הייתה נתונה בקצב בנייה אדיר, וכך היה  
בשנות ה-70 בזמן הקמת שכונות חדשות בפרברי העיר. כמו  
רמות, הרצף וגילה. העובדה הזאת התוילה בשיעור ניכר את  
מחירי הדירות. במיוחד בשכונות החרדיות במרכז העיר.  
ההיצע היה גבוה מן הביקוש והקבלנים הוזילו את מחירי  
הדירות באורח ניכר. השינוי שחל בשנתיים האחרונות, כאשר  
מורגשת מעין הקפאה מכוונת בהתחלות הבנייה הציבורית  
בירושלים — אומר דורשני.

חברי הכנסת, המצב הפוליטי הקשה שבו אנו נתונים דורש  
התייחסות מיוחדת לירושלים, דורש את חיווקה של ירושלים,  
את הגרלת אוכלוסייתה. הציבור הדתי והחרדי קשור במיוחד  
ככל נימי נפשו כעיר הזאת. 30% מכלל האוכלוסייה הדתית  
והחרדית בארץ מתגוררים בירושלים. 50% מהעלייה הדתית  
והחרדית המגיעה לישראל נקלטת בירושלים. על כן, אין  
להתעלם, בשום פנים ואופן, ממצב עובדתי זה ויש להתייחס  
לזעקת הרבים.

הרשו לי להביא כאן כמה עובדות ומספרים כדי לסבר את  
האוזן. בנווה-יעקב, למשל, מוזכר את של 680 יחידות דירור  
עממיות. תוכנית זו, אשר הוכתחה לציבור הדתי והחרדי כחלק  
מזערי מהפתרון, עדיין לא הופקדה בוועדה המחוזית. לעומת  
זאת, האתר לציבור הכללי בראס-עמאר הסמוכה, אשר חלק  
ממנו הוכתח לבניית אתר גדול לציבור דתי חרדי, הולך ונכנה  
אבל לא לציבור דתי וחרדי במפורש, אף שהחברות הבונות  
אינן בטוחות כלל שיהיו מועמדים חילונים למגורים כאחר זה.

בתוככי ירושלים הם העדות לעשייה הגדולה והברוכה שנעשתה בירושלים, ובפרט לגבי האוכלוסייה הזו. אני אומר זאת בגאווה. זו חובה לאומית ויהודית גם יחד. עשיתי זאת, ואמשיך לעשות בחר שאת גם בפרוגרמה של השנה הזאת.

אדוני היושב-ראש, בפרוגרמה של המשרד לשנה הנוכחית הקמת 670 יחידות דיור בנווה-יעקב, כ-100 יחידות דיור ברמות, המיועדות לחב"ד — אבל זו אותה אוכלוסייה. בהרנוף נבנות עליידי הסקטור הפרטי מאות יחידות דיור המיועדות לאוכלוסייה החרדית.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):  
אבל המחירים.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
בהר-שמאל בירושלים עומד המשרד לסייע לעמותה חרדית בבניית 300-400 יחידות דיור. ואם חבר הכנסת ורדיגר ראה לנכון לעלות את הצעתו היום כדי לקבל את מה שאני עומד לומר, תיחשב לו תשובתי כבשורה.

בפסגת-זאב, אף-על-פי שהשכונה תוכננה מלכתחילה כשכונה חילונית, התחשכתי בצורכי האוכלוסייה החרדית והנחיתי את הצוות במשרדי להחיש את התכנון לאוכלוסייה הזו, שהחלק המיועד לה מגיע ל-2,000 יחידות דיור. העניין נמצא בתכנון מואץ, ואנחנו מתכוונים לבצע זאת עם סיום התכנון. זאת בלי להביא בחשבון את ביתר, שהתחלנו בה בבנייה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):  
תבונן על כך.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
אני מודה לכם. אני חושב שתשובתי בעניין זה מקובלת על המציע. אם כך, תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

האם אתם מסתפק בתשובת השר, חבר הכנסת ורדיגר?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):  
כן.

היו"ר ד' תיכון:  
תודה.

## יח. שאלות ותשובות

נמצא בתחום השיפוט של המינהל האזרחי. ככל שנמסר לי, הנושא אכן מטופל על-ידי.  
אין קשר בין הקמת הכפר האמור לבין השלט של מע"ץ. השלט מתחייב לעבודות תחזוקה בכביש הסמוך לבית-ניבא.

4297. שכר הדירה לדירי "עמידר"

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח באדר התשמ"ח (17 במרס 1988):

ברצוני לשאול:

1. בכמה אחוזים עלה שכר הדירה בדירות "עמידר" בשנתיים האחרונות?
2. האם ניתנות הנחות לעולים חדשים שכאו ארצה נטולי אמצעים, ובמיוחד לעולי ברית-המועצות, שאינם יכולים להרשות לעצמם לעמוד בהעלאה האמורה?
3. האם קיימת דרך לערער על קביעת שכר הדירה, ואם לא — האם מוכן השר לשקול מתן אפשרות כזאת?

בשכונת רמות גרות, לפי הנתונים, 2,500 משפחות חרדיות כ-1,200 יחידות דיור אושרו לציבור החרדי, יתר הרכישות נעשו ללא הכוונה ובאופן פרטי. הציבור הזה ממשיך לרכוש דירות ברמות, למרות ההתנגדויות של גורמים שונים לעצם אכלוס השכונה על-ידי ציבור דתי ולמרות ההתנגדות הבוטה והגסה להקמת מבני דת ומוסדות חינוך דתיים. בינתיים, בתי-כנסת ותלמודי תורה ממוקמים רובם במבני מגורים ובמקלטים. בית-הספר היחיד לבנות מספק רק כ-35% מהדרישה ברמות. זאת, נוסף על קשיים כלכליים המוטלים על כתפי האוכלוסייה במקום. והמחירים מרקיעים. לדוגמה, דירה של שלושה חדרים, שעלותה לפני למעלה משנה הייתה 40,000 דולר, מוצעת היום ב-68,000 דולר. באזור רוממה, אזור מפרנים, נעים המחירים בין 25,000 דולר לחדר ל-45,000 דולר.

באתרים שונים שהוצעו לתכנון על-ידי משרד הבינוי והשיכון באזור ירושלים, כמו ביתר, ואני יודע שהשר וכולנו מעוניינים לאכלס את המקום, שהוא בקרבת ירושלים — אין כל התעניינות ואין שום סיכוי שאוכלוסייה מסוג זה תופנה לשם.

ברקתי את המצב והנני מודאג מאוד. רואה אני כמו עיני כיצד אוכלוסייה טובה וברוכת ילדים מסתובבת חסרת אונים נוכח מצב קשה זה, ואין מושיע.

נדמה לי, אדוני השר וסגן ראש הממשלה, שהגיע הזמן שמשרדך ועיריית ירושלים, שלפי דבריה מודעת לבעיה של ראס-עמאר וממריצה לפתרונה לטובת הציבור הדתי, וכן כל הרשויות המטפלות באכלוס העיר — ישנו את הגישה לאוכלוסייה, אשר כרגע היא ודאי מקופחת. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הבינוי והשיכון.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ירושלים — על ראש גאווה. האוכלוסייה החרדית הגרה בה, המתגוררת בה, בראש דאגתנו. אינני צריך לעמוד ולפרט מה עשה משרדי בשנים האחרונות בתחום הזה. העובדות מוצקות בקרקע. הבתים המאכלסים, כן ירבו, במשפחות ברוכות ילדים בשכונות

היו"ר ד' תיכון:

אדוני השר, אולי תואיל להשיב על שאלות אחדות?

4296. הכפר בית-ניבא

חבר הכנסת פ' גרופר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח באדר התשמ"ח (17 במרס 1988):

נודע לי כי הוקם כפר ערבי ושמו בית-ניבא, והוצב שלט של מע"ץ על כביש לטרון, כ-7 קילומטרים מכביש לטרון-רמאללה.

ברצוני לשאול:

1. האם הוקם כפר זה כחוק או באישור משרדך?
2. אם כן — לפי אילו קריטריונים הוחלט על הקמתו?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

121. הכפר בית-ניבא הוקם ללא אישור משרדי, והוא

קבלת הנחה מיידית ממחיר הדירה בסכום הסובסידיה הגלומה כהלואה. מכאן שגם בעת לקיחת ההלוואה ניתנת למעשה הנחה דומה במחיר הדירה. אם כי היא אינה חד-פעמית אלא מתפרסת לאורך שנים.

היו"ד ד' תימן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני השר, הבנתי מדברך, שלמעט אנשים המקבלים קצבת ביטוח לאומי, שבר הדירה בדירות "עמידר", בכלל זה דירות לעולים, עלה תוך שנתיים במאות אחוזים, והוא גבוה בהרבה משכר הדירה שמשלמים דיירים מוגנים, לרבות כאלה שלא שילמו דמי מפתח כלל.

אני רוצה לשאול אותך במלוא גילוי הלב, האם תופעה כזאת, שמשדר ממשלתי מייקר דירות של השיכון הציבורי לעולים חדשים ובעת ובעונה אחת משאיר במחירים מגוחכים וסמליים דירות של שכבות מבוססות שלא שילמו דמי מפתח, האם הפער הזה נראה לך צודק וסוציאלי?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

ראשית כול צריך לראות את ההבחנה האמיתית. לגבי אוכלוסייה גדולה יש חוק שמגן עליה, חוק הגנת הדייר. בתוקף תפקידי הכנסתי בו שינויים רבים, שאחרים לפני לא העזו לעשותם. כעת יש איזון מסוים, אם משהו מצפה שאני אתן יד לביטול החוק, גם אם הוא חולק עלי ויתקוף אותי — אני לא אעשה זאת.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

לא הצעתי זאת.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

לגבי העולים החדשים, אמרתי שיש אזורים שבהם גם העולים החדשים משלמים שכר דירה גבוה. מובן שהכול בהתחשב במצב הסוציאל-כלכלי של כל דייר.

4309. כבישים בגליל

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ה' בניסן התשמ"ח (23 במרס 1988):

הכבישים מס' 805 ו-806, המקשרים בין יובלים למג'אר ולעילבון בגליל, הם פגומים, מסוכנים לחיי אדם וגורמים לתאונות רבות. הכבישים צרים, מקולקלים ומלאים מהמורות. באזור חיות כ-70,000 נפשות.

הרשויות המקומיות באזור מוכנות לסייע בכל הדרוש מצדן בהרחבת הכבישים ובסלילתם.

ברצוני לשאול:

1. האם מצב הכבישים מוכר לכבוד השר?
2. מה הן תוכניות משרד הבינוי והשיכון לשיקום הכבישים הנ"ל ולהרחבתם?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלתא הנ"ל הנני מתכבד להשיב:

1. כביש 805 מטופל עליידי מע"ץ, שהשקיע בשנים האחרונות מאות אלפי ש"ח בשיקומו — בקטע התוצה את סחינין. עבודה זו בוצעה בשימוש פעולה עם המועצה המקומית של סחינין, אשר סללה את המדרכות לאורך הקטע. גם בשנת 1988 תמשיך מע"ץ בשיקומו של כביש זה.

4. האם דמי השכירות בדירות "עמידר" גבוהים או נמוכים משכר הדירה המוגן בדירות המקבילות על-פי חוק הגנת הדייר, ואם כן — בכמה?

5. מדוע ניתנות הנחות ברכישת דירות "עמידר" רק למי שרוכשן במזומן, ולא למי שמוכן לרוכשן במשכנתא, והאם מוכן השר לשקול שינוי בעניין זה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

שכר הדירה לדירה בת 70 מ"ר עמד במרס 1986 על 22 שקלים לחודש, ואילו כיום הוא 23 שקלים לחודש, למחוסרי יכולת, ועד 150 שקלים לחודש.

במרבית אזורי הארץ נמוך שכר הדירה החדושי בדירות כנ"ל מ-100 שקלים, והוא מגיע ל-150 שקלים רק באזורי הביקוש הגבוה במרכזים העירוניים.

יש להרגיש, כי שכר הדירה בשוק החופשי לדירות מקבילות באזורים אלה מגיע כיום ל-400 — 500 שקלים לחודש, דהיינו: גבוה פי שלושה וארבעה משכר הדירה בשיכון הציבורי.

לדיירים המתקיימים מקצבאות קיום של המוסד לביטוח לאומי, או שהכנסתם נמוכה במיוחד, לא שונה כמעט שכר הדירה ממרס 1986, למעט תיקון בסיסי של 22% ותוספת עדכון מדר אחת לשלושה חודשים. קבוצה זו מקיפה כ-52,000 משפחות ויחידים, שהם 37% מכלל דיירי "עמידר". שכר הדירה שמשלמים דיירים אלה גם כיום לדירה בת 70 מ"ר אינו עולה, כאמור, על 23 שקלים לחודש. נוסף על כך הופעלה מערכת הנחות מגוונת, במקביל להעלאת שכר הדירה.

עולים חדשים בעלי יכולת כלכלית נמוכה במיוחד משלמים אף הם שכר דירה נמוך ביותר. עולים המתגוררים בשיכונות "עמידר" זכאים להנחות של 15% — 40% משכר הדירה. לפי משך השהייה בארץ ולפי אזור המגורים.

עולים המתגוררים בתנאי שכר דירה חופשי באזורי פיתוח או בדירות להשכרה לזכאים בשכר דירה הגבוה משכר הדירה הסוציאלי, אך עדיין נמוך במידה רבה משכר הדירה בשוק החופשי, זכאים להשתתפות בשכר הדירה למשך חמש שנים.

סכומי ההשתתפות בשכר הדירה בשוק החופשי הניתנים כיום למשפחות עולים על-ידי משרד הבינוי והשיכון עומדים על 300 שקלים לחודש בשנה הראשונה, ועל 200 שקלים לחודש בשנה החמישית.

ניתן לעדער על גובה שכר הדירה עליידי פנייה למרכזי ההנחות בשכירות באמצעות סניף החברה המשכנתא.

שכר הדירה המשולם על-ידי המתגוררים בדור מוגן נמוך במידה מסוימת משכר הדירה שמשלמים דיירים שחוק הגנת הדייר אינו חל עליהם. אולם אין מקום להשוואה בין שני הסוגים, מאחר שבבסיס שכר הדירה הנמוך יחסית שמשלמים דיירים מוגנים עומדת העובדה, שבעבר שולמו עליהם דמי מפתח תמורת דירות אלה. דמי מפתח משמעותם היווה והקדמת תשלום חלק משכר הדירה.

בהלוואה הניתנת לדיירי השיכון הציבורי המעוניינים לרכוש את דירתם גלומה סובסידיה ניכרת, המבטאת, למעשה, הנחה במחיר הדירה. מהנחה זו במחיר הדירה רשאי הדייר לקחת באחד משני המסלולים העומדים לבחירתו: א. לקחת ההלוואה מסובסדת וקבלת הנחה הנפרסת על פני 20 — 25 שנה, כמשך פירעון ההלוואה; ב. ויתור על ההלוואה תמורת

ביתך" בשלומי. באתר 118 מגרשים לבנייה עצמית. עד כה נרשמו לבנייה 40 משפחות. שהן חברות עמותת המורים. כל משפחה בשלומי. המבקשת לבנות את ביתה באתר. רשאית לעשות כן, אם היא עומדת בתנאי הזכאות של משרד הבינוי והשיכון.

יש לברך על ההתארגנות של עמותה זו, עמותת המורים ממרכז הארץ. לצורך התיישבות בשלומי. ואין היא באה על חשבון תושבי שלומי אלא להיפך. עידוד ההתיישבות באזורי פיתוח הוא מדיניותו המוצהרת של המשרד. במטרה לחזק את היישובים הללו ואת אוכלוסייתם. יודגש כי תנאי הזכאות ותנאי הסיוע לתושבי שלומי ולתושבים הבאים מחוץ לשלומי הם זהים וכפופים להוראות ולהנחיות של משרד הבינוי והשיכון.

2. על-פי נתונים שבידינו עומדות עתה בשלומי 104 דירות ריקות. מספר תושבי העיריה כ-2,300. לפני כשנתיים עמד המספר על 2,400.

3. הדירות הריקות מוצעות דרך קבע. הן בשכירות והן במכירה. בתנאים מועדפים, וההיענות מועטה יחסית.

4. משרדנו פועל בכל דרך לשיפור איכות החיים בשלומי ולצירת מאזן הגירה חיובי אליה. העיריה הוכרזה כיישוב במסגרת שיקום שכונות וכחוצאה מכך היא נהנית מתנאי סיוע מועדפים ביותר ברכישת דירות, במשכנתאות נוחות מאוד, המגיעות עד 95% מערך הדירה וכן בסיוע מיוחד להרחבות ולשיפוצים. יש להדגיש כי אתר "בנה ביתך" שמדובר בו הוא אתר מס' 2. בשלומי קיים אתר נוסף ויש בו מקום עוד ל-25 דירות. כמובן, אם יהיו מעוניינים בכך, הם יקבלו את הסיוע שהמשרד מעניק. ללא אפליה.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):

אנשי שלומי עצמם יכולים לקבל סיוע ולעבור לשכונה החדשה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אכן. חשבתי שזו גם כן בשורה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

זו תשובה המניחה את הדעת יותר מהתשובה הקודמת.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני מנסה לשמור על איזון, לא לקפח.

4447. זכויות חיילים משוחררים דרוזים

חבר הכנסת י"ז אמיר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ט בתמוז התשמ"ח (4 ביולי 1988):

נמצא ברשותי מידע, שלפיו אין חיילים משוחררים מהיישוב רמה שבגליל מקבלים זכויות שוות לאלה שמקבלים חיילים משוחררים דרוזים מיישובים אחרים ברחבי המדינה.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע הזה נכון?

2. מה הוא גובה המשכנתה לדיוור שמקבל חייל דרוזי משוחרר ביישובים דרוזיים אחרים?

3. אם אכן יש הבדל בין חייל דרוזי כרמה לבין חיילים דרוזים אחרים — מה הן הסיבות לכך?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

הסיוע בדיוור. הניתן על-ידי משרד הבינוי והשיכון לזכאיו, אינו נקבע בשום מקרה על-פי מבחן דתי או לאומי. אמות המידה לקביעת הזכאות הן מצבו האינדיבידואלי

2. הטיפול בכביש 806 יתחיל, על-פי תוכנית העבודה, כבר בקיץ 1988.

4349. הטיפול במשפחה שפונתה

מביתה ביפו

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בסיון התשמ"ח (19 במאי 1988):

לפני ימים אחדים פונתה משפחה פהימה וחסן נע'ע'ייה מביתה שברחוב אסף-הרופא 22 ביפו על-ידי "עמידר", בטענה שהדירה מסוכנת למגורים. המשפחה הוצאה לרחוב, הדירה נאטמה ולא ניתנו מגורים חלופיים למשפחה. למשפחה ילדים קטנים — הקטן בהם בן חודשיים — אין להם לאן ללכת, ומצבם הסוציאלקונומי קשה.

ברצוני לשאול:

1. האם יורה משרד הבינוי על מציאת פתרון מידי לבעיית מגורי המשפחה?

2. האם הוא מוכן להתיר את חזרתם לביתם עד מציאת פתרון קבע?

3. מה הוא הסיוע שהמשרד וחברת "עמידר" מתכוונות להגיש למשפחה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משפחת פהימה וחסן נע'ע'ייה פלשה לדירה בבבלות "עמידר", שנאטמה על-ידי החברה לאחר שהוכרזה על-ידי רופא ומהנדס, בתוקף הפקודה לבריאות העם, כלא-ראויה למגורים. אי לכך לא ניתן לאשר את חזרתם לדירה.

2-3. המשפחה לא הגישה בקשה לסיוע בדיוור. הוריתי לאתר את המשפחה ולהבהיר לה, אם אינה יודעת, את זכויותיה בדיוור. לעניין זה יוכל לסייע גם חבר הכנסת הנכבד. עם הגשת הבקשה יבדוק המשרד את זכאותה על-פי תוכניות הסיוע של המשרד. הבדיקה תתייחס, כמובן, גם למצבה הסוציאלקונומי.

4392. הקמת שכונה יוקרתית בשלומי

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בסיון התשמ"ח (5 ביוני 1988):

קיבלתי ידיעה שלפיה קבוצת אנשים ממרכז הארץ הקימה עמותה לבניית שכונה יוקרתית חדשה בשלומי. רוב חברי הקבוצה שייכים להסתדרות המורים, כלומר, אנשים מחוץ לשלומי יקבעו מי יגור בשכונה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — מדוע לא תורכב העמותה מאנשי המקום או תכלול אנשים מתושבי שלומי?

3. מה הוא מספר המשפחות משלומי אשר נטשה בשנתיים האחרונות, ומה הוא מספר הדירות הריקות היום בשלומי?

4. אם יש דירות ריקות, האם נשקל לשפץן ולהציען לדיררים חדשים?

5. האם בשכונה היוקרתית יגורו רק בעלי האמצעים ממרכז הארץ, ואילו תושבי שלומי לא יוכלו לרכוש דירות בשכונה החדשה מחמת אמצעייהם הדלים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. השכונה שעל-אודותיה נסבה השאלתא היא אתר "כנה

### ברצוני לשאול:

1. האם הפסיק משרד הבינוי והשיכון את השתתפותו — בשיעור של 40% — בפרויקט החלפת רשתות המים ביישובים הדרוזיים? אם כן — מדוע?

2. האם יש למע"ץ חובנית להדחיק ולתקן את הכביש הפגום, המחבר את היישובים הדרוזיים פקיעין ורמה? אם כן — מתי תתחיל עבודת הסלילה?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. בעבר סייע משרדנו, בכפפות למגבלות התקציביות, בנושאי אספקת מים לשכונות החדשות שנבנו על-ידי המשרד בשביל חיילים משוחררים. לפני כשנה קיבלה הממשלה החלטה על תקציב מיוחד של כ-11 מיליון ש"ח לצורך פיתוח תשתיות מים, ביוב וכבישים פנימיים בכפרים הללו. המימון המיוחד נכלל בתקציבו של משרד הפנים, והוא המטפל בנושאים אלה.

2. כביש פקיעין-רמה צר ומפותל ועובר בתוואי הררי קשה. כל טיפול בכביש זה מחייב חציכות גדולות ויקרות. בשנתיים האחרונות השקענו בהרחבת כביש זה למעלה מ-2 מיליוני שקל. אנו ממשיכים בכך ונמשיך גם השנה.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת זיאק אמיר.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אדוני השר, השאלה הנוספת שלי: האם ידוע לך מה גורלן של המסקנות של הוועדה המשותפת למעמדם ולמצבם של הדרוזים בישראל, שהיה לי הכבוד לעמוד בראשה? המסקנות הונחו על שולחן הכנסת. אם אתה יודע מה גורל המסקנות, אשמח לשמוע על כך היום. אם לא, אולי תוכל להעביר לי בכתב את תשובתך בנושא הזה, ותדווח איך בוצעו המסקנות על-ידי הממשלה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

את תשובתי בכתב על השאלה הנוספת הזאת אעביר אליך ברצון.

והסוציולוגי של הזכאי, או על-פי היישוב שבו בוחר הזכאי לבנות או לרכוש את דירתו.

עם כניסתי לתפקידי כשר הבינוי והשיכון, הוריתי להשוות את תנאי הסיוע בכפרי הדרוזים בצפון אלה הניתנים ביישובי הפיתוח, לפיכך הוגדרו היישובים, שרוב אוכלוסייתם מורכבת מבני העדה הדרוזית, כיישובי פיתוח לצורך הסיוע בדיוור, וכל יוצאי-צבא הרוכש דירה ביישובים אלו זכאי לסיוע בהתאם.

ביישובים כפריים אחרים, שבהם רוב האוכלוסייה אינה מורכבת מבני העדה הדרוזית, דוגמת הכפר רמה, ניתן הסיוע כמקובל ברוב היישובים בארץ, לפי הניקוד שצבר הזכאי.

הסיוע בדיוור למשפחות חסרות דירה ביישובי הפיתוח, הכוללים יישובים שבהם רוב האוכלוסייה מורכבת מבני העדה הדרוזית, מגיע ל-49,500 ש"ח למשפחה המונה עד שלושה ילדים ול-72,000 ש"ח למשפחה שיש לה שישה ילדים ויותר. ביישובים אחרים, שאינם יישובי פיתוח, דוגמת רמה, נקבע הסיוע על-פי הניקוד שצבר הזכאי. זוג צעיר חסר דירה זכאי לסיוע של כ-40,000 ש"ח ועד 65,000 ש"ח בניקוד הגבוה ביותר. משרתי צה"ל מקרב בני העדה הדרוזית נהנים מסיוע גדול יותר. הן בהיקפו והן ברמת הסכסוד שלו.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת זיאק אמיר.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אדוני השר, אני מודה לך על תשובתך המקיפה, אבל עדיין לא הבנתי. אתה אמרת שגם אם המיעוט ביישוב הוא דרוזי, אבל שירת בצה"ל, הוא יקבל כמו יתר האוכלוסייה. אני רוצה להבין בדיוק, האם הדרוזים ביישוב רמה מקבלים כמו יתר הדרוזים ביישובים אחרים, שבהם כל התושבים הם דרוזים.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני חוזר ואומר: הוא לא מקבל אותו סיוע שניתן ליישוב שהוגדר כעיירת פיתוח, אבל הוא מקבל יותר משאר הזכאים באותו יישוב שבו הוא גר, כגון רמה, שלא הוגדר כעיירת פיתוח. הוא מקבל יותר משאר התושבים.

4448. עבודות תשתית ביישובים דרוזיים

חבר הכנסת י"ז אמיר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ט בתמוז תשמ"ח (4 ביולי 1988):

### יט. הצעת חוק דיוור בשכירות חודשית, התשמ"ח — 1988 \* (הצעת חבר הכנסת צ' ביטון)

הכריאות שטרם נמצא לו פתרון, כמעט נשכח מאתנו נושא מאוד חשוב וחשוב, בעיה מעיקה המלווה כנגע ממאיר את החברה הישראלית זה שנים רבות.

אני מדבר היום על בעיית השיכון והדיוור של זוגות צעירים ושל משפחות מרובות נפשות. העניין הזה נמצא על סדר-היום מאז נבחרתי לכנסת לראשונה, לפני כ-11 שנים. זו הייתה הצעת החוק הראשונה שהגשתי לכנסת, ואותה אני מחדש היום, אם כי, כמובן, יש לעדכן אותה ולהחאים אותה למציאות שהשתנתה. ואולם, הבעיה עצמה, לא זו בלבד שהיא קיימת כאז כן עתה, אלא שהיא החריפה ופשוט קיבלה משמעויות צורות אחרות.

חברי הכנסת, אני זוכר כיצד קמה זעקה גדולה, וכצדק, כאשר ממשלת הליכוד, בעקבות האינפלציה הנוראה שאליה

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו עוברים לנושא הבא — הצעת חוק תשמ"ה: הצעת חוק דיוור בשכירות חודשית, מאת חבר הכנסת צ'רלי ביטון, בבקשה, נא לשמור על לוח הזמנים.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

הנחתי הצעה שלי לסדר-היום בנושא השייך לשר דוד לוי.

היו"ר ד' תיכון:

השר לוי עדיין לא גמר.

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, בבקשה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במהלך האירועים הסוערים בתקופה האחרונה, במיוחד המשבר החריף במערכת

בניית דירות להשכרה על-ידי זימים פרטים לא הניבו שום תוצאות. אך העיקרון הוא — פתרון על-ידי השכרה ולא על-ידי הלוואות ושעבודים של אדם ונכסים.

ראשית כול יש לקבוע, שלכל אדם הזכות לדיוור. ומה כל כך מהפכני ובלתי-מתקבל על הדעת ברעיון הזה, עד שאין מוכנים לקבל אותו, גם כשאנו כרוך בבנייה להשכרה ובפעולות ובעניינים נוספים? מה כל-כך מסובך וקשה ברעיון הזה, רבותי חברי הכנסת? וכמה נופלת זכותו של אדם לדיוור בארצו מזכותו לקבל חינוך, למשל? מדוע אדם זכאי, וחייב בשנים מסוימות, לקבל חינוך חיוני, אבל איננו זכאי לקורת-גג כדבר שבשגרה? האם החינוך, עם כל הכבוד והיקר, יותר חשוב מקורת-גג? כשם שאמרנו "אם אין קמח אין תורה", אפשר לומר: אם אין קורת-גג — אין חינוך.

חברי הכנסת, משרד הבינוי והשיכון והממשלה התעלמו כמשך 10 — 12 השנים האחרונות מהבעיה, ולכד מעדכון ההלוואות לזכאים מדי פעם, אין יודעים שם כיצד להתמודד עם בעיה זו.

עכשיו אומרים שיש האטה בבנייה. ממעטים בהתחלות בנייה. הדבר הזה יגרום, כמובן, להאמרה נוספת במחירי הדירות, שכבר עלו מאוד בשנתיים האחרונות. וכך אין אותם זכאים יכולים לממש את זכאותם, אלא אם ישתעבדו עוד ועוד, לכל ימי חייהם כמעט.

חברי הכנסת, בנייה של מבנים להשכרה לציבור הזכאים לא תעלה לממשלה אגורה. הממשלה תגבה דמי שכירות במחירים של העלות ותכסה את השקעתה וגם תחזיק בנכסים, או שהממשלה תפנה ליזמים פרטיים שיקמו פרויקטים להשכרה, כאשר תעלה להם לסכסוד השוכרים, כמובן, לפי הקריטריונים לזכאות, אבל לא כפי שהם היום. צריך לשנות את הקריטריונים הללו, אבל הנושא הוא — השכרה של דירות לזכאים.

המסווה של בניית דירות במחירים גבוהים על חשבון הממשלה ומסירתם למשתכנים ביישובים שהוקמו בשטחים הכבושים, כאשר משרד השיכון מכריז מדי פעם על מבצעים להחייבות ומענק סכומי כסף גדולים, המסווה הזה מתיימר להיות פתרון לבעיית הדיוור. מדוע אין מפתים אנשים בתנאים כאלה ללכת ליישובים חלשים בתוך ה"ק הירוק"? ומהי בכלל הגישה הזאת, שמכתיבים לאנשים אפה עליהם לגור, ולא יישארו ללא דיוור, כי אין לאל ידם לרכוש דירה? בדרך המוצעת כאן יוכל כל אדם להתגורר בכל מקום שירצה.

חברי הכנסת, לאזרח ולתושב במדינה יש זכויות יסוד, שהיבנות להיות מובנות מאלהן, וכאן נאלצים להיאבק עליהן. המדינה חייבת לספק לכל אדם את המינימום הדרוש למחייתו: קורת גג, עבודה וחינוך. מתוך שלושה אלה טרם קבענו בחוק זכות מוכרת את הזכות לעבודה ואת הזכות לדיוור. הפעם מתבקשת הכנסת לאשר את הזכות לדיוור, זכות שתינתן באופן שלא ישלול את חירותו ואת זכויותו האחרות של האדם, באופן שלא ישעבד אותו או יפגע בהכנסתו ובפרנסתו בצורה כל-כך קשה כמו שהדבר נעשה היום.

על-ידי החוק הזה לדיוור בשכירות ביוזמה ממלכתית, יוכל כל אדם למצוא לו ולבני ביתו קורת גג בתנאים הוגנים, גם להפריש חלק סביר וקטן מהכנסתו למימן הדיוור וגם להתאים את גודל הדירה לגודל המשפחה, וכל זאת בלי להיות קשור ליישוב או לאזור מסוים, וכמובן בלי להיות קשור בטבור לבנק למשכנתאות.

דרדרה את המשק בסוף שנות ה-70, החליטה להצמיד למדד את ההלוואות שניתנו לזוגות צעירים ולזכאים אחרים למשכנתאות.

כיום, לצערי הרב, השלמנו עם מצב שבו הזוג הצעיר ושאר הזכאים משתעבדים למשך שנים רבות, לפעמים עשרות שנים, להלוואה שהם משלמים בתשלומים חודשיים מאוד גבוהים, וזאת לצד החזר חובות נוספים שלקחו והלוואות נוספות שנטלו כדי להשלים את הסכום שנדרש מהם לרכישת הדירה. אם הם נוטלים גם הלוואה משלימה מן הבנק, הרי ההחזר החודשי מוכפל ואף יותר מזה.

יתר על כן, בעוד הם מתאמצים, כזוג צעיר, ורוכשים להם דירה קטנה, כעבור זמן הם מגדילים כמובן את המשפחה, ואז, או שהם נאלצים להיות בתנאי צפיפות קשים, או שהם נאלצים להתחיל את כל המסע הזה מבראשית: לקבל שוב הלוואה — אם יהיו זכאים לה פעם נוספת — לקבץ שוב כסף ככל שניתן ממכרים ומקרובי משפחה, ולרכוש דירה גדולה יותר.

על כן, אדוני היושב-ראש, כאשר הולכים היום לחתום על הסכמי השכר כמשק, וכאשר בוחנים את מצבם של העובדים השובתים, ובכלל, כאשר מדברים על השכר של השכירים כמשק, חייבים להביא בחשבון את העובדה הבלתי נמנעת, שקרוב למחצית מן המשכורות של אותו פועל מוקדשת לתשלומי המשכנתאות שנטל לרכישת הדירה. האם מביאים זאת בחשבון? — לא. האם זה הגיוני? ודאי שלא.

מבחינת טובת המשק, ובאופן אבסורדי, אפילו מבחינת המעסיקים עצמם, עדיף היה לשנות מצב זה ולפתור את הבעיה, כדי להקל את הלחץ שעל העובד, על-מנת שיוכל להפנות נתח כבד מהכנסתו הפנויה לצרכים אחרים, ואז יצא המשק נשכר — פחות שביתות, פחות פועלים ממורמרים והשכר הפנוי עולה בלי שעלות הייצור תעלה, ממש פלא כלכלי.

חברי הכנסת, מוכן מאליו שאני אינני דואג למעבידים. וכאשר אני חושב על טובת המשק, אני רואה את רווחת העובדים לנגד עיני, כי העובד המרוצה והמשכיר שזר הוגן הוא ברכה למשק כולו ולא רק לו ולבני ביתו.

ואולם, העובדה הפשוטה והחדר-משמעת הזאת, הדבר הקשה והבלתי-נסבל הזה, שהעובד נאלץ להקדיש את רוב משכורתו מדי חודש ובמשך שנים רבות-רבות לצורך מימון מגורים — לכך אין שום הצדקה וזה חסר כל פרופורציה.

אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת — חשלוס חודשי קבוע של מאות שקלים בחודש מתיש את האדם ופוגע גם בחשק שלו לעבוד ולהתפרנס בכבוד. הדבר יוצר מתחים קשים גם בתוך המשפחה וגם בנפשו של האיש עצמו.

הפתרון המוצע כאן עקרונית הוא פשוט, וקסמו הגדול בכך, שאין הוא מתייב הוצאה תקציבית. אומנם אנחנו נמצאים היום בתקופה של התפרקות כללית של הממשלה מנכסיה, הרווחיים בלבד, ומכירתם לפרטים, ולכאורה אין זה הזמן לבוא ולבקש תהליך הפוך — הקמת דירות, נכסים שיהיו כבעלותה של המדינה ויושכרו לציבור הזכאים, ואולם, חברי הכנסת, אין זה אלא הלבוש המעשי שיינתן להצעה זו. ניתן בהחלט לשנות את המנגנון וכלכד שיחלץ העיקרון.

העיקרון הוא — פתרון בעיית השיכון והדיוור של אזרחי המדינה באמצעים ממלכתיים. ייתכן שאפשר לעשות זאת על-ידי זימים פרטיים, אם כי ניסיונות שונים שהיו בעבר לעודד

לחלוטין. שכונות עוני ברחבי הארץ יצאו מעוניין ולובשות פנים חדשות.

בישראל של שנות ה-80 חלה מהפכה שקטה ומתמשכת בתחום הדירור. הן בדרכי פתורן והן בתוצאותיו. מהפכה זו מאופיינת בהתמודדות כשני אפיקים מרכזיים: חיסול מצוקת הדירור, שנבעה ממחסור בדירות בעקבות שנות קיפאון בבנייה, וטיפול בדירור במצוקה, שנבע מבנייה חפוזת ותחתיתית בשנים עברו.

בשני הנושאים הללו נדרשה גישה חדשנית המושתתת על מדיניות חברתית נאורה ומאוונת שהתבצעה בכמה מסלולים בעת ובעונה אחת. הממשלה לא נטשה את מחויבותה הבסיסית של המדינה כלפי שכבות רחבות שיכולתן לסייע לעצמן מועטה ודלה, זאת על-ידי העמדת רכבות דירות בשכר דירה סוציאלית, ומי שמתעלם מעובדה זו גם היום — פשוט מתעלם מן האמת.

הונהגה תוכנית סיוע פרוגרסיבית שעיקרה הוא מתן סיוע לכל זכאי לרכוש דירה משל עצמו. העיקרון המונח ביסוד תוכנית הסיוע הוא: ככל שמצבו של הזכאי חלש יותר מבחינה סוציו-כלכלית, כך גדולה יותר העזרה הניתנת לו. הן בהיקף הסיוע והן בתנאי ההחזר הנוחים יותר, בשל הגדלה של הסובסידיה הניתנת לקבוצות אלה.

משהונהגה תוכנית זו לפני כעשור שנים, היא לוותה בכיקורת ובחששות כי לא תחזיק מעמד בשל הנטל שהיא מעמיסה על הנוטל ועל נתן ההלוואה. חששות אלה הופרכו. התוכנית הוכיחה את עצמה. יציבותה נשמרה והיא היתה למנוף לכלכלי וחברתי.

תוכנית הסיוע תרמה לאינטגרציה באכלוס. לא עוד אכלוס של עוני בריכוז והמוגני ולא עוד תווית של נצרכים ונתמכים. שוק הדירות פתוח לכול, מבחר ומגוון הדירות גדל, גופם של ערים ויישובים משתנה ללא הרף, ורבות המוטיבציה של הפרט לעשות לביתו. במקביל נחבצה ומתבצעת התוכנית הייחודית ורבת ההיקף של שיקום השכונות, שבמסגרתה כ-700,000 נפש בישראל, הנהנות מאיכות חיים אשר שירשה את חרבות העוני שהתפתחה בשכונות אלה במשך שנים.

אדוני היושב-ראש, בעשור האחרון נתן משרד הבינוי והשיכון מדי שנה בשנה כ-50,000 פתרונות דירור במסלולים אלה: ב-1987, למשל, נתן המשרד 52,160 פתרונות דירור, כדלהלן — 28,300 הלוואות לזכאים לרכישה, בנייה או הרחבת דירתם; 6,600 דירות בשכירות בשיכון הציבורי; 1,010 הלוואות לרכישת דירות בשיכון הציבורי; וכן 15,150 מענקים להשתתפות בשכר דירה. גם מי ששוכר דירה בשוק החופשי מקבל השתתפות בהתאם לזכויות ממשרד הבינוי והשיכון.

אדוני היושב-ראש, ייתכן מאוד שחבר הכנסת צירלי ביטון היה רוצה שהמדינה תשוב לשיטה של שנות ה-50. על מגרעותיה, לא אעמוד, אבל אציין רק, שבשיטה הזאת קבעה המדינה לאיש היכן הוא יגור. היא קבעה את הסטנדרט לדירה, וכולם היו נתמכים בעיניה.

מה שנעשה בשנים האחרונות הוא — ניתנה לאדם, על-ידי תוכנית פרוגרסיבית, גם החובה לעזור לעצמו בהתאם ליכולתו הסוציו-כלכלית. ככל שמצבו קשה יותר — הסיוע גדול יותר. אם הוא במצב שאינו יכול לרכוש את דירתו — אוכייקטיבית הוא זכאי לדירה בשכירות סוציאלית. כך אנתנו נוהגים. דוגמה לכך: בשנה האחרונה ניתנו 6,600 דירות

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת צירלי ביטון, ישיב שר הבינוי והשיכון, בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קראתי את הצעת החוק ואת דברי ההסבר הנלווים אליה, ודומה היה לי, גם לאחר ששמעתי עכשיו את דברי חבר הכנסת צירלי ביטון. כי הוזכרתי עשר שנים לאחר, כאילו נכנסתי כאן למינהרת הזמן. כל תיאור המצב השורר במדינה בתחום הדירור, על-ידי חבר הכנסת צירלי ביטון, שאול מזכרונות של חקופה שהשתנתה כליל ולכלי היכר, רק מי שאינו רוצה לראות לא יראה את ההבדל.

גם המספרים והעובדות, שלפיהם כאילו מאות אלפי אורחים במדינה עדיין חיים ללא קורת גג, מופרכים מיסודם. נראה כי המציע פרש ממש בעשור האחרון לפלנטה אחרת. עד כדי כך תלושים מהמציאות הציונים על המצב ודרכי הפתרונות המוצעים בהצעת חוק זו.

חברי הכנסת, כדי להבין את הניתוק בין המצב לבין הצעת החוק — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
למה אלפי זוגות צעירים שהיו זכאים להלוואות לא קיבלו הלוואות מהבנקים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

מייד אחיחס לזה. סבלנות.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אל תתרגז.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אם תעבור על הצעת החוק שלך, חבר הכנסת צירלי ביטון — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זוגות שאינם יכולים לעמוד בנטל ממשיכים לגור — — —

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני אחיחס לזה, אינני תלוש מהמציאות, יש לי תשובות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אמרת שאני תלוש מהמציאות.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אתה מצייר פה תמונה שאולי היתה נכונה לפני 10 — 15 שנים. בהצעת החוק שלך נקובים הסכומים בלירות. שקדמו לשקל הישן, שקדם לשקל החדש.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נכון, ואני אמרת בהצעת החוק שלי שצריך לעדכן אותם.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

כפי שאמרת, והרי אני מקשיב לדבריך וקורא את מה שהגשת, כפי שהלירות השתנו, גם העובדות הכלולות בהצעה שלך השתנו. תודה כזה.

לכן, אדוני היושב-ראש, לא אתווכח עם חבר הכנסת צירלי ביטון על מה שנעשה. אני יכול רק לומר, שבישראל של 1988 נעלמו מופנו כליל ימאות ההפגנות הסוערות של זוגות צעירים חסרי קורת גג. נעקרה כמעט כליל תופעת הצפיפות הקשה שידענו בדירה. משפחות ברוכות ילדים שחיו בתנאים של תת-דירור ובשכונות "סלאם" חיות כיום בתנאים שונים

דבר פחות אמיתי, פחות נכון, פחות כן מאשר להאשים אותי בהאשמה הזאת. אני עמדת עם חברי בראש ההפגנות האלה. אנחנו זעקנו חמש נגד מדיניות הממשלה הקודמת, ממשלת המערך — או, אם תרצה, בגלגול הקודם, ממשלת מפא"י, שהיא זו שיצרה את שכונות העוני והיא זו שהביאה לקיפוח ולאפליה, לדיכוי אוכלוסיית שכבות העוני.

דוד מגן (הליכוד):  
על מי אתה מדבר?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
תקשיב ותראה על מה אני מדבר, תקשיב בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):  
אני מנסה להקשיב.

הי"ר ד' תיכון:  
רכותי, להירגע.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אל תשכח, אדוני השר לוי, שאנחנו היינו אלה שאילצו את הממשלה לקבוע בכלל קריטריונים לקבלת דירות, לקבלת סיוע בדיוור, לקבלת דירות בשכירות חודשית, שאחר כך ניסית לשכלל אותם. אבל זה לא עזר הרבה. חבל, למה לא אמרת כמה אלפי זוגות, הזכאים לקבלת משכנתאות והלוואות, עומדים היום בתור בבנק, והם לא מעוניינים ומוותרים על ההלוואות האלה, כשהם צריכים לקחת אותן כתנאים קשים מנושא, באופן שלא יוכלו להחזיר אותן? יתירה מזאת, הם צריכים גם להשלים את ההלוואות האלה בהלוואות משלימות מהבנק.

אדוני השר, אני רוצה להזכיר לך דבר נוסף: אתה יודע לפחות כמוני שאני הייתי בין אלה — אולי הייתי חבר הכנסת האחרון, או היתיר, במצב כזה — שער השנה שעברה לא היתה להם דירה, והייתי צריך לבוא לבקש ממך סיוע כדי שתעזור לי לקבל הלוואה על-מנת לרכוש דירה. אני מחזיר היום למעלה מ-1,000 שקל, כספי הלוואה שאני לקחתי. מה יאמרו אנשים המקבלים שכר זעום הרבה יותר מזה שאני מקבל כחבר הכנסת? אם כן, אדוני השר, זה לא ימנע העניין לבוא ולהאשים אותי בהאשמות כאלה.

חשוב דבר אחד, וזה הניסיון שלך לגלגל על הצעת החוק. אמרת שהיא כתובה בלירות — זה נכון, וזה מה שאמרת בחחילת דברי למעשה. אמרתי: ההצעה הזאת הוגשה ביום הראשון שבו נהייתי חבר הכנסת, והגשתי אותה כאשר המטבע של מדינת ישראל היה הלירה. אמרתי: היום צריך לחקן את ההצעה הזאת לשקלים חדשים. פשוט צריך להוריד אפסים, לחקן פסיקים, וכזה נגמר העניין.

אדוני השר, אני פונה אליך שוב בבקשה לשקול את העניין. יש בעיית דיוור קשה, אין ספק בכך, גם אתה לא מפקפק בעניין. אדרבה, בואו נפעל באמת לטובת הציבור ונבנה דירות בשכירות.

הי"ר ד' תיכון:  
תודה. מי בעד העברת הצעת חוק דיוור בשכירות חודשית לוועדת הכספים? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק דיוור בשכירות חודשית, התשמ"ח — 1988, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

בשכירות סוציאלית. לצד זה, ניתנו אלפי הלוואות מסובסדות בהתאם למצבו של כל זכאי.

אינני בא לומר שפתרנו את כל הבעיות, אבל לקום ולומר שאותו מצב שהיה הוא שקיים היום — זה פשוט ניתוק מן המציאות. בניית דיוור להשכרה על-ידי המדינה — ואתה מציע שהמדינה תקים 200,000 יחידות דיוור כאלה — זה יכול להיות משאל לב. אני ראינו דירות שנשארו ריקות — הן כר לוונדרלים ממש. ראינו גם אנשים בעלי יכולת אשר שמו עצמם כנתמכים נצחיים. לעומת זאת, ראינו אנשים אשר עזרו לעצמם בצד עזרת המדינה, והם בוחרים היום היכן לגור, איש לא קובע זאת במקומם, והם אנשים מאושרים.

גם אם היתה המדינה יכולה לבצע פרויקט כזה בתקציב שלה — אני חושב שהיא היתה יוצרת את העיות הגדול ביותר, כי אז היא היתה קובעת מי לחסד ומי לזכות, מי לזכאות יחירה ולמי לתת, באיזה מקום ובאיילו סטנדרטים, מי יגור בעיר הגדולה ומי יגור בעיירת פיתוח. מכאן קצרה הדרך לשיתוק כל יוזמה אחרת. מכאן נחזור גם למסלול שבו אדם ידע שאין שום צורך להתאמץ.

התוכנית היא מאוזנת, היא מושתתת, קודם כול, על העיקרון של חובת המדינה כלפי השכבות החלשות שבתוכה. היא מושתתת על העיקרון השני, הכלכלי-החברתי, שאדם עוזר לעצמו והמדינה עוזרת לו.

אמנון רובינשטיין (שינוי) — תנועת המרכז):  
אפשר לשאול שאלה?

הי"ר ד' תיכון:  
לא.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
יש גם מסלול נוסף — רבים מקבלים השתתפות בשכר דירה בשוק החופשי וזכאותם להלוואה נשמרת.

אדוני היושב-ראש, מה שעשינו בתחום זה הפחית במידה רבה מאוד את מצוקת הדיוור ושיפר במידה ניכרת מאוד את תנאי הדיוור. מדינת ישראל יכולה לומר לעצמה, לכל אזרחיה ולכנסת, שבתחום הזה צעדנו צעד גדול קדימה. יש גם כאלה האמים ללמוד את השיטה — גם אנשים מארצות-הברית — שבה ישראל מתמודדת עם הסוגיה הזאת.

לאושרנו, מצוקת הדיוור פחתה הרבה יותר מכפי שיכולנו לצפות שניתן לעשות בעשור שנים, ועל זאת גאוותי.

אני מתנגד להצעת החוק.

הי"ר ד' תיכון:  
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון.

אמנון רובינשטיין (שינוי) — תנועת המרכז):  
אין זה צורך שלא נתת לי לשאול את השאלה. הריכית על המשכנתאות היום גבוהה פי שניים. איזה צדק סוציאלי יש בכך?

הי"ר ד' תיכון:  
חבר הכנסת רובינשטיין, אנחנו מצויים בדוחק זמן. אם אתה רוצה שהנושא השני שלך לא יעלה, אפשר להאריך.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השר האשים אותי, לצערי, בכך שאני רוצה להוביל את המדינה לשנות ה-50. אין

**כ. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1988\***  
(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

הזה. כאדם תלוש מן המציאות, תימהוני לחלוטין. זה היה לפני 20 שנה. היום הוא לא צריך לעשות זאת, משום שהמדינה השתענה. לא הוא, המדינה השתענה, והיא נותנת — מכוח הסכמים קואליציוניים הכתובים על פיסות נייר בין שרי ביטחון לבין חברי הכנסת — פטור סטוני ללא בדיקה, ללא כל קשר לעניין הלימוד בשיבה. פטור סטוני זה מגיע היום למצב, שבו אלפים מבני הארץ, יהודים חתיבים חובת ומצוות הגנת עמם ובינם, פטורים משירות סדיר וממילואים.

**רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):**  
למה אתה אומר פטור? זו רק דחייה.

**אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):**  
אם זו רק דחייה, חסכים להצעת החוק שלי.

**רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):**  
זו דחייה עד — — —

**אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):**  
זו דחייה עד לגיל שבו אי אפשר לגייס.

**רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):**  
לא, דובס הולכים ומתגייסים בסופו של דבר, במקום או במאחר.

**אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):**  
לא הולכים ומתגייסים. איפה הולכים ומתגייסים?

**זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):**  
הם לא הולכים.

**היו"ר ד' תיכון:**  
חבר הכנסת פנחסי, הערתך נשמעה.

**רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):**  
שלא יגידו שזה פטור.

**אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):**  
אם זוהי דחייה, קבל את הצעת החוק שלי. כל מה שאני מציע הוא באמת, שהדחייה לא תיפסק לפטור. הרי כל מה שאני מציע הוא, שהדחייה של שר הביטחון לא תעלה על ארבע שנים. אתם יודעים מה? תלחצו עלי, אני אסכים גם לחמש שנים, אבל יותר מזה לא צריך לדחות. כאשר אתם מתנגדים להצעת החוק הזאת, פירוש הדבר שאתם רוצים שהדחייה תהיה פטור, דהיינו, שחייב הגיוס יגיע לגיל שבו לא יהיה אפשר לגייסו.

סגן השר חבר הכנסת פנחסי, אני אומר לך, עם כל הכבוד, שאני לא שייך לאלה הרוצים לחקוע טריו בין ציבור שומרי המצוות לציבור החופשי בישראל, אבל מה שאתם עושים, והמספרים המדהימים האלה, קרוב ל-20,000 דחוי גיוס שלא מתגייסים, זהו הטריו המכאיב ביותר שאפשר לחקוע בין הציבור החילוני, לא לציבור הדתי אלא לציבור החרדי, משום שחלק גדול מאוד משומרי המצוות כן מתגייס במסגרת ישיבות ההסדר ובמסגרת הסדרים אחרים ומשרת את העם בצהל. הוא מוכיח גם שאפשר לשמור ולקבל עולה של חורה במחנות צהל. אין זה נכון ששני הדברים האלה מציאים האחד מכללו של השני.

**היו"ר ד' תיכון:**

אני עובר לנושא הבא: הצעת חוק תרכ"ו, הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1988, מאת חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

**אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):**

אדוני היושב ראש, ברשותך אני רוצה לקרוא קטע מדברי נשיא בתי המשפט העליון, השופט שמגר, בפרשה שהובאה לאחרונה להכרעה בפני בתי המשפט העליון: "ההסדר הקיים בדבר שתורוס משירות צבאי של חלק מבחורי הישיבה, לעומת בחורי ישיבה אחרים, אשר משרתים ושירתו בכל מערכות ישראל עם כל יוצאי הצבא, אומנם אינו כלתי חוק, אך מן הבחינה העניינית הוא, לדעתי, כלתי מניח את הדעת וקשה להשלים עמו. הוא מעורר שאלות נכבדות בתחום המוסר הציבורי והאזשי, אשר נותרות ללא פתרון. דברים אלה נאמרים כאן גם כדי שהתוצאה המשפטית לא תטשטש את השיפוט הערכי, הלאומי והאנושי, המקנן בעניין זה, לפי הערכתי, בלבד של חלק נכבד מן הציבור. סיכומה של נקודה זו: אם כי מן הבחינה המשפטית אינני רואה מקום להתערבותו של בית המשפט זה כמבוקש בעתירה, אינני נכון לסמוך את ידי על ההסדר הקיים מן הבחינה העניינית".

רבתי, אלה דבריו של נשיא בתי המשפט העליון, לא של חבר כנסת מן האופוזיציה. הם מנוסחים, כדרכו, בלשון מאופקת, אבל אומרים דבר אחד ברור ומוכן מאליו: דחיית השירות, לא של תלמידי הישיבות, של בני הציבור החרדי כולו — זה המצב היום — דחיית השירות הזאת חוקית, אבל היא פסולה מן הבחינה הלאומית, המוסרית והציבורית, כדברי השופט שמגר. במלים אחרות: זה כשר, אבל מסריח.

רבתי חברי הכנסת, מאז הימים שבהם קבע ראש ממשלת ישראל, דוד בן-גוריון, פטור דקטור לקבוצה קטנה של תלמידי ישיבות שתורוס אומנותם ועד היום הזה חל מהפך, ושרי ביטחון מהליכוד ומהמערך כאחד עושים סחר-מכר בחובת השירות הצבאי — חובה המוטלת על כולנו, חובה ההגנה העצמית, שגם לפי ההלכה היא חובה מקודשת. הם עושים סחר-מכר ומגדילים מפעם לפעם את הפטור, וכל זאת מכוח סמכותו של שר הביטחון לדחות את השירות; לא לפטור, לדחות את השירות.

הגענו למצב שבו קרוב ל-20,000 בני ישיבות, וכעצם בני הציבור החרדי, פטורים משירות. רבתי, הם פטורים משירות ללא כל בדיקה. הם באים לפוקד, הם לא צריכים אפילו להביא הצהרה כשבוועה, אפילו לא הצהירה, לגבי כנות דתיות, שהחוק מאפשר להן במפורש להשתחרר משירות צבאי, יש חובה, חובת הצהרה. כאן מסתפקים ברישום.

דבר שלא ייאמן מתרחש: קרוב ל-6% מכל חייבי הגיוס לצהל משוחררים מן השירות בו, באפליה משוועת בין דם לדם, בלי אסמכתה בחוק אלא מכוח הדחייה הנמשכת של חובת השירות הצבאי. האם ניתן להעלות על הדעת מקרה כזה?

עוד לפני 20 שנה, כך למדנו מן העיתונים, צריך היה בן העדה החרדית לשים עצמו כמשועב ולהישפט על כך בבית-משפט כדי להשתחרר מחובת השירות בצהל. הוא היה צריך להציג את עצמו כמי שאינו מבין דבר בהוויות העולם

שבעתיים כאשר אנחנו יודעים שאלפים ורכבות פטורים ממנו. למה? בזכות מה? בזכות זה שעשיתם הסכמים עם הליכוד והמערך? הרי זה מתמיר את העניין שבעתיים.

לכן אני מציע גם לשר הביטחון לקבל את הצעתי. היא הצעה צנועה, היא אומרת דבר פשוט אחד: דחייה היא דחייה, היא לא פטור. אל תבזו את הכנסת, אל תעשו את מה שנשיא בית-המשפט העליון מגדיר כ"כשר אבל מסריח". תודה רבה.

### כא. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1988 \* (הצעת חבר הכנסת י' שריד)

חלוק עליהם, אינני מקבל את גישתם. אבל ממשלה זו, אשר רוצה לחקור את אנשי "יש גבול", אין לה שום תביעה, אין לה שום טענה נגד מי שעבר כל גבול אנושי ומוסרי.

מה היתה הסיבה המקורית שבגללה ניתן הפטור הזה או ניתנה הדחייה הזאת מלכתחילה, הדחייה שהיא פטור, אפשר לומר שהיא דחייה לדורות, שהיא כמובן גם כבייה לדורות? הנימוק העיקרי היה, שצריך לשמור על הגחלת, משום שהיתה שרפה גדולה, והיתה שרפה גדולה והיא שרפה כתי-כנסיות ובתי-מדרש וישיבות ותלמודי-תורה. זו היתה שרפה גדולה, ואמרו שלאחר השרפה הגדולה באירופה צריך לשמור על הגחלת, אז היה מדובר ב־400 אכרים בסך-הכול, ואפילו דוד בן-גוריון אמר בשעתו, כאשר היה מדובר ב־400 בלבד, שאם הדברים יתגלגלו והמספרים יגדלו כי אז יצטרכו לברוק את כל העניין מעיקרו מחדש.

ועכשיו אני רוצה לחת לכם כמה מספרים מחכימים, הייתי אומר מספרים מזוויעים, כדי שלא תהיה, כאמור, שום הטעיה, לפחות כאשר מדובר בנתונים ובממצאים, רבותי, 5.5% ממחזורי הגיוס כיום אינם מתגייסים לצבא, הם אלה שמקבלים את הדחייה והם אלה שמקבלים, כאמור, את הפטור מכל בחינה מעשית.

שימו לב לנתון אחר. כל הנתונים האלה, אני חייב לומר, נאספו במהלך עבודתה של ועדת-המשנה של ועדת החוץ והביטחון. אני חושב שהיא עשתה עבודה חשובה, אם כי כסופו של דבר ראיתי עצמי חייב להימנע בהצבעה, אבל הוועדה עשתה עבודה חשובה. היום לפחות אנחנו יודעים את התמונה לאשורה, את הדברים כהווייתם.

שימו לב, מספר מדהים: 50% מכלל המספר המצטבר של המשתמטים הם בני 18 עד 22. זאת אומרת, שהמספר המצטבר אומנם מצטבר, אבל אין מדובר בבני 60, 50 או 40, אלא 50% מן המספר המצטבר הם היום בני 18 עד 22.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אבל זה איננו המספר המעניין במיוחד.

רבותי, שימו לב. לאחר ששמעתם את טענותי החסודות של סגן השר, שכאילו רובם או כולם, או רובם ככולם או כולם כרובם, מתגייסים לשירות סדיר — לשירות סדיר מלא הגיעו ב־1986 כסך-הכול 0.5% מכל אלה שקיבלו דחייה — 0.5% הגיעו לשירות סדיר מלא. יאמר מיועדנו סגן השר: טוב, אומנם לא לשירות סדיר מלא, אבל לשירות אחר — כלל וכלל לא. רק

ולבסוף, אני רוצה לומר דווקא לחברי הכנסת מהסיעות החרדיות: הרי הצבא בשביל מדינת ישראל הוא לא כמו צבא במדינה אחרת, הוא לא כמו צבא הולנד או צבא הוד מלכותה. זוהי מצוות ההגנה לא על מולדת מופשטת, זוהי מצוות ההגנה על הבית, זוהי מצוות ההגנה מפני אויב צר ומחבל. אם אתם לא הולכים, אנחנו הולכים יוחר, אם אתם לא הולכים למילואים, אנחנו צריכים ללכת הרבה יותר, אנו וכנינו, חברינו וידידינו. והשנה נטל המילואים הוא בלתי נסבל, והוא בלתי נסבל

היו"ר ד' תיכון:

אנו עוברים להצעת חוק תרע"ח: הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1988, מאת חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה. חשוכה השר תינתן בשעה 18:00.

קריאה:

והצבעה?

היו"ר ד' תיכון:

מייד לאחר התשובה. בבקשה, חבר הכנסת שריד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, הפרטים של הצעת החוק שלנו אינם מעניינים או אינם מכריעים באופן מיוחד, אלא באופן פשוט וברור לגמרי נועדה הצעת החוק שלנו לגייס את בחורי הישיבות. גם אני אומרים, שאם יש צורך בהתחשבות מסוימת, אם רוצים שלוש שנים, ארבע שנים, אף שהדבר מוקשה, אפשר גם להביא בחשבון מידה של התחשבות. אבל אי-אפשר בשום פנים ואופן להשלים עם ההשתמטות.

אני רוצה להקדים ולומר משפט אחד: אין צורך לחקן אותנו ולהעיר לנו בכל הזדמנות שלא לומר דברים בדרך ההכללה. אני אומר כבר מלכתחילה, שאם יש בחורי ישיבות שמתגייסים בסופו של דבר, הדברים שנאמרים כאן היום מעל דוכן זה אינם חלים עליהם. זה מובן מאליו, דבר הלמד מעניינו. תבוא אליהם ברכה, כל מה שנאמר כאן מעל במה זו מיועד אך ורק לאלה שמשתמטים, ואני תיכף אמסור מה הם המספרים של המשתמטים. חבר הכנסת רובינשטיין הואשם על-ידי חבר הכנסת פנחסי שהוא איננו מדייק, הוא דייק גם דייק, חבר הכנסת רובינשטיין, ויכול מאוד להיות שלא ידע עד כמה הוא מדייק.

ובכן, כל בחורי הישיבות, רבותי חברי הכנסת, כל אלה שמשתמטים מהצבא, הרי הם נכלים ברשות התורה, אבל הם גם נכלים ברשות הממשלה, כי הממשלה נותנת להם רשות להשתמט. אם החברה הישראלית לא חמקת את כחם הפרזיטיות, הכתם המכוער הזה ימחק או יכסה על החברה הישראלית.

בחורי הישיבות, אלה שמשתמטים, מוכנים למצוץ את דמה של המדינה כעלוקות, אך הם אינם מוכנים להיכנס למחזור הרם של המדינה כמו כל בחור וטוב. כמו כל אזרח ישראלי.

רבותי, ממשלת ישראל רוצה עכשיו לחקור את אנשי "יש גבול". אתם יודעים שאני אינני מסכים עם אנשי "יש גבול", אני

של ימים קשים או כעיצומה של מלחמה, כאשר חיילי צה"ל נהרגים במקום שהם נהרגים — שבחורי הישיבה ממיחים את עצמם באוהלה של תורה. שר בממשלת ישראל אמר את המשפט הזה בדרך של השוואה: בחורי הישיבה ממיחים את עצמם באוהלה של תורה. טוב, כידוע, מתים בכל מקום. מפני מוות אין חסינות, אבל, ברוך השם, באוהלה של תורה עדיין לא מתו ואין מתים ושערה משערות ראשו של משהו עוד לא נפלה ארצה בגלל זה שהוא למד תורה. גם אם הוא סיגף את עצמו וגם אם עינה את נפשו, הוא עדיין לא מת. במקומות אחרים, כשדות אחרים, מתים.

ורבותי, הציבור בישראל הוא באמת ציבור סכלני, על-פי טעמי, הוא לפעמים סכלני מעבר לכל מידה אנושית סבירה, אבל זה באמת גילוי שאין הציבור יכול לעמוד בו, ומן הסתם גם לא יעמוד בו, ומבחנה זו מגיעים מים עד נפש, ואני בטוח שהסידור הזה לא יוכל להימשך לאורך זמן.

אבל, לסיום, רבותי, אני מוצא חובה לעצמי לקרוא מכאן היום לכל אזרחי ישראל, הממשלה לא תשנה, לא תוכל לשנות. אנחנו מכירים את הממשלה הזו, את הממשלות הקודמות, מערך וליכוד כאחד — הם מבטלים את דעתם מפני דעת המפלגות הרתיות. הם חנפים, צבועים ומושועבים, ולכן לא תצמח ישועה משום ממשלה כזאת. מי שיכול לשנות הם אך ורק אזרחי ישראל, ורק הם יכולים להסיר את החרפה הזאת מחיינו. לכן על כל אזרח בישראל להבטיח לעצמו, שהוא לא יצביע בבחירות הקרובות בעד מפלגה שלא תתחייב במפורש במצעה לגייס את בחורי הישיבות, כי הגיעה השעה, אחרי 40 שנה, לבצע את הטפילות הרעה, הנגועה והמכוערת הזאת מקרבנו.

היו"ר ד' תיכון:  
תודה.

### כב. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1988 \*

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

מפני הכללה. הדיון הזה נוגע לציבור גדול, ציבור חרדי, המונה דומני 6% — 7% מהאוכלוסייה. אני חושב שאנחנו עוסקים ברוב רובו של הציבור הזה. כמעט בכלול, אבל מפני כבודם של המעטים הנמנים עם הציבור הזה ואינם ראויים לדברי הביקורת החרפים שאנחנו אומרים כאן, נוהיר את עצמנו מפני הכללה, ואכן ניחד את הדברים לאלה שהם נשוא העניין עצמו.

אדוני היושב-ראש, נוכח היקף הבעיה, נוכח היקף ההשתמטות ונוכח העובדה שאנחנו עוסקים בתופעה שאינה בת יום או בת יומיים אלא היא נמשכת לנגד עינינו 40 שנה, כאשר 40 השנים הללו כוללות בתוכן מניין של מלחמות קשות ומרות, כאלה שלא היה לנו מנוס מהן, כאלה שטוב היה אילו נסנו מפניהן ולא הלכנו אליהן — כך או כך נצטוו בני ישראל להתייצב ולסכן את נפשם, ובין מלחמה למלחמה לשאת בנטל המילואים שהוא נטל גם כשאין בו סכנה, ואתה שואל את עצמך שתי שאלות: עד כמה? עד מתי?

אנחנו אומרים, ובצדק, שיש אפליה בין דם לדם. אתחיל מהדבר שהוא שולי לכאורה. ראו איך הדברים נראים אצלנו. עולם הפון. קיבלתי מכתב ממורה, היא עומדת לפני פרישה

1.6% מכלל אלה שמקבלים את הדחייה, הלא היא הפטור, הגיעו למסגרת כלשהי בשירות צבאי — 1.6%.

יאר צבן (מפ"ם):  
הם שליחי הציבור.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
זאת אומרת, שמדובר בגילוי מסיבי, בוטה, מקיף וכולל של השתמטות של ציבור שלם, ואלה שמתגייסים הם היוצאים-דופן. הם היוצאים מן הכלל המלמדים על הכלל, ועל הכלל הזה יש ללמד כהנה וכהנה. וראי שלא ימצא משהו שילמד עליו סניגוריה, חוץ מאלה שמשתייכים לציבור הזה בעצמם.

ואני רוצה לשאול את עצמי, למה בעצם אין הם רוצים להתגייס? האם זה רק עניין של גיוס? מהי בעצם הסיבה? ובכן, הרי אין מדובר בגילוי נפרד כלשהו, חלקי, מנותק מהשקפת עולם, מהוויית חיים שלמה. הרי אנחנו יודעים איפה אנחנו עומדים, ובעיקר אנחנו יודעים איפה הם עומדים. הרי מדובר בציבור שאיננו מניף דגל ואיננו משתמש בסמל, ומבחינתו גם אין יום זיכרון. ומדינת ישראל כמדינת ישראל איננה ערך לא בלימודיו ולא בתפילתו ולא בהווייה ולא בהכרה שלו. ואם מדינת ישראל איננה ערך, למה בעצם כל כך חשוב להרחיק עליה את הנפש? הרי זו האמת. הרי אין זה גילוי נפרד — בעניינים אחרים הם שלומי אמוני מדינת ישראל, ורק בעניין הזה כאילו הם מתעקשים על התחשבות מיוחדת. לא. זו השקפת עולם שלמה, הוויית חיים, ואלה הם חיהם. וכאשר מדברים על תופעה זו של הגיוס צריך לדעת מהי האמת לאמיתה. כאשר זו האמת, מתחילים להמציא סימטריה כלשהי, נואלה ומבישה, ובכל פעם שאני שומע אותה, את ההשוואה הזאת, את הצידיק הזה, את האליבי הזה, אני מתקומם עד עצמי נפשי.

אומרים — ולפעמים אומרים את הדברים האלה בעיצומם

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים להצעת חוק תשנ"ח: הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), מאת חבר הכנסת יאיר צבן. בבקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

חבר הכנסת יוסי שריד, אתה יודע שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו והקדוש-ברוך-הוא מצילנו מידם.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

יאר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מגיש עתה לכנסת אכן אינה שונה באורח מהותי מזו של חברי. היא קובעת דחיית שירות, שלא תעלה על ארבע שנים בלבד. היא מתנה את דחיית השירות במעבר של הליכי גיוס ובהתחייבות שבחור הישיבה יעבור אימוני טירונות בתוך שנתיים מיום קבלת הדחייה.

אני מצטרף לדברי עמיתי, חבר הכנסת יוסי שריד, ומהיר

חס וחלילה, לא ניתן להם את הפטור ואם, חס וחלילה, לא נאפשר להם להמית את עצמם באוהלה של תורה — נצח ישראל יימצא ניווק, רוח ישראל סבא תימצא מתגמרת.

**רפאל פנחסי** (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
נכון.

**יאיר צבן** (מפ"ם):

משמע, לא באמת עילויים יש לפנינו.

אני רוצה לומר לשר הביטחון, שאיננו נוכח כאן, כל עוד אתה מוכן לתת גושפנקה למצב האבסורדי הזה — אין לך תוקף מוסרי לעשות את אשר אתה עושה לגבי אותם צעירים שמטעמי מצפון מסרבים ללכת ולשרת בשטחים, ואני מתנגד לסירוב שלהם. אין שום תוקף מוסרי לזה.

אני מצטרף גם לדבריו האחרונים של חבר הכנסת שריד. יש שלושה תמרידי דרך בסיפור הזה. ב־1948 — הכרעה עקרונית של דוד בן-גוריון שקבעה את החטא הקדמון; ב־1975 — שר הביטחון דאז, שמעון פרס, שביטל את ההקפאה; ב־1977 — שר הביטחון של הליכוד דאז, עזר ויצמן, שהסיר את כל המגבלות.

**יוסי שריד** (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
ב־1981 — אריק שרון.

**יאיר צבן** (מפ"ם):

תורה, ארבעה תמרידי דרך. ב־1981 — אריק שרון.

שרי הביטחון של העבודה והליכוד נותנים יד לאלה שהחליטו לגייס את היהדות למלחמה נגד הציונות על-ידי פגיעה בגיוס לצה"ל ועל-ידי חיווק הישיבות האנטי-ציוניות. גם זאת אשמה שחוטל על פתחם.

מגייסים את היהדות נגד הציונות בישיבות ששם החינוך הופך להסתה אנטי-ציונית. מגייסים את היהדות נגד הציונות במתן לא רק של הכשר, לא רק של לגיטימציה, אלא בהעלאה על נס של הדחייה או ההשתמטות תוך כדי הליכה לישיבה מול השירות הצבאי.

אכן, רק הציבור צריך לשפוט.

בנבדל מחבר הכנסת שריד, אני לא מציע לציבור לסמוך על כך שמפלגה כלשהי תכניס למצע שלה התחייבות לתמוך בחקיקה דומה לזו שאנחנו מציעים. אני זוכר את פרק הדת והמדינה במצע המערך, היו שם דברים חיוביים, אבל אחר כך שמעתי את ראשי מפלגת העבודה אומרים לעם ישראל, שהם פשוט לא ידעו שהפרק הזה כלול במצע.

**יוסי שריד** (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
הם אמרו דבר מעליב יותר — שאנשים לא חשופים כתבו את הפרק הזה.

**יאיר צבן** (מפ"ם):

היות שהשתתפתי בוועדה שניסתה את הפרק הזה — ואני אדם לא חשוב — ובראשה עמד אדם מאוד לא חשוב כמו חיים צדוק, והיה גם אדם מאוד לא חשוב כמו הרב מנחם הכהן שהתנגד לחלק מהסעיפים —

**יוסי שריד** (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
יצחק נבון קימט את הנייר.

**יאיר צבן** (מפ"ם):

— ואדם מאוד לא חשוב ששמו שמעון פרס בא להתווכח עמנו, להסכים אתנו בחלקים שונים — מכל מקום.

לפנסייה. יחד אתה פורשת מורה אחרת, דתית. המורה הדתית הפורשת יחד עמה לא שירתה בצבא. בשנים שבין גיל 18 לבין גיל 20 היא עבדה כמורה. המורה האחרת, החילונית, שירתה בצבא. כמורה, אבל הפנסייה שלה תהיה קטנה יותר בכמה אחוזים. מדוע? — כי היא שירתה בצה"ל. הפנסייה של המורה שלא שירתה בצה"ל תהיה גדולה יותר, וזאת מקופת המדינה. האם הדעת סובלת זאת? עולם הפוך, עולם מטורף, ואנחנו משלימים. המורה ששירתה בצה"ל תקבל מהמדינה פנסייה קטנה יותר מהמורה שלא שירתה בצה"ל, אף ששתייהן עברו אותו פרק זמן בחינוך ילדי ישראל. זאת המערכת המעוותת שאנחנו חיים במסגרתה.

שתי המפלגות הגדולות נותנות לגיטימציה הולכת וגומשת לתופעה הזאת. לא רק שהן מתירות אותה — הן עוד מצדיקות, מסבירות.

התופעה התפשטה עד כדי כך שמעו אדם, דיין בבית-הדין הרבני — ושמעו ידוע לכול, בצרי — שהשתחרר משירות בצה"ל לא כמי שהיה כלול במכסה — בחורי ישיבה בימים ההם היו כלולים במכסה והיו פטורים משירות — אלא על-ידי התחזות לחולה נפש, והוא רוצה להיות חבר בבית-הדין הרבני הגדול. האם מתקבל על הדעת שיהיה דבר כזה?

**יעקב יוסף** (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
הוא חוזר בתשובה. מה אתה רוצה?

**יאיר צבן** (מפ"ם):

שילך לישיבת "אור שמח". שילך לאורי זוהר, אם הוא חוזר בתשובה.

אתם אומרים לנו, שנישואים אורחיים מפלגים את העם. אבל ודעת רוח, זה מה שמפלג את העם. כאשר יש בארץ, בעם, קבוצה שרבים מאוד מבניה פטורים מחובת השירות הצבאי — כאשר אתה קורא את התירוצים אתה מתפתה להציע לשר הביטחון לפנות לגורם רציני, להקים איזו ועדה ולבחון את כל מי שקיבלו פטור, או כלשונו של סגן השר פנחסי: דחייה. יבדקו איזה בני-אורחיים גדולים הם כולם. אני אומר לך שחלק גדול מאלה הממיתים את עצמם באוהלה של תורה הם בורים, עמי ארצות, גסי רוח, נבערים מדעת, שאין להם שום דבר עם עולם התורה. כלום אין להם, לא למדו ולא ילמדו והם מנצלים את הפטור הזה לעסקים ולקבלת קצבאות. אגב, אתם מוכנים לבחינה כזאת?

**רפאל פנחסי** (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
בהחלט.

**יאיר צבן** (מפ"ם):

יפה. תארגנו זאת.

**רפאל פנחסי** (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
בכל מגזר יש יוצאים מן הכלל, אם יש כאלה.

**יאיר צבן** (מפ"ם):

אני לא מדבר על היוצאים מן הכלל. אני מדבר על הרוכ.

**רפאל פנחסי** (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אין רוב כזה.

**יוסי שריד** (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אצלנו לא כולם עילויים. אצלכם כולם עילויים?

**יאיר צבן** (מפ"ם):

אתם מדברים על עילויים. סגן השר פנחסי, אתם לא מדברים על חינוך חובה חינוס. אתם מדברים על אנשים שאם,

— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות): מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת:  
הצעת חוק שירות לאומי —

היחס לחקיקת החוק הזה בכנסת הזאת ובכנסת העתידה הם שצריכים לקבוע את יחסו של הציבור. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, כאמור, תשובת השר תינתן בסביבות השעה

18:00.

דבר אחד חשוב אין הם יכולים לומר, איש מהם — שהם לא ידעו כמה מדובר. הם ידעו כמה מדובר וכאשר היה להם נוח באורח אופורטוניסטי — הפנו לזה עורף. התכחשו והיה כלא היה.

לכן, אני חושב שההצבעה בכנסת הזאת על החוק הזה

### כג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

הודעה למזכיר הכנסת. בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק העבירות המינהליות (תיקון), התשמ"ח — 1988: הצעת חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 4), התשמ"ח — 1988: הצעת חוק ערי ואזורי פיתוח (תיקון), התשמ"ח — 1988.

### כד. הצעת חוק שירות לאומי, התשמ"ח — 1988 \*

(הצעת חברת הכנסת ג' כהן)

יאיר צבן (מפ"ם):

חבר הכנסת רפול משכנע אותנו להתגייס.

רפאל איתן (צומת):

אני דיברתי אתו. הוא לא דיבר.

היו"ר ד' תיכון:

אני יודע. לכן אמרתי שהשכן של חבר הכנסת שפירא מדבר.

גאולה כהן (התחיה):

לשיאה של ממשלת ישראל, ולמעשה של כל ממשלות ישראל מאז הקמתה של המדינה, בנושא הזה היה רקע שעליו היא צמחה. נכון ששירות ביטחוני בצה"ל של המגזר הלא-יהודי הוא בעייתי. זה לא פשוט. אבל מכאן ועד לפטור כללי משירות לאומי, שירות שקשור בתחומים שהם לא דווקא צבאיים טהורים וגם אינם קשורים בעימות בין משפחות שעלולות לעמוד זו נגד זו במלחמות שנכפות עלינו על-ידי אחיהם או בני משפחותיהם והמנהיגים שלהם במדינות ערב, יש פער גדול מאוד.

יש תחומים נרחבים שבהם צריך היה לחייב את בני המגזר הלא-יהודי לשרת שירות לאומי במדינה, שהם אזרחיה וממנה הם מקבלים הגנה וביטחון על-ידי בני העם היהודי. שבגיל 18 שמים עליהם את התגורר ואומרים להם: לך להגן על המדינה. לצערי הרב לא תמיד כולם חוזרים שלמים מהמלחמות האלה, כאשר הם מגינים על אותה מדינה שבה חיים גם הערבים או בני המיעוטים שאינם משרתים בצה"ל.

האם אין כאן אפליה? מי כאן אזרח מסוג ב' בנושא הכי הכי משמעותי לחיים, והוא הביטחון? מי היה סובל אפליה כזאת לאורך כל השנים? בחור יהודי בגיל 18 הולך לצבא ומשרת בו, עם כל הבעיות וההשלכות הקשות, ולפעמים גם לא

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו מתקדמים. סדר-היום ארוך, ארוך, ארוך. ואנחנו בתחילתו. אני מקפיד, כאמור, על לוח הזמנים.

הצעת חוק תרכ"ב, הצעת חוק שירות לאומי, התשמ"ח — 1988, מאת חברת הכנסת גאולה כהן. בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דובר כאן כספיעים המופיעים במצעים ואינם מקוימים, ואני הולכת להציע כאן בשם סיעת התחיה הצעת חוק שבאה לקדם התחייבות של סיעת התחיה במצע שלה לבחירות הקודמות, ובצעם לקדם מדיניות שסיעת התחיה מדברת עליה זה 10 שנים, מאז היווסדה, חוק שבא לחייב בשירות לאומי גם את המגזר הלא-יהודי.

החוק, כפי שאני מביאה לכאן, עוצב כאשר היה עוד חבר הכנסת רפאל איתן חבר התחיה, הוא עיצב את צורת החוק. והיום אני מגישה אותו בשם סיעת התחיה.

אדוני היושב-ראש, דובר כאן על עיוותים ודובר כאן על חטא קדמון. מדינת ישראל חיה כבר 40 שנה בעיוות קשה ביותר, כאשר אזרחי מדינת ישראל מהמגזר של המיעוטים זוכים לזכויות אזרח, אבל פטורים מתובנות אזרח. לא יעלה על הדעת בשום מדינה בעולם, שאזרח יהיה זכאי לכל הזכויות והיה פטור לא רק מכל החובות, אלא גם מאחת החובות הראשוניות, הנוגעות לחיים ולמוות, חובת הביטחון.

נכון שבנושא של פטור משירות צבאי המגזר הלא-יהודי, שמקבל את הפטור הזה, אינו אשם בכך.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שפירא, חבר הכנסת שפירא. השכן שלך מפריע.

לא ייתכן שמי שאינו נוקף אצבע למען ביטחונה של המדינה — ואם הוא אינו יכול לעשות למען ביטחונה הישיר, יעשה בדרכים אחרות למען ביטחונה, כי אצלנו רפואה וחינוך הם גם ביטחון — יוכל לבחור ולהיבחר, לבוא לכנסת ולהצביע בתחומים ובנושאים שהם קיומיים לעם הזה, ולמותר לציין במדינת ישראל. מדינת ישראל אינה יכולה לפטור את עצמה בתירוץ כגון: לא יכולים להקים מסגרות, אין אפשרות להקים את המסגרות המתאימות, אין לנו תקציבים ואין להם כספים.

זו בעיה לאומית, זו בעיה ביטחונית. הבה נעמיד אותם במבחן. ייתכן שערכי ישראל יסכימו לסידור הזה. אנתוני לא עושים זאת דווקא כדי לנגח. זה חוק שהוא חוק כולל, שוויוני ממדרגה ראשונה. המצב הקיים אינו שוויוני. המצב הקיים הוא, שיש פה העדפה של אזרחי המגזר הלא-יהודי על פני אזרחים אחרים. שהם אזרחים יהודים.

את המצב הזה חייבים להפסיק, את העיוות הזה צריך לתקן.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב סגן העבודה והרווחה, מר פנחס.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המונחת לפניכם, שהוגשה עליידי חברת הכנסת גאולה כהן, נוגעת בבעיה בסיסית ומהותית במדינת ישראל, והיא בעיית השוויון בנושאים בנטל של כלל אזרחי המדינה, ובצורך בתחום הנטל הביטחוני. אם כי הצעת החוק הנוכחית אינה מזכירה במפורש את בני המיעוטים, הרי שבכור מחוך חונן החוק, שהוא חל על חלק זה של האוכלוסייה.

קבלת הצעת החוק הזו עלולה לעורר סיכונים במישורים רבים, והקשיים שעלולים להיגרם בעטיה עולים על התועלת שעשויה לצמוח ממנה.

אמנה אחרים מן הקשיים: 1. יש בעיה מאוד רצינית של סוגי העבודות שניתן להעסיק בהן את אוכלוסיית הצעירים שבה מדובר. יש לזכור שאלה הם בחורים ובחורות בגילים 18–20. שרובם המכריע הם חסרי הכשרה ואינם מצויים בעבודות שאליהן ניתן לגייסם. כגון עבודת סיעור, עבודות כשירותי רווחה, שירותי בריאות והוראה במערכות חינוך.

נוסף על כך יש לזכור, שלא מדובר בהתנדבות אלא בעבודה מכוח חיוב על-פי החוק.

2. זאת ועוד, אין ההצעה מתחשבת בתנאי סגנון ומסורת החיים של האוכלוסייה הערבית בכך שהיא כוללת הפעלת גיוס חובה לשירות לאומי של נשים בנות מיעוטים, דבר שעלול לגרום לקונפליקט קשה ביותר.

3. קבלת הצעת החוק מחייבת הקמת מערכת ארגונית ענפה ביותר, לרבות מחנות צבא, מפקחים ומדריכים, הקמת מחנכי הדרכה, מערכות תוכלה ואספקה, דהיינו מערכות לגייסות סבוכות ביותר, בכלל זה מערכת כספית וכיטוחית ענפה.

בתקופה זו של קיצוצים ואבטלה לא נראה לי כי ניתן להקים את הארגון ולהקצות את המשאבים אשר יבטיחו הצלחה, ולו מינימלית, להפעלת החוק במתכונת המוצעת. לעומת זאת, חקיקת חוק כזה והפיכתו לאות מתה ללא ביצוע נאות בשטח תגרום לנוק גדול פי כמה ולביזוי החוק מבחינת העקרונות של שוויון בנטל.

חוור, ובמשך כל חייו עד גיל 55 הוא יוצא לחודש מילואים בשנה, ובאותה שעה עצמה צעיר בן 18 מהמגזר הלא-יהודי, ואיננו מדברת כמובן על העדה הדרוזית ועל אותם בדואים וצירקסים המשרתים בצה"ל, הולך לו לאוניברסיטה או הולך לעשות קריירה כזאת או אחרת, ובאותה שעה, כאמור, צעיר יהודי נותן שלוש שנים מחייו, ולפעמים את כל חייו. איך יכולה להיות פה הרגשה של צדק ראשוני?

אבל לא הם אשמים. אשמה ממשלת ישראל, אשמות כל ממשלות ישראל שלא חייבו אותם ללכת לאותם תחומים בצבא שבהם הם יכולים לשרת בהם בלי להיות מסובכים בבעיות של עימות עם אחיהם, או למסגרות אזרחיות אחרות, לא בתחום הצבא, כמו למשל לעבודה חקלאית, חעשייתית, למוסדות חינוך, למוסדות סעד וטיפול רפואי, או לכל מוסד או ענף שייקבע עליידי שר העבודה. אבל באותן שלוש שנים הם לא צריכים לקבל משכורת, אלא תשלום זהה לזה שמקבל החייל. והם צריכים לשרת גם חודש מילואים אחד בשנה עד גיל למעלה מ-50, כמו כל יהודי. למה צריך להמשיך את העוול ואת העיוות הזה?

אנחנו אומרים, שלא רק שיש פה אפליה, אלא שלדעתי יש פה הכשלה של אותה אוכלוסייה לא-יהודית לעבר נאמנות פחותה למדינת ישראל. אני חושבת שהעובדה שהם קשורים לעשייה כזו ולעבודה כזו היתה מחייבת אותם וקושרת אותם ליותר נאמנות למדינה. אלא שיש הפקרה שלהם. ולהם עצמם יש די סיבות, יש גם די אנשים המפתים אותם לא-נאמנות. מדינת ישראל יוצרת פה פרצה ומחדל שרק עוזרים להתהליך הזה.

אני אומרת, שהעבודה שלהם יכולה להיעשות בכפרים שלהם, ולא דווקא במקומות אחרים. הם יכולים לעשות את העבודה שלהם בבתי-החולים, בבתי-הספר, במתנ"סים שם, בעבודות בכבישים, בכל העבודות שהם עושים היום —

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

— — —

גאולה כהן (התחיה):

— ואפילו שם הם יכולים לעשות את העבודה הזאת כחובה במסגרת ממלכתית לאומית. הם לא רוצים. רובם, כמובן, אינם מוכנים להעניק שירות לאומי למדינה ציונית. ראינו היום שהנאמנות שלהם אליה איננה תמיד מלאה. הם מסרבים לעשות זאת. לו הם היו לוחצים בכיוון הזה על ממשלת ישראל, אני בטוחה שממשלת ישראל היתה הולכת לקראתם. אבל ממשלת ישראל לא צריכה לחכות ללחץ הזה. היא עצמה צריכה לחייב כך כל אזרח. אם לא יסכים, יש סנקציה. ויש קשר בין אי-שירות ביטחוני ובין הביטחון לבין קבלת הזכות העלונית הראשונית של האזרח לעצב את פני המדינה, להשפיע על חוקיה, להשפיע על גורלה ועל מדיניותה. הלוא היא הזכות לבחור ולהיבחר לכנסת.

כל עוד יש במגזר היהודי אנשים המקבלים פטור בגלל סיבות רפואיות או בגלל אורח חיים דתי, גם במגזר הלא-יהודי יקבלו פטור אותן נשים שלא יכולות לשרת שירות לאומי בגלל אורח חיים דתי, או צעירים שבגלל סיבות אחרות, הקשורות בפרולחן דתי או בעבודה דתית, לא יכולים לעשות זאת.

אבל כל השאר, כל אלה שהיום הם טרף לשכיבות למיניהם ולמפתים לפעולות איבה נגד מדינת ישראל, יש לחייב אותם בהליכה לשירות לאומי. ולא, הסנקציה הברורה והטבעית היא, למנוע מהם או לשלול מהם את הזכות של אזרח. אזרח מלא, לבחור ולהיבחר לכנסת.

ה צ כ ע ה  
בעד ההצעה להעביר את הצעת  
החוק לדיון מוקדם בוועדה — מייעט  
בעד ההצעה להסיר את הצעת  
החוק מסדר-היום — רוב  
ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק  
שירות לאומי, התשמ"ח — 1988, נחקלה.

היו"ר ד' תיכון:  
הצעת החוק אינה עוברת לוועדה.

גאולה כהן (התחיה):  
בינתיים.

### כה. הצעות לסדר-היום

#### עמדת הרופאים כלפי סיכום ועדת השרים

נדמה לי שהכנסת כבר נואשת וחולה מרוב עיסוק במשברים  
במערכת הבריאות. מרוב עיסוק במשברים החכופים, ומדי  
שבוע בתחום אחר ובמגזר אחר, אנו מאבדים כמעט את  
השליטה. מה היה המשבר הקודם ומה הוא המשבר הנוכחי?  
נדמה לי, שגם כל המערכת הפוליטית עוברת טירוף מערכות  
מלא.

היו"ר ד' תיכון:  
חברת הכנסת חייקה גרוסמן, הואילו לברר את העניין.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):  
אני מערערת.

היו"ר ד' תיכון:  
בבקשה, את חברה בנשיאות הכנסת, כיום שני בשעה  
13:00.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אני מבקש, אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ד' תיכון:  
חבר הכנסת דנינו, חבר הכנסת קופמן, הואילו לשבת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אני יכול להבין שאת ראש הממשלה הנושא הזה לא  
מעניין. מדברים על הבריאות.

היו"ר ד' תיכון:  
חבר הכנסת קופמן, הואל בטובך. חברי הכנסת ורדיגר  
ופנחס.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אף שהכנסת מנסה לרדן בנושא מערכת הבריאות, לרדוס  
את הטיפול בנושא זה כמעט מדי שבוע או שבועיים, הרברים,  
אפשר לומר, כמעט אינם מתקדמים. גם הפעם, כמו בפעמים  
הקודמות, לא מצא ראש הממשלה לנכון לבוא לכאן כדי לקחת  
חלק בדיון הנוגע לבריאותו של כל העם בישראל.

בלי לפגוע, חלילה, בכבודה של שרת הבריאות, ולא  
בכבודם של שרים אחרים, אני רוצה לומר, שהעניין אינו מקרי.  
ראינו שבשבוע שעבר, כיום רביעי, ברגע שבו התפנה ראש  
הממשלה והקדיש לנושא מסוים שעה, הנושא קודם. אבל נראה  
שמערכת הבריאות במדינת ישראל פחות חשובה לו מהחוק

4. גם הסנקציות המוצעות על הפרת חובת השירות  
הלאומי המוצע, ובמיוחד שלילת הזכות לבחור ולהיבחר  
לכנסת, אינן נראות לי. זכות זו היא זכות בסיסית במדינה  
דמוקרטית — —

היו"ר ד' תיכון:  
חבר הכנסת שפירא, הואל נא לשבת.

סגן שר העבודה והרווחה ר' פנחס:  
— ואין להשתמש בשלילת זכות זו כסנקציה על הפרת  
הוראות החוק. זכות האזרח לבחור את נציגיו בכנסת ובממשלה  
היא זכות בלתי מותנית, יש לאסור את שלילתה.

לפיכך אבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:  
חורה, רבותי, אנחנו עוברים להצבעה.

היו"ר ד' תיכון:  
אנחנו ממשיכים בסדר-היום, בהצעות לסדר-היום מס'  
7760, 7785 ו-7796 בנושא: עמדת הרופאים כלפי סיכום ועדת  
השרים, רשות הדיבור לראשון המציעים, חבר הכנסת רן כהן.  
נא להקפיד על לוח הזמנים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):  
אדוני היושב-ראש, עכשיו צריכה להתקיים הצבעה על  
חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

היו"ר ד' תיכון:  
הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי הוצבעה בשבוע שעבר  
ובטעות הוכנסה לרשימה. יש פרוטוקול, הואיל בטובך לעיין  
בפרוטוקול, אבל, נא לא לערב את המליאה. בבקשה, חבר  
הכנסת רן כהן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):  
אדוני היושב-ראש, מה שקרה בשבוע שעבר אינני יודעת.  
כי לא היינו פה. היינו בשביתת רעב, ואני הייתי בבית-החולים.  
לא מתקבל על הדעת שאפשר היה להביא חוק שאני חתומה  
עליו ואני צריכה לנמק אותו בשביתת-החולים.

יש דעות סותרות. אחד אומר לי שלא היתה הצבעה, אחד  
אומר שהיתה הצבעה. בכל מקרה צריך להצביע על כך.

היו"ר ד' תיכון:  
אני מציע לך לגשת אל מזכיר הכנסת.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):  
אדוני היושב-ראש, זה כתוב. זה כלול בסדר-היום.

היו"ר ד' תיכון:  
אבל היתה הצבעה לפני שבוע. את רוצה שנצביע פעמיים?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):  
למה זה כלול בסדר-היום?

היו"ר ד' תיכון:  
אינני יודע. זו טעות. הואיל בטובך להתקרב לכאן. למה  
את מתווכחת אחי?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברות וחברי הכנסת,

לעשות עכשיו, אבל ניתן לכם את זה במשך שש שנים. זה רציני? זו תשובה? זה הולם?

אדוני היושב-ראש, לעניות דעתי הגיע הזמן שאנשי ציבור יעשו את שעשיו כשכרם שער, ואני גאה על כך. אני עצוב על כך שהיינו צריכים להגיע לזה, אני גאה על כך שהיה לנו הכוח הפיסי והמוסרי לעשות את זה. יחליפו היום אנשי ציבור את האחריות השוכחות רעב במשך שמונה ימים. יאמרו שיש ישיבת הכנסת, שיש ישיבת ועדות, יזמנו את כל השרים, את כל נציגי המשרדים, את כל הפקידים, כדי לגמור את הרעה החולה הזאת היום, כדי שהאחריות לא תצטרכנה לשבות רעב אפילו שעה אחת נוספת בגלל הרעב של המדינה הזאת לבריאות נורמלית, דבר כל כך אלמנטרי.

הוויכוח הפך לוויכוח על כמה אחוזים. נשאר ויכוח על תקופת היישום. לא ייגרע מכבודה של הממשלה ומכבודם של המעסיקים אם ישכר אתן היום ויגמרו עניין, מפני שמחר יהיה מאוחר מדי.

ברשותי, אדוני, אני רוצה לומר משפט אחד לגבי הרופאים.

היו"ר ד' תיכון:  
זה הנושא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
גם זה וגם זה. אדוני היושב-ראש, אני באמת הגשתי הצעה לגבי הרופאים. הנחתי בתמימותי ה"טמבלית", תסלח לי. שבכל זאת המערכת חזקה כדי שעניין האחריות ייפתר. אבל אני אומר לך באחריות: היום לא ייפתר ולא יתקדם דבר במערכת הבריאות עד שיימצא הסדר מניח את הדעת לגבי האחריות. אנחנו, חבר הכנסת יאיר צפן ואנוכי, הלכנו, כפי שהבטחנו, בשם שובתי הרעב אל רופאי קופת-חולים, ישבנו אחס ואמרנו להם את אשר אמרנו לגבי ההסכם. אני מקווה שגם הזנון משהו, קידמנו משהו.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמולזלי:  
אצל הרופאים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
גם אצל הרופאים. לגבי רופאי קופת-חולים, גברתי שרת הבריאות, נדמה לי שאת יודעת — זו עכשיו פריצת דרך בעניין.

אני חושב שיש כמה תביעות שבהן הם צודקים, גברתי. הם חתמו עם קופת-חולים על הסכם ל-22 חודש. אם לאחר תשעה חודשים לא יושלם המבצע לקיצור תורים — אין שום היגיון לומר שהוא ייפסק. איש אינו מעלה על הדעת שהוא יסתים בתוך תשעה חודשים. מדוע קשה היום לממשלה לומר שתשעה חודשים יהיו שלב ראשון ושאר החודשים יוגדרו כשלב שני? אם לא יהיו חולים שיחכו בתור — לא יהיה שלב שני; אם יהיו חולים שיחכו בתור — מה רע בכך שיהיה שלב ב', אם שלב א' הוא נכון?

זאת ועוד, הממשלה עומדת להתחלף בתוך שלושה חודשים. לעניות דעתי, כאשר מעלים את הבעיה של שמירת ערך התערפיים — נדמה לי שיש צדק בדברים שלהם, וצריך למצוא פתרון לעניין הזה.

בלי שאנחנו נמצא היום פתרון לעניין של התקינה אצל האחיות, ונדבר עם הרופאים, ונסיים אתם את ההסכם על קיצור תורים, ולאחר מכן נגיע להסכמה עם האחיות ועובדי המינהל והמשק ועם עובדי המקצועות הפרא-רפואיים — לא ישתנה דבר במערכת הבריאות.

לשחרור עצורי המתחרת. הוא נזעק ומיהר לכוא בשבוע שעבר כדי לשחרר פושעים, אבל לרפא חולים תמימים וכשרים — לכך אין לראש הממשלה זמן.

אני אומר את הדברים, רבותי חברי הכנסת, משום שאין בראשות הממשלה מנהיגות מנהלת את הטיפול במערכת הבריאות. הלא אתם רואים מה קרה. כדי להגיע להסכם בין משרד הבריאות לבין משרד האוצר נחוצים היו מאבקים, עיצומים והשבחות; צריך היה להגיע עם חולים לסף פיקוח נפש, ואולי מעבר לו; נחוץ היה שקבוצה של חברי הכנסת תשבות רעב, דבר דרמטי, שאין לו אח ורע בעולם; כל זה היה נחוץ עד שהואילו ראש הממשלה וממלא-מקומו להיכנס בבוקרו של יום רביעי שעבר בעובי הקורה ולפסוק.

מה קרה עם האחיות? מדוע צריך היה בכלל שהאחריות יגיעו לשביחת רעב — ואפילו למחשבה על שביחת רעב, לרעיון שביחת הרעב — בנוגע להסכם שהמערכת חתמה אתן? כל עוד הן לא נאנקות שמונה ימים בשביחת רעב מול משרד ראש הממשלה, לא מתיישבים, אתמול ושלשום, אנשי השלטון כדי לגבש הצעה של המעסיקים.

ואז קם האיש הטוב מהצד, נוטל חלק בדיון, ואומר: אני למדתי בכלל את החומר רק אתמול. זה נאמר אתמול. אם כן, שישה ימים שכבו האחיות המפגינות רעבות, ממתינות לכך שמישהו ישים לב, ואיש במשרדים הקובעים בממשלה לא טרח כלל ללמוד את החומר.

ועוד: לאחר שמסכמים בלעדית, ממחרים אל התקשורת ומודיעים שהאחריות השיגו את כל מה שהן רצו, וכעצם טענתן נתקבלה במלואה. ועכשיו הן אחראיות לאי-חזרה לעבודה. בינתיים מתברר, שבכל ההסכם יש מלכוד פנימי המרמה את המערכת, את התקשורת ואת הציבור, ואילו האחיות מוכפשות בעיני כל העם. הן בכלל אלה שמרכזות את מערכת הבריאות.

אני שואל שאלה פשוטה: אדוני היושב-ראש, דיברו על מבצע לקיצור תורים — ואנחנו שכתנו רעב על העניין הזה? הלא לכל ילד ברור, שאין מה לחלום על מבצע לקיצור תורים כל עוד אין אחיות במשמרת ראשונה. ואין אחיות במשמרת ראשונה כל עוד אין מסיימים את נושא התקינה. מדוע לא דיברו על נושא התקינה לפני עניין קיצור התורים? — מפני שהדבר היה ברור.

משרד האוצר ומשרד הבריאות לא מדברים ביניהם לפני שיש שביחת רעב; האוצר וההסתדרות לא מדברים ביניהם לפני שיש שביחת רעב; לא מדברים על התקינה לגבי האחיות לפני שמסכמים את המבצע לקיצור תורים.

רבותי, איפה המנהיגות? איפה השליטה? אין ממשלה ואין ממשל ואין מנהיגות. מה שנשאר זו הפקרות. מבחינת הציבור הישראלי. לאן הגענו? הגענו לכך שתותמים על הסכם עם האחיות לא בגלל האחיות — בגלל החולים. אומרים להם: על הנייר כתוב, שהתקינה הזאת תימדרד עלי-ידי מכון אוכייקטיבי, מדעי, מקצועי, ומה שהוא יפסוק — יתקבל. המכון בודק כל גרם, כל שניה, כל הליכה לבית-השימוש וחזרה, כל יציאה לארוחה וחזרה, חופשה, לידה, הכול, והוא שם את הנתונים. ואז מתחיל המסחר, אז מתחיל מה שאילנה קראה לו הבוקר "הבורסה".

המכון התבקש אפילו לבדוק, מה צריך להוסיף על התקנים הקיימים כדי שמערכת הבריאות תיחן עכשיו שירות הולם לחולים. לאחר שהוא פסק שזה 28% על 100% של היום-יום במחלקות, אומרים לאחיות: בסדר, את זה צריכים

השרים הציעה. אבל הממשלה נוהגת בצורה מוזרה, כך היא נוהגת עם הרופאים, כך היא נוהגת עם האחיות — עושים את כל החשבונות בלי בעל הבית. בשמנהלים משא-ומתן — עם מי צריך, בראש ובראשונה, לנהל משא-ומתן? איך קרה שניהלו משא-ומתן בלי האחיות? זה לא נוגע להן? למי זה נוגע? רק לחיים הכרפלד? רק למשרד האוצר? זו שיטה שאי-אפשר לעמוד בה והיא לא מקדמת. היא מעבירה כל משא-ומתן וכל שיג ושיח לשוליים של הבעיה. זו אינה בעיה של פרסטיז'ה ואיש אינו רוצה לשחק פה בפרסטיז'ה. גם בקרב הרופאים יש חילוקי דעות.

אם רוצים לפתור את הבעיה — ואי-אפשר לפתור אותה במלואה ובסודריות על רגל אחת, ואי-אפשר לחפור על הכרך את הרפורמה הכוללת, ויש ועדה שיושבת על המדוכה של מערכת הבריאות כולה — צריך למצוא פתרון אדרהוק ברגע זה כדי להפעיל את המערכת.

זה קרה במידה מסוימת אחרי כמה ימים של שכיחה של כמה חברי הכנסת, שעשו מעשה שלא ייעשה — אני מודה: מעשה שלא ייעשה — אבל עשו אותו כי כלו כל הקצין, כי לא היתה שום דרך אחרת לעורר את הממשלה שתהיה קצת פחות אדישה לסכל החוליים. היתה התעוררות והיו הצעות, אך שום דבר לא קרה.

אני אינני חושבת שאין בקרב הרופאים קבוצה שצריך לומר לה: תתכבדו ותדרו מן העץ שלכם ותתחילו לחשוב על כל המערכת. וכל המערכת כוללת גם את הרופאים המתמחים, אלה שעושים את התורניות, אלה שעושים את הכונניות, אלה שעובדים במחלקות הפנימיות, לא רק בניתוחים, ואלה שעובדים בקהילה.

אינני יודעת בשם מי באה לאחרונה אותה הצעה מוזרה, שיקימו חברת ביטוח פרטית. אבל אם נכון מה שקראתי היום ואתמול — איני יודעת מי צריכה להיות החברה הזאת, בשותפות עם חברה אנגלית, חברת ביטוח מסחרית, לא רפואית — הרי שהפער בין התמורה לשעת עבודה שיקבל רופא מנתח או מומחה, לפי הטבלה באותו ביטוח פרטי, ובין מה שאנו יכולים להציע ברפואה הציבורית הוא פער גדול, אולי כפער הקיים בין השכר של רופא שעובד כמתמחה ובין שכר הרופאים הבכירים.

האם זה נכון, גברתי השרה, שבמערכת שאת מופקדת עליה יש פער בכשר בין 1,200 שקלים לבין 8,000 שקלים? זה פער שאין בשום מקצוע אחר.

אני עדיין מאמינה שאפשר להציל את המערכת הציבורית השוויינית, שהיא מאוד מאוד צולעת מבחינת השווייניות. אנחנו כולנו יודעים זאת. אפשר אולי לאסוף קצת את השברים.

אינני יכולה לכזב בטענות אל שרת הבריאות. אני יודעת איך את נלחצת מכל הצדדים. אבל את חברה בממשלה, והממשלה אחראית למצב, ואי-אפשר עוד ללכת עם האטימות הזאת ביחס לאחיות, ביחס לחוליים, ביחס לשכבה גדולה של רופאים.

אמרנו לנו — תסלח לי, אדוני היושב-ראש, אני צריכה לומר זאת — חלק מהרופאים: אבל אנחנו מייצגים 75% של הרופאים. קודם כולל, מה קורה ל-25% הנוספים? שנית, אינני חושבת שזו הפורפורציה הנכונה.

הצרה היא, שלמרות דעותייך, גברתי השרה, האידאולוגיה המדריכה את הממשלה בכל המשא-ומתן הזה היא הליכה לקראת פירוק המערכת הציבורית השוויינית.

לכן, אין מנוס אלא לטפל בכל המרכיבים האלה ביחד, ולעניות דעתי אפשר לטפל בהם ביחד ואין צורך להמשיך ולשאת את המצב החמור והנורא הזה פרק זמן נוסף. תודה רבה.

הי"ר ד' תיכון:

באותו נושא, עמדת הרופאים, כאמור, הצעה לחבר הכנסת אבנר שאקי. הוא איננו. באותו נושא, הצעה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. בבקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לשבת מול האחיות השוכחות רעב זה שמונה ימים ופתרון אין — זה דבר כל כך כואב, זה דבר כל כך בלתי נסבל, מכיוון שאני בטוחה שבסופו של דבר ימצא פתרון, והשאלה היא רק מתי.

מדוע צריכות בכלל האחיות לשבות רעב כאשר ברור שהתביעות שלהן צודקות? עניין התקינה הוא דבר חמור.

שמעתי את ההצעות שמציעים. ראיתי שבכמה נושאים יש ערפל, אבל חשבתי שאולי קצרה בינתי מדעת. אינני מבינה את כל רזי הרוזים של אותו הסכם. בכל זאת, הרגשתי שיש ערפל בנקודה אחת לפחות, שבה לא מבהירים כדיוק את הכוונה. האחיות האלה הן למודת ניסיון, שמונה שנים הן מחכות לתקינה.

כשהתחלתי את הקריירה הפרלמנטרית שלי קראו לזה חקנים חסרים. היום קוראים לזה תקינה. זה אותו דבר. הסכסוך הזה נמשך כלי הרף. הן עדיין לא הגיעו למחשבה הזאת, מה יהיה עם התקינה כאשר אומנם יפעילו משמרת שנייה של ניתוחים. עדיין מדובר על המשמרת הראשונה. עם הרופאים יש בעיה של משמרת שנייה.

לא הייתי צריכה לצפות בטלוויזיה או לקרוא את הכתבה על הרפואה הפרטית, לא הרפואה השחורה, על הרפואה הפרטית. על הרפואה הלגלית, הירקה, שהיא טובה רק לבני העשירים. הם יחיו. העניים — שימתו. אין להם 10,000 דולר — לא יקבלו ניתוח לב פתוח; אין להם 2,500 דולר — לא יקבלו את הניתוח האלקטיבי; אין להם 1,000 דולר או 500 דולר — לא יקבלו את הבדיקה שתראה אם הם חייבים לעשות מייד ניתוח כדי להמשיך לחיות.

אני חושבת שהגיע הזמן שנאמר לעצמנו את האמת. אינני מסכימה עם חברי וידידי ויסי שריד שאמר שהרופאים אינם קוראים נכון את המפה. יש רופאים שקוראים נכון את המפה הפוליטית, כי המפה הפוליטית מראה שלא רוצים לשמור על הרפואה השוויינית הציבורית. רוצים לקעקע אותה. לא אומר שכל הרופאים, חס וחלילה, קבוצה קטנה של רופאים קוראת נכון מאוד את המפה הפוליטית. לצערי הרב, זאת היא המפה הפוליטית, ולצערי הרב, יש קבוצה כזאת של רופאים.

אינני יכולה אלא לשבח אותם רופאים שעובדים במחלקות ובקהילה. אולי אומר דבר שאסור לומר אותו. ראיתי את עבודתו של הרופא שעובד בכנסת, ראיתי את המסירות, את ההתרוצצות, את השעות הרכות, את הדאגה. אני יודעת שזו דאגה לא רק לי כחברת כנסת שהגיעה לבית-החולים. מה קורה לאותם אלפים שאינם מגיעים לבית-החולים, כי הם אינם יכולים להגיע, כי הם אינם עוברים את המחסום, כי הם לא מגיעים למרפאות חוץ שכולן נעולות בגלל עיצומים. בגלל המשבר הנורא הזה?

יש כל מיני הצעות. הממשלה הציעה מה שהציעה. ועדת

המלים היפות האלה "אנו פורסים את ההסדר לחמש מנות"? מה זה, מנות דם? שבו וסכמו משהו והעלו אותו על הנייר, כדי שכל בר-דעת יוכל להבין למה הכוונה, ותפסיקו עם הערפל המטושטש הזה.

אני אומרת, שעוד היום אפשר להגיע לסיכום עם האחיות, ואפשר להגיע לסיכום עם הרופאים, אם הם ידעו שהכיוון הוא לא הכיוון לבית-חולים "הרצלייה", אלא להיפך. הכיוון הוא ל"חל-השומר" ול"בילנסון".

היו"ר ד' תיכון:  
תודה.

### כו. הצעה לסדר-היום שביתת הרעב של האחיות

לפרוץ העבודה ומציע הצעות שאין בהן תשובה על המכאובים.

שמעתי היום בוועדת העבודה והרווחה את האחיות, את מר גנון, נציג בוועדת המעקב. כעצם אמרתי לו: זו לא ועדת מעקב. זאת ועדת בורות וכל"א דוכל"א — זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד — שעל-פי פסיקתם של שניים, הממשלה תאשר או לא תאשר.

יאיר צבן (מפ"ם):

יעקב ז'אק אמיר (המערך):  
זכל"א, זה בסדר.

היו"ר ד' תיכון:  
לא גנון אלא דנון.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הרי אתה יודע, חבר הכנסת יוסי שריד, מה שאני מבקש לומר אני אומר בבירור.

לכן, המאבק הזה של האחיות — על עם ישראל לדעת, שהוא נעשה למען החולים עצמם. עד היום, לצערי, כלי התקשורת לא נותנים לזה ביטוי. כשמדברים על 24% — האנשים ברחוב ובמפעלים חושבים שמדברים על תוספת שכר של 24% למשכורות האחיות ולא על תוספת של תקנים, שהיא מחויבת לאור ממצאי בדיקה שנמנה עוד ב-1984. אפילו הספר הזה על ממצאי הבדיקה עדיין לא הגיע לידי האחיות לעיון ולקריאה.

לכן נשאלת השאלה, מה אנחנו, ככנסת, יכולים להציע? חברים יקרים, שני דברים חשובים ועקרוניים בהסכם הזה. קודם כול גובה התקינה, אם היא תהיה בהתאם להמלצות הדוח או בהתאם למצב העובדתי. לכן צריך לקבל את המצב העובדתי, ש-24% יהיו מתוך 400 משרות ולא מתוך 300 משרות.

אני מציע שהכנסת תפנה לוועדת המעקב לקבל את הצעתה של שרת הבריות להגיע לפשרה בין 18% כדרישת הממשלה לבין 28%, כדרישת האחיות. שרת הבריות הציעה להוסיף 25% ולפרוס את זה לשנתיים, מקסימום לשלוש שנים,

לכן, אדוני היושב-ראש, מה עוד ניתן לנו לעשות? שביתת רעב נוספת לא נעשה, בכל אופן אני כבר לא אעשה זאת. מה עוד ניתן לעשות? מתי אפשר יהיה לשלוח את הכנות היושבות כאן ביציע, לא שתאכלנה, שתקבלנה את האינופוזיה הראשונה — כי אני חרדה לכל אחת מהן.

מתי תוכל הממשלה הזאת לשבת ולהחליט? תשב יחד עם הנוגעים בדבר ותגמור משהו שיהיה כתוב על נייר, כדי שכל אחד יבין למה הכוונה, וכאשר יהיה כתוב ברוטו אנוטו, שיהיה ברור מהו הברוטו ומהו הנטו. וכאשר מדברים על פריסה, אל יאמרו "חמש מנות", אלא יאמרו שמדובר בשש שנים ובאותן שש שנים כמה חולים ימותו וכמה אחיות תפרושנה. מה הן

היו"ר ד' תיכון:

בנושא דומה, הצעה לסדר-היום מס' 7767 של חבר הכנסת ז'אק אמיר — שביתת הרעב של האחיות. בבקשה, חבר הכנסת ז'אק אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צדק יושב-ראש הישיבה כאשר אמר: "בנושא דומה", אבל הנושא אינו דומה. הנאומים אולי דומים. אבל כך עובדת הכנסת.

אני רציתי בכל זאת לשמוע על עמדת הרופאים לגבי הסיכום של ועדת השרים, ולא שמעתי מאומה. לכן הרהרתי אם לא לשנות, ובמקום לדבר על שביתת הרעב של האחיות, לדבר על עמדת הרופאים לגבי סיכום ועדת השרים. אבל בכל זאת, היות שאני מכיר את המשחק הפרלמנטרי, ואף שחבר הכנסת רן כהן אמר כמעט את כל הנימוקים שאני עמדת לפרט לפני חברי הכנסת בנושא האמיתי של שביתת הרעב של האחיות, ברצוני להעלות על סדר-יומיה של הכנסת את נושא שביתת האחיות.

אדוני היושב-ראש, בחודש האחרון התכשרנו על שתי שביתות, שביתות רעב, אחת אחרי השנייה. האחת נמשכה שלושה ימים וכל כלי התקשורת התמקדו בה, אבל אף שהרופאים טרם הסכימו לסיכום ועדת השרים, השביתה הזאת נגמרה.

היום אנחנו עדים לשביתה ארוכה, של שמונה ימים. שמונה אחיות יושבות, אוכל לא מגיע אל פיהן, הן נמצאות כתנאי מגורים קשים, כתנאי סניטציה גרועים. הבוקר התכשרנו שיש הסכם, אך האחיות השוכחות רעב לא הפסיקו בפזיות ובמהרה את שביתתן. הן רצו לדעת מה סוכס, והן רצו שמה שסוכס יהיה גם על דעתן. לאחר שהן בדקו מה שסוכס בשעות הבוקר המוקדמות, ללא התייעצות אתן, הן המשיכו, למרות הכאב והבטן המקרקרת, את שביתתן — לא למען תוספת שכר לעצמן אלא למען החולים במדינת ישראל, הסובלים בגלל חוסר תקינה מתאימה ובגלל העומס הנוראי המוטל על האחיות, עד שהן נופלות לעמים מעייפות ואינן מסוגלות עוד לתפקד. זאת השביתה האמיתית ולא המדומה.

לכן, יש לי כל ההערכה לשוכחות על עמידתן להגן על החולים במדינת ישראל מול אטימותה — לא רציתי לומר הנפשעת, אבל כמעט — של הממשלה על כל אגפיה: במיוחד אטימותו של שר האוצר, שאינו רוצה לכבד את ההסכמים שנעשו עם האחיות, שאינו מכבד את הממצאים של המכון

יעקב ז'אק אמיר (המערך):  
היית צריך להעיר את ההערה הזאת לחבר הכנסת רן כהן שדיבר על האחיות במקום לדבר על הרופאים.

אני רוצה לסיים את דברי, גם לפי דרישת היושב-ראש, בהערכה ובהוקרה לשוכות ולאחיות ברחבי המדינה. המאבק הזה הוא מאבק כן למען החולים, למען הפחתת העומס בבתי-החולים, ולהן מגיעה ההערכה וההוקרה. לא רק שלי אלא גם של עם ישראל והכנסת. אני חושב שהדוגמה שהייתה הבוקר, הקריאה שלא לנטוש את בתי-החולים, היא דוגמה שצריכה להדריך אתנו.

על כן, אני קורא לשרת הבריאות להצטרף לדרישות ולהגניע לפשרה של 25% ולפרסיה על פני שלוש שנים, בכלל זה שנה זו; לקרוא לשוכות להפסיק את השביתה ולשוב לאחיות הלאומית שהן חשות בטיפולן בחולים כמדינת ישראל. האזרחים החולים סבלו די.

אני מקווה שיהיה מפנה במערכת הבריאות, שהיא תהיה חזקה יותר, ושהאוצר יתחיל לשחרר אותם כספים הדרושים על-מנת לשקם את מערכת הבריאות בארץ, שכמעט התמוטטה כליל.

הי"ר ד' תיכון:  
תודה.

כז. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1988 \*  
(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1988 \*  
(הצעת חבר הכנסת י' שריד)

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1988 \*  
(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

אחרים דחייה שלוש שנים, הרי כל הגבלה בזמן, כפועל, מנוגדת לגישה הבסיסית המונחת ביסוד התקנה הזאת.

נוסף על כך, בימים אלה התקבלה גם פסיקת בית-המשפט הגבוה לצדק, המאשרת את שיקוליו של שר הביטחון בדחיית שירותם של בני הישיבות. מערכת הביטחון לומדת את פסק-הדין על כל היבטיו והשלכותיו, ובכוא הזמן, תתייחס לכך בודא.

אוסף ואזכיר לחברי הכית, שללא כל קשר להצעות לסדר-היום אשר הוגשו והן נדונות עכשיו —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
הצעות חוק.

שר הביטחון י' רבין:  
סליחה, הצעות חוק.

— ועדת החוץ והביטחון של הכנסת מינתה ועדת משנה מיוחדת לנושא דחיית גיוסם של תלמידי ישיבה, וכאשר תסיים הוועדה את עבודתה, היא תגיש את מסקנותיה לחברי מליאת הוועדה. אי לזאת אני מציע להוריד את הצעות החוק מסדר-היום.

בכלל זה השנה הזאת: הווי אומר, ב-1988 ייתוספו 10%, ב-1989 — 7%, וב-1990 — 8% הנוותרים.

היום קרה דבר יפה בארץ ובמדינה. רק אמש שמענו שהאחיות התכוונו לנטוש היום את בתי-החולים. כולנו חשבנו שהבוקר יהיו בתי-החולים ללא רופאים וללא אחיות והמופקרים היחידים יהיו החולים המטופלים. קמה יושבת-ראש הארגון, גברת אילנה כהן, וכלי התייעצות — אולי התקיימה התייעצות מצומצמת עם השוכות האחרות — הורתה שלא לנטוש את בתי-החולים, להמשיך לעבוד ולשרת את החולים, במצב של שביתה, במצב שהבטן מקרקרת, במצב שאין עם מי לדבר.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):  
אתה לא התנסית בשביתה רעב. הבטן לא מקרקרת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):  
האמיני לי שבים כיפור אני מרגיש כך בשעות האחרונות.

יאיר צבן (מפ"ם):  
אצליך הבטן מקרקרת ביום כיפור מפחד מפני הקדוש-ברוך-הוא.

הי"ר ד' תיכון:  
חבר הכנסת צבן, זה לא מתאים לך.

הי"ר ד' תיכון:  
רבותי, שר הביטחון ישיב על שלוש הצעות החוק תרכ"ו, תרע"ח ותשנ"ח, העוסקות בחוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות). לאחר מכן נעבור להצבעה.

שר הביטחון י' רבין:  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דחיית גיוס ניתנת לאחר שתלמיד הישיבה מוכיח למינהל הגיוס בצה"ל, שהוא תלמיד ישיבה שתורתו אומנותו. לכן גם נדרש אישור של ועד ראשי הישיבות. משמעותו של עיקרון זה היא, שתלמיד הישיבה ממשיך ברציפות את קיום הערך של לימוד תורה, בניגוד למוסדות השכלה אחרים, אין לישיבות תוכנית לימודים המוגבלת בזמן. יש בקרב אלה שתוחגם אומנותם תלמידים המקדישים לכן את כל ימי חייהם.

ההחלטה בדבר דחיית שירותם של בני ישיבות קיימת מאז ראשית ימי המדינה. היא אומצה על-ידי כל ממשלות ישראל, ומשקפת גם את מדיניות הממשלה הנוכחית. לכן, כל הצעה המגבילה בזמן את דחיית מועד הגיוס נוגדת את העיקרון המונח ביסוד התקנה הזאת. הווי אומר, אם הוצעה פה על-ידי חבר כנסת אחד דחייה לארבע שנים, ועל-ידי חברי כנסת

חוברת ל"ז, ישיבה תס"ב  
— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — רחיקת שירות): הצעות לסדר-היום

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
גם כאלה שלא שירתו בצבא יכולים להצביע?

ה צ ב ע ה

כעד ההצעה להעביר את הצעות  
החוק לוועדת החוץ והביטחון — 14  
כעד ההצעה להסיר את הצעות  
החוק מסדר-היום של הכנסת — 17

ההצעה להסיר את הצעות חוק תרכ"ו,  
תרע"ח, חשנ"ח — חוק שירות ביטחון (תיקון  
— רחיקת שירות), התשמ"ח — 1988, מסדר-  
היום של הכנסת נתקבלה.

### כת. הצעות לסדר-היום

עמדת הרופאים כלפי סיכום ועדת השרים;  
שביתת הרעב של האחיות

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

אני יודע, כל אחד בתורו, את לא צריכה להעיר לי, את לא  
אוהבת שאני מעיר לך.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

מעניין, כשאתה יושב-ראש אתה דורש משמעת — —

היו"ר ד' תיכון:

זה נכון.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

— — — וכשאתה יושב שם, אתה משתולל.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה לך, חבר הכנסת ז'אק אמיר.

בבקשה.

שרת הבריאות ש' ארכלייאלמוזלינו:

אדוני היושב-ראש, אנו עדים זה כמה חודשים לשביתות  
ולעיצומים אצל הרופאים, אצל האחיות, אצל הרוקחים, אצל  
עובדי מעבדות, אצל עובדי מינהל ומשק, והרשימה ארוכה. כל  
אחד שואל את עצמו, כאשר הנושא הזה מועלה כאן: ובכל  
זאת, מתי יבוא הפתרון, מתי תשקוט מערכת הבריאות ומתי  
יושם קץ לסבלם של החולים? אילו יכלו כל הדיונים  
המחקיימים כאן, מבחינת הכמות שלהם, לעזור ולסייע, הרי  
מומן היו הפתרונות הללו מושגים. אבל, הפתרונות אינם באים  
רק מדיבורים, הפתרונות חייבים להימצא גם במעשים.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת גרוסמן — אני מאחלת לה  
בריאות טובה, אני מעריכה את אישיותה, את פועלה וגם את  
דאגתה לנושא הרפואה הציבורית, שהיא למעשה אחת הבעיות  
העומדות על הפרק בחודשים הללו. השאלה היא, לאן המערכת  
הציבורית הולכת, כאשר הרפואה הפרטית פורחת ומשגשגת?  
כל אלה שמבקרים את המערכת הזאת חייבים גם לתת  
דין-וחשבון לעצמם ולחשוב האם אין הם תורמים לפגיעה

יאיר צבן (מפ"ם):

תעביר אותן לוועדה ויחד — — —

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

יאיר צבן (מפ"ם):

בושה וחרפה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. אתם רוצים שנצביע על  
שלוש ההצעות ביחד?

יאיר צבן (מפ"ם):

כן.

רן תיכון (הליכוד):

בסדר. מי בעד העברת הצעות חוק שירות ביטחון לוועדת  
החוץ והביטחון? מי נגד ההעברה?

היו"ר ד' תיכון:

שרת הבריאות, הואילי בבקשה להשיב על ההצעות  
לסדר-היום.

חבר הכנסת מצא, חבר הכנסת פנחסי, כאמור, אנחנו  
חוזרים להצעות לסדר-היום. חבר הכנסת שפירא, חבר הכנסת  
פרוש, חבר הכנסת ורדיגר, חבר הכנסת שפירא, אני קורא אותך  
לסדר פעם ראשונה. חבר הכנסת שפירא, אני קורא אותך לסדר  
פעם שנייה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

תקרא אותי לסדר.

היו"ר ד' תיכון:

כבר קראתי לך, אתה על הסף, על סף האולם כבר. חבר  
הכנסת שפירא, מה אתך? אתה אתה? חבר הכנסת טובי, חברת  
הכנסת חייקה גרוסמן, בבקשה. חבר הכנסת טובי.

שרת הבריאות ש' ארכלייאלמוזלינו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא זה של המצב  
במערכת הבריאות איננו יורד, וכצדק, מעל סדר-יומה של  
הכנסת, והמשבר הפוקד את המערכת נמשך זה כמה שנים.  
מערכת הבריאות לא באה עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה.

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, תפסיקי בבקשה. חברת הכנסת חייקה גרוסמן,  
היא עונה על ההצעות שלך.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

לא אמרתי רבר.

היו"ר ד' תיכון:

אבל תראי מה קורה סביבך.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אני פשוט מרגישה לא טוב.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה, אני מצטער, שחברת הכנסת סרטיני תואיל בטובה  
ללוות אותך. חבר הכנסת שפירא, מה אתך?

א. הנושא של יחסי עובד ומעביד. הוא טען שהסכם קופת-חולים יש בו אכן משום יחסי עובד ומעביד. על סוגיה זאת היה צריך היועץ המשפטי לשבת עם חבר משפטנים שבו — עשרה ימים. היה צריך להבטיח שההסדר שיושג לא ייחשב כהסכם עבודה, כי הסכם עבודה צריך להתקבל לאחר משא-ומתן עם ההסתדרות הרופאים. כינה לבין האוצר.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת הנכבדים, שעדיין לא נחתם הסכם העבודה עם הרופאים לגבי 1987. זה הסקטור היחידי שטרם חתם על הסכם, כי הוא איננו מקבל את התוספת שניתנה לכלל העובדים במשק. הם דורשים יותר.

דן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
75 שקל?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוליו:  
זה מה שכולם קיבלו.

נחמן רו (המערך):  
הסכם המסגרת.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוליו:  
גם על ההסכם לשנת 1988 עדיין לא התחילו לנהל את המשא-ומתן. אפילו תחתום ההסתדרות עם האוצר על הסכם מסגרת, הסכם עבודה ל-1988, זה לא מחייב את ההסתדרות הרפואית, והיא תצטרך לנהל משא-ומתן בנפרד.

חברים יקרים, אני רוצה לומר לכם, חברת הכנסת חייקה גרוסמן הזכירה את הפער הקיים בשכר הרופאים בינם לבין עצמם. היא טענה, שיש מי שמקבל 8,000 שקל בחודש ויש מי שמקבל רק 1,200 שקל. אני אומר לכם, שיש כאלה שמקבלים רק 800 או 900 שקל בחודש. אבל לא אנחנו קבענו את סולם השכר הזה. יש עיוות גדול במבנה שכר הרופאים, כי בתוכו נכללות תורנויות וכינוניות ושעות נוספות, ומה לא. והאכסורר הוא, שכאשר הרופאים הללו יוצאים לפנסיה, הם נשארים עם פנסיה נמוכה, מכיוון שכל הרכיבים האלה אינם נכללים בחישוב הפנסיה שלהם. ויש רופאים ששכרם יכול להיות גבוה, אבל הפנסיה שלהם נמוכה.

משום כך, הרופאים יצרו לעצמם קרן נוספת, קרן תגמולים, שהם מפרישים אליה וגם המעסיק מפריש אליה, כדי שהיא תוכל להיות השלמה לפנסיה שממנה הם מתקיימים לאחר פרישתם. הסעיף הזה של הפרשות לפנסיה היה כלול גם בהסכם הרופאים של קופת-חולים.

אני רוצה לציין, שהיתה תמימות דעים בוועדת השרים לגבי שלושת הדברים הללו שאני מדברת עליהם — שההסדר שיושג לא יהיה הסכם עבודה, שלא יהיו בו יחסי עובד ומעביד ויהיה בו חשלום על עבודה ולא חשלום על אי-עבודה.

שלושת הדברים הללו נתקבלו על דעת רופאי קופת-חולים, גם לאחר שנחתם ההסכם, כי האוצר, כזכור לכם, הודיע שלידו ההסכם הזה בטל ומבוטל. אנחנו זוכרים את התרגיל שעשה חבר הכנסת ויינשטיין בוועדת הכספים, איך הוא העביר הצעת חוק בלי שחברי ועדת הכספים ידעו על כך וגם מליאת הכנסת אולי לא חשה בזה. הוא העביר חוק שלפיו כל מי שמקבל תמיכה מהממשלה יהיה זקוק לאישור האוצר בנושאים של הסכם שכר.

בדיונים שהתקיימו הופיעו הרופאים פעמיים בוועדת השרים, הופיעו אחיות, הופיעו אנשי מינהל ומשק, הופיעו אנשי המעבדות והשמיעו את הדעות שלהם; הופיעו מנהלי בתי-החולים ואף ישבו והגישו הצעות אשר לדרך שבה צריך.

ברפואה הציבורית, כי הפתרונות המוצעים אינם באים לחזק את הרפואה הציבורית אלא להחליש אותה.

במשך כל החודשים הללו, של המשבר הפוקד את המערכת, נאבקתי ודרשתי והצעתי פתרונות קונסטרוקטיביים לשאלה כיצד לשמור על הרפואה הציבורית, כיצד להביא להבראתה, להתייעלותה, לרפורמה ולשינויים בתוכה. סעד לא קיבלתי. פתרון של טלאי על גבי טלאי — זה איננו פותר את הבעיה בכללותה. נאבקתי על הקמת ועדת שרים מיוחדת בממשלה, שתשק על המדוכה ותנהל את המשא-ומתן עם הקבוצות השונות במערכת הבריאות, כי עיקר המשבר הוא סביב השכר, סביב תנאי העבודה, סביב התקינה, סביב אי-קיום הסכמים, נושאים שכולם, כמובן, נמצאים בסמכותו של משרד אחר, ועל-פי החוק זהו משרד האוצר.

כאשר ראינו שבמשך חודשים המשאים-ומתנים לא נגמרים והם הולכים ומתרחבים את הבעיה, גם בהיקפה, גם לעומקה וגם לרוחבה — דרשתי שתקום ועדת שרים שתדון ותכריע בבעיות העומדות על הפרק.

נשיא המדינה התערב והציע שתקום ועדת החקירה. הוא סבר שוועדת החקירה תפתור את כל הבעיות, גם המידיות. לכן, בהחלטה שנתקבלה בממשלה ב-5 ביוני, בד בבד עם הקמת ועדת החקירה שהממשלה הסמיכה אותה לדון בנושא של תפקוד מערכת הבריאות ויעילותה, דרשנו — ואני שמחה שזה גם הושג — הקמת ועדת שרים מיוחדת שתדון ותחליט באותם נושאים דחופים של מערכת הבריאות. את קבלת ההחלטה לגביהם לא ניתן לדחות עד שוועדת החקירה, שכבר התחילה את עבודתה, תקיים את הדין. תחקור ותחקור ותלמד ותמציא סיכומים. זה יארך אולי שנה ואולי אף יותר מזה.

ועדת השרים שהוקמה, שכראשה עומד ראש הממשלה וחבריה הם ממלא-מקום ראש הממשלה, שר האוצר ושרת הבריאות, קיימה מאז הקמתה מספר רב של ישיבות ושמהה הרבה מאוד גורמים.

הנושא העיקרי של המתלוקת שהביאה להידרדרות הזאת הוא אותו נושא של ההסכם שנחתם עם רופאי קופת-חולים על קיצור תורים, כדי להביא הקלה לחולים הממתנים לניתוחים אלקטיביים. מאז נחתם ההסכם ועד היום לא ידעה המערכת הזאת שקט ולא ידעה ימים של רגיעה. הרופאים נוקטים עיצומים — גם רופאי קופת-חולים וגם רופאי המדינה שהצטרפו אליהם. זאת, אף שהובטח להם שאותו הסכם, אותו הסדר שיהיה לגבי רופאי קופת-חולים, יחול גם על רופאי המדינה. אבל הם הצטרפו בכל זאת לעיצומים. בטענה של סולידריות וחיוק המאבק.

אני מצטערת שהטיפול בסוגיה הזאת ארך כל כך הרבה חודשים, דבר שפגע מאוד כמערכת. הן מבחינה מוסרית, הן מבחינה מוסר עבודה, הן מבחינת התפקוד והן מבחינת היקף הפעילות בבתי-החולים. פעילות שצומצמה כמעט בשליש מבחינת מספר הניתוחים.

הנוק הבריאותי המצטבר לחולים הוא גדול. הנוק הכלכלי שנגרם למערכת הוא גדול. בסך הכול, הנוק הוא חמור מאוד. וכל זה לא עזר ולא עשה את שלו כדי להשפיע על מי שצריך היה להכריע.

ועדת השרים, לזכותה ייאמר, לקחה את העניין ברצינות וקיימה דיונים מספר על אותם נושאים ששר האוצר ראה אותם כעיקריים וכחשובים וחשש מההשלכות שיכולות להיות להם על סקטורים אחרים.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

"ה' כדי למנוע כמידת האפשר זיקה של יחסי עובד ומעביד יופעל המבצע באמצעות גוף מיוחד, כפי שיוסכם בין שר האוצר לבין מנכ"ל ההסתדרות.

ו. הפעלת המתקנים מעבר לשעות העבודה הרגילות תיעשה אך ורק לאחר ניצול המשמרת הראשונה בתקופה מלאה. לא ייתכן שהתפוקה במשמרת הראשונה תהיה כפי שהיא היום, ויתחילו במבצע קיצור תורים. אם כן, מה הרווחנו פה? המשמרת הראשונה תהיה מנוצלת בשליש פחות ויקיימו משמרת שנייה — זה לא בא כחשבון.

ז. חיתוך תמורה כספית לצוות הרופאים הישיר המבצע את הטיפול ולבית-החולים עבור הוצאות שוטפות לפי מספר ניתוחים. התעריפים המרביים לסוגי הניתוח והפעולות ייקבעו במשותף על-ידי קופת-החולים הכללית ומשרדי הבריאות והאוצר."

באותו ליל שימורים אכן ישבנו וקבענו את רשימת התעריפים לניתוחים לסוגיהם. בין שזה ניתוח בינוני א', בין שזה ניתוח בינוני ב' ובין שזה ניתוח קטן, וכנ"ל לגבי האבחונים וכנ"ל לגבי הפעולות החדרניות. גם זה נקבע.

ח. צוות הניתוח יוכל לקבוע תעריף נמוך יותר כדי לטפל בניתוחים נוספים.

ט. בשום מקרה לא יקבל רופא או איש צוות אחר תשלום כלשהו אלא עבור ביצוע עבודה כפועל, הלכה למעשה. זה אחד הסעיפים שהיו בהסכם הרופאים של קופת-חולים, וזה קומם למעשה את כולם.

י. בשום מקרה לא תוכבט לאנשי הצוות מכסת עבודה נוספת מינימלית. היקף הניתוחים והפעולות יוקצה בין בית-החולים תוך התחשבות בגורמים הבאים — קבענו גם את הקריטריונים — "במפתח האזוריות, ביכולת הביצוע, כביצוע כפועל ובבתי-החולים הפריפריאליים.

יא. הסדר זה נועד לענות על צורך חד-פעמי, ולא יהווה תקדים במערכת יחסי העבודה."

אני מגיעה לסעיף השנים-עשר, והוא סעיף חשוב: "יב. יוקם צוות מיוחד שיעסוק בגיבוש תוכנית לשיפור השירותים הרפואיים."

אנחנו רואים — וכך גם קופת-חולים וגם ההסתדרות — במבצע של קיצור התורים שלב במסגרת תוכנית כוללת של שיפור השירותים. התוכנית הזאת תגובש על-ידי אותו גוף מיוחד שיוקם, והיא תהיה תוכנית מתמשכת, ולא קיצור חד-פעמי של תורים. התוכנית הזאת — גם קיצור התורים — חומק מתשלומים נוספים שיוטלו על המבוטחים ומתשלומים שהממשלה צריכה להשתתף בהם. חוקם הקרן המיוחדת הזאת, שבה חלק מהכספים יכאו מהממשלה וחלק ייגבה מהמבוטחים. ההסתדרות תגבה כספים על-פי החלטתה, כדי שתוכל לממן גם את המבצע של קיצור התורים וגם את התוכנית הזאת, שתביא לשיפור השירותים.

באותו ליל שימורים היה ריכוז על הסעיף של קרן "בר", זו אותה קרן תגמולים שהרופאים מפרישים לה 7.5% והמעסיק מפריש לה גם הוא 7.5%. שר האוצר התנגד להשאת הסעיף הזה ולהפרישה לקרן. עקרונית הסכמנו אתו, כי כאן יכולים להיווצר יחסי עובד ומעביד, אבל הצענו: בואו נוסיף על התעריף של הניתוחים ושל הפעולות 7.5%, כדי שנוכל לפצול את הרופאים על ההפסד הזה. שר האוצר לא הסכים, וההכרעה

לדעתם, לנהל את המבצע של קיצור התורים. הועדה גם קיימה דיון על הצעה שוועלתה, ולפיה חברה פרטית תבצע את קיצור התורים בבתי-החולים.

אני רוצה להודיע חד-משמעית, שוועדת השרים דחתה את ההצעה הזאת מכול וכול מנימוקים שונים, ובמיוחד בגלל התנגדותם של מנהלי בתי-החולים, שטענו: אנחנו אחראים לבתי-החולים במשך 24 שעות ביממה ולא נוכל למסור את האחיות ואת הניהול של בתי-החולים בשעות אחר-הצהריים לידי חברה פרטית זו או אחרת; האחיות היא שלנו, ואם נתקבל החלטה כזו, היא תישמט מידינו גם לגבי המשמרת הראשונה. משום כך זה ירד מהפרק. לכן אני מופתעת שהיום רופאי המדינה, אשר אתמול ישבנו אדם עד שלוש לפנות בוקר, מעלים את ההצעה הזאת כתביעה שרק אתה הם מוכנים ללכת למבצע של קיצור תורים, כלומר שחברה פרטית אכן תבטח באופן סלקטיבי את מי שרוצה לבטח את עצמו, היא תפעיל את חדרי הניתוח ואת המתקנים והיא תבצע את התוכנית של מבצע קיצור תורים.

יעקב ז'אק אמיר (המעריך):

זוה בבתי-חולים ציבוריים ותוך שימוש בציוד ציבורי.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

נכון. בתי-חולים ציבוריים וממשלתיים.

חבר הכנסת ז'אק אמיר אמר, שהוא אינו יודע מה סיכמה ועדת השרים. ובכן, ועדת השרים סיכמה 12 עקרונות, ואני רוצה לקרוא אותם לפניכם, כדי שגם יירשמו בפרוטוקול של הכנסת:

א. "בתי-החולים יופעלו מעבר לשעות העבודה בימי העבודה הרגילים. במבצע קבלני חד-פעמי, לשם ביצוע ניתוחים אלקטיביים ופעולות חודרניות מיוחדות, מבלי שיווצרו יחסי עובד ומעביד בבתי-החולים.

ב. היקף המבצע יהיה 15,000 ניתוחים, 7,500 פעולות חודרניות.

ג. כתעריף הניתוח או הפעולה יילקח בחשבון כמידת הצורך אבחון המטופל, לפני הטיפול ולאחריו. כאן נקבעו 45,000 אבחונים, ואם נחשב את הסך-הכול, יהיו לנו כ-70,000 פעולות שצריכות להיעשות בבתי-החולים, והן יכולות להקיף לא רק 70,000 חולים אלא מספר גדול מזה, כי לעניין האבחונים גם קבענו שיהיה מקבץ של טיפול בחולים בכל פעולת אבחון, וכל אבחון יכול להקיף ארבעה-חמישה חולים. כך נגיע למספר גדול מאוד של חולים.

ד. המבצע יסתיים בתוך תשעה חודשים. לא כתוב שאסור להמשיך מעבר לזה, לא כתוב שאסור להאריך ולא כתוב שלא יותר. שום דבר לא כתוב. להיאחז בנקודה הזאת כשרוצים שיכתבו: עוד תשעה חודשים — אינני מבינה את ההתנגדות העקשנית הזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:

רגע, אניע גם אליך, חבר הכנסת רן כהן. יפה מאוד, אפשר לדבר פה כך וכמקום אחר לדבר אחרת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא, בכל מקום אני אומר אותו דבר.

הגדול הזה, שהם לא חלמו עליו. לא להתייחס לזה כלל ולהתחיל לדבר על חברה פרטית — מה זה עניינם של הרופאים לקבוע מי יבצע את הניתוחים הללו, מי יממן אותם? זה איננו עניינם של הרופאים.

אני קוראת להם גם מעל כמה זו קופת-חולים מנהלת היום משאיומתן עם רופאיה, ואנחנו — עם רופאי המדינה. זה מה שהממשלה יכולה לתת כדי להקל את סבל החולים. אם הם רוצים למנוע מ-70,000 חולים את הסבל הנוראי, לעשות למען קיצור התורים לניתוחים ולאפשר פעולות אבחון — האחריות לכך היא אך ורק עליהם, לא על מישור אחר.

לנושא האחיות — חבל שהן לא נמצאות כאן כדי לשמוע את דברי התשובה. לבי לבי לאחיות, לבי עם האחיות. עבודתן של האחיות שחוקת, היא כיום ובלילה, בשבתות וכתיים, היא לא אטרקטיבית כל כך היום, היא לא כל כך מושכת בנות ללמוד את המקצוע. זו עבודה שנושרים ממנה ומחפשים עבודה אחרת גם מחוץ למקצוע הסיעוד. במקום שאנחנו נחזק את המקצוע הזה, נהפוך אותו לאטרקטיבי, נקל על האחיות — אנחנו מכירים.

ההסכם עם האחיות נחתם באוקטובר 1986. זה היה עם כניסתי לתפקיד, כאשר הייתה שביתת האחיות בעיצומה. אחד הסעיפים העיקריים אשר בגללו יצאו האחיות ושבתו היה נושא התקניה. הן דיברו על העומס הנורא המוטל על האחיות בבתי-החולים, על כך שהן כורעות תחת הנטל ואינן יכולות להמשיך בצורה כזאת. משום כך הוחלט אז להוסיף להן 1,500 חקנים על חשבון תקניה שחיה בעתיד. על התקניה נכתב סעיף מיוחד בהסכם. באותו הסכם נאמר, שהצדדים צריכים לסיים את המשאיומתן שלהם על התקניה עד 28 בפברואר 1988. תאריך זה עבר ואנחנו עוד מעט כבר שישה חודשים אחריו. המשאיומתן מתנהל כבר שנה שלמה, והנושא עוד לא בא לסיומו.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שהמאבק על התקניה נמשך כבר שמונה שנים. בשנת 1980, ב-27 באפריל 1980, נחתם מסמך הבהרה שעליו חתומים נציגי שירות המדינה, נציגי משרד הבריאות ואנשים מכובדים בשם ההסתדרות ובשם העובדים. שם כתוב לאמור: העניין נמסר לבדיקה למכון לפירון העבודה, והחלטות מטה מתחייבים לבצע את מסקנות המכון כהווייתן. המכון לפירון העבודה ערך את הבדיקה ואת המדידה והמליץ את המלצותיו. היה צריך לקבל את המלצותיו כמות שהן וליישמן, כי זהו מכשיר אובייקטיבי, בלא משוא פנים. זה איננו מכשיר של איש, וכולנו רוחשים לו אמון. במקום ליישם את הבדיקות והמדידות שנערכו על-ידי המכון לפירון העבודה, התחילו להתמקח על הממצאים. על-פי דרישתנו, ביקשנו שישאלו פעם נוספת את המכון לפירון העבודה כאשר במדידה שלו. אני שמחה שדווקא הם קיבלו את הקביעה שלו. בסופו של דבר, אבל הויכוח היה על כך שהם ביקשו מהמכון לפירון העבודה שיבדוק מה הוא הנטל ולא מה הוא הברוטו. הוויכוח ארך חודשים רבים על ההפרש בין הנטל לבין הברוטו. הנטל הוא מספר האחיות הנמצאות בפועל והברוטו כולל החופשות וכל הדברים האחרים, התנאים הסוציאליים בעבודה שהם למעשה מחייבים יותר אחיות.

ניהול משאיומתן כל כך ארוך ומייגע מביא לאובדן אמון, לתסכול, למרית עצבים, לנקיטת צעדים קיצוניים, כדוגמת שביתת הרעב של האחיות. מדוע צריך היה להביא את האחיות לנקיטת הצעד הדרסטי הזה? זה היה מיותר. אפשר היה לסיים את העניין לפני חודשים רבים. אפשר היה לסיים אותו בפרשה שאי-אפשר להגיע לכמותה כיום.

נרתחה עד הכורך, עד שעל-פי דרישתי נקראה ועדת השרים. לזכותם ייאמר, שכאשר הערנו אותם בשעה שש בבוקר, הביעו ראש הממשלה וממלא-מקומו מיד את רצונם לבוא ולשבת במסגרת ועדת השרים ולקבל החלטה. ואכן כך היה. ב-30:07 התכנסה ישיבה בראשות ראש הממשלה, וראש הממשלה הציע להוסיף 5% על התעריף שהוסכם עליו, וזאת על אף התנגדות שר האוצר, שהודיע שהוא מסתייג ויערער בישיבת הממשלה.

ההחלטה של ועדת השרים הנחתה אותנו לבוא לרופאים ולומר להם: רבותי, זה מה שסוכם בוועדת השרים, זה מה שהממשלה יכולה להציע. אבל, הם קיימו דיונים ודחו מכול וכול את ההצעות הללו שהצענו בשם ועדת השרים. סברנו שזו אולי טקטיקה מצדם, שהם רוצים להמתין להחלטת הממשלה ביום ראשון. ביום ראשון התקיימה ישיבת הממשלה, ובכרוב של 18 נגד שלושה, בהם שר האוצר, החליטה הממשלה לאשר את ההחלטות של ועדת השרים ולפתוח אתם במשאיומתן. כדי ליישם את התוכנית הזאת.

עם המגרט של החלטת הממשלה אנחנו מנהלים כבר כמה ימים מגעים, הידברות ומשאיומתן עם הרופאים, כדי שהם ישתפו פעולה בישום התוכנית הזאת של הממשלה. צר לי לציין, שגדולה האכזבה שלי מהרופאים. ויש לי הערכה גדולה מאוד אליהם ואני מבינה לנפשם במאבק שהם מנהלים בקשר להכנסתם הנמוכה. נכון שיש קבוצה, והיא לא גדולה, של רופאים שיש להם הכנסה גבוהה. אלה מנהלי המחלקות, הבכירים בבתי-החולים. אבל יש רופאים מתמחים, רופאים מתחילים, שהכנסתם נמוכה, ואלה מהווים למעשה את הרוב בקרב רופאי ישראל. הם טוענים שהמכצע הזה לא יפצה את כל הרופאים. הוא יפצה רק חלק מהם, וכיצד ייתכן שהכירורג שינתן אחר-הצהריים יקבל תוספת הכנסה, ואילו אלה שסביבו, שיעשו אבחונים, לא יקבלו הכנסה נוספת? מה יעשו אלה שלא יקבלו דבר?

אנחנו טוענים ומסבירים: אין זה הסכם שכר שבא לפצות את כלל הרופאים על עבודתם. זה מכצע שבא לפצות את אלה העושים עבודה נוספת, ותמורה הם יקבלו תשלום. הרופאים חייבים להבין זאת. לא נוכל עוד להשלים עם עיצומים ועם אנדרלוסיה בבתי-החולים: בשום פנים ואופן לא. נמשיך כזה באור-יאות ובהכנה, כדי לשכנע את הרופאים לקבל את ההצעה על-פי החלטת הממשלה.

גם חברי הפנסת ששבתו שביחת רעב בירכו על ההחלטה הזאת, ואני משתוממת על חבר הכנסת דן כהן. הם הבטיחו לנו באותו ערב: אנחנו נתייצב לימינום ונלך לשכנע את הרופאים. להופיע כאן היום ולבוא בדרישות נוספות וחדשות, במקום לומר לרופאים: השגתם הישגים — והתוכנית הזאת היא הישג גדול מאוד. שלא היה לו תקדים עד עתה: הוא בא לפתוח עידן חדש בעבודת בתי-החולים ובתפקודיה של מערכת הבריאות. הוא בא להקל על החולים, לתת תוספת הכנסה לרופאים, להפעיל מתקנים המושכתם אחר-הצהריים.

אני מבקשת מחברי הכנסת, הבה נקרא כולנו יחד לרופאים ונאמר להם, שהגיעה שעת האמת, שעליהם להפסיק את כל העיצומים הללו, לחזור לעבודה חקנה ולשתף פעולה כדי לבצע את התוכנית הזאת. יחד אתם נעבור על התוכנית הכוללת. ובמקביל, בבקשה, פתחו ההסתדרות הרפואית במשאיומתן עם האוצר על הסכם עבודה לשנת 1987/88. זאת אני באה היום לבקש מן הכנסת, עכשיו איננו יכולים להגיד: הם צודקים, תביעותיהם החדשות צודקות.

לרופאי המדינה לא היה כל הישג. באנו אליהם עם ההישג

מאוד. ניתן להתפשר על כך ואפשר למצוא הכנה. ועדת המעקב היתה מוכנה תמיד לשבת כדי לתקן דברים שהיא כבר החליטה עליהם. אין עוד שום סיבה להמשיך כשביטת הרעב.

אני רוצה לומר לכם, ששר האוצר עשה ג'סטה בנושא זה, ואמרתי לו זאת אתמול, כשנתן את ההנחה ללכת לקראת האחיות על-מנת לסיים את השכיתה. התחילו מאפס ל-12% והגיעו אחר כך ל-24%, ולבסוף אמרו, שבחוספת של 1% ייגמר העניין, ואני הצעתי 25%. הרי זה הישג יפה מאוד לאחיות. סוף סוף יש תקנה.

חברי הכנסת, אני מבקשת מכם שתקראו לאחיות להפסיק את שביטת הרעב, לחזור הביתה ולהמשיך לאחר מכן בהבהרות הללו, אחרי שההכנה הושגה. לא צריך לחמם יותר את האווירה, אין צורך בזה.

ישכתי היום בדיונים שקיימה ועדת העבודה והרווחה. רציתי בכל זאת שהדיון יהיה גם קצת יותר מאוזן, עם כל ההבנה והידיעה שיש צורך להשלים את מלאכת התקינה, ואת דעתי בנושא הזה הבעתי בראשית הדברים.

אדוני היושב-ראש, הנושאים האלה נמצאים בוועדת העבודה והרווחה. אני מציעה שנעביר אליה גם את הנושאים שלפנינו, והיא תמשיך בדיונים שלה. אני אברך על כל דיון שיהיה בו כדי לקדם ולסייע בהבאת דברים לסיומם החיובי. תודה רבה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. אני מבין שלחבר הכנסת ז"אק אמיר יש הצעה להסיר מסדר-היום את ההצעה של חבר הכנסת רן כהן.

יעקב ז"אק אמיר (המערך):

הי"ר ד' תיכון:

אם יש לך הצעה אחרת, הרי נותרה לך רק ההצעה להסיר את הנושא. אני מבין שאתה מציע להסיר את הנושא שהעלה חבר הכנסת רן כהן. בבקשה. חבר הכנסת ז"אק אמיר, שלוש דקות לרשותך. נא להקפיד, לא אפסיק אותך, אבל שמור בבקשה על הזמן.

יעקב ז"אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, לא בחדווה אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן מסדר-היום אלא שהתקנון מחייב אותנו לפעול בכל מיני דרכים על-מנת לעלות על הכמה ולומר אח דברינו.

קודם כול אני רוצה לברך על תשובתה המקיפה של שרת הבריאות ועל האחריות שהיא מגלה לענייני הבריאות, ובעיקר על דאגתה לאזרח ולבריאות שווינו במדינה הזאת.

אני מציע שהכנסת תקרא לרופאים בישראל לקבל את החלטת הממשלה ולשוב מייד לעבודה תקינה, כדי לאפשר לחולים הרבים המצפים לניתוחים להשיג את חפצם. כי מי שבאמת סובל היום הם החולים. הרופאים קיבלו, לדעתי, הסכם מעולה, המהווה תקדים גם לבאות, ואולי כאמצעותו גם ייכנסו למשאומתן כבוא הזמן לקביעת שכר אחר, בעיקר למתמחים במקצוע.

דבר שני שהייתי רוצה להציע זה לקרוא לממשלה להסכים לתקינה של 25%, במקום 24% שאישרה ועדת המעקב, כהצעתה המקורית של שרת הבריאות, ואני מלא הערכה לעבודתם של שני הכוררים שישוב בוועדת המעקב.

מנהלי המשאומתן על השכר ועל תנאי העבודה צריכים לדעת, פעם אחת ולתמיד, שכלל שמתמהמהים — המחיר גבוה יותר.

גם היום, גם אתמול וגם שלשום התנהלו משאומתנים. העליתי את הנושא בממשלה. העליתי את הנושא בשכר שער, בליל השימורים, ואמרתי לשר האוצר שחייבים, קודם כול, לסיים את נושא התקינה של האחיות. לא יהיה שום קיצור תורים, אפילו אם נסיים את המשאומתן עם הרופאים — אם לא יסתיים נושא התקינה של האחיות.

האחיות יכלו להימנע מנקיטת הצעד הדרסטי הזה. לדעתי, הוא היה פזיו. קלף היה בידן, שלא ינהלו משאומתן על קיצור תורים אם לא יוסדר נושא התקינה. אבל לא שאלו איש והכריזו על שביטת רעב.

מאותו יום אנחנו מנסים לגשר על הפער הקיימים בין עמדת האחיות, ומשרד הבריאות אימצה לעצמו, לבין העמדה של נציבות שירות המדינה. הפער היה גדול.

בשיחה שקיימתי שלשום עם שר האוצר ובדיונים שאכן התקיימו על סמך זה בוועדה שזומנה, ובהם השתתפו האחיות, הוטל אחר כך על שני חברים להקים ועדת מעקב כדי לפסוק בחילוקי הדעות. אני באמת מתפלאה ומשתוממת על חברי הכנסת שדווקא הם תקפו את ועדת המעקב. במקום לברך את חברי הוועדה על העבודה שהם עשו — — —

יעקב ז"אק אמיר (המערך):

מי מחברי הכנסת חקף את ועדת המעקב? איש לא תקף.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמזולי:

למה אני צריכה להגיד מי?

יעקב גיל (המערך):

הם לא ידעו מה הם השיגו. אולי חספרי לנו.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמזולי:

הם עשו לילוח כימים כדי לגשר על הפער שיש בין העמדות. אתמול בלילה הושג סיכום. אני הייתי זאת שנכנסתי אל שר האוצר — ואמרתי זאת לפני יומיים לאחיות באוהל שלהן, בנוכחותו של חבר הכנסת רן כהן — אמרתי לאחיות: לא תקבלו כל מה שאתן דורשות. אתן חייבות להתפשר. הפער היה בגובה של 10%, והפשרה היתה באמצע.

השגיאה היתה בכך, שלא קראו לאחיות ולא אמרו להן את הדברים האלה לפני שפרסמו זאת באמצעי התקשורת. אבל, אני לא יכולה להבין זאת, כי גם מההבהרות ששמענו לאחר מכן עלה, שהאחיות ידעו על הפשרה הזאת. במקום לברך את החברים בוועדת המעקב, אשר גישרו על הפער הגדול שהיה, עוד יצאו ומתחו עליהם ביקורת.

אני יודעת שמלאכתם של חיים הכרפלד ושל דנון איננה קלה. היא קשה, היא אחראית מאוד. הם יושבים עד השעות המאוחרות של הלילה, והם ראויים להערכה. לא כל כך קל להכריע בדברים הקשים העומדים היום על הפרק, בעניינינו של כל סקטור וסקטור.

אני רוצה לפנות אל האחיות ולבקש מהן להפסיק את שביטת הרעב. אני רוצה גם לבקש מוועדת המעקב לשבת אתן על שני נושאים, להבהרה ואולי גם לדיון משותף, כי ההסכם לא נחתם וצריך לתתם עליו — א. על הבסיס של הנטו או הברוטו; ב. על הפריסה לכמה שנים. ייתכן שבשנים הראשונות צריך להגדיל את מספר האחיות, כי הצרכים עכשיו גדולים

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אדוני היושב-ראש, אני עושה זאת רק בגלל קריאת החיגר  
שקראה שרת הבריות עלי.

גברתי שרת הבריות, אני רוצה לומר לך, שלעניות דעתי,  
אילו באתי לרופאים ודיברתי אתם בגנות הממשלה, ובאתי אל  
הממשלה ודיברתי אתה בגנות הרופאים, זה היה דבר חמור  
מאוד. אבל, מאחר שאני הולך אל הרופאים, ועשיתי זאת יחד  
עם חברי, חבר הכנסת צבן, ויחד ניסינו לשדל אותם לקבל ככל  
שניתן את הסיכום שסוכם, וניסינו לראות כיצד ניתן לסלול את  
הדרך כדי שיתזו לעבודה, ומאחר שאני בא לכאן וקורא  
לממשלה ללכת מעט לקראת הרופאים, נדמה לי שהדיבור  
השונה בעניין זה — — —

שרת הבריות ש' ארבלילאמולונו:

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אמרת בנאום שלי, שהממשלה הגיעה לסיכום עם  
המעסיקים. היא לא הגיעה לסיכום עם הרופאים. זאת הנקודה  
האחת והמרכזית. אני מבטיח לך לא רק בשמי ובשם חבר  
הכנסת צבן, אלא בשם כל שובתי הרעב מבין חברי הכנסת,  
שגם עכשיו אנחנו מנסים לפעול, ועד סוף השבוע אולי ניפגש  
עם רופאי המדינה ועם אחרים, כדי להביא אותם להסכם.

מה שאני מבקש ממך, גברתי שרת הבריות, הוא שתזיקי  
עוד היום את ראש הממשלה, משום שנוצר מצב שבו צריך  
לפתוח פתח לגמישות, אפילו בפרשנות, לגבי הרופאים  
והאחיות. יכנס ראש הממשלה עוד היום את ועדת השרים  
שהוא עומד בראשה לעניין הבריות, כדי לסלול את הדרך  
לפתרון. לא ייתכן שראש הממשלה יעסוק בכל העניינים  
האחרים — השביעיות, השמיניות וכל הנושאים האחרים, ולא  
יכנס עוד היום את הצוות שבראשו הוא עומד כדי למצוא מוצא  
בנושא החשוב ביותר העומד על סדר-יומנו.

היו"ר ד' תיכון:  
תודה. חבר הכנסת ז'אק אמיר, אתה מסכים להעביר את  
הנושא לדין בוועדת העבודה והרווחה?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):  
כן.

היו"ר ד' תיכון:  
אנחנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע  
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה  
והרווחה נתקבלה.

## כ"ט. הצעה לסדר-היום כישלון נבחנים בבחינה לפני סטו' לרופאים שלמדו בחוץ-לארץ

היו"ר ד' תיכון:  
כי אחרת לא נגמור היום.  
זיידן עשתי (שינוי — תנועת המרכז):  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדובר כמובן  
בסטודנטים ישראלים הלימודים את מקצוע הרפואה במדינות  
אירופיות או אחרות. בזמן האחרון הרפואה לא כריאה. לפי מה  
ששמעתי ולפי מה שאני רואה בזמן האחרון, ייתכן שנוכח

כמו כן אני מציע שהממשלה תסכים לכך שהפרסיה תהיה  
על שלוש שנים, לרבות שנת 1988, כפי שהצעתי בנאומי: 10%  
השנה: 7% בשנה הבאה ו-7% בשנה שלאחר מכן. ועוד אני  
מציע, וזה חשוב לדעתי לאחיות, שהכנסת תקרא לאחיות  
השובות להפסיק את שביחת הרעב שלהן ולהסתפק במה  
שסוכם בוועדת המעקב עם התיקון שהצעתי, ולשוב כריאות  
ושלמות הביתה. תודה.

היו"ר ד' תיכון:  
תודה. אנחנו ניגש להצבעה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
יש לי הצעה אחרת.

היו"ר ד' תיכון:  
בנושא האחר. קודם נצביע על הנושא הזה.

חבר הכנסת רן כהן, האם אתה מסכים להעביר את נושא  
הרופאים לוועדת העבודה והרווחה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
כן.

היו"ר ד' תיכון:  
חברת הכנסת חייקה גרוסמן.

יאיר צבן (מפ"ם):  
היא ביקשה להעביר לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:  
היא ביקשה. בסדר.

אני מעמיד זאת להצבעה. מי בעד העברת הנושא "עמדת  
הרופאים כלפי סיכום ועדת השרים" לוועדת העבודה והרווחה  
— ירים את ידו.

ה צ ב ע  
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה  
והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:  
לנושא "שביחת הרעב של האחיות" — הצעה אחרת  
לחבר הכנסת רן כהן, המבקש להסיר מסדר-היום את ההצעה  
של חבר הכנסת ז'אק אמיר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אדוני היושב-ראש, אני מציע זאת מאותה סיבה שהזכיר  
חבר הכנסת ז'אק אמיר.

היו"ר ד' תיכון:  
טוב שזוכרים כימים אלה את התקנון. לא תמיד זוכרים  
אותו.

היו"ר ד' תיכון:  
אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, שמספרה הוא  
7771: כישלון נבחנים בבחינה לפני סטו' לרופאים שלמדו  
בחוץ-לארץ — מאת חבר הכנסת זיידן עשתי. אני מזכיר, 10  
דקות ולא יותר. הפעם אני מקפיד.

זיידן עשתי (שינוי — תנועת המרכז):  
למה הפעם?

לכן, גברתי שרת הבריאות, אני מקווה שלא יהיה צורך לצאת למאבק נוסף בנושא זה.

היו"ר ד' חיוקן:  
היכן הם למדו? באיטליה או במזרח-אירופה?

זיידן עשתי (שינוי — תנועת המרכז):  
גם במזרח-אירופה וגם באיטליה.

בחוק כתוב: "למעט המדינות האנגלו-סקסיות". הווי אומר, כולם צריכים בחינות, למעט מי שלמדו במדינות האנגלו-סקסיות. היום מדובר ב־24 סטודנטים. בשנה הבאה יכול להיות שנדבר על 50 סטודנטים ישראלים. בשנה שלאחר מכן אולי נדבר על 80 סטודנטים ישראלים. אנחנו צריכים להכשיר אותם בקורס מיוחד שייתאים לנתונים שלהם — הם ילמדו בקורס כפי שעושים עולים חדשים באותו מקצוע, ומייד אחרי עמידתם בבחינה הזאת נשלח אותם בסטז'. כך נענה למעשה גם על הדרישות של אותם סטודנטים שלא נקלטו באוניברסיטאות ישראליות והלכו ללמוד במדינות חוץ-לארץ. תודה רבה.

היו"ר ד' חיוקן:  
שרת הבריאות תשיב. בבקשה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר לחבר הכנסת זיידן עשתי, שהכנסת שלנו אישרה חוק, שנכנס לתוקף ב־1 בינואר 1988. החוק מחייב רופאים שלמדו בחוץ-לארץ, והם חוזרים לארץ ורוצים לעשות סטז', לעבור, קורס כול, בחינה כדי לקבוע את הרמה שלהם.

כולנו מעוניינים שיהיו לנו רופאים טובים, רופאים בעלי רמה. לא נוכל למלא את הארץ ברופאים בעלי רמה נמוכה. ממילא מכים בו כל הזמן: יש עודף רופאים במדינת ישראל.

מספר הרופאים הולך וגדל מדי שנה בשנה. תפוקת הרופאים בבתי-הספר לרפואה במדינת ישראל היא כ־300 בשנה. כ־400 חוזרים מחוץ-לארץ: מספר הרופאים העולים החדשים שביניהם איננו גבוה כל כך. הרמה של הרופאים האלה, שלומדים באיטליה או במזרח-אירופה, נמוכה. יש להצטרע על כך. חמש שנים הם מבלים שם בלימודים. יש מי שאומר, שבאיטליה לומדים חמש שנים ואפילו לא רואים בתי-חולים.

תופיק טובי (החזית הרמקרטית לשלום ולשוויון):  
אלה דיבורים כלליים, המכסה על אפליה כלפי האנשים האלה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
חבר הכנסת טובי, על עובדות אין להתווכח. הכנסת החליטה, אחם החלטתם. היה ויכוח והיה דיון קשה בסוגיה הזאת של הבחינות. אבל כנסת ישראל החליטה וקיבלה חוק, ההוק נכנס לתוקף, ואנחנו פועלים על-פי החוק, התקנו תקנות.

זיידן עשתי (שינוי — תנועת המרכז):  
את מתקינה את התקנות.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
חבר הכנסת זיידן עשתי, תקשיב. אני שמעתי אותך בקשב רב. יש לנו מועצה מדעית, היא קובעת את הרמה. נקבעה ועדת כותנים, הם קבעו את השאלות. אני רוצה לומר לך: לבי לבי לאלה שלא עברו את הבחינות, אבל הברכים שהבאת אינם העובדות. אין זה נכון שכל 24 הנכנסים נכשלו. זה לא

לראות בקרוב שביחת רעב בתחום אחר, של אותם סטודנטים שאני עומד היום ומדבר בשמם ומייצג את עניינם.

מדובר בקבוצה של 24 סטודנטים שניגשו לבחינות שנקבעו עליידי משרד הבריאות. לפי המידע שיש בידי, כל אותם סטודנטים נכשלו בבחינה הזאת: א. משום שלא עברו קורס מכין לבחינה הזאת העונה על הדרישות הישראליות, ב. משום שהבחינה לא הביאה בחשבון שהם גמרו את לימודיהם במדינות אחרות ולא במדינת ישראל.

אם בתי-הספר לרפואה — ואני מבין זאת — באוניברסיטאות בישראל לא יכולים לענות על הביקוש של הסטודנטים הישראלים המוכשרים שרצים ללמוד רפואה, מוכן שהסטודנט יחפש בתי-ספר לרפואה אחר במדינה אחרת. כאשר הוא חוזר הביתה, למדינה, אנחנו צריכים לתת לו את כל האפשרויות כדי שיוכל להשתלב בחברה הישראלית ולעשות את הסטז' שלו לפי הסטנדרטים הישראלים.

לכן, עם כל הכבוד לחוק שנחקק, אני יודע שמשרד העלייה והקליטה רץ אחרי כל סטודנט, הוא רץ אחרי כל אדם שרוצה לעלות ארצה ממדינות שונות ומציע לו ארץ וזכת חלב ודבש. מדוע איננו יכולים להכשיר את הקרקע לאותו ישראלי כדי שיקלט במקצוע שלו, במקצוע הרפואה שאותו למד באוניברסיטה באחת ממדינות אירופה או במדינות אחרות?

עד כמה שידוע לי, איש מבין הסטודנטים שניגשו לבחינה לא עבר אותה. אבל לא נדבר רק על אותם 24 סטודנטים שסיימו לימודיהם באוניברסיטאות במדינות אחרות. יש לנו עוד עשרות סטודנטים וסטודנטיות ישראלים שלמדו רפואה בחוץ-לארץ והם עתידים להגיע ארצה, הביתה, כדי לתרום את חלקם בתחום שבו התמחו. איננו רוצים שהחוק הזה יגביל את כל אותם סטודנטים וירחיץ אותם מלתוויר ארצה ומלהשתלב במערכת הבריאות והרפואה הישראלית.

כדי שלא להאריך, אדוני היושב-ראש, רציתי לשמוע משרת הבריאות מה ככוונתה לעשות כדי להתאים את הבחינה לסטודנטים הישראלים, ומדוע אי-אפשר לקיים קורס הכנה לפני הבחינה לסטודנטים האלה, קורס שיכין אותם לבחינה, כפי שעושים לסטודנטים עולים חדשים שסיימו לימודי רפואה בארצות אחרות.

אותם סטודנטים, אם לא ייקלטו ולא יצליחו בבחינה — גם לא ייקלטו בארץ. הם מועמדים פוטנציאליים לצאת חזרה לארצות שבהן הם יכולים לעסוק במקצוע הרפואה ולעשות סטז'. או לארצות שבהן סיימו את לימודיהם.

אני לא יודע מה קורה מבחינה אדמיניסטרטיבית, אני לא יודע מה אתם מתכננים, אבל אני חושב שלאחר שסטודנט גמר חמש שנות לימוד רפואה וחוזר ארצה, אפשר לרכז בכל שנה קורס מיוחד שיכשיר את הסטודנט לעמוד בבחינה אשר תענה על הנתונים שלו כסטודנט שלמד במערכת אחרת, באוניברסיטה אחרת, בשפה אחרת, ועסק אולי בכלים אחרים. הבחינה צריכה להתאים לאותם סטודנטים ולהכשיר אותם לרפואה הישראלית ולקלוט אותם בבתי-החולים.

דיברנו על מאזן הגירה שלילי בגליל. דיברו הרבה מאוד גם על ציונות, כשיש משבר — אין ציונות בגליל. יש משבר במדינה. האם מתכוונת הממשלה ליצור משבר גם אצל אותם סטודנטים? אני לא חושב שזו גאווה גדולה למדינת ישראל ש־24 סטודנטים נכשלים בבחינה לאחר שחזרו ארצה לאחר שלמדו בבתי-ספר מוכרים לרפואה בארצות אירופיות.

מועצה מדעית, יש אנשים מוסמכים. הם קובעים את הרמה הרפואית, לא אני. אני לא מתיימרת להבין כזה ולא מתיימרת לקבוע את רמתו של הרופא. בשביל זה יש רופאים מוסמכים, הקובעים את הרמה ומה נדרש מרופא.

אתה היית מוכן, חבר הכנסת דדי צוקר, להיות מטופל על-ידי רופא בעל רמה נמוכה? הרי גם לך צריך לדאוג, צריך לדאוג לכל אזרח במדינת ישראל. אולי צריך לגלגל את הרעיון.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
הם מתגלגלים חזרה לאירופה. הם לא יישארו פה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
מה אתה רוצה ממני? אתה קיבלת בכנסת חוק שצריך לערוך בחינות.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
הבקשה שלנו היא להציע להם לעבור הכשרה.

היו"ר א' נחמיאס:  
חברי הכנסת, בבקשה להקשיב לדברי התשובה. חבר הכנסת זיידן עטשי, אני מבקש, הרצאת את ההרצאה שלך, העלית את הדברים, עכשיו תקשיב לדברי התשובה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
אני דיברתי עברית, אמרתי, שיתכן שצריך לחשוב על השלמה של הלימודים, להקנות להם את מה שחסר. יצטרכו לקבוע מה חסר להם ומה להשלים להם, ואז תהיה בעיה תקציבית. נצטרך להכין תוכנית ולקבוע מה התקציב הנדרש לה. אולי יידרשו עוד שנתיים, נוסף על חמש השנים, אינני יודעת. אני לא רופא, ואני לא קובעת מה חסר להם מבחינת הידע וההכשרה. אני לא אקבע מה הם צריכים להשלים. יש מומחים לדברים האלה.

אנחנו נחשוב על ההצעה הזאת ונברר אותה. נטיל על אנשים מוסמכים לברר זאת. ניקח את הדגם של אלה שנכשלו בבחינות, נחליט מה חסר ומה צריך להשלים להם, ואז נבוא לכנסת. בבקשה, תאשר ועדת הכספים תקציב נוסף למשרד הבריאות, כדי שיוכל לממן את ההכשרה הזאת, כפי שנעשה בשעתו לגבי רופאי השיניים שהגיעו מברית-המועצות. לקחו אותם לשנתיים לאוניברסיטה בתל-אביב, אבל היה צריך לממן את זה. מי שתושב שמשרד הבריאות, מהתקציב שאין לו, יכול היום להכשיר אנשים ולהוסיף להם — יש בתי-ספר לרפואה שעל-ידם צריך לעשות את ההשלמה ואת ההכשרה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
למה השלמה? הוא למד להיות רופא.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
על מה אתה מדבר, באמת? על מה אתה מדבר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
יש לו רשיון להיות רופא, רק פה לא?

היו"ר א' נחמיאס:  
חבר הכנסת דוד צוקר, מה אתה מתרגש?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
אדוני היושב-ראש, המשרד פועל על-פי החוק. אנחנו פועלים על-פי החוק. אנחנו ממלאים את החוק, לזה הוסמכנו. דברים אחרים — אני מוכנה לברר אותם. אולי נבקש שיכינו תוכנית השלמה לכל אלה שחוזרים. בכל שנה חוזרים 500, 600 איש. אינני יודעת אם בתי-הספר לרפואה יוכלו להתמודד עם מצב שבו ייתנו לכולם את ההכשרה. נברר זאת אחר.

מדויק. לפי הנתונים שנמסרו לי, ולפי הדיווח הרשמי של ועדת הבחינות, מתוך 24 הנבחנים עברו חמישה. ציון המעבר נקבע ל-60%. הבחינה כללה 217 שאלות. השאלות נלקחו מבתי-הספר לרפואה בארץ. השאלות שהופיעו בבחינה הן שאלות ש-80% ומעלה מהסטודנטים לרפואה בארץ ענו עליהן נכונה.

לא רק שתוצאות הבחינה נבדקו על-ידי מחשב. גם מהימנותה של הבחינות נבדקה על-ידי איש מקצוע מהאוניברסיטה, והיא נמצאה מהימנה וקיבלה מכל הבחינות. הציון הממוצע היה 42.5% בלבד. על-אף זאת הוחלט על הרצה שנייה במחשב, שכללה 181 שאלות. זאת אומרת, הקלו ככל שאפשר כדי שנבחנים רבים יותר אכן יצליחו. הוצאו מכלל השאלות 36 שאלות קשות יותר. הציון הממוצע שנתקבל היה 44.1%. לאחר הרצה שלישית, שבה כלל המבחן 136 שאלות בלבד, במקום 217, עלה הציון הממוצע ל-47%. המהימנות הגבוהה של הבחינה עמדה בעינה.

לאחר הרצה שלישית זו עברו חמישה נבחנים. כולם עולים חדשים מדרום-אמריקה. ארבעה מתוך חמשת נבחנים היו עוברים את הבחינה גם אילו הסתפקו בהרצה הראשונה, שכללה את כל 217 השאלות.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
לא עבר איש מאירופה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
הקלו והקלו, בכל פעם היתה הרמה נמוכה יותר, ולא עברו, פרט לאותם חמישה. ארבעה מהם יכלו לענות גם על 217 השאלות.

לעצם העניין, תוצאות הבחינות משקפות את המציאות. מי שלא עבר את הבחינה עלול להיות סכנה לציבור ואינו ראוי לקבל הרשאה לסטז. אני רוצה להזכיר, שעל הסטזר, למעט מספר קטן של הגבלות, רובצת אחריות של רופא. אנחנו מוסרים בידם חיי אדם. הרפואה במדינת ישראל נמצאת ברמה גבוהה. לא נוכל להרשות לעצמנו להוריד אותה, לא בבתי-החולים ולא במקומות אחרים.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
אין כלל ויכוח על הרמה. ביקשתי שיעשו להם קורסים.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
תן לי לגמור. כל עוד לא היו בחינות, כל מי שבא — אמרו לו "ברוך הבא", נתנו לו לעבור סטז, והוא הפך רופא. יש לו רשיון של רופא, ואלוהים יודע איזה רופא הוא. רופאים אלה מטפלים באנשים בפריפריה, בכפרים, ביישובים המרוחקים. את בריאותם ואת חיהם של האנשים אנחנו מוסרים בידם. זאת אחריות כבדה, הרוכצת על כתפי אלה הנותנים את הרשיונות.

יכול להיות שיש מקום לחשוב על מתן הכשרה אחרי שהם חוזרים הביתה. מי יממן את זה? משרד הבריאות איננו יכול לשאת בזה מתקציבו הדל, כי הוא לא נושא באחריות לתקציבים של בתי-הספר לרפואה במדינת ישראל. יכול להיות שזה יהיה עניינה של המועצה להשכלה גבוהה, או עניינם של בתי-הספר לרפואה. צריך לכוון בדברים עם גורמים נוספים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
מדוע מניחה גברתי, שאיטליה מייצרת רופאים היכולים לפי דעתך — להיות רק חובשים?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
הסלח לי, אני לא קובעת את הרמה של הרופאים. יש

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
לא, שמע היטב מה שנאמר. זה נאמר גם בדיון הראשון על הצעת החוק. אמרנו: דיבור כזה הוא לא אמת, הוא נושא בחובו אפליה. אני לא מדבר על העולים החדשים, שמוצאים כל מיני דרכים כדי להכשיר אותם ולהעניק להם את התעודה. אני מדבר על הבוגרים מארצות אלו שהם ברובם, כמעט כולם, אזרחים ישראלים, תושבים ערכים. מפני זה הזהרנו.

כשהגיעו התקנות לוועדה, התקנות לקביעת מודוסים לבחינות ופרקטיקה למתן התעודות לרופאים הבוגרים, בצבצו שם, גם כוועדה, הגישות שאנחנו הזהרנו מפניהן.

אנחנו איננו מתנגדים להעלאת רמת הרפואה. אבל, אנחנו רוצים שהכנסת והציבור ומשרד הבריאות ומי שעומד בראשו ינהגו בניקיון כפיים: ואני מדבר בעיקר על משרד הבריאות, שינהג בניקיון כפיים וללא אפליה.

אנחנו מתחילים לראות את הגישות האלה לאור הפרובלמטיקה שהציג חבר הכנסת זיידן עטשי.

הייתי מבין את שרת הבריאות אילו באה ואמרה: יש בחינות, נתקלנו בחופצה הזאת, נקים איזה מנגנון, איזו מסגרת, שיעזרו לרופאים הבוגרים האלה להתגבר על הקשיים. היא התעלמה מזה, היא הרחיקה מחשבות כאלה, זה עולה כסף.

הכעיה קיימת, גברתי שרת הבריאות, ואין להתעלם ממנה. צריך לנהוג בשוויון, צריך לנהוג באובייקטיביות וצריך לעזור לבוגרי רפואה אלה להיות רופאים. ויש רבים, עשרות מהם באו לכאן והם רופאים מעולים, הממלאים את חובתם הציבורית כלפי הציבור וכלפי עצמם.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
הם מוכנים גם לשלם בשביל הקורס הזה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אני מציע להעביר את הנושא לוועדה, כדי שייבחן על פרטיו וייתן תשובות על הבעיות האלה.

היו"ר א' נחמיאס:  
תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. גברתי שרת הבריאות, בבקשה.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
אדוני היושב-ראש, אני מוחה על הדברים שהשמיע חבר הכנסת תופיק טובי, דברים על אפליה, על חוסר שוויון וכל מה שמשמע מזה. משרד הבריאות אינו מפלה בין איש לאיש. בבחינות אין אפליה בין זה לבין זה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
התווכחנו אתך על התקנות והראינו לך — — —

היו"ר א' נחמיאס:  
חבר הכנסת ביטון.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
תיארת לעצמי ששאלה כזאת תעלה. תוצאות הבחינות בקרב אלה שנכשלו — תשעה הם יהודים ועשרה ערכים. היכן האפליה? למה אתם צריכים לדבר על אפליה? למה צריך ליצור דברים שאינם קיימים? על איזו אפליה אתה מדבר?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
על התקנות.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
מה זה? נתנו בחינות לערכים לחוד וליהודים לחוד?  
אני מדברת קודם כול על העובדות.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
אני שואל אם את, גברתי השרה, מוכנה להביא את זה להנהלה של המשרד שלך?

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
אני מדברת עברית או שפה אחרת, אני לא מבינה. לאיזו הנהלה אתה רוצה שאני אביא זאת?

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
להנהלה שלך.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
איזו הנהלה שלי?

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
למשרד הבריאות.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
זה לא עניינה של הנהלת משרד הבריאות. זה עניינה של המועצה להשכלה גבוהה, זה עניינה של המועצה המדעית, זה עניינם של כתי-הספר לרפואה במדינת ישראל. הם יצטרכו לקחת על עצמם את השלמת ההכשרה.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
שאני אביא את זה?

היו"ר א' נחמיאס:  
חבר הכנסת זיידן עטשי, אנא ברוב טובך, אנא.

שרת הבריאות ש' ארבל-אלמוזלינו:  
אני מציעה להסיר את ההצעה מסדר-היום.

קריאה:  
דבר כזה להסיר?

היו"ר א' נחמיאס:  
חברי הכנסת, למי יש הצעה אחרת?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
לי.

היו"ר א' נחמיאס:  
בבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע קודם כול להעביר את הצעתו של חבר הכנסת עטשי לוועדת העבודה והרווחה, שטיפלה בהצעת החוק של קביעת בחינות לרופאים. אנחנו מבינים את הדאגה להעלאת רמת הרפואה בארץ. אך עם קבלת החוק שכבוד שרת הבריאות מסתמכת עליו הזהרנו מכוונות המחלולות לדיבור על העלאת רמת הרפואה בארץ, כוונות שיש בהן גם גישות של אפליה לגבי בוגרים מסוימים.

אנחנו חלקנו וחולקים גם עכשיו על הדיבור הכללי הזה, על ההכללה הזאת לגבי רמת הרפואה הנמוכה בארצות הסוציאליסטיות.

יעקב זיאק אמיר (המערך):  
איש לא אמר את זה, אתה הראשון שהזכרת את המדינות הסוציאליסטיות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אני הוכרתי? שרת הבריאות הזכירה זאת עכשיו.

יעקב זיאק אמיר (המערך):  
היא דיברה על ארצות באירופה.

זיידן עשוי (שינוי — תנועת המרכז):  
כן.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה אלקטרונית. מי שרוצה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת זיידן עשוי לוועדה — יצביע בעד, מי שרוצה להסיר את הנושא מסדר-היום — יצביע נגד. אני אומר שנית: מי שרוצה להעביר את הנושא לוועדה — יצביע בעד, מי שרוצה להסיר את הנושא — יצביע נגד. אני מבקש שכל אחד ישב במקומו. לפי מה שאני רואה, כולם יושבים במקומם. בבקשה להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא  
לוועדת העבודה והרווחה — 9  
נגד — 3

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה  
והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

9 בעד, 3 נגד. הנושא יועבר אפוא לוועדת העבודה  
והרווחה.

אני שוללת מכול וכול את הדברים של חבר הכנסת תופיק  
טובי. אין להם שום יסוד במציאות.

הודעתי ואמרתי: הנושא הזה של קורס ייבחר וייבדק  
על-ידי גוף שמוסמך לכך. נצטרך לדעת מה ההכשרה הנדרשת.  
מה ההשלמה שצריך לתת, בכמה הדבר מסתכם, מה התקציב  
הנדרש, מה ההיקף. האם אנחנו יכולים לומר לכם "כן", בלי  
לדעת את כל הפרטים האלה? ממה נמנע? מהתקציב המיותר  
והגדול של משרד הבריאות? האם זה הובא בחשבון בתקציב  
של השנה הזאת? הודעתי ואמרתי בעניין זה, למה אתם צריכים  
להטט תמיד וליצור חילוקי דעות במקום שהם אינם? אני  
הודעתי על כך, למה אתה עולה כאן על הכמה הזאת ואומר  
שלא אמרתי?

הנושא של קורס והכשרה ייבחר. אולי נצטרך להגיש  
תוכנית בנושא הזה. נדע מה היקפה ומה צריכה להיות  
ההשלמה. הדבר ייקבע על-ידי מומחים בנושא הזה.

משום כך אני אומרת עכשיו ביתר שאת, אדוני  
היושב-ראש, שצריך להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשרת הבריאות. אני שואל את חבר הכנסת זיידן  
עשוי, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

## ל. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (דוח על הטבות לבכירים), התשמ"ח — 1988 \*

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

היו"ר א' נחמיאס:

סגן שר האוצר ע' אמודאי:  
אני מסכים להעברה לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. גם על הצעת חוק זו נערוך הצבעה אלקטרונית.  
בבקשה להתכונן להצבעה. נא להצביע.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר הצעת החוק  
לדיון מוקדם בוועדת הכספים — 11  
נגד — אין  
נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון  
פקודת החברות (דוח על הטבות לבכירים),  
התשמ"ח — 1988, לדיון מוקדם בוועדת  
הכספים נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. הצביעו בעד — 11, נמנע — 1, נגד — אין.  
הנושא יועבר לוועדת הכספים להכנתו לקריאה ראשונה.

אנו עוברים לסעיף הבא — הצעת חוק תשנ"ב, הצעת חוק  
לתיקון פקודת החברות (דוח על הטבות לבכירים),  
התשמ"ח — 1988, מטעם חבר הכנסת יאיר צבן, בהנמקה  
מהמקום. חבר הכנסת יאיר צבן, מהמקום, בבקשה.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להגיש  
הצעת חוק פרטית שסימנה תשנ"ב, הצעת חוק לתיקון פקודת  
החברות (דוח על הטבות לבכירים), התשמ"ח — 1988.

בעקבות הסערה הציבורית שפקדה את הארץ אשתקד,  
שעה שנחשפו גילויים מדהימים לגבי שכר הבכירים כבנקים  
ובכמה תאגידים נוספים, התקבל בכנסת חוק לתיקון פקודת  
החברות, ולפיו חייבת כל חברה שמניותיה נסחרות בבורסה  
לפרסם בדוח השנתי שלה את תנאי השכר של עובדיה הבכירים  
ביותר. בעקבות הפרסומים החדשים בימים אלה, כדבר פיצוי  
הפרישה של בכירי בנק לאומי לישראל, מוגשת הצעת חוק זו,  
שמטרתה לכלול בדוח השנתי גם את תנאי הפרישה שהוכסחו  
לאותם מנהלים בכירים. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יאיר צבן. אדוני סגן שר האוצר,  
מהמקום, בבקשה.

## לא. הצעה לסדר-היום

### מצבן של האסירות והעצירות הפלשתיניות בכלא נווה-תרצה

בתצהירים שניתנו על-ידי עורכי-דין שנפגשו עם אחדות מהאסירות, מתברר כי האסירות הפוליטיות והמינהליות, וכן עצורות אחרות — לרבות עצורות "דרך הניצוץ" — מוחזקות עם האסירות הפליליות, המתנכלות להן, מגדפות אותן ותוקפות אותן בכל הזדמנות, במיוחד נוכח ההסתה המתמדת נגדן בחוך הכלא על-ידי שוטרות וסוהרות, הגורמות להן פציעות וכוויות.

כמה אסירות פוליטיות מוחזקות לתקופות ארוכות באגף הבידוד המשמש להענשה במשך ימים ולילות. המזון המוגש להן דל וירוד. הטיול היומי נעשה במקום לא פתוח, ולטיפול רפואי כמעט שהן אינן זוכות כלל, אף-על-פי שרבות מהן סובלות ממחלות וממחישות שונים.

הדבר הגיע לידי קטסטרופה ברוטלית ממש כאשר האסירה תהאני סלימאן אברדקה, מהכפר עבסאן שעל-ידי ח'אן-ינס, הפילה את עובריה לאחר שנמנע ממנה טיפול רפואי, דבר שביקשה במשך חודש ימים, ואף שסבלה מדימום במשך יותר מיממה.

לא פחות ברוטלי הוא המקרה של האסירה עיישה אל-כורד מרפח, שהייתה כחודש האחרון להיריונה. כאשר תקפו אותה צירי לידה בבית-הכלא, במשך כמה ימים, היא לא הועברה לבית-החולים. רק בעקבות הוצקה שהקים ועד הנשים ובעקבות התערבותי האישית והתערבותם של חברי הכנסת אחרים, היא הועברה לבית-החולים כאשר כרעה ללדת, וכאשר חייה וחיי תינוקה היו בסכנה.

שלטונות הכיבוש הרסו את ביתה של עיישה. נכון הדבר, שהיא שוחררה לאחר הלידה, אולם לא היה לה לאן לחזור. אפילו האוהל שהקים בשבילה "הצלב האדום" על-ידי הבית ההרוס, גם הוא פורק ונהרס לפני ימים מספר על-ידי שלטונות הכיבוש.

ואני שואל: איך הם מרשים לעצמם ואיך הם מסוגלים להתנהג כלפי אמהות ותינוקות בצורה איומה ובלתי אנושית כזו? מאיזו תורה שואכים את הצידוק לאכזריות הזאת?

הנני פונה אל כל חברי הכנסת ולכל בן אנוש שערך האדם וזכויותיו האלמנטריות יקרים לו להצטרף ל"קול הקורא" שפרסם ועד הנשים למען אסירות פוליטיות. וזהו לשון ה"קול הקורא":

"נדהמנו לשמוע על ההפלה של העצירה המנהלית תהאני אברדקה ביום 3 ביולי שנה זו. זה חורש אני מתרעות ודורשות שיוגש לה טיפול רפואי מתאים ובדיקה גינקולוגית. ב"4 כיוני הגישה העורכת-דין לאה צמל חלונה לשירות בחי-הסוהר בנושא זה.

"רק לאחר דימום שנמשך מעל יממה ודרישות חוזרות ונשנות של האסירות הפוליטיות ואחרות נלקחה תהאני לבית-חולים יאסף הרפואי.

"אנו רואות בהתעלמות הנהלת הכלא מהגשת עזרה רפואית הונחה פושעת, שהיא חלק ממדיניות מכוונת של התנכלות לאסירות הפוליטיות והתעלמות מזכויותיהן האנושיות הבסיסיות. מדיניות זו באה לידי ביטוי בשורה של פגיעות באסירות הפוליטיות.

היו"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 7755, הצעתו של חבר הכנסת מוחמד מיעארי בעניין מצבן של האסירות והעצירות הפלשתיניות בכלא נווה-תרצה. חבר הכנסת מיעארי, בבקשה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדיניות המעצרים המינהליים שנוקטים שלטונות הכיבוש בראשותו של שר הביטחון נגד צעירים פלשתינים בשטחים הכבושים, על כל אכזריותה ושרירות הלב שבה, עברה מזמן כל גבול והפכה לשיטה של התנכלות, לשימוש באמצעים ברוטליים, לעינויים ולטרטורים, הן של האסירים והן של בני משפחותיהם.

אלפי צעירים ומבוגרים יושבים כיום במחנות ללא אשמה, ללא חקירה וללא כל מעמד משפטי. מצבם דומה לזה של החטופים או של בני-הערובה למיניהם. אשמתם היא, שבשטחים הכבושים נמשכת האינתיפאדה והחודש השמיני במטרה להיפטר מהכיבוש, להחזיר לעם הפלשתיני את זכויותיו הלאומיות ואת עצמאותו ולממש את דרישתו להגדרה עצמית ולהקמת מדינתו העצמאית לצד מדינת ישראל, וזאת תוך ניהול משא-ומתן במסגרת ועידה בין-לאומית.

מטרת אלה הוגדרו היטב, הן על-ידי הנהגת האינתיפאדה, בתזכיר ששלחה לאחרונה למזכיר האו"ם, והן על-ידי אש"ף, ההנהגה הלגיטימית של העם הפלשתיני, כפי שהתבטא הדבר במסמך הנושא את שמו של בסאם אבר-שריף.

מחנה קציעות — אנצאר 3 — מחנה אל-דהריה, המכונה "גן-הילדים של האינתיפאדה", מחנה פארעה, שהיה בזמנו אורוות סוסים, ומחנות אחרים הפכו בעולם כולו לסמל של דיכוי ושלילת חירויות וזכויות האדם, בניגוד לכל האמונת הבין-לאומיות המבטיחות את זכויות האדם ואת זכויות האסירים הפוליטיים והאחרים.

מדיניות זו הולכת ומתרחבת לתוך "הקו הירוק". צווי מעצר כאלה כבר הוצאו נגד מספר רב של אזרחים ערבים במדינה, כמו חסן ג'בארין מאוס-אל-פחם, מוחמד כורנאל מלוד וסאלח בראנסי מטייבה. עניין זה גורם דאגה עמוקה לכל האוכלוסייה הערבית ולכל שוחרי השלום והדוקים, כפי שהתבטא הדבר בכנס מחאה המוני שנערך השבוע בנצרת. התוצאות לא יאחרו לבוא, אם לא תיפסק מיד מדיניות אכזרית ובלתי-דמוקרטית זו.

לאחרונה היתוסף ממד חדש למדיניות זו, כאשר התחילו להפעיל צוים אלה נגד עשרות נשים, לרבות אמהות לתינוקות ונשים בהיריון, המוחזקות בבתי-כלא שונים, בעיקר בכלא נווה-תרצה בכלא רמלה. הן מוחזקות שם בתנאים תת-אנושיים, וסכנת מוות מרחפת על אחדות מהן ועל ילדיהן הקטנים, בכלל זה תינוקות.

את זעקתן של האסירות האלה מנסות להשמיע באוזני שלטונות בית-הכלא ובאוזני דעת הקהל "נשים ישראליות למען אסירות פוליטיות". זה ארגון הפועל לאחרונה כשטח, עוקב אחרי המצב ופועל לגיוס דעת הקהל כדי להביא לשחרורן של האסירות, ולפתוח להבטיח להן תנאים אנושיים.

מהחומר הרב שהצטבר, הן בפרסומים של ועד הנשים והן

ביום שהעבירו אותן לנווה-תרצה, בעצם עוד קודם לכן. היתה אסירה במעצר בירושלים, שנפגשה אתן יומיים קודם לכן, ואמרה להן באילו תנאים הן יועברו והודיעה להן גם מה יהיה בבית-הכלא בנווה-תרצה.

הן ביקשו מהשוטר המופקד על בית-המעצר בירושלים ומהקצין, שייתנו להן להתקשר לעורך-דין שלהן, כדי שיוכלו להתלונן בפניו, או לפחות לומר לו כמה דברים אמורים. הן רצו גם לבקש מהעורך-דין שיפנה להנהלת שירות בתי-הסוהר או למנהלת בית-הסוהר בנווה-תרצה ולהודיע מה היו האיומים.

לא נחטו להן. העבירו אותן לנווה-תרצה באופן חפז. בלי לתת להן להתקשר. בלי לתת להן להודיע למשפחות, שלא ידעו על כך. ואז, בנווה-תרצה היתה התפרצות אלימה, כשהסוהרות עומדות מנגד, ואנחנו ראינו באילו תנאים יכול להיווצר מצב כזה, כאשר אנחנו, גם אני וגם חבר הכנסת תופיק טובי, ביקרנו את האסירות. אז הסבירו לנו איך הדברים האלה התפתחו, אם אתם זוכרים, האשמה לפי הכותרת בעיתונים היתה שהם סימנו את האות "יו" ואז התנפלו עליהן האסירות. שאלתי אותן, באמת ובתמים, אם הן סימנו את האות "יו" בידן. הן אמרו כצורה המפורשת ביותר: איך? היה לנו מזרון מצד אחד, הדברים והמצרכים מצד שני, והשמיכות, איך יכולנו לעשות דבר כזה בכלל.

הדברים האלה היו מתיכונים, לא היה לנו ספק בעניין הזה. מנהלת בית-הסוהר מחפה באופן קבוע על הדברים האלה.

יתירה מזאת, עד היום הן נמצאות בצניק ובבידוד. מופרדות לחלוטין מיתר האסירות.

היו"ר א' נחמיאס:

חסיים בבקשה. מותר לך לדבר שלוש דקות.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אומר כמה משפטים ואסיים.

מסתבר, שעד לרגע זה, שבו אני מדבר פה מעל הדוכן, האסירות האלה בנווה-תרצה והאסירים שנמצאים בבית-המעצר בגילמי שובתים רעב מפני שהאנשים האלה עדיין חיים כתנאי בידוד, כתנאים של דיכוי. מדוע הדברים האלה צריכים להיעשות?

היושבי-ראש מגביל אותי בזמן, אני מאוד מצטער.

היו"ר א' נחמיאס:

אני לא מגביל אותך, התקנון מגביל אותך לשלוש דקות. אני רק שומר עליו.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אני מבקש ממך, אדוני היושבי-ראש, להעביר את הנושא הזה לדיון בוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה. אני מניח שחבר הכנסת צ'רלי ביטון התכוון לוועדת הפנים, כי שם מטפלים בנושא הזה.

חבר הכנסת מוחמד מיעארי, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):  
אני מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. גם הצבעה זו תהיה אלקטרונית. היכון להצבעה? מי שיצביע בעד, כוונתו

"למעלה מ-40 יום מקיימות האסירות הפוליטיות שביתה, בדרישה לאחדן עם העצירות המינהליות ועורכות העיתון 'דרך הניצוץ'. כמו כן הן דורשות, שטייליהן היומיים יתקיימו בחצר מופרדת מהאסירות הפוליטיות, מאחר שהנהלה לא מנעה התנכלויות בשעת הטיוול, שהוא זמן חשוב מאוד בכלא. עטאף עליאן נכוחה בפניה ממשקה חם שנשפך עליה. הן גם קובלות על קבלת מזון קלוקל ובכמות לא מספקת. דרישתן לראות את נציג שירות בתי-הכלא להשמיע לו את טענותיהן לא נענו.

"מאחר שהנהלת הכלא אינה ממלאה את תפקידה ומתנכלת לאסירות הפוליטיות. אנו דורשות תקירה והתערבות של כל גורם לשינוי מצב זה בנושאים האלה: מדוע לא קיבלה תהאני אבו-דקה את הטיפול הרפואי הנדרש במצבה בזמן ההיריון: מדוע מוחזקות עורכות 'דרך הניצוץ' בתאי הפרדה המשמשים לענישה: מדוע נעשה שימוש בגז מדמיע בתאים סגורים, בניגוד לאמנות בין-לאומיות.

"עיישה אל-כורר, תהאני אבו-דקה, מרים איסמאעיל, חוסניה עבד-אלקאדר, לובנה עבד אל-עזיז, כרימה אל-שורשפא, ווראד דהמאן ונאהדה נזאל לא יישארו לבד. אנחנו נמשיך להיאבק כדי שהן ישוחררו וכדי שתנאי מעצרן יוטבו.

"אנחנו קוראים לכל חברי הכנסת ולכל מי שערך האדם וחירותו יקרים לו, להצטרף אלינו."

אני ואחרים כבר הצטרפנו. מה אתם אומרים? תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, חבר הכנסת ז'אק אמיר, מהמקום בבקשה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

בהתאם לבקשתו של שר המשטרה, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
הצעה אחרת.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, תמוהה בעיני הבקשה של שר המשטרה דרך חבר הכנסת ז'אק אמיר להסיר את הנושא מסדר-היום.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
הוא החליט לפני שהוא שמע את ההצעה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
איך אפשר בכלל להתייחס כך לכנסת, לחברי הכנסת, לדברים שעדיין לא נשמעו? לא ייתכן וזוול כזה בבית, כחברי הבית.

חברי הכנסת, תמוהה בעיני, כפי שאמרתי כבר קודם, ההוראה של שר המשטרה, אבל מסתבר שהדברים האלה מכוננים עוד לפני שהחליטו להביא אותם לתא המעצר או לבית-הכלא לנשים בנווה-תרצה.

חוברת ל"ז, ישיבה תס"ב  
— הצעה לסדר-היום: הצעת חוק קליטת העלייה —

היו"ר א' נחמיאס:  
אני מבקש ממך, מה אתה מתוכננת איתך?  
מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):  
צריך להתווכח, אדוני היושב-ראש, אדוני אמר מי  
שמצביע בעד — — — והיתה הצבעה.  
יגאל כהן (הליכוד):  
לא היתה הצבעה.  
היו"ר א' נחמיאס:  
אני מבקש את סליחתכם.  
מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):  
מספיק שמטרתם אסירים.

היו"ר א' נחמיאס:  
חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את  
הנושא לוועדה; השנייה — להסיר אותו מעל סדר-היום. מי  
בעד העברת הנושא לוועדה — יצביע בעד. מי בעד הסרת  
הנושא מעל סדר-היום?

ה צ ב ע ה  
בעד ההצעה להעביר את  
הנושא לוועדה — מיעוט  
בעד ההצעה שלא לכלול את  
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב  
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום  
של הכנסת נתקבלה.

### לב. הצעת חוק קליטת העלייה, התשמ"ז — 1987 \*

(הצעת חבר הכנסת ע' ברעם)

לחצוסקה, הזכות לסיוע בלימודים גבוהים, הזכות לדמי קיום,  
הזכות לתמיכה חודשית. הזכות לסיוע בשכר דירה, מענק  
למימון מסי יבוא, צריכה, תיקון כפקודת מס הכנסה, הקלות  
במסי עירייה וארגון ודאגה מיוחדת להשלמת גמלאות  
לעולים קשישים.

בדברי ההסבר — ואני חושבת שכן אביע את רצוני של  
חבר הכנסת עוזי ברעם — מציין חבר הכנסת עוזי ברעם, כי אף  
שמדינת ישראל קיימת 40 שנה וכמשך כל תקופה זו היא  
קולטת עלייה, עדיין אין חוק לקליטת עלייה. קליטת העלייה  
היא אחד מהתנאים הכסיסיים לקיום מדינתנו, חשיבות העלייה  
היא לחיזוק הפוטנציאל הכלכלי-הביטחוני של המדינה. ידוע  
כי גודל העלייה והיקפה נקבעים ביחס ישיר לאיכות הקליטה.  
לכן קבלת חוק הקליטה יכולה להיות מנוף לעלייה, ולעלייה  
מברית-המועצות, עם פתיחת השערים מברית-המועצות, שהיא  
מדינה בעלת אוכלוסייה רבה של יהודים, אני לא יודעת אם  
המספר מדויק, יש ויכוח על המספרים, על כל פנים כאן מצוין  
מספר של 2.5 מיליוני יהודים.

העדר חוקים בתחום קליטת העלייה גורם למצב של תלות  
העולים החדשים ברצון הטוב של גופי הקליטה והפקידים  
למיניהם. מצב זה גורם בתדירות גבוהה לחיכוכים, לאי-הבנות,  
לחלות ולאי-שביעות רצון. הקשיים גורמים לאכזבות  
ולתסכולים, ואנחנו יודעים שהמדינה הזו נקלט אצל היהודים  
הנמצאים בגולה ויוצר תסיסה שלילית לרעיון העלייה לארץ.

שהנושא יועבר לוועדה: מי שיצביע נגד, כוונתו שהנושא יוסר  
מסדר-היום. נא להצביע.

ה צ ב ע ה  
בעד — 3  
נגד — 2

היו"ר א' נחמיאס:  
הנושא יועבר לוועדה.  
יעקב ז'אק אמיר (המערך):  
אני לא הצבעתי.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
— — —  
היו"ר א' נחמיאס:  
חברי הכנסת, לא קרה שום דבר קשה. אתם רוצים —  
נתחור על ההצבעה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
— — — תיתן לי הצבעה נוספת?

היו"ר א' נחמיאס:  
תסלח לי, תקשיב לי, חבר הכנסת צ'רלי ביטון. ההצבעה  
היא אלקטורנית, היא לא ההצבעה שהיינו רגילים לה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
— — —

היו"ר א' נחמיאס:  
אנחנו עוברים לסעיף הבא — הצעת חוק תקל"ט: הצעת  
חוק קליטת העלייה, התשמ"ז — 1987, מטעם חברי הכנסת  
עוזי ברעם ונאווה ארד. אני מזמין את חברת הכנסת נאווה ארד  
להביא את הצעת החוק.

נאווה ארד (המערך):  
כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לי הזכות להגיש היום  
את הצעת חוק קליטת העלייה. הצעת חוק של חבר הכנסת עוזי  
ברעם, שנמוע ממני, עקב מצב בריאותי, להעלות אותה כאן  
הערב. אני בטוחה שאנחנו מאחלים לחבר הכנסת עוזי ברעם  
כשם כל חברי הבית החלמה מהירה ושיבה לעבודת הכנסת.

רק טבעי הוא שחבר הכנסת עוזי ברעם הגיש את החוק  
הזה, בהיותו בעבר יושב-ראש ועדת העלייה והקליטה של  
הכנסת. אני חייבת לציין, שחוק דומה הוגש על-ידי חבר הכנסת  
יצחק ארצי.

מטרת החוק היא להביא לביטוי ממשי את מחויבותה של  
מדינת ישראל לפעול כמדינת עלייה, שכן עד עצם היום הזה אין  
לנו במדינת ישראל חוק קליטת עלייה. שמענו את סקירת שר  
הקליטה רק לפני יום או יומיים, ש'אומנם שינויים בתחום הזה,  
אבל חוק קליטת עלייה אין.

החוק הזה מדבר על זכות לדיור בשכירות, זכות להלוואה  
לרכישת דירה, זכותו של ילד הנמנה עם משפחת עולים, הזכות

— הצעת חוק קליטת העלייה: הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — פטור ממסים) —

אנחנו גם יודעים מניסיונו, שבתוך תקופה של ארבע שנים בערך, בדרך כלל, העולה נקלט ומסתדר. בתקופה הזאת יש קשר עם ידידים או עם משפחה מחוץ לארץ. אני יכולה להעיד על עצמי, שכאשר ביקרתי בכרית-המועצות ראיתי, ששם ידעו בדיוק מה קורה, איך קולטים, מה טוב ומה לא טוב. אנחנו יודעים איזו תרומה יכולה להיות לעלייה הזאת לתרבות, למדע, לבריאות, לחשייה, לביטחון ולחינוך במדינה.

החוק הזה מפרט, על-פי ניסיון, אותם נושאים, שאם נקבל אותם בחקיקה, הם יכתיבו קליטה טובה יותר לעולים. החוק הזה מרגיש במיוחד את זכויותיהם של מי שלחמו במלחמת העולם השנייה ומי שהיו בצבא האדום לזכויות שכרנע אין להם. אבל — —

יעקב ז'אק אמיר (המערך):  
והמחתרות בצפון-אפריקה, שקיבלו אות על-ה.

נאוה ארד (המערך):  
והמחתרות, אני מקבלת.

ברור לנו לגמרי, שכנושא של הגמלאים, בנושא של האוכלוסייה המבוגרת, חבר הכנסת ז'אק אמיר, לרבות כל מי שעולה, גם אלה שהיו במחתרות, קשה יהיה למדינת ישראל לממש את החוק בלי שיהיו אמצעים תקציביים לנושא, והאמצעים התקציביים הדרושים הם גדולים ביותר.

לכן, בהצעת החוק, בדברי ההסבר, מצא לנכון חבר הכנסת עוזי ברעם להדגיש, שאנחנו יכולים לראות לפחות שלוש דרכים להשיג אותם מקורות כספיים: ארגון קופת גמלאים מיוחדת, המורכבת מתרומות של יהודים בתפוצות; קבלת עזרה של מדינות שונות, שאנחנו יודעים שבהן זה ניתן; וגם ניסיון לאלץ, כאמצעות המשפט הבין-לאומי, את המדינות לשלם את הגמלאות לעולים הזכאים, יוצאי אותה מדינה.

אני פונה אל חברי הכנסת להעביר את החוק להכנתו לקריאה ראשונה לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

היו"ר ש' הלל:  
תודה לחברת הכנסת נאוה ארד.

יעקב גיל (המערך):  
אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

היו"ר ש' הלל:  
האם את מסכימה להעברה לוועדת הכספים?

נאוה ארד (המערך):  
שיעבירו לוועדת הכנסת.

היו"ר ש' הלל:  
ועדת הכנסת, זה קצת מסבך.

יעקב גיל (המערך):  
ועדת הכנסת תקבע.

דב שילנסקי (הליכוד):  
למה לא בוועדת העלייה והקליטה אלא בוועדת הכספים? אם יש איזה סיכוי שיעבירו את החוק — זה בוועדת העלייה. בוועדת הכספים יש כל כך הרבה דברים.

יעקב גיל (המערך):  
ועדת העלייה מסיימת בעור שבוע את עבודתה, וועדת הכספים ממשיכה. זו הסיבה להצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

היו"ר ש' הלל:  
אני הייתי שמח לו יכולנו לסכם על ועדה אחת ולא להתחיל להעביר לוועדת הכנסת וכיוצא בזה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):  
ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לנמק מדוע יש להעביר לוועדת העלייה והקליטה. דווקא ועדת העלייה והקליטה יכולה בשבוע הבא להכין את הצעת החוק לקריאה ראשונה ולהביא אותה למליאה ביום רביעי, ואז אפשר יהיה להחיל עליה את חוק הרציפות.

היו"ר ש' הלל:  
רבוחי, אם אתם לא מגיעים להצעה אחת ויש לפני שתי הצעות, זה יועבר לוועדת הכנסת ושם יהיו צריכים להחליט.

יעקב גיל (המערך):  
אני מסכים עם המציעה.

היו"ר ש' הלל:  
אם כן, יש רק הצעה אחת: להעביר את הצעת החוק לוועדת העלייה והקליטה. מי להצעה להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה? מי נגד?

ה צ ב ע ה  
ההצעה להעביר את הצעת חוק קליטת העלייה, התשמ"ז — 1987, לדין מוקדם  
בוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

לג. הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — פטור ממסים),

התשמ"ה — 1985 \*  
(הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי)

דב שילנסקי (הליכוד):  
לוועדת הכספים, זו הוועדה, אבל מצדי אפשר בכל ועדה אחרת.

היו"ר ש' הלל:  
לוועדת הכספים.

היו"ר ש' הלל:  
אנחנו עוברים עתה רק להצבעה על הצעת חוק רל"ד — הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — פטור ממסים), התשמ"ה — 1985. אני מבין שהדברים נשמעו נותרה רק ההצבעה, וההצעה היא להעביר את החוק. לאיזו ועדה?

חוברת ל"ז, ישיבה תס"ב

— הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — פטור ממסים):  
— הצעת חוק מוסדות ציבור (פטור והקלה בתשלומים לרשויות ציבור) —

#### ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — פטור ממסים), התשמ"ה — 1985, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

אני מעמיד להצבעה: מי בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — פטור ממסים), התשמ"ה — 1985, לוועדת הכספים? מי נגד?

### לד. הצעת חוק מוסדות ציבור (פטור והקלה בתשלומים לרשויות ציבור),

התשמ"ח — 1988 \*

(הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס)

המתייחסים להקצאה זו. בין היתר קבעה המועצה, בהחלטתה מיום 19 במרס 1985, כי קרקע למוסדות ציבור תימסר ללא מכרז, ובעבורה ישולמו דמי חכירה ראשוניים מהווים בשיעור של 91% מערך הקרקע, כפי שייקבע על-ידי השמאי הממשלתי באזור פיתוח שבו מוענקת ההנחה המקובלת כאותו אזור.

הצעת החוק תגרום לאובדן הכנסות למדינה, מה גם שקיימת היום, כפי שהוסבר לעיל, התחשבות במוסדות ציבור בכל הקשור לדמי חכירה.

שמתי לב שהמציע מאמין שההצעה לא תגרום לאובדן גדול של הכנסות. כדי לברר את העניין הזה, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים, והיא תבדוק את העניין.

אהרן נחמיאס (המערך):

סגן שר האוצר ע' אמורי:  
אינך מציע פטור מארנונה. אתה מציע: פטור מלא מתשלום כלשהו של דמי חכירה.

אהרן נחמיאס (המערך):  
אני מציע פטור מארנונה. הפטור מארנונה הוא העיקר.

סגן שר האוצר ע' אמורי:  
הואיל ומדובר בדמי חכירה שהם בגדר הכנסה של הממשלה כעבור רכוש, אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

אהרן נחמיאס (המערך):  
מאחר שסגן השר הסכים להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים, ואילו אני הצעתי להעבירה לוועדת הפנים, אני מציע שוועדת הכנסת היא שתקבע לאיזו ועדה תועבר הצעת החוק.

הי"ר ש' הלל:  
מאחר שיש הצעות שונות לגבי הוועדה שאליה תועבר הצעת החוק, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

#### ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק מוסדות ציבור (פטור והקלה בתשלומים לרשויות ציבור), התשמ"ח — 1988, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

הי"ר ש' הלל:  
אנחנו עוברים להצעת חוק תש"ם — הצעת חוק מוסדות ציבור (פטור והקלה בתשלומים לרשויות ציבור), התשמ"ח — 1988, מאת חבר הכנסת אהרן נחמיאס. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת נחמיאס להביא את הצעת החוק.

אהרן נחמיאס (המערך):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק מוסדות ציבור (פטור והקלה בתשלומים לרשויות ציבור), שאני מבקש להביאה בפני הכנסת, באה כדי להפסיק את ההתחשבות הכפולה שקיימת בתוך הממשלה. בינה לבין עצמה ובין הרשויות המקומיות לבין הממשלה.

גם הרשויות המקומיות וגם הממשלה תומכות במוסדות ציבור. אביא דוגמה. למשל, גניילדים, כל נושא החינוך, כל נושא התרבות, כל נושא האמנות, הדת, המדע, הבריאות, הסעד, הספורט, ואני מוסיף: כל מטרה אחרת שתאושר על-ידי שר הפנים. כל המוסדות האלה חייבים בתשלום ארנונה, ואפילו בתשלום דמי חכירה למינהל מקרקעי ישראל. מוסד תרבות ציבורי שפועל למען האמנות או למטרות המחקר חייב לשלם בעד קרקע של המדינה למינהל מקרקעי ישראל, כאשר הוא מקבל בחזרה את הכספים האלה מהמדינה. לשם מה אנו זקוקים לכל הבוכה-לטריה הכפולה הזאת? מדוע לא ללכת בדרך הישרה, הפשוטה, שלפיה אותם מוסדות שנועדו לשרת את הציבור יהיו פטורים מתשלום ארנונה וישלמו תחת זאת סכום סמלי בעד הקרקע שתישאר קרקע של המדינה?

לכן, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע שנעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים של הכנסת. שם היא תיבחן, ואני בטוח ומשוכנע שחברי הוועדה ייעתרו לבקשתי לאשר את הצעת החוק ולהביאה לקריאה ראשונה בכנסת.

הי"ר ש' הלל:  
תודה. אני מזמין את סגן שר האוצר לדברי תשובה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:  
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שבנדון עניינה פטור מלא מתשלום כלשהו של דמי חכירה המשולמים למינהל מקרקעי ישראל.

מועצת מקרקעי ישראל, הקובעת את מדיניות הקרקעות שעל-פיה פועל מינהל מקרקעי ישראל, נתנה את דעתה לעניין הקצאת קרקע למוסדות ציבור וקבעה חנאים שונים

**לה. הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון), התשמ"ח — 1988 \***  
(הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי)

אני חושב שצריך לגרום לכך שאנשים אלה יקבלו אותם סכומים והטבות שהם היו מקבלים אילו לא התערבה מדינת ישראל.

אני אומר לך, אדוני סגן שר האוצר, החיים עושים את שלהם. הציבור הזה הולך ומתמעט. זו דרכו וזה טבעו של עולם. הציבור הזה היום הוא ציבור קטן. מספרו הולך וקטן יום יום. הכה ניתן לאותם אנשים שעדיין חיים והם בגיל גבוה לחיות את שארית ימיהם, אחרי כל הסבל שעבר עליהם, בצורה הרבה יותר קלה.

היו"ר ש' הלל:  
תודה. אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמרתי:  
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, התגמולים המשולמים עליידי הרפובליקה הפדרלית של גרמניה מחושבים בשיטה שונה מהשיטה שאומצה בחוק הישראלי. על-פי המוצע, ישלמו היום רטוראקטיבית תגמולים לכל הנכים החל ממועד זכאותם לקבלת תגמולים מהרפובליקה הפדרלית של גרמניה, במקום מיום 1 באפריל 1954, כפי שנקבע בחוק נכי רדיפות הנאצים; התשי"ז — 1957.

קשה מאוד לאמוד את תקופת הזכאות כאמור ואת הסכומים ששולמו עליידי הרפובליקה של גרמניה בתקופה זו, ואינני רוצה לנהל על כך ויכוח עם חבר הכנסת דב שילנסקי. הצעת החוק, אם תופעל עכשיו, תגרום, להערכתנו, לתוספת חקציבית של כמיליארד 600 מיליון מרקם גרמניים לכיסוי הפרשי העבר, ולתוספת חקציבית שנתית של כ-118 מיליון מרקם גרמניים במחירי שנת 1986 — זאת בלי להביא בחשבון את ההרחבה הנוספת שתידרש בוודאי לגבי נכי המלחמה בנאצים.

אולם הואיל ומדובר בקריאה טרומית והואיל ומדובר בנושא רגיש כל כך, אני מסכים להעביר זאת לדיון מוקדם בוועדת הכספים של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:  
תודה. לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק שהביא חבר הכנסת דב שילנסקי לוועדת הכספים של הכנסת. מי בעד הצעה זו? מי נגד?

**ה צ ב ע**

ההצעה להעביר את הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון), התשמ"ח — 1987, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:  
אני קובע, שהצעת החוק הועברה פה-אחד לוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר ש' הלל:

עתה אני מזמין את חבר הכנסת דב שילנסקי להגיש את הצעת החוק תקפ"א — הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון), התשמ"ח — 1988, בבקשה.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כידוע לכם, התנגדתי להסכם שנחתם בין מדינת ישראל לבין גרמניה. המרקם והדולרים שהגיעו משם — זה היה הגשר של שלום, של אחווה, ריעות וידידות בין מדינת ישראל, שהיא הכוח המוביל של העם היהודי, לבין העם הגרמני. עד היום אני מתנגד לזה, עד היום אני חושב שזה היה פסול. עד היום אני חושב שזה היה גם אסון מוסרי, והניסיון מוכיח שגם מבחינה כלכלית הוא גרם לנו הפסדים רבים, כיוון שכספים שהגיעו בצורה קלה גם הוציאו אותם בצורה קלה, והדבר גרם להידרדרות מוסרית בהרבה שטחים.

ללא כל קשר בין הנושאים, אני רוצה לציין, שמעולם לא הבעתי דעה בקשר לפיצויים שקיבל אדם שסבל באופן אישי, אם הוא הפך נכה, או אם הוא עבר ולא קיבל תשלום בעבור עבודתו. דעתי הייתה, שכל אחד יחליט בהתאם להכנתו אם הוא רוצה לקבל את הפיצויים אם לאו. זה עניינו האישי.

הקדמתי ואמרתי את הדברים האלה על-מנת למנוע אי-הבנות. החוק שאני מעלה מתייחס לכספים שקיבלה מדינת ישראל כפיצויים אישיים בעבור ניצולי שואה. מי שלא היה ביום מסוים בגרמניה, שנקרא "שטיין-טאג", קיבל את הפיצויים האישיים ישירות מגרמניה. לגבי היתר טרם הוסדר להם התשלום. באה מדינת ישראל ואמרה לגרמנים: אלה שעדיין לא קיבלו את הפיצויים באמצעות ה"שטיין-טאג" ואתם עומדים לשלם להם את הפיצויים האלה, תנו לנו את הכסף ואנו נשלם להם את הכספים במקומכם.

מדינת ישראל לקחה את הכספים האלה על-מנת לשלם אותם לניצולי השואה. ובפועל יוצא, שאותו אדם מקבל כמחצית הסכום שהיה מקבל אילו לא התערבותה של מדינת ישראל. מדינת ישראל אומרת: עשיתי מיקח טעות. קיבלתי פחות מדי. חשבתי שזה יעלה לי פחות. אומרים עוד: היינו במצב של מחנק. היינו זקוקים למטבע חוץ. אומר אותו אדם שקיבל רק את מחצית הסכום שהגיע לו: וכי ביקשתי מכס להתערב? לא ביקשתי זאת. אתם התערבתם. לקחתם את הכסף, הייתם זקוקים למטבע חוץ, או עשיתם מיקח טעות — זה עניינכם. לי מגיע אותו הסכום שהייתי מקבל אילו לא התערבותכם.

אני חושב שיש בכך צדק אלמנטרי. אני חושב שגוזלים את האנשים האלה. אלה הם אנשים שסבלו הרבה, אנשים חולים, אנשים שבגיל מסוים פוקדות אותם כל המחלות שראשיתן באותה תקופה.

**לו. הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון — פטור למקרקעין מוקפאים), התשמ"ז — 1987 \***  
(הצעת חבר הכנסת י' ארצי)

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד להזמין עתה את חבר הכנסת יצחק ארצי להגיש את הצעת החוק תשל"ז, הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון — פטור למקרקעין מוקפאים). התשמ"ז — 1987.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב ראש, אדוני סגן השר, כנסת נכבדה, התיקון שלי לחוק מס רכוש וקרן פיצויים נועד לתקן עוול שנגרם לאזרחים רבים בעלי רכוש. הוא נוגע בעיקר לבעלי מגרשים קטנים.

עם הקמת המדינה והעברת הקרקעות לידיה, עודדה המדינה רכישת מגרשים קטנים לצורכי בנייה. אזרחים רבים נענו לפניה זו, ומתוך אמון בצורה זו של השקעה הם השקיעו את חסכונותיהם במגרשים כאלה.

במרוצת השנים התברר כמקרים רבים, שהבנייה על המגרש היא בלתי אפשרית, אבל את מס הרכוש לאוצר נאלצים לשלם. ידועים לי מקרים של בעלי רכוש המשלמים מסים ברציפות זה 20 שנה. סך כל המס עולה בהרבה על כל סכום שניתן להשיג עליידי מימוש ערך הקרקע. במקרים רבים אין ביכולתו של בעל הרכוש להיפטר מהרכוש. מי יקנה מגרש שהוא בבחינת אבן שאין לה הופכין?

אחזור לנוסח החוק. לפי סעיף 45 לחוק מס רכוש וקרן פיצויים רשאי שר האוצר לפטור מתשלום מס קרקע שהשימוש בה מוגבל או נאסר לפי כל דין באופן שיש בו פגיעה חמורה באפשרות הניצול הכלכלי. יוצא אפוא, שהקריטריונים להפעלת סמכותו של השר הם הגבלה בשימוש או איסור שימוש, שתוצאותיהם חוסר יכולת לנצל את הקרקע מבחינה כלכלית. במקרים אלה רשאי שר האוצר לפטור ממס, אך שר האוצר לא הפעיל מעולם את סמכותו זו, ואף בג"ץ. במקרה שנדון ב-1965, לא מצא דרך להתערב בשיקולי שר האוצר כאשר נדרש בית-המשפט העליון לחייב את שר האוצר לפטור נכס כזה מתשלום.

נוכח המצב הזה אני מעלה את הצעתי, המבוססת על העיקרון שאין לעשות כסף מעוול. החוק נועד לתקן את הסעיף, כדי לחייב את שר האוצר לפטור מקרקעין אלה ממס. עליידי כך יחוקן עוול שנגרם לאזרחים, שרוכס היום מבוגרים, והם נדרשים לשלם מסים מחסכונותיהם ומהפנסיה שלהם. מדיניות נוקשה של הרשות המרכזית משפיעה במידה רבה גם על הרשויות המקומיות, וגם אלה גובות מסים מרכוש בלתי פרודוקטיבי.

אני קורא לסגן שר האוצר, ובאמצעותו למשרד האוצר, שלא לגבות כספים מרכוש זה, מאנשים שאין להם. עליו לקבל את התיקון ולהרכות צדק.

אבקש אפוא להצביע בעד קבלת הצעת החוק בקריאה טרומית. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני סגן שר האוצר, כנכבד.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, חוק מס רכוש וקרן פיצויים קובע, כי מס הרכוש השנתי יוטל בשיעור של 2.5% — אצל הקבלנים בשיעור של 1.2% — משווי הקרקע בשוק החופשי. ידוע לכול, כי לאפשרויות ניצול הקרקע יש השפעה מכרעת על שווייה. במלים אחרות, אם הקרקע אינה זמינה לבנייה, מקטין הדבר את שווייה, וממילא נגזר מעובדה זו גובה המס הנגבה.

במציאות הקיימת בארץ מבחינה תכנונית, למעלה מ-90% מהקרקעות אינן זמינות לבנייה. כלומר, הן קרקעות מוקפאות. מסגרת זו אינה כוללת קרקעות חקלאיות וקרקעות בבעלות מינהל מקרקעי ישראל, שאינן נשאו התשובה הזו, כיוון שהן פטורות ממילא ממס רכוש.

למרות מה שאמרתי, חלק ניכר מהקרקעות המוקפאות שווין בשוק החופשי גבוה במיוחד עקב התפתחות סביבתית ועקב הציפיות לניצולן בעתיד. ממה שאמרתי נובע בעליל, כי בקביעת השווי לצורך מס רכוש מובאות בחשבון המגבלות המוטלות על קרקע מחד גיסא והציפיות הגדולות לעתיד מאידך גיסא.

חברי הכנסת, אין לשכוח שמדובר במס על רכוש על-פי שווי. לדעתי, אין להפלות בין בעל קרקע בשווי מסוים שאינה מוקפאת לבין בעל קרקע באותו שווי שכן מוקפאת, אף ששניהם יקבלו חמורה זהה בעת מימוש הקרקע.

לסיכום, לאור העובדות והנתונים הנ"ל לא נראה לי שיש מקום לקבל את הצעתו של חבר הכנסת ארצי כלשונה, כי פירושה אפליה בלתי הגיונית בין בעלי רכוש וחיסול כמעט מוחלט של מס רכוש על קרקעות במדינה.

אני מתכבד להודיע ככנסת, שאנו עומדים להציע תיקון חוק שבו ייקבע, כי בעל קרקע שסך מס הרכוש המוטל עליו אינו עולה על 100 שקלים — שהם אקוויולנט לשווי קרקע של 4,000 שקלים — יהיה פטור ממס. הוראה והבאתי את הדברים לפני חבר הכנסת ארצי, הוא הסכים — אולי לפי הכלל: תפסת מרובה, לא תפסת, וכיוון שזה הולך בכיוון שהוא הציע — לפחות להצטרף להצעת הממשלה שתוגש.

אני מציע, אם כן, היות שהוא בעל יוזמה בעניין, שהצעתו תעבור לדיון טרומי בוועדת הכספים, ושם היא תידון עם הצעת החוק של הממשלה, שתובא בשבוע הבא לכנסת. כפי שאני מקווה, אז ידונו בהן במשותף ויאחדו אותן.

היו"ר ש' הלל:

אני מבקש לשאול את סגן השר: אם הממשלה לא תביא את הצעת החוק בשבוע הבא, או אם הצעת החוק שלה לא תתקבל בשבוע הבא, האם אני מכין מהדברים שאחא אומר שוועדת הכנסת העוסקת בעניין תטפל בהצעת החוק הזאת? הרי אינני יכול להעביר הצעת חוק על תנאי.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

בקריאה טרומית.

היו"ר ש' הלל:

כבוד, אבל באופן עקרוני אין להעביר הצעת חוק על תנאי.

— הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון) — פטור למקרקעין מוקפאים);  
— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) —

סגן שר האוצר ע' אמורי:  
מקובל.

היו"ר ש' הלל:

אם כן, אני מעמיד את ההצעה להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים? מי נגד?

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון) — פטור למקרקעין מוקפאים), התשמ"ז-1987, לריון מוקדם בוועדת הכספים נחקלה.

היו"ר ש' הלל:

אני קובע, שההצעה עברה לוועדת הכספים.

סגן שר האוצר ע' אמורי:  
מובן.

היו"ר ש' הלל:

בשבוע הבא תביא הממשלה, או לא תביא, הצעת חוק, והיא תתקבל או לא תתקבל.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

אמרחי את הדברים כפי שאמרחי. הפרוטוקול יועבר לוועדת הכספים של הכנסת ויהיה לפניו, ואני מקווה שכן היא תהג.

היו"ר ש' הלל:

אני מפרש את זה כאילו סגן שר האוצר אומר, שהצעת החוק עוברת לוועדת הכספים, וההנחה היא שתצטרף לזה הצעה של הממשלה וממילא תרון הוועדה בשתי ההצעות כאחת; אבל דינה של הצעת חוק זו לעבור לוועדת הכספים ללא הסתייגויות, כי אין צאלנו דבר כזה. מקובל?

### לז. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון), התשמ"ז-1985 \* (הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי)

היו"ר ש' הלל:

עתה אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת דב שילנסקי להגיש את הצעת חוק רט"ו, הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון), התשמ"ז-1985.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, כהתאם להצעת החוק שאני מציע, אדם הזכאי לקצבת פרישה והזכיה, באופן שהניח את דעתו של נציב שירות המדינה, כי בתקופת מלחמת העולם השנייה שהה בגטו או במחנה ריכוז — תוגדל קצבתו ב-3% ממשכורתו הקובעת ועוד בסכום השווה לחלק ה-600 ממשכורתו הקובעת בעד כל חודש ששה, כאמור, מעל 18 חודשים.

אני רוצה להגיד, כנסת נכבדה, שזו הצעת חוק מינימלית שכמינימלית בהשוואה למה שאפשר לבקש ולהציע.

אני רוצה להביא דוגמה אישית. היו לי הזכות והכבוד לשרת את עמי, מולדתי וארצי במסגרת הארגון הצבאי הלאומי. לו הייתי עובד מדינה, הייתי זכאי לאותן נקודות בעד כל שנה ששירתתי בארגון הצבאי הלאומי. אותו דבר חל לגבי מי ששירת ב"לוחמי חירות ישראל", ב"הגנה" או בפלמ"ח.

אבל אינני חושב — ואני מביא דווקא דוגמה אישית משלי, וכולכם יודעים עד כמה יקרה לי המחחרת שבה שירתתי וכו' — שלו הייתי עובד מדינה הייתי זכאי בגלל שירותי בארגון הצבאי הלאומי ליותר מאשר לו הייתי חבר במחחרת הגטו וחבר או מפקד במחחרת רכאו. אני חושב שההקרכה לשרת שם היא לא קטנה יותר ואולי גם גדולה יותר מהשירות בכל אחת מהמחחרות האחרות.

אבל לא רק זאת. אני חושב שעצם העניין שיכולת להיות שם ולצאת בן אדם וכל שנייה שלך היתה קורבן וכל שנייה היית בצלם אדם — אין גבורה גדולה מזה. אין להחשיב זאת כמצב פחות מכל הדברים האחרים שבגללם מקבלים נקודות וכות כשיוצאים לקצבה.

לכן באה הצעת החוק שלי. אדוני סגן שר האוצר, אני

רוצה, כמו בהצעת החוק הקודמת, לציין שוב, שלצערי אין זה מתייחס לאנשים רבים. לו התקבל חוק זה בשנים שחלפו — היו נהנים ממנו אנשים רבים שכבר אינם אתנו. ציבור הזכאים האלה הולך ומתמעט מיום ליום.

אבקש מהכנסת לאשר את ההצעה ולהעבירה להכנה לקריאה ראשונה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דב שילנסקי. אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, התשובה על ההצעה האמורה: אני רוצה להדגיש, שלנציב שירות המדינה יש, לפי חוק שירות המדינה (גמלאות), שיקול דעת להגדלת הקצבה, והוא משתמש בו בהתאם לקריטריונים שנקבעו על-ידי ועדת שירות המדינה, אושרו על-ידי ועדת הכנסת ופורסמו בתקנות שירות המדינה — התקשי"ר. שיקול הדעת והקריטריונים עמדו גם במבחן בית-הדין הארצי לעבודה.

לאור האמור אין צורך בחקיקה המוצעת. מה גם ששייכה בגטו או במחנה ריכוז מצויה בקריטריונים האמורים ונציב השירות מגדיל בגינה את הקצבה ב-3%. כתנאי שהעובד לא קיבל כל פיצוי מכל מקום עבודה אחר.

יש לציין כי כל הגופים הציבוריים הנוהגים לפי חוק שירות המדינה (גמלאות) אימצו גם את הקריטריונים הנ"ל.

אני חושש שכל ניסיון לטפל בנושא על-ידי חקיקה יביא לערעור המערכת המתוארת לעיל ויגרום ללחצים נוספים מצד גורמים אחרים.

הואיל ומדובר בנושא רגיש מאוד, הואיל ומדובר בקריאה טרומית ובהכנה לקריאה ראשונה, אני מסכים להעביר את ההצעה לבדיקה ולטיפול בוועדת הכספים של הכנסת. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לסגן שר האוצר. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים —

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להשיב.

היו"ר א' נחמיאס:

לא. אם סגן השר הסכים — אתה לא יכול. אתה יכול להשיב רק אם הוא התנגד.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון). התשמ"ו — 1985. מי להצעת החוק — יציב. מי נגד? אין נגד.

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה

## לח. הצעה לסדר-היום

## הקיפאון המדיני והחשש להסדר כפוי

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת. אנחנו ניגשים להצעה לסדר-היום מס' 7787: הקיפאון המדיני והחשש להסדר כפוי. חבר הכנסת יעקב גיל, בבקשה.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, אנחנו מצויים בעיצומה של תקופת בחירות גם פה וגם בארצות-הברית. כתוצאה מכך אנחנו חווים חוריה ואמללה מאוד, שהנושא המדיני שצריך להתלוות לתהליכים שאנחנו עוברים אותם היום במדינת ישראל וכל מה שקורה בשטחים — וכדי לחלץ אותנו מהם, טיפול מדיני הוא מתוּיב, אבל הוא כולו כפוי. כתוצאה מכך ולנוכח מה שמתרחש היום בעולם הגדול, גם בצד האסטרטגי וגם בצד הטקטי, והשינויים הגלובליים בצורת התעצמותן של מדינות ערב מזה וחסול סכסוכים מזה, ולנוכח העובדה שאנו שרויים בקיפאון עמוק, עלול הדבר להוליך לכך שהסדרים בין-מעצמתיים יביאו לפתרון כפוי על מדינת ישראל.

דבר זה, שכולנו חוששים מפניו, ביטא ב־20 בחודש ראש הממשלה. ב־21 בחודש יוני שנה זו התפרסמה כתבה בעיתון "הארץ", ובה האשים שמיר את ממלא-מקומו, שהוא חותר להבנה בין ברית-המועצות לארצות-הברית על חשבוננו. גם חבר הכנסת אהוד אולמרט הצטרף להאשמה זו באותו יום וטען שהאמריקנים והרוסים יגיעו להסכמה כרוח הצעות המערך: זאת כביכול בעידודו וכתיואם של רב העוצמה ורב הכוח — שיש בידו להביא את המעצמות להבנה ולהידברות — שמעון פרס.

אני מבין שגם ראש הממשלה וגם האיש אשר מוציא ומביא מטעם ראש הממשלה את הרעיונות — חבר הכנסת אהוד אולמרט — רואים את החזות האפשרית הזאת ומחפשים קורבן לה.

חברי הכנסת, ב־9 בדצמבר התחילה האינתיפאדה, מפני ש־20 שנה אנחנו היינו כסטטוס-קו וכל אחד מאתנו חשב שזהו זמן יפיע לטובתנו.

ראש הממשלה משתעשע בהרהורי לב ובמשאלות לב שהנה האינתיפאדה הולכת ומתחסלת, המציאות טופחת על פנינו יום יום, ולא זו בלבד שהאינתיפאדה איננה מתחסלת, אלא יודעי דבר ואנשים שתוקרים את העניין חווים לנו עתיד קשה.

(גמלאות) (תיקון). התשמ"ו — 1985. לדיון מוקדם בוועדת הכספים התקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעת החוק חועבר לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני בכל זאת מבקש את רשותך להגיד משפט אחד: יישר כוח לסגן שר האוצר על גישתו החיובית לנושא.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה.

כולנו חייבים להתעורר מן התרדמה הזאת. מן המחשבה שרק בכוח, בכוח הזרוע, נוכל לפתור את הבעיה של הקונפליקט שבקרבתנו.

מה אומר ראש הממשלה, וכעקבותיו גם חבר הכנסת אולמרט, בנושא הזה של קירוב העמדה האמריקנית לרוסית? — יש ימים ישראליות הבוחשות בזה, ולפי הערכתם, כפי שאמרתי, עוד בקרן זה יבואו המעצמות להבנה, כדי שהעניין ימצא את פתורו בכפייה, ואין לצפות לשיתוף פעולה ישראלי.

אילו נעתר ראש הממשלה למסמך-לונדון, שחיבר אותו ממלא-מקומו יחד עם המלך חוסיין, ונכנס למשא-ומתן מדיני עם פתיחה בין-לאומית, יכול להיות שהיינו מונעים את האינתיפאדה הזאת.

איכדנו שנה וחצי של אפשרות להתקרב לדיון. את הזמן הזה לא נוכל להחזיר. אנחנו חייבים להתעורר למה שהעולם הגדול היום בעצמו חווה, שאי-אפשר לפתור בעיות בין מדינות באמצעות כוח.

אנחנו רואים מה קורה במפרץ הפרסי. מלחמת אירן-עירק מגיעה לסיומה, כפי שאנחנו צריכים אולי לקוות, ובעתיד תימצא דרך שהנושאים והבעיות הפוליטיות יפתרו בין עמים במשא-ומתן.

אנחנו יודעים שיש לנו כאן בעיה עם קונפציות של ראש ממשלה שאיננו מוכן לשנות בקלות את דעותיו. היתה לי הזדמנות לקרוא את ספרו של אריה נאור "הכתובת על הקיר", שבו הוא מנתח את הדברים.

עכשיו אני רואה שיש לי שר התחבורה, השר קורפו. זה היה באצ"ל וההוא היה בלח"י, ושניהם כאחד חלקו על הדרך המדינית — —

שר התחבורה ח' קורפו:

מי היה בלח"י?

יעקב גיל (המערך):

ראש הממשלה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אבל אתה מדבר עכשיו על אריה נאור.

יעקב גיל (המערך):

אני אמרתי שראש הממשלה היה בלח"י ואתה היית באצ"ל, ואתם — לפי ספרו של נאור — חלקתם זה על זה

המצרים את המשאומתן, ומאז לא הסכימו לחדשו בכל מתכונת שהיא, על אף הפצרות ופניות מצד ישראל.

ראוי לציין שנשיא מצרים, חוסני מובארק, צהיר יותר מפעם אחת בראיונות לתקשורת ערבית, שהערבים הפלשתינים טעו והחמיצו הזדמנות כאשר סירבו לקבל את חוכנית האוטונומיה ולהצטרף למשאומתן על מימושה. אנו משוכנעים שתוכנית האוטונומיה והסכמי קמפ דייוויד הם הדרך הריאליסטית היחידה לפתרון בעייתם של ערביי ארץ-ישראל, הנותנת את מירב הסיפוק האפשרי לתביעותיהם, ובאותה עת מאפשרת לישראל להבטיח את ביטחונה.

שלום אפשר לעשות כאשר קיים רצון להשגתו מצד שני השותפים. עד כה ישראל היא הגורם היחיד הקורא לשלום, המטיף לשלום, המציע הצעות שונות למען השלום, והוכיח במעשים את נכונותו לשלום, כפי שהיה כאשר נחתם חוזה השלום עם מצרים.

מדינת ערב, שקידשו מלחמה על ישראל כמה וכמה פעמים, שכמה ממנהיגיהן ממשיכים לסרב לקבל את זכות קיומה של ישראל כמדינה בעלת זכויות שוות לאלה של שאר מדינות האזור, שמעניקות סיוע מדיני וחומרי לארגוני הטרור החותרים לחיסולה של מדינת ישראל; מדינות ערב צריכות לבוא ולהרויח במלחמה ובמעשים שהן מוותרות על מלחמה, אלימות וטרור ומוכנות לנהל משאומתן לשלום עמנו, כמקובל ביחסים בין מדינות.

ההצעה של חבר הכנסת גיל על הקיפאון המדיני אינה מובנת לי. אם קיים קיפאון מדיני, הרי הוא קיים מראשית כהונתה של ממשלת האחדות הלאומית. הרי לא יעלה על הדעת, שראש הממשלה דאז ניהל משאומתן או ניהל מגעים כדי להוציא אותנו מהקיפאון. כאשר הממשלה לא ידעה כלל ולא החליטה על כך, ושר התוך דאז לא ידע על כך, יש להניח שההגיונות חייבה בוודאי את ראש הממשלה דאז לנהוג בלויאליות כלפי ממשלתו ובאחריות כלפי שר התוך שלו. לפיכך אני מניח, שאם יש טענה על קיפאון מדיני, צריך לומר שממשלת האחדות הלאומית, מראשית כהונתה, הצטיינה בקיפאון מדיני.

ייתכן, זו טענה שאפשר להעלות אותה, אבל בשום פנים ואופן אין אפשרות, בחברה הגונה ובין אנשים המכבדים הסכמים, להעלות טענה שיש קיפאון במחצית הדרך, כאשר גם המחצית הראשונה חייבת היתה להיות קפואה.

אבל, חבר הכנסת גיל, אלה הן המגבלות של ממשלת האחדות הלאומית. הרי בסופו של דבר מי שביקש ליצור את הקבינט ונתן להעביר אליו את כל הנושאים השנויים במחלוקת יצר את הקיפאון. הוא הבין שאין אפשרות לקבל החלטה כלשהי בלא הסכמת שני השותפים.

אם מישור גרס שנודמנה או נקרתה בדרכנו הזדמנות פז להגיע לשלום, וממשלת האחדות הלאומית, בשל ההסכם ובשל ההתחייבות ההדדית בראשית דרכה, לא יכולה להשיג זאת, יכול היה להתיר את הקיפאון בדרך הפשוטה: לצאת מן הממשלה, להתיר את ההסכמים, ולהתחיל לעבוד כמפלגה העתידה לשלוט בקרנציה הבאה בישראל — לקיים את המגעים, לנהל משאומתן ולבוא לפני הבחור בישראל ביום הבחירות ולומר: רבותי, הנה יש בדינו נוסחת שלום, הנה יש לנו ועידה שהיא ועידה שאינה מחייבת, אינה מסכנת, היא רק מטרייה, תנו לנו אמון ונביא את השלום.

בעמדות מדיניות רציניות, לרבות ההתייחסות לזאב ז'בוטינסקי, אבל כך, אדוני השר, שתשיב על הצעתי, אני רוצה לומר, שאריה נאור אומר בספרו בעניין הרביזיה ועמדות זאב ז'בוטינסקי הטיפ להן — ואני רוצה לקרוא את הקטע הקצר הזה, ברשותכם.

על רביזיה והתאמה — ז'בוטינסקי, בהתייחסו לרביזיונים: על כל צעד ושעל דרושות רביזיות, הוא קובע. כל תורה זקוקה לפירוש שיתאים אותה אל תנאי הזמן. וקדרושות הן רק התמציות העמוקות ביותר של אותם עקרונות שאנו חושבים אותם לקדושים. אך כדי להציל את התמצית צריך לפעמים לא להתירא לעשות רביזיה.

אני מציע לעצמנו לעשות רביזיה מחשבתית בכל הנושא המדיני של הסכסוך הישראלי-ערבי, שלב לבו הוא הבעיה הפלשתינית. אנחנו חייבים להכיר בעובדה שלא רק ככוח הזרוע נוכל להביא ליצירת תהליכים כלשהם שייתנו לנו פתרונות רצויים לעניין שאנחנו חווים אותו היום.

לנוכח החזות הקשה שעולה, כפי שאמרתי, מן השטח, אני מציע להתקדם לקראת תהליכים מדיניים שאולי יהיה בהם כדי לתת פתרונות שנתעגעע אליהם אם לא נלך בתהליך הזה, אם וכאשר נוכיח עיקשות ונחמד בעיקשות שלנו. שתכפה עלינו תהליכים שלא יהיו רצויים לנו, למדינת ישראל.

אני מציע אפוא שהכנסת תעביר את הנושא הזה לוועדת החוץ והביטחון. אני מבין שיש כאן בעיה פרוצדורלית, אדוני היושב-ראש, אבל מאחר שהכנסת מסיימת את עבודתה כשבוע הבא, הייתי רוצה לבקש מן הרשות הזאת, ואולי מישור אחר יציע להעביר זאת לוועדת החוץ והביטחון, ובלבד שהנושא הזה לא ירד מסדר-היום עד לבחירות הקרובות, כי בעוכרנו הדבר. אנחנו מדברים על נושא שהוא מחויב המציאות, שנדרש אליו.

אני מודה לאדוני היושב-ראש גם על הסבלנות להצעה, שהיא קצת יוצאת דופן.

היו"ר א' נחמיאס:

חודה לחבר הכנסת יעקב גיל. כאמור, אתה יכול להציע הצעה אחת ויחידה: לדון בנושא כמליאת הכנסת.

דברי תשובה לשר קרפון. בבקשה, אדוני השר.

שר התחבורה ח' קרפון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, העדר התקדמות בהשגת הסדר של שלום עם שכנינו נובע אך ורק מסרבנותן של מדינות ערב לבוא לשולחן הדיונים עמנו לצורך ניהול משאומתן להסדר.

ממשלת ישראל הציעה לפחות שני דרכים לחידוש תהליך השלום: 1. משאומתן ישיר וללא תנאים מוקדמים עם ממשלת ירדנית-פלשתינית; 2. חידוש המשאומתן בדבר כינון האוטונומיה בהתאם להסכמי קמפ דייוויד ובהשתתפות ישראל, מצרים, ירדן ונציגים של ערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה.

ההצעה הראשונה נדחתה פעם אחר פעם על-ידי מדינות ערב, אשר העדיפו דרכים לעקוף את הצורך במשאומתן על-ידי כינוס ועידה בין-לאומית, שתרחיק אותנו עוד יותר מן השלום.

המשאומתן על האוטונומיה התנהל בשנים 1979 — 1982 רק עם ממשלת מצרים. בשנת 1982 הפסיקו

שר התחבורה ח' קורפו:

אני מציע להעביר את הנושא לוועדה, ושם נקיים דיון ממצה.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעה אחרת לחבר הכנסת רפאל איתן.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע להסיר את ההצעה הזו מסדר-היום, כי לנימוקים שהביא חבר הכנסת גיל אין שום בסיס מציאותי ועובדתי. קיפאון מדיני הוא לא סיבה לפתרון כפוי. פתרון כפוי יהיה על מדינה חלשה, על ממשלה מפוצלת ומפולגת. אלה הן מחשבות שווא שאין להן שום קשר למציאות של העולם הערבי.

על כן אני מציע להסיר את ההצעה הזו מסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת יעקב גיל, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

יעקב גיל (המערך):

כן.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו ניגשים להצבעה, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון מול ההצעה להסירה מסדר-היום.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
מי נמנע?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדת החוץ והביטחון — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

נמנעים — 2

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

## לט. הצעה לסדר-היום

גרימת חילול שבת על-ידי חברת "אל על"

ואכן, הטיסות פסקו, אך לא רק הטיסות פסקו, גם הפסדיה הכספיים הגדולים של "אל על" היו כלא היו. החברה התחילה להרוויח כסף, בעת שהיא טסה בשבת היא הגיעה להפסד של 60 — 70 מיליון דולר בשנה. לאחר שהפסיקה לטוס בשבת, המאזנים הוכיחו בבירור רווח.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אותי זה לא הפתיע, מי ששומר שבת אינו ניוזק. השבת שומרת תמיד את נכסיו של האדם. אנחנו ידענו זאת, היהודים הדתיים בארצות-הברית רצו כולם לטוס רק ב"אל על", והמטוסים שלה התחילו לטוס כשהם מלאים.

כבר היו עובדות בישראל, גם ב-1973 באה ממשלה שהיתה אחראית למלחמת יום-הכיפורים והעלתה נוסחה של ועידת שלום, וזכתה בחזרה באמון הציבור. זו הדרך הפשוטה ביותר: לבוא לפני הציבור ולומר לו, הנה יש לנו נוסחה — ואם הוא יקנה אותה, היא תקבל את המנדט בשביל להעביר את האפשרות הזאת בפועל, כאשר תרכיב ממשלה.

אבל לבוא ולטעון שקיים קיפאון מדיני, כאשר הוא גורר ומוצק בתוך ההתחייבות ההדדית, כאשר חלק אחד של הממשלה נטל על עצמו להקים חמישה-ישיבה יישובים ותו לא, אף-על-פי שבממשלה ודאי היה נמצא לכך רוב, אבל זה לא הובא להכרעה בממשלה אלא אושר לתביעה בקבינט. כאשר בקבינט קיים העיקרון של שמירת הסטטוס-קוו — ללא הסכמת שני הצדדים אי-אפשר להעביר שום דבר.

נדמה לי שאם מישור מדבר בכנות על קיפאון הוא צריך לומר: תקופת כהונתה של ממשלת האחדות הלאומית היתה כישלון כאשר לא יכולנו לקדם — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
נכון, זאת האמת.

שר התחבורה ח' קורפו:

את זה מחייב ההיגיון. ההיגיון מחייב לומר, שבעצם ממשלת האחדות הלאומית לא יכלה מעצם קיומה, מעצם המכונה שלה, מעצם ההתקשרות שלה, לקדם אותנו לשלום.

אני אינני גורס כך. אני גורס שממשלת האחדות הלאומית קיבלה על עצמה גם דרכים להגיע לשלום, והן מעוגנות בסעיפים 9, 10 ו-11 של קווי היסוד של הממשלה בדבר הפתרון בדרך של אוטונומיה וברוך של הסכמי קמפ-דייוויד. אני רוצה להאמין, שלאחר הבחירות של נובמבר נוכל להעמיד את הדבר הזה למבחן ולהיווכח לדעת האם הסכם השלום עם מצרים הוא מקרה יחיד, או שבאמת יש מישור שכנוי קונצפטואלי ליכולת להגיע לשלום, כאשר הוא מציג דברים נכונים, דברים כנים, ומוכן לבצע אותם עד תום.

אדוני היושב-ראש, אין לי התנגדות לקבל את הצעתו של המציע להעביר זאת לדיון בוועדת החוץ והביטחון. מצדי אפשר גם לקיים דיון במליאה, אם היושב-ראש רוצה בכך.

היו"ר א' נחמיאס:

היושב-ראש לא רוצה. אתה צריך לומר, היושב-ראש לא בוחר מה לעשות.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעה הבאה בסדר-היום, מס' 7757: גרימת חילול שבת על-ידי חברת "אל על". את ההצעה יביא חבר הכנסת אברהם יוסף שפירא.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני ארכע שנים בדיוק, כתשעת הימים, כשחזר ראש הממשלה דאז מנחם בגין מאזכרה לז'בוטינסקי, הוא פגש אותי ובישר לי כי הוחלט להיעתר לדרישתנו ולהפסיק את טיסות "אל על" בשבת. האמת היא, כי לא היה חידוש גדול בכתביעתנו. בסך-הכול ביקשנו לחזור למצב שהיה לפני שנים רבות, שבהן לא טסה "אל על" בשבת. ביקשנו להחזיר את המצב למה שהיה.

בראשון-לציון ירד השוקים — צרה חדשה — תוך חילול שבת. הדבר יגרום בעקבותיו חילול שבת המוניים. אלפי אנשים יצאו לשם במכוניות. לקניית.

רק לפני כמה חודשים, אדוני שר התחבורה, ניסיון יחד לחסל ניסיון של ה"דב-מכר" בהרצליה לחלל שבת. ברוך השם, הצלחנו בכך. בקושי יצאנו מזה. כבר עתה אני פונה מעל במת הכנסת לגורמים האחראים, שלא לתת יד לחילול השבת ההמוני הצפוי להיות בראשון-לציון. לא צריך לחכות לכך שיפתחו ואחרי חודש יסגרו.

אני מודיע לך: לא יקום ולא יהיה ירד בראשון-לציון בשבת. אין חילול שם שמים גדול מזה.

אדוני שר התחבורה, אני מבקש להעביר את הדיון לוועדת הכספים, הוועדה שהחליטה לתת מאות מיליונים ל"אל על" והחליטה גם על הפסקת טיסותיה בשבת. נקיים דיון אתך ועם אנשי "אל על". זה מרגיז לטוס בחורף בחצות, ובקיץ, כאשר השבת יוצאת ב-22:30, יוצאת הטיסה ב-22:40. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אברהם יוסף שפירא. אדוני שר התחבורה, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כפועל יוצא מהפסקת טיסות חברת "אל על" בשבתות, נאלצה החברה לבטל בתקופת החורף חלק ניכר מהטיסות מאירופה לישראל בימי שישי. נוסעים המעוניינים לחזור ב"אל על" בימי שישי מאותם יעדים באירופה אינם יכולים לעשות כן. הם יכולים לחזור ב"אל על" בימי חמישי או במוצאי שבת, וגם זאת ממספר קטן בלבד של יעדים מאירופה.

המטוסים המבצעים את הטיסות במוצאי שבת מושכחים במלבי התעופה מיום שישי בצעריים עד מוצאי שבת. שעתיים — שלוש שעות לאחר הגעתם לישראל, אור ליום ראשון, הם מושכבים לטיסות היוצאות מנמל-התעופה בן-גוריון ליעדים שונים.

במוצאי שבת יש מאירופה טיסות מלונדון, מפריס — רק בחורף — ומפרינקפורט בלבד. הטיסות יוצאות מאירופה לאחר צאת השבת ולפני סגירת שדות התעופה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

מלונדון יוצאים בחורף בחצות, ועכשיו — ב-22:40.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):

אתה לא יכול לכפות את השבת על לונדון.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

אתה יודע מה זה שבת?

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):

אני יודע.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני לא האמנתי שבאולם ריק כזה יכולה להיות גם הפרעה.

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):

שבת מרגיזה אפילו את הקיר פה.

שר התחבורה ח' קורפו:

הטיסות יוצאות מאירופה לאחר צאת השבת ולפני סגירת שדות התעופה.

על פני השטח "אל על" שוכחת בשבת. לצערי הרב, אדוני היושב-ראש, למעשה "אל על" עדיין רחוקה משמירת שבת. אפשר לומר, מלבד העובדה שהמטוסים אינם ממריאים, אמרנו למר בגין: איך אפשר לפתוח חלון בשבת ולהסתכל על המוביל הלאומי עם רגל כחול-לכן טס מעל חל-אביב בשבת בבוקר? אפשר לומר שמלבד העובדה שהמטוסים אינם ממריאים, השבת ב"אל על" רחוקה לחלוטין. אני יכול להביא דוגמאות בלי סוף.

מטוסים יוצאים מלוד מייד לאחר צאת השבת. לעתים מדובר בדקות מספר, כל עבודות ההכנה, קליטת הנוסעים, הכשרת המטוס לטיסה — כל אלה מתבצעות תוך כדי חילול שבת.

אביא כמה דוגמאות שקרו לי. המצב חמור לא פחות גם בפעולות "אל על" בחוץ-לארץ. טיסות יוצאות סמוך לצאת השבת ונוסע שומר מצוות אינו יכול להגיע לשדה התעופה בטיסה האמורה. למרבה האבסורד, הייתי בשני מקומות, בפרנקפורט ובלונדון, ורציתי לטוס במוצאי שבת ב"אל על". בפרנקפורט יוצאת השבת ב-10:30 וטיסת "אל על" ממריאה ב-10:40. אפילו גרתי בשדה התעופה, לא הייתי יכול להגיע תוך 10 דקות למטוס. אמר לי שר התחבורה, שיכולתי אולי לעשות checking ביום שישי, אי-אפשר לעשות את זה בחוץ-לארץ. בדקתי את הדבר ודיברתי עם סגן מנהל "אל על" בפרנקפורט, והוא אמר שאין כל אפשרות לעשות זאת. הוא אמר שאם אגור כשדה ואגיע בלי מזוודות, אולי אפשר לעשות משהו. אבל איך אפשר להגיע למטוס תוך 10 דקות?

בלונדון קרה אותו דבר. צאת השבת בלונדון היא ב-10:30 והמטוס יוצא ב-10:40. בחורף הייתי בלונדון כאשר צאת השבת הייתה ב-18:00, והמטוס יצא מהיתרו בחצות. ואנחנו יודעים שכל הנוסעים חייבים להגיע לפני ההמראה.

המשחק הזה, כאילו שומרים שבת, חייב להיפסק.

אדוני היושב-ראש, ועדת הכספים אישרה ל"אל על" מאות מיליונים של ממשלת ישראל, ובכסף זה קנו מטוסים. אלה נכסים של ממשלת ישראל. זו לא חברה פרטית, זאת לא כפירה. זו חברה של ממשלת ישראל, ואני אומר לך, ש"אל על" מחללת שבת ולא בטיסה. ברוך השם לא רואים אותם עוד דרך החלונות בשבת בבוקר, אבל בשקט יש חילול שבת.

גם משרדי "אל על" בחוץ-לארץ עובדים בשבת. אפשר להזמין מקומות. לדעתי אי-אפשר לשחק עם השבת. שמירת שבת זה לא לסירוגין, לא למחצה ולא לשליש. שמירת שבת כהלכתה, לפי הבנתה, פירושה ש"אל על" משביתה, החל מחצי שעה לפני כניסת השבת, לא רק את מטוסייה אלא את כל העובדים, העובדים משוחזרים לכתיסה, המוסכים נסגרים, המשרדים סגורים ואין כל תנועה. כך בארץ וכך בסניפי החברה בחוץ-לארץ.

אני סבור, כי להכריז קבל עם ועולם ששומרים שבת, ובו בזמן לחלל שבת — אין לך כיוון גדול מזה.

אדוני היושב-ראש, המצב ב"אל על" הוא סימפטום למה שקורה בכלל בתחום זה בחיינו הציבוריים. בכאב לב עלי לקבוע, כי השבת מגורשת מן הרחוב היהודי בארץ-ישראל. השבת מתחללת כרכים כהכשר העיריות, המשרה, המפקת על שעות העבודה והמנוחה וגורמים אחרים. הכול מעלימים עין מחילולה של השבת.

כבר עתה אני רוצה להתריע על חילול שבת המוני העלול להתרחש בסוף התודש הזה. ב-30 ביולי עומד להיפתח

יהודים. אלה הרוצים להקפיד ולשמור על השבת, יש להם אפשרות להעביר את הכבודה שלהם לבדיקה ביום שישי. המטוסים כבר נמצאים בשדות הללו כ־14:00. אפשר אז להכניס את הכבודה לביקורת, להעמיס על המטוס, ולהגיע מבית-המלון הישר לשדה התעופה ב־15–20 הרקות העומדות לרשות שומרי השבת.

**אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):**

אתה בטוח שאפשר שלעשות checking ביום שישי?

**שר התחבורה ח' קורפו:**

אפשר גם לעשות עירוב, שמותר יהיה להתחיל ללכת עם השבת ולהגיע עם צאת השבת. אפשר למצוא לזה פתרון. בכל אופן, אין ברירה, אתה חייב להכניס בתוך מרווח הזמן הקצר הזה את היציאה ואת סגירת המטוס. אין ברירה.

אני מסכים אתך שלא צריך לקיים את היריד בראשון-לציון. אני מצטרף בכל לב לטענתך, שלא כדאי לעשות דבר שאחרי זה נצטרך לסגור אותו.

אינני מתנגד לכך שאנחנו נעביר את ההצעה לוועדת הכספים. כדי שאפשר יהיה לדון בהרחבה ולשמע מפי נציגי החברה את בעייתיה הלוגיסטיות של החברה.

**היו"ר א' נחמיאס:**

תודה רבה לאדוני לשר התחבורה.

אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת שפירא, אני עד לכך שאתה מעלה את הנושא של השבת באופן עקבי, ללא מורא וללא פחד. הבט, אילו היו כאן החברים מהמפלגות הדתיות, אני לא מכין. עניין השבת לא מציק להם? אתה לכרך מעלה את הנושא, וייתר כוחך.

**אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):**

הם לא בדקו את סדר-היום.

**היו"ר א' נחמיאס:**

אתה מלמד עליהם זכות, טוב.

חבר הכנסת אברהם שפירא, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

**אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):**

בהחלט.

**היו"ר א' נחמיאס:**

תודה. אנחנו ניגשים להצבעה, יש הצעה אחת. מי בעד העברת הנושא לוועדה?

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הכספים נתקבלה.

**היו"ר א' נחמיאס:**

הנושא הועבר לוועדת הכספים של הכנסת.

הטיסות מלונדון יוצאות בחורף בשעה 22:40, והטיסות מפרנקפורט בשעה 23:00.

שדה התעופה מלונדון נסגר בשעה 23:00. הוא הדין בשדה התעופה של פרנקפורט. הווי אומר, שהמטוס יוצא —

**אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):**

אני מסתיי בחורף כחצות.

**שר התחבורה ח' קורפו:**

תיכף אגיע לחורף.

**היו"ר א' נחמיאס:**

חבר הכנסת שפירא.

**שר התחבורה ח' קורפו:**

אִי־אפשר לתכנן טיסה מלונדון או מפרנקפורט בקיץ לאחר השעה 23:00. השדה נסגר. האפשרויות הן או להיכנס ב־10–20 הדקות שאחרי צאת השבת ולפני סגירת השדה ולקיים טיסה, או לבטל את הטיסה.

עכשיו לעניין הניסיון שלך בטיסות בחורף. בשדות שנסגרים בשעה 24:00, אפשר לצאת בשעה 24:00. בחורף נסגרים, כנראה, השדות בשעה 24:00. בקיץ גם שדה התעופה של פרנקפורט וגם זה של לונדון נסגרים בשעה 23:00.

**אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):**

אתה מסכים אתי, שבשביל לצאת 10 דקות אחרי צאת השבת צריכים הנוסעים להגיע שעתיים לפני הזמן?

**שר התחבורה ח' קורפו:**

לא, יש בתי־מלון בכל שדות התעופה. אפילו בנתב"ג אישרנו עכשיו הקמת בתי־מלון בשדה.

**אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):**

מטוס "ג'מבו" לוקח 450 נוסעים. כל 450 הנוסעים צריכים להיות בשבת בשדה?

**שר התחבורה ח' קורפו:**

רב אברום, הלוואי שהיינו מגיעים לכך שכל ה־450 היו שומרי שבת.

**אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):**

מה היינו עושים אילו סגרו את שדות תעופה ב־18:00 והשבת היתה נגמרת ב־23:00?

**שר התחבורה ח' קורפו:**

לא היו מקיימים טיסות. רב אברום, אמרתי לך בראשית דברי, שבמוצאי שבת הופסקו טיסות כמעט מכל היעדים באירופה. הן הופסקו כיוון שאִי־אפשר לקיים אותן.

**אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):**

מכריחים אנשים להגיע שעתיים לפני כן.

**שר התחבורה ח' קורפו:**

הנוסעים אינם יהודים בלבד. מרבית הנוסעים אינם

## מ. הצעה לסדר-היום

איומה של "אל על" להפסיק שירותי מידע לסוכניה

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הנושא שאני מעלה אותו עומד גם להכרעה משפטית בבתי־המשפט. לגבי העניין המשפטי והחוקי אני רוצה לומר מלה — יכריע בית־המשפט את אשר יכריע.

**היו"ר א' נחמיאס:**

אנחנו עוברים לסעיף הבא — הצעה לסדר-היום מס' 7770 של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. שנושא: איומה של "אל על" להפסיק שירותי מידע לסוכניה. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, בבקשה.

המלאה על "אל על" תהיה גם היא מצויה בידי אותה מערכת ענפה הנקראת "ישראל-יין".

יהיו השיקולים המסחריים אשר יהיו, אני אומר לך מראש, אדוני שר התחבורה, שאיני חושב שהכנסת צריכה להתערב בשיקולים מסחריים, אבל היא חייבת להתערב בכך שחברת "אל על", בהיותה חברה ממשלתי הגמונית חצי-מונופוליסטית, לא תשתמש לרעה בכוחה.

בהזדמנות זו אני רוצה להעיר לך, כיוון שאני מאמין בתחרות המידע גם כשהיא לטובת הסוכנים וגם כשהיא לא לטובת הסוכנים, שהגיעה העת לבדוק מחדש את עניין האיסור שהטלת על מתן הנחות על כרטיסי טיסה. הנחות כאלה מקובלות בחברות במדינות רבות לטובת הנוסע הצרכן. הכלל הוא, ככל מקום, שבמקום שיש התחרות, המשק והצרכן יוצאים נשכרים.

משום כך אני מבקש דיון בנושא זה במליאה. אבל אסתפק גם אם משהו יציע העברה לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לתחרות הכנסת אמנון רובינשטיין. אדוני שר התחבורה, בבקשה, דברי תשובה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שהעלה חבר הכנסת רובינשטיין נמצא עתה בדיון משפטי, משום שכמה סוכני נסיעות עתרו לבית-המשפט המחוזי בתל-אביב וקיבלו במעמד צד אחד צו מניעה זמני, האוסר על "אל על" לבטל את ההסכם שבניה לבין כל אחד מסוכני הנסיעות שהגישו את הבקשה, והמתייחס לשימוש במערכת הממוחשבת של החברה.

"אל על" היא חברה ממשלתי. לפי סעיף 4(א) לחוק החברות הממשלתיות, התשל"א—1975, חייבת החברה לפעול לפי שיקולים עסקיים שעל-פיהם נוהגת לפעול חברה לא-ממשלתית, וזולת אם קבעה לה הממשלה, באישור ועדת הכספים של הכנסת, שיקולי פעולה אחרים.

"אל על" נוהגת כפי שכל חברה לא-ממשלתית היתה נוהגת בנסיבות העניין. "אל על" איננה פועלת כחלל ריק אלא בשוק תחרותי, והיא עושה כל שביכולתה לשמור על האינטרסים שלה ולמנוע נזקים כספיים משמעותיים שעלולים להיגרם לה.

חבר הכנסת רובינשטיין, כאשר רצתה הממשלה ש"אל על" לא תטוס בשבת, והדבר הזה נוגד את האינטרס של החברה כחברה ממשלתי, היא פעלה על-פי סעיף 4(א) והגיש בקשה לוועדת הכספים של הכנסת להחיר לה לפעול שלא על-פי שיקולים כלכליים. בלא האישור של ועדת הכספים שניתן אז לא היתה יכולה הממשלה לקבל את ההחלטה של הפסקת טיסות החברה בשבתות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
אדוני השר — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

אני אתן לך, חן לי רק לגמור.

המאבק בין החברה לבין הסוכנים — הזכרת את העניין של הכרטיסים המזולים, חבר הכנסת רובינשטיין, זה כבר עבר זמנן מן העולם. הוצאתי תקנה של ניקיון השוק. לא יעזור לסוכנים דבר. הם אינם יוצרים יש מאין. הם יוצרים יש מיש.

התנהגותה של "אל על" מבחינה ציבורית — — —

שר התחבורה ח' קורפו:

את זה לא קובע בית-המשפט?

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

לא. בית-המשפט לא קובע סטנדרדים ציבוריים. בית-המשפט קובע סטנדרדים משפטיים וחוקיים. מקובל עלינו שאנחנו דנים בהיבט הציבורי של נושאים העומדים להכרעה משפטית. אילו לא כן, למשל, הכנסת לא היתה יכולה לדון בנושא מיהו יהודי במשך כל השנים שבהן היה העניין תלוי ועומד בבית-המשפט הגבוה לצדק, ובהיבטים אחרים שהיו קשורים בכינוסי נכסים וכיוצא באלה דברים, שהיו להם השלכות על תעסוקה של עובדים. השר קורפו, עם כל הכבוד לאדוני, אני חושב שיש הבחנה בין היבט ציבורי לבין היבט משפטי.

ההיבט הציבורי כאן נובע מהיותה של "אל על" חברה בבעלות הממשלה. אומנם תחת ניהול של מפרק, ויש לה מעמד חצי-מונופוליסטי בשוק הטיסות לישראל; לא מונופולין מלא, כיוון שהיא צפורה לתחרות של חברות זרות, אך בכל זאת יש לה זכויות נחיתה בין-לאומיות. יש לה נחש גדול מאוד בסך כל הטיסות מישראל ואלה, ואנחנו כלנו שמחים בשמחת הצלחתה וכואבים את בעיותיה.

אני חייב לומר, שגם חברה מסחרית רגילה לא היתה צריכה לנהוג, לדעתי, כפי שנהגה חברת "אל על" בפרשת מלחמחה בסוכנויות הרוצות להפעיל, לטובת הנוסע, לטובת הצרכן, מערכת של מידע ממוחשב, המופעלת על-ידי חברה שהוקמה על-ידי קבוצה גדולה של סוכנויות, חברת "ישראל-יין", המציעה לחברה התחבורה למערכת הזמנות תעופתיות ממוחשבת, הקרויה "אפולו", שהיא מותקנת אצל למעלה מ-15,000 סוכנים ומכסה כמעט את כל חברות התעופה, רשת עצומה של בתי-מלון, חברות להשכרת רכב וכיוצא באלה. אגב, "אל על" ידעה במשך השנתיים האחרונות על החקנת המערכת הזאת ולא אמרה דבר.

יתר על כן, יש חברות שיש אצלן מערכת ממוחשבת של חברות אחרות. "אל על" מספקת את מערכת המידע הממוחשב שלה "כרמל", והיא לא איימה בשום איום לנתק אותן מהמערכת שלה.

והנה, בעקבות פעולתה הכרוכה של חברת "ישראל-יין", ברוכה משום שהיא טובה גם לצרכן, לנוסע, ובסופו של דבר גם לחברת "אל על", שלחה חברת "אל על" מכתב בנוסח לא ייאמן כמעט, לדעתי: אם אתה לא תנתק את עצמך ממערכת "ישראל-יין" ולא תודיע לנו תוך 30 יום על כך — נראה בכך שימוש לרעה במערכת שלנו וננתק אותך ממנה.

מה החשיבות של המערכת של "אל על"? החשיבות שלה בכך שהיא נותנת את הנתונים הטובים ביותר על טיסות "אל על", בעיקר על טיסות "איר-תור", חברת השכר המשותפת שיש ל"אל על", והיא כמובן חשובה לסוכנים. אבל אני ממש לא מסוגל להבין זאת: הדרך הטובה ביותר של "אל על" להתמודד עם השירותים של "ישראל-יין" היתה, לדעתי, להשתלב בה. אם היא לא רוצה להשתלב בה משום שהיא חברה מסחרית, אזי עליה להתחרות בה, אבל לא לנצל בשום פנים ואופן את מעמדה כחברה הגמונית בשוק ולאיים על עשרות סוכנויות בנייתו המערכת שלה מהם.

אני חייב לומר, שבסופו של דבר, הטוב ביותר, מכל הבחינות, הוא שילוב של שתי המערכות, וכך האינפורמציה

אני חושב שחברת "אל על" נהגה מתוך שיקולים כלכליים מובהקים. היא חייבת לפעול על-פי השיקולים הללו.

אינני מתנגד שהנושא יידון בכל פורום, בכל ועדה שהיא.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין מסכים שההצעה תועבר לוועדה?

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז): כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדת הכספים — רוב

נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים

נחקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעתו של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין — איזמה של "אל על" להפסיק שירותי מידע לסוכניה — תועבר לוועדת הכספים.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק למניעת ביזוי המדינה ופגיעה ברגשות חושביה, התשמ"ח — 1988, הצעת חבר הכנסת שמעון כן-שלמה. חבר הכנסת שמעון כן-שלמה אינו נוכח באולם. אם כן, ההצעה לא תעלה.

## מא. הצעה לסדר-היום

הכללת אדמות שבבעלות תושבי שפרעם בשטח שיפוט עיריית שפרעם

אחרי בדיקה התברר, שבניגוד לכל היגיון ולפי צו שרירותי של שר הפנים בראשית שנות ה-50, צורפו שטחים נרחבים אלה לשטחי שיפוטן של מועצות אזוריות יהודיות המרוחקות מהעיר שפרעם. אף שחלקות וגושים אלה הם בקרבת העיר שפרעם, נמצאים בתחום שיפוט של העיר שפרעם ומהווים יחידה ורצף נמשך לכל אדמות העיר שפרעם. הם סופחו למועצות אזוריות מרוחקות שאין להן כל שייכות לחלקות אלה.

במשך כל הזמן סיפקה עיריית שפרעם שירותים לאדמות אלה, סללה כבישי גישה, הציבה שמירה וכו', העירייה נהגה כלפי שטחי אדמה נרחבים אלה כאילו היו חלק משטח שיפוט.

עיריית שפרעם ובעלי הגושים החקלאיים שסופחו באופן שרירותי למועצות אזוריות מרוחקות, שאין להן כל קשר לאדמות אלה, תובעים להחזיר אותם לשטח שיפוט של העירייה. זו תביעה הגיונית ומוצדקת מכמה נימוקים. תובתו של משרד הפנים להיענות לתביעה זו, וזאת מנימוקים אלה:

א. מדובר בשטחי אדמה חקלאית בבעלות פרטית של חקלאי העיר, חלקות שהיו בתחום שיפוט של העיר שפרעם ומהוות יחידה ורצף נמשך לכל אדמות שפרעם.

ההיש מיש יכול להיות משני כיוונים: או שהנוסע משלם את זה בדרך אחרת, או שמספר מסוים של נוסעים נשארים עם כרטיסים ללא יכולת לטוס, כיוון שהחברה פשטה את הרגל.

האינטרס של הציבור אינו זה שאתה רואה אותו אלא זה שאני רואה אותו. האינטרס של הציבור הוא האינטרס האמיתי, להבטיח שכרטיס יכובד, להבטיח שלקוח שיש לו טיסות רבות במשך השנה לא יקבל את ההנחה המשולמת על-ידי מי שנוסע פעם אחת בשנה. אין יש מאין. מיהו משלם את זה. התקנתי את התקנה, אני מקפיד עליה, אקפיד עליה בעתיד, ולא ארשה לכרסם בה בשום דרך. אינני גורם תחרות כאשר היא על חשבון הוולת.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

למה היא על חשבון הוולת?

שר התחבורה ח' קורפו:

היא על חשבון הוולת, כיוון שלא ייתכן שלסוכן לא תהיה העמלה המינימלית שיש לו. העמלה שלו אינה מאפשרת לו לתת הנחה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):

אם הוא רוצה לתת?

שר התחבורה ח' קורפו:

הוא לא יכול. או שהוא יפשוט את הרגל ויזנה אלפי נוסעים, או שהוא ייקח את זה מאחר. הוא לא יכול. אני רוצה להבטיח, שהעמלה המינימלית הזאת נשמרת, הוא מקבל אותה, על-ידי כך אני מכבד את מטה לחמו וגם את הבטחת האינטרס של הציבור. אל חספר לי מה מחייבים החוקים הליברליים. החוקים הליברליים מחייבים קודם כול הגינות כלפי כלל הציבור, לא כלפי קבוצה אינטרסנטית.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 7754: הכללת אדמות שבבעלות תושבי שפרעם בשטח שיפוט עיריית שפרעם. חבר הכנסת חופיק טובי, בבקשה.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, העיר שפרעם היתה מבורכת באדמותיה החקלאיות. תושביה התקיימו בעיקר על עיבוד אדמותיהם הנרחבות. חלק גדול מהאדמות הופקע מהם עם קום המדינה באמצעות חוק רכישת מקרקעין מראשית שנות ה-50, וחלק אחר, הסוכך את העיר, נשאר באחזקתם של חקלאי שפרעם ובעיבודם.

להפתעתם של תושבי שפרעם, לפני שנים מספר הם החלו לקבל צווים וחשבונון לתשלום מסים ממועצות אזוריות שונות הסוככות את העיר בגין אדמות חקלאיות שנשארו בידי בעליהן ועוברו על-ידם. מתברר שכלא ידיעת תושבי שפרעם ובלא ידיעת עיריית שפרעם הוצאו משטח שיפוט של העירייה כ-35 גושים, כלוקים בגודל של כ-20,000 דונם, וסופחו למועצה האזורית עמק-ירזעאל, המרוחקת משפרעם מרחק רב; כ-5 גושים, כלוקים בגודל של 3,000 דונם, סופחו למועצה האזורית מטה-אשר; ו-5 גושים בגודל של כ-2,500 דונם סופחו לשטח שיפוט של המועצה האזורית זבולון.

קשה באינטרסים של בעלי האדמות הנ"ל, כאשר המועצות האזוריות יכולות לתכנן את עתיד האדמות האלה בצורה שתפגע בייעודן ובשימוש בהן בעתיד בדרך המנוגדת לאינטרסים של עיריית שפרעם ושל בעלי האדמות. דברים כאלה קרו במציאות, כי המדיניות המדריכה את המועצות האזוריות היא ניתוק אדמות ושטחים מרשויות השלטון המקומי הערביות ושינוי ייעודן כדי להכשיר את נישולם של בעליהם התושבים הערבים.

חברי הכנסת, מאות חקלאי שפרעם, בעלי האדמות הנוגעות בדבר, ששטחן מגיע לקרוב ל-30,000 דונם, רואים את עצמם נפגעים. עתיד אדמותיהם בסכנה מהצעד הבלתי-הגייוני והבלתי-צודק של ניתוק אדמותיהם משטח שיפוט של עירם, כשכל הנתונים האובייקטיביים מחייבים שאדמות אלו יהיו בשטח שיפוט של עיריית שפרעם.

לפני שבועיים הופיעו נציגי החקלאים משרעם עם ראש העיר בכנסת ונפגשו עם נציגי סיעות הבית, שהבטיחו להם תמיכה בתביעתם הצודקת.

אני פונה לכנסת לדון בנושא כדי להפנות את תשומת לבו של משרד הפנים לעולל הנעשה לחקלאים בשפרעם ולעיריית שפרעם ולהחייבם בחיוב לתביעה להחזיר אדמות נרחבות אלה לשטח שיפוט של עיריית שפרעם, כבקשת העירייה ובבקשת בעלי האדמות. תודה, אדוני.

## מב. הצעה לסדר-היום אדמות שפרעם

לאותה רשות מקומית שהוא גר בה — אדמתו, שכאמור היא סמוכה לביתו והוא מעבר אותה זה מאות שנים, מסופחת באופן שרירותי למועצה אזורית אחרת.

אני מבקש מהשר קורפו, המשיב לי היום, לענות לי על שאלה אחר: מה הטעם ומדוע עושים את הדבר הזה? לגבי גביית מסים, הרי אותו אדם שגר בשפרעם עדיף לו ועדיף גם למדינה שישלם את המסים שלו לאותה עיר שהוא יושב בה. מבחינה אחרת, או ההיפך מזה, אם האדמה שלו מסופחת למטה-אשר או למועצה אזורית וכולון או לאחרות, אם אותה מועצה לא משתמשת בה, מדוע היא מספחת אותה אליה? הרי אין לה שום עניין בכך אלא בגביית מסים, או ברכישת האדמה בעתיד בצורות עקיפות ובלתי כשורות. אין לי הסבר אחר.

לא מדובר על דונם אחד או על 10 דונם. רבותי, נזכר המספר של 35,000 דונם, זה כמעט כל האדמות החקלאיות של תושבי שפרעם, כל האדמות המקיפות את העיר שפרעם, כסמוך לה ולגבולותיה. כשכבים להרחיב את שטח שיפוט של מועצת מטה-אשר, הוא מגיע בדיוק לגבול העיר שפרעם הבנויה. אבל, כאשר באים להרחיב את שטח שיפוט של שפרעם, הוא לא עובר כלל את כביש כפר-אתא-נצרת.

שוב, אני מבקש מהשר שיסביר לי איפה ההיגיון בהתקנת התקנות האלה, גם אם הצווים הוצאו עליי אותן רשויות מקומיות. אין מי שיכול להסביר לי את ההיגיון הזה. שפרעם לא מתרחבת, וכולון מתרחבת. שפרעם — 1,000 שנה; וכולון — 100 שנה. איפה ההיגיון? וזו בעלות רשומה בטאבו. תגיד המדינה: אתם יודעים מה? אני רוצה "חאוה", כעריבת, שלמו לי פרוטקציה. תנו כסף למועצה האזורית וכולון. אבל שלא יעשו טריקים כאלה, שהם גם לא חוקיים. אנחנו עושים אותם כאן לחוקיים, משום שיש בכנסת כל הזמן רוב טכני.

ב. קיים רצף טריטוריאלי בין הבלוקים-הגושים האלה שבעליהם מבקשים את צירופם לשטח שיפוט עיריית שפרעם בין יתר אדמות העיר.

ג. קיים קשר תחבורה ישיר בין העיר שפרעם לאדמות אלה. הן נמצאות בקרבת העיר, במרחק של 2 — 3 קילומטרים, בזמן שהן מרוחקות מרחקים גדולים, של 10 עד 20 קילומטר, מהמועצות האזוריות שאליהן הם סופחו.

ד. האדמות האלה מקבלות שירותים מעיריית שפרעם ואין הן מקבלות כל שירות מהמועצות האזוריות שאליהן סופחו — עמק-יזרעאל, וכולון ומטה-אשר.

ה. האדמות הנ"ל ידועות במשך דורות כאדמות שפרעם וכך הן רשומות בספרי הטאבו.

ו. צירוף הקרקעות הנ"ל לתחום עיריית שפרעם לא יפגע במועצות האזוריות שהן סופחו אליהן באופן שרירותי לפני שנים מספר ולא יגרע מאומה מהאינטרסים שלהן.

ז. מן הדין וההיגיון שהמסים שבעלי הקרקעות חייבים לשלם לרשות המקומית ישולמו לרשות המקומית שאליה הם שייכים והיא הנותנת להם שירותים.

ח. והחשוב מכול — ניתוק שטחי הקרקעות הנ"ל מהעיר שפרעם וצירופם למועצות אזוריות מרוחקות עלולים לפגוע

היו"ר א' נחמיאס:

ניגש להצעה השנייה לסדר-היום, מס' 7758, בנושא זה: אדמות שפרעם — של חבר הכנסת זיידן עטשי. בבקשה, אדוני.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעבר היה לי ויכוח, והוא עדיין נמשך, עם הממסד, או עם חלק ממנו, בעניין חוק שקוראים לו: חוק הנפקדים הנוכחים, והו נעלם שאיש לא יודע מהו. כלומר, אם אדם נפקד מעירו, אבל נמצא בארץ במשך מלחמת העצמאות, הוא לא זכאי לאדמתו, לזה קוראים חוק הנפקדים הנוכחים.

אנחנו מדברים עכשיו על הסדר של נוכחים נוכחים. אלה אינם נפקדים נוכחים, הם לא נפקדו, הם עדיין בעירם, עדיין מעבירים את אדמתם. שפרעם קיימת מאות בשנים על תושביה.

כאן יש לנו נוכחים נוכחים. הם לא עזבו. אבל אני מכיר את הטריקים החוקיים והלא-חוקיים המאפשרים למוסדות המדינה להשתלט בצורה זו או אחרת על אדמות של אחרים. במיוחד על אדמות ערביות — או השתלטות על האדמה עצמה, או הטלת מסים כבדים מאוד, המוליכים לקביעת עובדה ההופכת לנוהג והנהוג הופך לחוק, ואז יש כאן הפקעת אדמות בצורה לא ישירה.

אני רוצה שחברי הכנסת ידעו, ואיני רוצה לחזור על דברים שאמר קודמי, חבר הכנסת תופיק טובי, שהתנהגות זו איננה מקובלת עלי, איננה מקובלת, כך נדמה לי, על ההיגיון בכלל. איך אפשר להשלים עם קביעות כאלה, גם אם הן היו בשנות ה-50 וגם אם הן היו בשנות ה-60? אדם שאדמתו סמוכה למקום מגוריו והוא שייך מבחינת השלטון המקומי

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
לא נכון. אתה לא יודע היסטוריה.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
לא נכון.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, יש כמה ערים בישראל שהוכרזו כעיר עוד לפני הקמתה של המדינה, אף שמספר תושביהן היה קטן, ואני זוכר את זה לגבי צפת. אני חושב שאם חבר הכנסת תופיק טובי אומר את זה בביטחון, סימן שהוא יודע.

שר התחבורה ח' קורפו:

גם בית-שאן היתה עיר לפני זה. עכשיו היא מועצה.

היו"ר א' נחמיאס:

נכון.

שר התחבורה ח' קורפו:

איננו מדברים על מה שקדם ועל הסטטוס הקודם של המקום הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

צפת היא עיר עוד מימי התלמוד.

שר התחבורה ח' קורפו:

נכון, אני מדבר על סטטוס שהוענק על-ידי מדינת ישראל.

ההמלצות הנוחו לפני שר הפנים. למעשה, שר הפנים טרם החליט בעניין זה. אבל אני מבין שהבעיות שהועלו פה על-ידי שני חברי הכנסת הן בעיות כאובות ומחייבות תשובות המבוססות על בקיאות רבה מאוד, כדי שלא יתקבל הרושם שפה נעשתה איזו פעולת חטיפה או נישול אנשים מאדמותיהם והעברתן לבעלים אחרים.

אני מסכים להעביר את הנושא הזה לוועדה, כדי שהנושא הזה יוכל להידון שם בהרחבה, תוך הצגת הנתונים והנתונים שנגדו, ואפשר יהיה להסיק מהם אם המסקנות.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר חיים קורפו. חבר הכנסת תופיק טובי, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
כן.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת זיידן עטשי?

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):

כן.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את שתי ההצעות לסדר-היום, האחת של חבר הכנסת תופיק טובי והשנייה של חבר הכנסת זיידן עטשי, בעניין אדמות שפרעם, לוועדה. מי להצעה זו — יצביע. מי נגד?

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

מדברים על שירותים. אני מבקש מהשר לענות לי על שאלה נוספת. תאמר לי אילו שירותים נותנות המועצות האזוריות היהודיות וכולון, מטה-אשר ועמק-יזרעאל, שירות אחד, הקטן ביותר. לאותן אדמות? שום שירות. ישבתי עם שלושת ראשי המועצות האזוריות בשנה שעברה, כאשר יצאנו למאבק הזה. אם תענה לי, אולי אשתכנע שיש כאן באמת אינטרס לאומי, אינטרס אזורי, לבוא ולמסור את האדמות האלה או את המסים המוטלים עליהם לאותן מועצות אזוריות.

דבר אחרון שאני רוצה לומר: רבותי, מספר תושבי שפרעם אזורי ישראל, ששליש מהם משרתים שלוש שנים בצבא-הגנה לישראל, עולה על מספר כל התושבים הגרים בשלוש המועצות האזוריות. אומר שוב, לצורך ההדגשה, מספר תושבי שפרעם היום עולה על מספר כל התושבים שגרים בכל היישובים שהם באחריותן של המועצות האזוריות.

שאלתי שאלות הגיוניות. אני מקווה גם לשמוע מכבוד השר תשובות הגיוניות. את העול הזה, את הפרק העגום הזה, אנחנו חייבים לסיים. כפי שנאמר כאן לפני. היו כאן האנשים, נפגשו עם הרבה מאוד סיעות. חלק מחברי הכנסת הופתעו, התפלאו, איך דבר כזה קורה במדינת ישראל.

לכן, אני מבקש שהעוול הזה יתוקן, ואני חושב שזו זכותם של אזרחי ישראל ליהנות מאדמתם, וזו זכותה של עיריית שפרעם ליהנות מאותם כספים שהיא תגבה בגין אותן אדמות שתושביה הם בעליהן החוקיים.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת זיידן עטשי. אדוני השר קורפו, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעות שהועלו על-ידי חברי הכנסת תופיק טובי וזיידן עטשי מתייחסות למסקנות שהציגה ועדת חקירה, שמונתה על-ידי צו המועצות האזוריות לקבוע את מעמדם של אדמות חקלאיות אשר לא היו ברשות תחום השיפוט של שפרעם קודם לכן. שני חברי הכנסת הציגו את העובדות בצורה לא מדויקת. השטחים מעולם לא היו בתחום השיפוט של שפרעם. מאחר שהאדמות האלה הן אדמות חקלאיות, המליצה הוועדה לצרף אותן למועצות האזוריות העוסקות בחקלאות, ולא לעיר שפרעם.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
למי הן היו שייכות?

שר התחבורה ח' קורפו:

דרך אגב, חבר הכנסת תופיק טובי, העיר שפרעם הוכרזה כעיר לאחר הקמת המדינה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
בחיך, אתה יודע היסטוריה? היא עיר מימי הטורקים.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
בוודאי.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת תופיק טובי, הרי אנחנו איננו מדברים לא על הזמן העתיק ולא על ימי הביניים ולא על הטורקים. אנחנו מדברים על תקופתנו אנו. העיר שפרעם הוכרזה כעיר לאחר הקמת המדינה.

## מג. הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות (תיקון) — תביעת

בית-המשפט באין הסכם בין ההורים), התשמ"ח — 1988 \*

(הצעת חבר הכנסת י' ארצי)

לעודד את ההחזקה הזאת ואסור לתת שהמתחים בין ההורים יפריעו למפגש התקין המסודר בין הילד לבין ההורה שהוא לא נמצא ברשותו.

לכן אני בא להוסיף על החוק סעיפים אשר מגדירים חובה זו ומכניסים את האלמנט של בית-המשפט כאלמנט אשר צריך לשקול מהי טובת הילד כאשר קיים סכסוך. ובכן, כאשר מתעוררת הבעיה בידי מי יישאר הילד, יהיה זה בית-המשפט אשר ישקול מה טובתו של הילד והוא יכריע, ולא תהיה העברה אוטומטית לאם עד גיל שש.

ואשר למפגש עם ההורה שהילד אינו נמצא ברשותו: אם הצד המחזיק את הילד מפרע לקשר התקין שבין הילד לבין ההורה השני, מפרע לתדירות המפגש, לגבי צורת המפגש, לגבי הלינה אצלו, הרי שניתן לפנות לבית-המשפט כדי שביית-המשפט יכריח את הצד שאינו ממלא את חובתו, שמפרע לשותפות בחינוך הילד, לקיים את החובה הזאת.

אני מציע גם סנקציה, והסנקציה היא דיון מחדש בשאלה מי מההורים יחזיק בילד, ומעבר לזה גם סנקציה של מאסר שנה אחת.

חוק זה בא להטיב עם אלפי ילדים הנגררים ללא צורך למאבק שבין הוריהם מולידיהם. התיקון המוצע טומן בחובו הסדר של נושאים חשובים לילדי גרושים, ולכן אני מבקש להעביר את הצעתי זו לעיבוד לקראת הקריאה הראשונה לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר א' נחמיאס:

חודה לחבר הכנסת יצחק ארצי, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. קראו בבקשה להצבעה שבתוך.

את ההצבעה הזאת נעשה שנית, כדי שהשמות של החברים שנשארו יחד עם שר התחבורה, השר חיים קורפו, יירשמו בפרוטוקול, אני חושב שמיותר לציין שהיום היתה הישיבה הארוכה ביותר, כאשר מדובר בישיבת כנסת רגילה של יום רביעי: 11 שעות פחות 10 דקות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
 ולפני זה שעתים בוועדות.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מצביע את הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות (תיקון) — תביעת בית-המשפט באין הסכם בין ההורים), ואנחנו נעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אדוני השר, אתה מסכים?

שר התחבורה ח' קורפו:

מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

חודה, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין?

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
 מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת זידן עטשי?

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להצעת חוק תשל"ח, ההצעה האחרונה: הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות (תיקון) — תביעת בית-המשפט באין הסכם בין ההורים), התשמ"ח — 1988. חבר הכנסת יצחק ארצי, בבקשה.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, בשעה מאוחרת זו אני רוצה להגיש תיקון לחוק חשוב ומקיף, חוק האפוטרופוסות. אנו חיים בעידן שבו הגירושין הם תופעה שכיחה.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, אדוני. אני מציע לחברי הכנסת לא ללכת. חבל, נשארתי פה עד עכשיו, ואני רוצה לציין את זה לפרוטוקול. לא מגיע לכם שלא אציין את שמותיכם. לא מגיע לכם. ישבתם פה בקפדנות מאז הבוקר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):  
 נכון.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

יש בידי נתון משנת 1984. ובכן, ב-1984 היו 4,500 מקרי גירושין. יש לי יסוד לחשש שהמספר הזה הוא בעלייה. לפי הסטטיסטיקה, מכל גירושין נפגעים שני ילדים. אם כן, אנחנו מדברים מדי שנה כשנה על כ-10,000 ילדים שנקלעים למצב של גירושין הוריהם, ולפעמים הם הופכים אובייקט לסכסוך בין שני ההורים. המספר הזה מעורר בעיה בדבר גורלו של הילד וטובתו של הילד. השאלה היא כיצד להסדיר את חיי הילד כדי שלא להפקירם לשירות ולמערכת המתחים שבין ההורים.

הממצאים הפסיכולוגיים בארץ ובעולם מוכיחים, שאם המשפחה המתגרשת מגיעה להסדר, הרי שהדבר הזה פועל גם לטובת הילד. במקרה של יחסים מעוררים ונפגעת כריאותו הנפשית ויציבותו הנפשית של הילד. לכן, התיקון שלי בא כדי להכניס את השיקול של טובת הילד לעניין זה.

יש בחוק האפוטרופוסות הנחות שהן טענות שיקול דעת ואפילו רבייה. ההנחה שילד עד גיל שש מוכרח להיות אצל אמו היא הנחה שאפשר שהמחקרים החדשים מפריכים אותה, ולא תמיד מצב זה הוא לטובת הילד. המדע לא הוכיח שתמיד המצב של האם הוא כזה שהוא מבטיח את טובת הילד. יתר על כן, הישארותו של הילד עד גיל שש כמעט הופכת לבלתי אפשרית את העברתו לרשות האב, אם הדבר הזה נחוץ. הילד כבר מתקשר, הילד כבר התרגל, הוא מודע, וההעברה מרשות לרשות יש בה כדי לגרום לו וצדו נפשי כבד. למעשה, המצב כפי שתיארתי אותו מוכיח, שהעיקרון שהאפוטרופוסות היא בידי שני ההורים הוא כמעט פיקטיבי.

לפעמים סיום היחסים המשותפים בין גבר לאשה יוצר גם בעיה לגבי הקשרים בעתיד בין הילד לבין שני ההורים. לא אחת קורה שהצד שהילד ברשותו מנצל זאת כדי להטריד את הצד השני, כדי להרחיק את הילד מן הצד השני, כדי לסחוט ויתורים מן הצד השני. והרי אנחנו יודעים, כפי שהדגשתי קודם, שההחזקה המשותפת של הילד היא לטובתו של הילד, ויש

— הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון) — תביעת בית-המשפט כאין הסכם בין ההורים):  
הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 21) —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אני בעד ההצעה להעביר.

היו"ר א' נחמיאס:  
חבר הכנסת רפאל איתן?

רפאל איתן (צומת):  
מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:  
תודה. גם אני עבדכם מסכים, ולכן הצעת החוק תועבר  
לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

שר התחבורה ח' קורפו:  
זה לא עבר לפי הנוהל של הצבעה שמית. בנוהל הזה  
מזכיר הכנסת צריך לקרוא את השמות וחברי הכנסת צריכים  
להגיד אם הם בעד או נגד.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
זו חריגה.

היו"ר א' נחמיאס:  
לא, זו לא חריגה. הכול נעשה על-פי הסדר.

### מד. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 21), התשמ"ח — 1988 \* (קריאה ראשונה)

מחדש, משום שכבר אין די אותיות. יש יותר מדי סיעות ויש  
חפיפה של אותיות בשמותיהן.

לכן, אני רוצה שהצעת החוק תועבר לוועדת החוקה, חוק  
ומשפט ובה יישקל אולי תיקון נוסף להצעת החוק, ולפיו, בצד  
האותיות יתווסף גם השם של הרשימה, וזאת כדי לפשט את  
העניין ולהקל על הבחור, שאם לא כן אנחנו נבלבל את הבחור.

ברוח זו אצביע בעד העברת הצעת החוק לוועדה להכנתה  
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר א' נחמיאס:  
תודה. השר חיים קורפו, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להעיר הערה  
מהותית אחת. נאמר בחוק שבמקום שתי אותיות יבואו שלוש  
אותיות, אבל לא מובן לי מדוע צריך להוסיף כי המלה "שונות"  
תימחק, אם הכוונה שתהיינה רשימות שיהיו בהן שלוש אותיות  
— — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
או שתי אותיות זהות בשם של הרשימה. למשל, מפ"ם.  
בשם של הסיעה יש שתי אותיות זהות.

שר התחבורה ח' קורפו:  
פעמיים אותה אות?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
יהיו אותיות זהות.

שר התחבורה ח' קורפו:  
לא אוכל להתייחס להצעה עצמה, כי קשה לי לקלוט אותה  
כך. אבל אינני מתנגד להעברת הצעת החוק לוועדה, ואם היא  
לא תימצא כשרה, היא תמצא שם את פטירתה.

זיידן עטשי (שינוי — תנועת המרכז):  
מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:  
חבר הכנסת יצחק ארצי?

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):  
מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:  
חבר הכנסת גדי יציב?

גדי יציב (מפ"ם):  
מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:  
חבר הכנסת צירלי ביטון?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:  
חבר הכנסת תופיק טובי?

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום: הצעת חוק  
הבחירות לכנסת (תיקון מס' 21), התשמ"ח — 1988. בקריאה  
ראשונה. זו היתה הצעת חוק משותפת של חבר הכנסת רפאל  
איתן ושל חברת הכנסת חייקה גרוסמן. אני מזמין את חבר  
הכנסת רפאל איתן להביא את הצעת החוק.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו הצעת חוק משולבת  
של חברת הכנסת גרוסמן ושלי, שאמורה לפשט את התהליך  
של הקצאת אותיות לזיהוי מפלגות או סיעות בבחירות.

בסעיף 61(א) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], אחרי  
המלים "עם שתי אותיות" יבוא "או שלוש אותיות", והמלה  
"שונות" — תימחק.

כאמור, שתי ההצעות עברו את הקריאה הטרונית בכנסת  
פה אחד. שתי ההצעות שולבו להצעה אחת בוועדת החוקה,  
חוק ומשפט. לאחר ההצבעה במליאה, הצעת החוק תחזור  
לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה  
שלישית בכנסת. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת רפאל איתן. חבר הכנסת יצחק ארצי,  
אתה עומד על דעתך לקבל רשות הדיבור?

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):  
אני אדבר מן המקום.

היו"ר א' נחמיאס:  
בבקשה.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה מעוררת בעיות  
נוספות. כי כל השיטה של האותיות היא שיטה הטעונה בדיקה

(תיקון מס' 21). התשמ"ח — 1988, ומשפט  
 נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:  
 הצעת החוק הועברה פה אחד לוועדת החוקה, חוק  
 ומשפט להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה של הכנסת תתקיים ביום שני  
 הבא במועדה. הישיבה נעולה.

היו"ר א' נחמיאס:  
 תודה אדוני השר. אנחנו ניגשים להצבעה. נשארו כאולם  
 אותם חברים — חברי הכנסת יצחק ארצי, גדי יציב, צירלי  
 כיטון, תופיק טובי, רפאל איתן, השר חיים קורפו ואנוכי. מי  
 בעד העברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט? מי  
 נגד?

ה צ ב ע ה  
 ההצעה להעביר את חוק הבחירות לכנסת

הישיבה ננעלה בשעה 21:55.

## נספחות

## א. סדר-היום לישיבות ת"ס — תס"ב

- א. ציון מאה שנה להולדתו של ש"י עגנון.
- ב. שאלות בעל-פה.
- ג. שאלות ותשובות.
- ד. הצעת חוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק לחיקון פקודת זכות יוצרים (מס' 5), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. הצעת חוק הספורט, התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו.
- ט. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 29), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק לחיקון פקודת הסמים המסוכנים (מס' 3), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
- יג. הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון) (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק השפיטה (הוראת מעבר), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 6), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- טז. סקירת השר לקליטת העלייה על פעולות משרדו.
- יז. הצעת חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 19) (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כא. הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא מגפת הסמים בישראל — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- כב. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חבר הכנסת ש' אלוני.
- כג. עשור לביקורו של אנואר סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' ורדיגר, מ' איתן ו' נאמן.
- כד. הצעות לסדר-היום.
- כה. הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 8), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- כו. הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- כז. הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- כח. הצעת חוק משפחות חילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 17), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- כט. הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 4), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- ל. הצעת חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב] (תיקון מס' 19), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- לא. הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב) (תיקון), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- לב. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).
- לג. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- לד. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 15), התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
- לה. הצעת חוק חגורות בטיחות ברכב, התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
- לו. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשמ"ח — 1986 (קריאה ראשונה).
- לז. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
- לח. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
- לט. הצעת חוק לחיקון פקודת זכויות החשמל, התשמ"ח — 1985 (קריאה ראשונה).
- מ. עידוד שירות קבע של קצינים ווטרים כצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- מא. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.

- מב. נאום חוסיין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי וי' נאמן.
- מג. הקמת מנזר הכרמליטים באושכין — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וח' גרוסמן.
- מד. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- מה. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו.
- מו. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה דרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- מז. ועידת הפסגה הבין-ערבית בעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעות חברי הכנסת י' צבן ות' טובי.
- מח. הצחת כנסיית "סנט פאול" בירושלים — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
- מט. כיטול החוזה עם המרכז המורמוני — הצעת חבר הכנסת א"י שפירא.
- נ. היחידה לפיקוח על שעות עבודה ומנוחה במשרד העבודה והרווחה — הצעת חבר הכנסת ש' בן-שלמה.
- נא. דינחשכון צה"ל על האירוע בכפר כיחא — הצעות חברי הכנסת ג' יציב ור' כהן.
- נב. מערכת הבריאות — הצעות חברי הכנסת ר' כהן, ג' שפט, ד' דנינו, י' צבן, ת' זיאר, ש' בן-שלמה ומ' גלורית-עסה.
- נג. ועידת הפסגה במוסקבה — הצעות חברי הכנסת ג' יציב ומ' וילנר.
- נד. הצעת חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון מס' 20), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- נה. הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 9), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נו. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (תיקון מס' 36), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נז. הצעת חוק הנגב (תיקון מס' 2), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- נח. הצעת חוק האזרחים הוותיקים, התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- נט. הצעות חוק של חברי הכנסת.

### ב. הצעות לסדר-היום לישיבות תס"א — תס"ב

155. הצהרותיו של שמיר בזכות הסכמי קמפ-דייוויד ומשמעותן — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
156. הייצוא החקלאי — הצעת חברת הכנסת נ' ארד.
157. אופציית חוסיין — הצעת חבר הכנסת ע' לנדאו.
- 158 — 160. יום הולדתו ה-70 של מנדלה — הצעות חברי הכנסת י' צבן, י' שריר ומ' וילנר.
161. מצוקת הדיור בקרב הציבור הדתי והחרדי בירושלים — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
- 162 — 163. עמדת הרופאים כלפי סיכום ועדת השרים — הצעות חברי הכנסת ר' כהן וח' גרוסמן.
164. שכיתת הרעב של האחיזות — הצעת חבר הכנסת י"ז אמיר.
165. כשלון נכחנים בכחינה לפני סטו' לרופאים שלמדו בחוץ-לארץ — הצעת חבר הכנסת ז' עטשי.
166. מצבן של האסירות והעצירות הפלשתיניות — הצעת חבר הכנסת מ' מיעארי.
167. הקיפאון המדיני והחשש להסדר כפוי — הצעת חבר הכנסת י' גיל.
168. גרימת חילול שבת על-ידי חברת "אל על" — הצעת חבר הכנסת א"י שפירא.
169. איומה של "אל על" להפסיק שירותי מידע לסוכניה — הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין.
170. הכללת אדמות שכבעלות תושבי שפרעם בשטח שיפוט עיריית שפרעם — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
171. אדמות שפרעם — הצעת חבר הכנסת ז' עטשי.

### ג. הצעת חוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח — 1988

1. הגדרות  
בחק זה —  
"אמנה" — אמנה בין-לאומית, או חלק ממנה, שעניינה הסדרת מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים ושישראל צד לה;  
"היתר" — היתר על-פי חוק זה;  
"השר" — שר הפנים;  
"זיהום הים" — מעשה או מחדל בניגוד להוראות סעיף 2;
2. "ים" — הים התיכון, ים-סוף וים-המלח, לרבות חופיהם עד קו המים המתוקים;  
"מקור יבשתי" — כל מקור ביבשה, לרבות מתקן ימי קבוע ולמעט כלי שיט כמשמעותו בחוק מניעת זיהום הים (הטלת פסולת), התשמ"ג — 1983;<sup>1</sup>  
"פסולת" — חומר מכל סוג או צורה;  
"שפכים" — פסולת המורחקת בהזרמה, לרבות כוצה ומוצקים בתרחיף.

<sup>1</sup> ס"ח התשמ"ג, עמ' 110.

## 2. איסורים

לא יטיל ולא יזרים אדם לים פסולת או שפכים ממקור יבשתי. במטרה לסלקם לים, בין במישרין ובין בעקיפין, אלא על-פי היתר ובהתאם להוראות חוק זה ותקנות שהוחקנו לפיו; ובלבד שלא יינתן היתר לסוגי פסולת או שפכים שנאסרו בתקנות לפי סעיף 14(א)(1).

## 3. ועדה למתן היתרים

(א) השר ימנה ועדה למתן היתרים, שזה הרכבה —

- (1) נציג שר הפנים, והוא יהיה היושב-ראש;
- (2) נציג שר הביטחון;
- (3) נציג שר הבריאות;
- (4) נציג שר התעשייה והמסחר;
- (5) נציג שר החקלאות;
- (6) נציג שר התיירות;
- (7) נציג שר התחבורה.

(ב) הודעה על מינוי הוועדה ועל מענה תפורסם ברשומות.

(ג) הוועדה תקבע את סדרי עבודתה אם לא נקבעו בחוק זה; הוועדה רשאית לאצול מסמכיותיה לגבי סוגי היתרים ליושב-ראש שלה או לצוות מתוכה, ובלבד שתנאים בהיתר המתייחסים לתפעול נמל ייקבעו בהסכמת שר התחבורה.

## 4. דיווח על ביצוע היתר

מי שקיבל היתר ידווח באופן שנקבע על הטלת הפסולת או הזרמת השפכים לים, לפי העניין.

## 5. מפקחים

(א) השר ימנה מפקחים לעניין חוק זה.

(ב) לצורך אכיפת הוראות חוק זה רשאי מפקח להיכנס לכל מקום שיש לו יסוד סביר להניח שממנו מוטלת פסולת או מזורמים שפכים לים, אולם, לא ייכנס —

- (1) למקום המשמש למגורים בלבד, אלא על-פי צו של בית-משפט;
- (2) למקום המוחזק על-ידי מערכת הביטחון, אלא ברשות שר הביטחון או מי שהוא הסמיך.

(ג) נכנס מפקח למקום כאמור בסעיף קטן (ב), רשאי הוא ליטול דוגמאות מכל פסולת או שפכים העלולים, לדעתו, לגרום לזיהום הים, או העשויים לשמש ראייה על עבירה לפי חוק זה; דוגמאות כאמור מותר לבדוקן במעבדה ולנהוג בהן בכל דרך אחרת.

(ד) שר המשטרה רשאי להסמיך מפקח לערוך חקירות

וחיפושים כדי למנוע עבירות על חוק זה או כדי לגלותן; בהשתמשו בסמכות כאמור —

(1) יהיה מפקח רשאי להשתמש בכל הסמכויות הנחונות לקצין משטרה בדרגת מפקח לפי סעיף 2 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות)<sup>2</sup>, וסעיף 3 לפקודה האמורה יחול על הודעה שרשם מכות סמכות זו;

(2) דין מפקח לעניין סעיף 24(א)(1) לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט — 1969<sup>3</sup>, כדין שוטר.

## 6. עונשין

(א) העובר על הוראות סעיף 2, דינו — מאסר שנה אחת או קנס 50,000 שקלים חדשים, ואם היתה העבירה נמשכת — קנס נוסף של 1,000 שקלים חדשים לכל יום שבו נמשכת העבירה אחרי הרשעתו.

(ב) העובר על הוראה אחת בחוק זה או בתקנות או בהיתר שניתנו לפיו, דינו — קנס; ואם היתה העבירה נמשכת — קנס נוסף של 100 שקלים חדשים לכל יום שבו נמשכת העבירה אחרי הרשעתו.

(ג) נעברה עבירה לפי חוק זה בידי תאגיד, ייאשם בעבירה גם כל אדם אשר בשעת ביצוע העבירה היה מנהל פעיל, שותף — למעט שותף מוגבל — או פקיד באותו תאגיד ואחראי לעניין הנדון, אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ושנקט את כל האמצעים הסבירים להבטחת שמירתו של חוק זה.

## 7. הגנה

היה זו הגנה טובה בעבירה על הוראות סעיף 2, אם הוכח כי היה צורך להטיל או להזרים את הפסולת לים מחמת נזק או תאונה או מחמת סכנה מוחשית לחיי בני אדם, וכן כי ננקטו כל האמצעים הסבירים למנוע את הטלת הפסולת או הזרמתה לים.

## 8. קובלנה

קובלנה כאמור בסעיף 68 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב — 1982<sup>4</sup>, לא תוגש אלא אם כן —

(1) הקובל הוא אחד מאלה:

(א) כל אדם — לגבי עבירה שנעברה ברשות היחיד שלו או שגרמה נזק לנכסיו;

(ב) רשות מקומית — לגבי עבירה שנעברה בחתרנות;

(ג) כל אחד מהגופים הציבוריים והמקצועיים שנקבעו בהתאם לסעיף 3(100) לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965<sup>5</sup>;

<sup>2</sup> חוקי א"י, כרך א', עמ' 439.

<sup>3</sup> דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 12, עמ' 284.

<sup>4</sup> ס"ח התשמ"ב, עמ' 43.

<sup>5</sup> ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

רשיון הנדרש לפי כל חיקוק להקמת מפעל ולניהולו יראוהו כמותנה בקיום הוראות חוק זה.

## 12. שמירת דינים

הוראות חוק זה אינן באות לגרוע מכל דין אחר.

## 13. תחולה על המדינה

חוק זה יחול גם על המדינה.

## 14. ביצוע ותקנות

(א) השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, להתקין תקנות בעניינים אלה:

- (1) סוגי פסולת ושפכים אסורים בהטלה או בהזרמה לים;
- (2) תנאים למתן היתרים;
- (3) נהלים למתן היתרים, חידושם, שינויים או ביטולם;
- (4) כל הנוגע לכיצוע חוק זה.

(ב) תקנות כאמור בסעיף קטן (א) (1) ו-(2) יותקנו בהתחשב בהוראות אמנה.

(ג) השר, בהסכמת שר האוצר ובאישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לקביעת אגרות שישולמו בעת הגשת בקשה להיתר או לחידוש, ולייעודן של אגרות כאמור.

## 15. תיקון חוק סדר הדין הפלילי

בחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב — 1982, בתוספת השנייה, בסופה יבוא:

"14. עבירה לפי סעיף 2 לחוק מניעת זיהום הים ממקורות יבשתיים, התשמ"ח — 1988, בסייגים האמורים בסעיף 8 לחוק האמור."

## 16. תחילה

תחילתו של חוק זה כיום ד' בטבת התש"ן (1 בינואר 1990).

(2) הקובל מסר הודעה לשר הפנים על כוונתו לעשות כן, ולא הוגש בתוך שישים יום לאחר מכן כתב-אישום מטעם היועץ המשפטי לממשלה;

(3) העבירה שהיא נשוא הקובלנה לא נעברה בתחום נמל כמשמעותו בפקודת הנמלים [נוסח חדש]. התשל"א — 1971.<sup>6</sup>

## 9. חיוב בהוצאות ניקוי

(א) בית-משפט שהרשיע אדם בעבירה על חוק זה רשאי בגזר הדין, בנוסף לכל עונש שיטיל, לחייב בתשלום ההוצאות המפורטות להלן, כולן או מקצתן, יהיה סכומן אשר יהיה, אם הוגשה לו על כך בקשה מאת מי שהוציאן:

(1) הוצאות לניקוי הים, החוף וכל אשר זיהם בפסולת שהוטלה או הוזרמה לים אגב ביצוע העבירה;

(2) הוצאות לאיתור הפסולת שהוטלה או הוזרמה לים, כדי למנוע את התפשטותו של ויהם הים ולצמצם את הנזק שנגרם.

(ב) הורשעו בעבירה יותר מאדם אחד, רשאי בית-המשפט, בהחלטה לפי סעיף זה, להטיל את תשלום ההוצאות על כולם או חלקם, יחד ולחוד, או לחלק סכום זה ביניהם, הכול כפי שנראה לבית-המשפט בנסיבות העניין.

(ג) לא פסק בית-המשפט בבקשה לפי סעיף זה לגופה, לא יגרע הדבר מזכותו של מי שהוציא את ההוצאות לחובען כתובענה רגילה.

## 10. ייעוד קנסות

קנסות שיוטלו בשל עבירה לפי חוק זה ישולמו לקרן שהוקמה לפי סעיף 13 לפקודת מניעת זיהום מי ים בשמן [נוסח חדש], התשמ"ב — 1980.<sup>7</sup>

## 11. התניית רישיונות

רשיון על-פי חוק רישוי עסקים, התשכ"ח — 1968,<sup>8</sup> או

<sup>6</sup> דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 20, עמ' 443.

<sup>7</sup> דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 33, עמ' 630.

<sup>8</sup> ס"ח התשכ"ח, עמ' 204.

## ד. הצעת זקוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ח — 1988

### 1. הארכת תוקף

תוקפן של תקנות-שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשל"ד — 1974<sup>1</sup> (להלן — התקנות), מוארך עד ל' באב התשמ"ט (31 באוגוסט 1989).

### 3. תחילה

תחילתו של חוק זה כיום י"ח באלול התשמ"ח (31 באוגוסט 1988).

### 2. סמכות ביטול לפני המרע

שר החינוך והתרבות, באישור ועדת החינוך והתרבות

<sup>1</sup> ק"ת התשל"ד, עמ' 1902; ס"ח התשל"ה, עמ' 18 ועמ' 196; התשל"ז, עמ' 274; התשל"ט, עמ' 140; התשמ"ס, עמ' 153; התשמ"א, עמ' 334.

התשמ"ב, עמ' 178; התשמ"ד, עמ' 2 ועמ' 146; התשמ"ה, עמ' 170; התשמ"ו, עמ' 246; התשמ"ז, עמ' 140.

## ה. הצעת חוק הספורט, התשמ"ח — 1988

בתיספור שמחוץ לישראל ולהכיר בהן כבתעודות הסמכה.

- (ב) הוועדה רשאית לתת למאמן או למדריך ספורט מחוץ לארץ היתר זמני, לתקופה מוגבלת, לעסוק כמאמן או כמדריך ספורט, גם אם אין בידו תעודה כאמור בסעיף קטן (א), בתנאים או בלעדיהם.
- (ג) הרואה עצמו נפגע מהחלטת הוועדה, רשאי לערער עליה לפני בית-משפט מחוזי בשכתו כדן יחיד.

## 5. בדיקות רפואיות

- (א) אגודת ספורט, מכון ספורט, ארגון ספורט והתאחדות או איגוד לא ישתפו ספורטאים בתחרויות ספורט המאורגנות בידם או מטעמם, אלא אם כן הספורטאים נבדקו תחילה בבדיקות רפואיות ונמצאו כשירים.
- (ב) השר, בהסכמת שר הבריאות, רשאי לקבוע בתקנות, לאחר התייעצות בהתאחדות או באיגוד הנוגע לעניין, את סוגי הבדיקות הרפואיות ותדירותן.
- (ג) הבדיקות הרפואיות ייערכו בתחנות לרפואת ספורט ששר הבריאות קבע לעניין זה.

## 6. איסור שימוש בתכשירים ממריצים

- (א) לא ישתמש ספורטאי בסם או כתכשיר ממריץ להגברת הישגיו בספורט.
- (ב) השר, בהסכמת שר הבריאות, יקבע בתקנות את הסמים והתכשירים הממריצים האסורים בשימוש לפי סעיף קטן (א).
- (ג) השר רשאי, בהתייעצות עם שר הבריאות, לקבוע כללים לעריכת בדיקות רפואיות מרגמיות, בזמן תחרויות, לאיתור ספורטאי שעבר על הוראות סעיף זה; ספורטאי שקיבל הוראה להיבדק יציית להוראה.
- (ד) עבירה על הוראות סעיף זה היא גם עבירה משמעת.

## 7. ביטוח

- (א) אגודת ספורט, ארגון ספורט, התאחדות ואיגוד יבטחו את הספורטאים הנוטלים חלק בתחרויות ספורט המאורגנות בידם או מטעמם.
- (ב) השר רשאי לקבוע בתקנות, לאחר התייעצות עם הממונה על הביטוח במשרד האוצר ובארגוני הספורט, את סכומי הביטוח המזעריים ואת פרטי הביטוח, לענף ספורט, כולו או מקצתו.

## 8. בטיחות

השר רשאי לקבוע בתקנות הוראות בדבר נוהלי בטיחות לפעילות בענפי הספורט השונים, וכן לקבוע, בהסכמת שר הבריאות, הוראות לעניין כוח-אדם רפואי וציוד עזרה ראשונה שיימצאו במקומות שמתנהלה בהם פעילות ספורט מאורגנת; הוראות כאמור אפשר שיהיו כלליות ואפשר שיהיו מיוחדות לענף ספורט מסוים, כולו או מקצתו.

## 1. הגדרות

בחוק זה —

- "ספורט" או "פעילות ספורט" — פעילות משחקית, בין תחרותית ובין שאינה תחרותית, אשר נדרש לה מאמץ גופני;
- "אגודת ספורט" — חברה-בני-אדם העוסק בענף או בענפי ספורט מסוימים, המסונף לארגון ספורט או הפועל כתאגיד עצמאי;
- "ארגון ספורט" — תאגיד שלא למטרות רווח, המאגד בתוכו אגודות ספורט העוסקות בענפי ספורט שונים;
- "התאחדות" ו"איגוד", לעניין ספורט — תאגיד שלא למטרות רווח, המרכז ומייצג ענף או ענפי ספורט בישראל ושמיכרים בו הגופים הבין-לאומיים המייצגים והמוכרים באותו ענף ספורט;
- "מכון ספורט" — מי שנותן שירותים של פעילות ספורט למטרות רווח;
- "מועדון ספורט" — תאגיד שלא למטרות רווח לצורך קיום פעולות ספורט במקום מוגדר;
- "פעילות ספורט מאורגנת" — פעילות ספורט המאורגנת על-ידי אגודת ספורט או ארגון ספורט, התאחדות או איגוד;

"השר" — שר החינוך והתרכות;

"תעודת הסמכה" — תעודה המסמיכה אדם לעסוק כמאמן או כמדריך ספורט, שניתנה מאת בתיספור בישראל שהכיר בו השר לעניין זה, או שניתנה מאת בתיספור מחוץ לישראל ושהכירה בה ועדה כאמור בסעיף 4.

## 2. חיוב בתעודת הסמכה

- (א) השר רשאי לקבוע כצו, כי בענף ספורט מסוים, רוכב או חלקו, לא יוכל אדם לעסוק כמאמן או כמדריך ספורט, אלא אם כן יש בידו תעודת הסמכה לאותו ענף.
- (ב) מי שעבר תחילתו של צו לפי סעיף קטן (א) עסק כמאמן או כמדריך ספורט בענף שהצו חל עליו, יחא רשאי להמשיך בעיסוקו, ללא תעודת הסמכה, במשך תקופה שלא תעלה על שנתיים מיום תחילתו של הצו.

## 3. הורעה על העדר תעודת הסמכה

מי שעוסק, בין בשכר ובין שלא בשכר, כמאמן או כמדריך ספורט במסגרת פעילות ספורט מאורגנת או פעילות ספורט במכון ספורט או במועדון ספורט, בענף ספורט שלא ניתן לגביו צו כאמור בסעיף 2, ואין בידו תעודת הסמכה, יודיע על כך מראש למי שמבקש להעסיקו או לקבל ממנו שירות.

## 4. הסמכת מאמנים ומדריכים מחוץ-לארץ

- (א) השר ימנה ועדה בת שלושה חברים, שהם אנשי מקצוע בתחום הספורט (להלן — הוועדה), ומתפקידה יהיה לבדוק תעודות שניתנו מאת

המתקנים אינם בשימוש, ובלכד שתחתן עדיפות לכל התושבים של אותה רשות מקומית.

(ב) לא ישתמש אדם במתקני ספורט כאמור בסעיף קטן (א) אלא אם כן שילם דמי שימוש כפי שקבעה הרשות המקומית.

(ג) הוראות פקודת המסים (גבייה)<sup>1</sup>, יחולו על גביית דמי שימוש לפי סעיף קטן (ב) כאילו היו מס.

(ד) השר רשאי, בהסכמת שר הפנים ובהתייעצות עם הרשות המקומית הנוגעת בדבר, להורות בצו לרשות מקומית או לכמה רשויות מקומיות במשותף, להקצות שטחים לפעילות ספורט ולמתקני ספורט ולהקים מבני ספורט; צו כאמור יינתן בהתחשב בגודל האוכלוסייה ובסוגי הפעילויות המתאימים לה, ויוגדרו בו השטח, סוגי המתקנים ומידותיהם.

(ה) השר רשאי לקבוע תקנים למחקני ספורט ולמכשירי ספורט כמסד חינוך, כמשמעותו בחוק לימוד חובה, התש"ט—1949.<sup>2</sup>

#### 14. הגנת סמלים

סמלי אגודות הספורט וארגוני הספורט יהיו מוגנים, ושימוש מסחרי בהם, שלא ברשות אגודה או ארגון כאמור, אסור.

#### 15. עונשין

העובר על הוראה מהוראות חוק זה או תקנות שלפיו, דינו — קנס כאמור בסעיף 61(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז—1977.<sup>3</sup>

#### 16. סייג לתחולה

הוראות חוק זה לא יחולו על ספורטאים מחוץ-לארץ, שאינם רשומים בהתאחדות או באיגוד, הבאים לישראל להשתתף בתחרויות ספורט.

#### 17. שמירת דינים

חוק זה בא להוסיף על כל דין ולא לגרוע ממנו.

#### 18. ביצוע ותקנות

(א) השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

(ב) תקנות כאמור יותקנו לאחר התייעצות עם ארגוני הספורט, אם לא נקבע בחוק זה כי הן טעונות הסכמה של אחר או התייעצות עמו.

(ג) תקנות לפי חוק זה, למעט תקנות כאמור בסעיף קטן (א), יותקנו באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

#### 9. ניהול פנקסים ועיון בהם

(א) אגודת ספורט, ארגון ספורט, התאחדות, איגוד ומועדון ספורט חייבים לנהל פנקסי חשבונות שישקפו בשלמות ובנאמנות את עסקאותיהם ומצבם הכספי.

(ב) השר או מי שהוא הסמיכו לכך רשאי לעיין בפנקסי החשבונות; אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מהוראות כל דין.

#### 10. תקנונים

(א) התאחדות או איגוד יתקינו תקנונים שיסדירו את הניהול התקין של הענף או של ענפי הספורט שהם מרכזים, לרבות תקנונים בדבר משמעת, שיפוט פנימי, העברת ספורטאים, שכר ותשלומים לספורטאים, למאמנים ולבעלי תפקידים אחרים.

(ב) בתקנונים כאמור ייקבעו הוראות בעניין מתן הזדמנות שווה לפעילות נשים בספורט.

(ג) התקנונים האמורים יחייבו את אגודות הספורט, הספורטאים ובעלי התפקידים שבאותו ענף או באותם ענפי ספורט.

#### 11. מוסדות שיפוט פנימיים

הסמכות הבלעדית לרון ולהחליט בעניינים הקשורים לפעילות במסגרת התאחדות או איגוד תהיה בידו מוסדות השיפוט הפנימיים שנקבעו בתקנון; החלטות ערכאת השיפוט הפנימית העליונה בענייני משמעת יהיו סופיות ואין לערער עליהן לפני בית-משפט.

#### 12. ערר בעניין העברת ספורטאי

(א) אסרה או הגבילה אגודת ספורט, לפי תקנון כאמור בסעיף 10, את העברתו של ספורטאי שטרם מלאו לו שבע-עשרה שנים, רשאי הוא, במקרים שייקבעו בתקנות בהתייעצות עם ארגוני הספורט, לערור על החלטת האגודה לפני שופט שמינהו השר, בהתייעצות עם נשיא בית-המשפט העליון, לעניין ערים כאמור.

(ב) שופט כאמור בסעיף קטן (א) רשאי לאשר את החלטת אגודת הספורט, לבטלה או לשנותה.

#### 13. שימוש במתקני ספורט

(א) השר רשאי, בהסכמת שר הפנים, לקבוע בתקנות תנאים שבהם ניתן לחייב רשות מקומית לאפשר פעילות ספורט במתקני ספורט המצויים במוסדות חינוך, במבני ציבור או בשטחים ציבוריים השייכים לאותה רשות מקומית, בשעות שבהן

<sup>1</sup> חוקי א"י, כרך ב, עמ' 1374.

<sup>2</sup> ס"ח התש"ט, עמ' 287.

<sup>3</sup> ס"ח התשל"ז, עמ' 226; התשמ"ז, עמ' 80.

ו. הצעת חוק להגנת חיית הבר, (תיקון מס' 2), התשמ"ח — 1988  
(הצעת חברת הכנסת ע' סולודר)

יבוא "באישור מנהל רשות שמורות הטבע" ובמקום "אח" הציד במקום שבתחום שיפוטת" יבוא "צידת ציד במקום שבתחום שיפוטת".

6. החלפת סעיף 8

במקום סעיף 8 לחוק העיקרי יבוא:

8. מסחר בחיית בר

לא יסחר אדם בחיית בר, ולא יחזיקנה, אלא בהיתר כללי או מיוחד, ומי שאינו בעל היתר סחר, לא יעבירנה אלא לבעל היתר כזה.

7. החלפת סעיף 9

במקום סעיף 9 לחוק העיקרי יבוא:

9. רשימות והיתרים

רשיון או היתר לפי חוק זה יינתן על-ידי שר החקלאות לפי הכללים שנקבעו בתקנות, והוא רשאי לסרב לתתו, לתת אותו בהגבלות או בתנאים, ולבטלו או לשנותו בכל עת.

8. החלפת סעיף 10

במקום סעיף 10 לחוק העיקרי יבוא:

10. מינוי פקחים

שר החקלאות רשאי למנות פקחים לשמירה ולהגנת חיית הבר ולקבוע את תפקידיהם וסמכויותיהם.

9. החלפת סעיף 11

במקום סעיף 11 לחוק העיקרי יבוא:

11. הענקת סמכויות שוטרי לפקחים

(א) הסמכויות המסורות לשוטר לפי סעיפים 2, 3, 22, 26 ו-32 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט—1969, ועל-פי סעיפים 2 ו-3 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) יהיו גם לפקח לגבי עבירות על חוק זה ועל התקנות לפיו, וההוראות והפקודות האמורות יחולו על מעצר, חפוש, תפיסת חפצים וחקיקה הנערכים על-ידו כאילו נערכו על-ידי שוטר.

(ב) דין עבירה שעונשה מפורט בסעיף 14(ג) או בסעיף 14(ד) לחוק זה יהיה כדן פשע לעניין סמכויות מעצר וחפוש על-פי פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט—1969.

(ג) הוראות הסעיפים 33 עד 42 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט—1969, יחולו גם על תפיסת חפצים על-ידי פקח, מכוח סמכותו על-פי סעיף 12 לחוק זה, וכל מקום בהוראות אלה שבו נאמר "שוטר", "קצין" משטרה בדרגת

1. החלפת סעיף 1

במקום סעיף 1 לחוק להגנת חיית הבר, התשט"ו—1955 (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

1. הגדרות

בחוק זה —

"חיית הבר" — יונק, זוחל או דו-חיים, או כל חלק ממנו, שמקורו בשטח המדינה או מחוצה לו, שאין טבעם לחיות במחיצתו של אדם;

"ציד" — חיית בר ששר החקלאות הכריז עליה ברשומות שהיא ציד;

"מוזיק" — חיית בר ששר החקלאות הכריז עליה ברשומות שהיא מוזיק;

"חיית בר מוגנת" — חיית בר שלא הוכרז עליה ברשומות שהיא ציד או מוזיק;

"צידה" — לרבות עשיית מעשה מתוך כוונה לפגוע בחייה, בשלומה או בחירותה של חיית בר, או להדריך את מנוחה, או לסכן את התפתחותן הטבעית של ביציה;

"סחר" — לרבות קנייה, מכר, יצוא, יצוא חוזר, יבוא והכנסה מן הים וכן הצעה לסחר;

"רשות שמורות הטבע" — הרשות שהוקמה על-פי סעיף 33 לחוק גנים לאומיים, שמורות טבע ואחרי האום, התשכ"ג—1963;

2. החלפת סעיף 2

במקום סעיף 2 לחוק העיקרי יבוא:

2. איסור צידה

לא יצוד אדם חיית בר מוגנת; אולם רשאי שר החקלאות להתיר בהיתר כללי או מיוחד, צידה למטרות מדעיות, לרבייה, לשמירת האיוון בטבע, למניעת נזקים לחקלאות, למניעת סכנה לאדם או לחי ולמניעת מחלות מידבקות בהם.

3. החלפת סעיף 3

במקום סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:

3. רשיון ציד

לא יצוד אדם אלא ברשיון ציד.

4. תיקון סעיף 6(א)

בסעיף 6 לחוק העיקרי —

(1) במקום כותרת השוליים יבוא "כניסה לרשות הזולת";

(2) סעיף קטן (א) — בטל והאמור בסעיף קטן (ב) יסומן 6.

(3) במקום "לפי סעיף 2" יבוא "לפי סעיף זה".

5. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 לחוק העיקרי במקום "באישור שר החקלאות"

## 15. העברת סמכויות

שר החקלאות רשאי להעביר את סמכויותיו לפי חוק זה למנהל רשות שמורות הטבע, פרט לסמכויותיו לפי סעיפים 1 ו-16, ורשאי הוא להטיל בצו על רשות שמורות הטבע תפקידים לביצוע הוראות חוק זה והתקנות על-פיו.

## 13. החלפת סעיף 16

במקום סעיף 16 לחוק העיקרי יבוא:

## 16. ביצוע ותקנות

שר החקלאות ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בדבר הגנתה של חייית הבר, שמירה על קיומה, עידוד רבייתה או מניעת רבייתה, הצלתה משרפה או מפורענות טבע אחרת, ובדבר השיטות והאמצעים לציד חייית הבר, וכן רשאי הוא להתקין תקנות בדבר —

(1) הגשת חסקירים על-ידי בעלי רשיונות או בעלי היתרים בקשר לחייית הבר שברשותם.

(2) איסור או הגבלה על צידתה של חייית בר, או של סוג מסווג, בתקופה מסוימת, כשעות מסוימות, באזור מסוים או בשיטות ובאמצעים מסוימים.

(3) החזקת חייית בר בגני חיות, כתווה לגידול חיות בר או במקום אחר.

(4) תנאים סניטריים לקבורת גוויותיהן של חיות בר שניצודו, להשמדתן או לסילוקן בדרך אחרת.

(5) מלאכת מילוי עור של חייית בר.

(6) חובת ביטוח מפני נזקי צידה.

(7) תנאים לקבלת רשיון ציד, לרבות תנאים בדבר בחינות לקבלת רשיון, ביטוח ורשיון ירי.

## 14. הוספת סעיף 16א

אחרי סעיף 16 לחוק העיקרי יבוא:

## 16א. אגרות

(א) שר החקלאות רשאי, לפי המלצת רשות שמורות הטבע, להטיל, בתקנות, אגרות לרשיונות ולהיתרים הניתנים על-פי חוק זה, או על-פי תקנה לפיו, ולפטור מתשלום כולן או מקצתן.

(ב) ההכנסות מהאגרות ישמשו כהכנסותיה של רשות שמורות הטבע.

מפקח משנה או בדרגה גבוהה מזו ו"משטרה" ייקרא כאילו נאמר בו "פקח", "מנהל רשות שמורות הטבע" ו"רשות שמורות הטבע".

(ד) כלי לגרוע מסמכותו על-פי חוק זה או על-פי כל דין רשאי פקח לתפוס ולהחרים חייית בר הנמצאת בהחזקת אדם ללא היתר, ולהשמירה, אם חייית הבר אינה בחיים או אם אין סיכוי להמשך התפתחותה הטבעית.

## 10. החלפת סעיף 13

במקום סעיף 13 לחוק העיקרי יבוא:

## 13. נטל הראיה

נמצאה בהחזקתו של אדם, ברשותו, או בכלי הרכב שבבעלותו או בחזקתו ושאנו רכב ציבורי, חייית בר — עליו הראיה שהוא מחזיק בה כדין.

## 11. החלפת סעיף 14

במקום האמור בסעיף 14 לחוק העיקרי יבוא:

## 14. עונשין

(א) העובר עבירה על הוראות חוק זה, או העובר על תנאי מתנאי רשיון או היתר שניתן על-פי חוק זה, דינו, אם אין הוראה אחרת בחוק זה, מאסר שנה אחת או קנס כספי בסך 6,000 שקלים חדשים.

(ב) העובר עבירה על הוראות חוק עור או תקנה שהותקנה לפי חוק זה, דינו, אם אין הוראה אחרת בחוק זה, מאסר חצי שנה או קנס כספי בסך 3,000 שקלים חדשים.

(ג) היתה העבירה עבירה נמשכת, יהיה העונש בגינה קנס כספי נוסף בסך 3,000 שקלים חדשים, או מאסר נוסף של שבעה ימים לכל יום שבו נמשכת העבירה, וזאת מן היום שבו קיבל הנאשם הודעה בכתב מרשות שמורות הטבע על ביצוע העבירה, או מיום הרשעתו בדין, הכול לפי המועד המוקדם יותר.

(ד) העובר עבירה לפי הוראות הסעיפים 2, 3 ו-4 לחוק זה, או העובר על תקנה שהותקנה לפי סעיף 16 (2), דינו מאסר שנתיים או קנס כספי בסך 15,000 שקלים חדשים.

(ה) שר החקלאות רשאי, בצו שיפורסם ברשומות, להגדיל את הקנסות הקבועים בסעיף זה.

## 12. חיקון סעיף 15

במקום סעיף 15 לחוק העיקרי יבוא:

## דבריי הסבר

הקפדה על מניעת כל סיכון לנפש ולרכוש העלול לנבוע כתוצאה מפעילות הצייד.

למען השג כל זאת, ולמען הרחיע עבריינים פוטנציאליים, קובע החוק הוראות, שמטרתן ייעול דרכי הפיקוח והגדלת הענישה בגין הפרת הוראותיו.

החוק בנוסחו החדש בא לבטל ולהרחיב את ההגנה על חייית הבר, ולהבטיח את שלומן, קיומן והתפתחותן של האוכלוסיות השונות ואח תפוצתן.

החוק נועד להסדיר ולעגן את כל הקשור והכרוך בצידה מסודרת, תחת פיקוח שוטף ובכפוף לרישוי ומבוקר, תוך

## ז. הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 9), התשמ"ח — 1988

(4) אדם שעיסוקו הוא החזקת ניירות ערך או מסחר בהם בעד הזולת, יחד עם לקוחו או עם בן משפחה שלו, שאינו גר עמו ואין פרנסת האחד על האחר, שבעדו הוא מחזיק בניירות הערך ומנהלם לפי יפוי כוח המקנה שיקול דעת לעניין השימוש בזכות ההצבעה;

"בן משפחה" — בן זוג, וכן אח, הורה, הורה הורה, צאצא או צאצא של בן הזוג, או בן זוגו של כל אחד מאלה;

"שליטה" — היכולת לכוון את פעילותו של תאגיד, למעט יכולת הנובעת רק ממילוי תפקיד של דירקטור או משרה אחרת בתאגיד, וחזקה על אדם שהוא שולט בתאגיד אם הוא מחזיק מחצית או יותר מסוג מסוים של אמצעי השליטה בתאגיד;

"אמצעי שליטה", בתאגיד — כל אחד מאלה:

(1) זכות ההצבעה באספה כללית של חברה או בנוף מקביל של תאגיד אחר;

(2) הזכות למנות דירקטורים של התאגיד או את מנהלו הכללי;

"הון עצמי" — הון, קרנות ועודפים, לפי העקרונות החשבונאיים המקובלים ולפי כללי הדיווח המקובלים;

"בעל עניין", בתאגיד —

(1) מי שמחזיק ב-10% או יותר מהון המניות המונפק של התאגיד או מכוח ההצבעה בו, מי שרשאי למנות 10% או יותר מהדירקטורים של התאגיד או את מנהלו הכללי, מי שמכהן כדירקטור של התאגיד או כמנהלו הכללי, או תאגיד שאדם כאמור מחזיק 25% או יותר מהון המניות המונפק שלו או מכוח ההצבעה בו או רשאי למנות 25% או יותר מהדירקטורים שלו; לענין פסקה זו —

(א) יראו מנהל קרן להשקעות משותפות בנאמנות כמחזיק בניירות הערך הכלולים בנכסי הקרן;

(ב) מחזיק אדם בניירות ערך כאמצעות נאמן, יראו גם את הנאמן כמחזיק בניירות הערך האמורים; לענין זה, "נאמן" — למעט חברת רישומים;

(2) חברה-בת של תאגיד, למעט חברת רישומים;

(4) במקום הגדרת "מוסד בנקאי" יבוא:

"תאגיד בנקאי" — כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א — 1981;<sup>2</sup>

## 1. החלפת המונח "מנהל"

בחוק ניירות ערך, התשמ"ח — 1968<sup>1</sup> (להלן — החוק העיקרי), בכל מקום שנאמר בו "מנהל", יבוא במקומו "דירקטור".

## 2. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק העיקרי —

(1) במקום הגדרת "חברה שלובה" יבוא:

"חברה מסונפת" — חברה, אשר חברה אחרת — שאינה חברה-אם שלה — מחזיקה ב-25% או יותר מן הערך הנקוב של הון המניות המונפק שלה או מכוח ההצבעה בה, או רשאית למנות 25% או יותר מהדירקטורים שלה;

"חברה קשורה" — חברה מסונפת, וכן חברה, אשר חברה אחרת — שאינה חברה-אם שלה — השקיעה בה סכום השווה ל-25% או יותר מההון העצמי של החברה האחרת, בין במניות ובין בדרך אחרת, למעט הלוואה הניתנת בדרך העסקים הרגילה;

"חברת רישומים" — חברה שעיסוקה היחיד הוא החזקת ניירות ערך בעד אחרים;<sup>2</sup>

(2) במקום הגדרת "החזקה" ו"רכישה" יבוא:

"החזקה" ו"רכישה", לענין ניירות ערך או כוח הצבעה וכיוצא באלה — בין לבד ובין ביחד עם אחרים, בין במישרין ובין בעקיפין, באמצעות נאמן, חברת נאמנות, חברת רישומים או בכל דרך אחרת; כשמדובר בהחזקה או ברכישה בידי חברה — גם בידי חברה-בת שלה או חברה קשורה שלה במשמע, וכשמדובר בהחזקה או ברכישה בידי יחיד — יראו יחיד ובני משפחתו הגרים עמו, או שפרנסת האחד על האחר, כאדם אחד;

(3) אחרי הגדרת "החזקה" ו"רכישה" יבוא:

"החזקת ניירות ערך או רכישתם ביחד עם אחרים" — החזקת ניירות ערך או רכישתם בשיתוף פעולה בין שניים או יותר לפי הסכם, בין בכתב ובין בעל-פה; בלי לפגוע בכלליות האמור יראו לכאורה כמחזיקים בניירות ערך או כרוכשים אותם ביחד —

(1) תאגיד המחזיק או הרוכש ניירות ערך (בהגדרה זו — תאגיד) יחד עם בעל מניות המחזיק אחוז אחד או יותר מהון המניות המונפק שלו או עם חברה-בת שלו או עם חברה קשורה שלו;

(2) תאגיד יחד עם דירקטור שלו או עם בן משפחה של הדירקטור;

(3) תאגיד יחד עם תאגיד אחר שבשליטתו של דירקטור בתאגיד;

<sup>1</sup> ס"ח התשכ"ח, עמ' 234; התשמ"ד, עמ' 165; התשמ"ז, עמ' 170.

<sup>2</sup> ס"ח התשמ"א, עמ' 232.

8. תיקון סעיף 13  
בסעיף 13 לחוק העיקרי, אחרי "בהסכמת הרשות" יבוא  
"או יושב־ראש הרשות".
9. הוספת סעיף 14  
אחרי סעיף 14 לחוק העיקרי יבוא:  
"14. ערעור על החלטת הרשות  
הרואה עצמו נפגע עלידי החלטת הרשות רשא  
לערער עליה לבית־המשפט המחוזי".
10. תיקון סעיף 15  
בסעיף 15 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:  
(ג) "הרשות רשאית לפטור מתחולת סעיף קטן (א)  
הצעת ניירות ערך מאת מפרק, נאמן בפשיטת רגל,  
כונס נכסים, מנהל עיזבון או אפוטרופוס, או מציע  
אחר שאינו המנפיק, והכול בחנאים שקבע שר  
האוצר בתקנות לפי הצעת הרשות, או לאחר  
התייעצות עמה ובאישור ועדת הכספים של  
הכנסת; בתקנות לפי סעיף קטן זה ניתן לקבוע  
חובה על המנפיק ליתן מידע למציע.  
(ד) הרשות רשאית לפטור מציע מלפרסם חשקין  
בתנאי שניירות הערך לא יירשמו למסחר בבורסה  
והם יוצעו רק לתאגידים כנקאיים, למבטחים או  
לקופות גמל; בסעיף קטן זה —  
"תאגיד בנקאי" — למעט חברת שירותים  
משותפת;  
"מבטח" — כמשמעותו בחוק הפיקוח על עסקי  
ביטוח, התשמ"א — 1981;  
"קופת גמל" — כמשמעותה בסעיף 47(א)(2)  
לפקודת מס הכנסה".<sup>5</sup>
11. החלפת סעיפים 16 עד 20  
במקום סעיפים 16 עד 20 לחוק העיקרי יבוא:  
"16. חשקין  
(א) חשקין יכלול כל פרט העשוי להיות חשוב  
למשקיע סביר, השוקל רכישת ניירות הערך  
המוצעים על־פיו, וכל פרט ששר האוצר קבע  
בתקנות לפי סעיף 17.  
(ב) לא יהיה בחשקין פרט מטעה.  
17. תקנות בדבר פרטים בחשקין  
(א) שר האוצר יתקין, לפי הצעת הרשות או  
לאחר התייעצות עמה ובאישור ועדת  
הכספים של הכנסת, תקנות בדבר הפרטים  
שיש לכלול בחשקין ובדבר מבנה התשקין  
וצורתן.  
(ב) תקנות לפי סעיף זה יכול שיתייחסו, בין  
השאר, לעניינים הבאים:
- (5) אחרי הגדרת "תאגיד בנקאי" יבוא:  
"בורסה" — בורסה לניירות ערך, שקיבלה רשיון  
לפי סעיף 45;  
(6) בסופו יבוא:  
"חוק להשקעות משותפות" — חוק להשקעות  
משותפות בנאמנות, התשכ"א — 1961.<sup>3</sup>
3. תיקון סעיף 3  
בסעיף 3 לחוק העיקרי —  
(1) בסעיף קטן (ב), במקום הסיפא, המתחיל במלה  
"אחד", יבוא: "ואחד מהם למשנה ליושב־ראש";  
(2) בסעיף קטן (ד), במקום "סגן יושב־ראש" יבוא  
"משנה ליושב־ראש".
4. תיקון סעיף 4  
בסעיף 4 לחוק העיקרי —  
(1) סעיף קטן (ב) יסומן (ג), ולפניו יבוא:  
"ב) תקופת כהונתו של יושב־ראש הרשות תהיה  
חמש שנים מיום שנתמנה לראשונה  
ליושב־ראש, ומשתמה תקופת כהונה זו,  
יכול שיחמנה לתקופות כהונה נוספות של  
שלוש שנים כל אחת".  
(2) בסופו יבוא:  
(ד) "שר האוצר רשאי לבטל את מינויו של חבר  
הרשות שנערך, ללא סיבה מוצדקת לדעת  
השר, מארבע ישיבות רצופות של הרשות או  
משש ישיבות תוך שנה כספים אחת, אחרי  
שניתנה לחבר הרשות הזדמנות נאותה  
להשמיע את טענותיו; הוראות סעיף קטן (ג)  
לא יחולו על חבר הרשות שמינויו בוטל  
כאמור".
5. תיקון סעיף 5  
בסעיף 5(א) לחוק העיקרי, אחרי "כללי" יבוא "או".
6. הוספת סעיפים 9א ו־9ב  
אחרי סעיף 9 לחוק העיקרי יבוא:  
"9א. ניהול הרשות  
יושב־ראש הרשות ממונה על פעולות הרשות ועל  
ביצוע החלטותיה.  
9ב. פרסום החלטות  
הרשות תפרסם את החלטותיה, שלדעתה יש בהן  
חשיבות עקרונית".
7. תיקון סעיף 12  
בסעיף 12(ב) לחוק העיקרי, במקום "המשנה ליושב־ראש  
או סגן היושב־ראש" יבוא "או המשנה ליושב־ראש".

<sup>3</sup> ס"ח התשכ"א, עמ' 84; התש"ס, עמ' 156.<sup>4</sup> ס"ח התשמ"א, עמ' 208.<sup>5</sup> ד"מ, נ"ח 6, עמ' 120.

לקבלת הפטור ויצוין בה את הפרט האמור;  
הבקשה תוגש לרשות עם טיוטת התשקיף.  
ואין חובה לכלול אותו פרט בטיטת  
התשקיף.

(ג) המציע חייב למסור לרשות בכתב, לפי  
דרישתה, הסבר, פירוט, ידיעות ומסמכים  
בקשר לפרטים הכלולים בטיטת התשקיף  
ולכל דבר אחר שהרשות תדרוש את  
הבהרתו.

#### 19. פטור מגילוי

(א) הרשות רשאית לפטור את המציע מהכללת  
של פרט בתשקיף אם —

(1) לדעתה, שמירה על סוד מסחרי של  
המציע מצדיקה איגילוי הפרט, ובלבד  
שאינו פרט שאילו היה כלול בתשקיף,  
היה משקיע סביר עשוי להימנע מרכישת  
ניירות הערך המוצעים;

(2) גילוי עלול לפגוע בביטחון המדינה או  
בכלכלתה או בחקירה שמנהלת משטרת  
ישראל או הרשות, ושר הביטחון או שר  
האוצר או שר המשטרה או יושב ראש  
הרשות, לפי העניין, או מי שאחד מהם  
הסמיכו לכך, אישר בתעודה בחתימת  
ידו כי יש בגילוי פגיעה כאמור.

(ב) מצאה הרשות כי מבחינת עניינו של משקיע  
סביר, השוקל רכישת ניירות הערך המוצעים,  
גילוי פרט כאמור בסעיף קטן (א)(2) הוא  
חשוב, לא תחיר את פרסום התשקיף.

(ג) ניתן פטור לפי סעיף קטן (א), יצוין בתשקיף  
כי ניתן פטור מגילוי.

#### 20. דרישות הרשות בדבר פרטי התשקיף

(א) הרשות רשאית לדרוש מן המציע לכלול  
בתשקיף את הדברים המנויים להלן אם היא  
סבורה שבנסיבות העניין הם חשובים  
למשקיע סביר, השוקל רכישת ניירות הערך  
המוצעים, ואלה הדברים:

(1) פרט נוסף על הפרטים שהובאו בטיטת  
התשקיף, או פירוט נוסף על הפירוט  
הנדרש בתקנות לפי סעיף 17;

(2) פרט מן הפרטים הנדרשים בתקנות לפי  
סעיף 17 לגבי המנפיק — גם לגבי  
חברה בכתב שלו או חברה קשורה שלו;

(3) חוות דעת של עורך דין המתייחסת  
לפרט נוסף על הפרטים הנדרשים  
בתקנות לפי סעיף 17(ב)(3);

(4) חוות דעת של מומחה לענין הערכה  
מחדש או לכל עניין אחר המובא  
בטיטת התשקיף או בדוחות הכספיים  
הכלולים בה;

(5) דוח או חוות דעת אחרות, נוסף על דוח  
או חוות דעת שהובאו בטיטת  
התשקיף;

(1) דוחות כספיים של המנפיק, של  
חברות בנות שלו ושל חברות קשורות  
שלו, מידת פירוטם ועקרונות חשבונאי  
איים לעריכתם;

(2) נושאים ופרטים שאליהם תתייחס  
חוות דעתו של רואה חשבון על הדוחות  
האמורים בפסקה (1) וצורת חוות  
הדעת;

(3) חוות דעת של עורך דין, שתתייחס  
לעניינים הבאים:

(א) הזכויות הנלוות לניירות הערך  
המוצעים ולניירות הערך האחרים של  
המנפיק;

(ב) סמכות המנפיק להנפיק את ניירות  
הערך המוצעים בצורה המוצעת;

(ג) מינוי הדירקטורים של המנפיק;

(ד) תיאור ההסכמים הנוכחים בתשקיף  
שהמנפיק צד להם;

(ה) תיאור הערבויות והשעבודים  
הנוכחים בתשקיף שנתן המנפיק והם  
תקפים במועד פרסום התשקיף;

(ו) תיאור ההליכים המשפטיים הנוכחים  
בתשקיף שהמנפיק צד להם במועד  
פרסום התשקיף;

(4) אישור של עורך דין על קבלת ההיתרים  
הדרושים לפי דין להצעת ניירות הערך  
לציבור;

(5) פירוט שמות האנשים המחזיקים בשיעור  
שיקבע — ושלא יקטן מ-5% — מניירות  
הערך של המנפיק או של חברה בכתב של  
המנפיק, מכוח ההצבעה בהם או מהסמכות  
למנות את הדירקטורים שלהם, וציון  
התקשרויות של המחזיקים האלה עם  
המנפיק.

(ג) משהותקנו תקנות לעניין סעיף קטן (ב)(5), חייב  
המחזיק בניירות ערך שהתקנות עליו למסור  
למנפיק, ככל הידוע לו, את שמות האנשים  
המחזיקים בניירות הערך בשיעור שנקבע בתקנות  
ואת שיעור החזקתם.

(ד) שר האוצר רשאי להתקין תקנות לפי סעיף זה דרך  
כלל, או לסוגים של ניירות ערך, של מנפיקים, של  
מציעים או של הצעות לציבור, או לפי כל סיווג  
אחר.

#### 18. טיוטת תשקיף

(א) מציע המגיש לרשות טיוטת של תשקיף  
יכלול בה את כל הפרטים שיש לכלול  
בתשקיף לפי סעיפים 16 ו-17, אך רשאי הוא  
שלא לכלול בטיטת את מחיר ניירות הערך  
המוצעים.

(ב) מציע המבקש לקבל פטור מהכללת פרט  
בתשקיף לפי סעיף 19, יגיש לרשות בקשה

## 14. תיקון סעיף 23

בסעיף 23 לחוק העיקרי —

(1) במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ג) לא יאוחר מיום העסקים הראשון לאחר תאריך התשקיף, על המציע —

(1) להגיש לרשם עותק ממנו והעתק מההיתר לפרסומו, ואם התשקיף מכיל הצעה של ניירות ערך שלגביהם נחתם שטר נאמנות — גם את שטר הנאמנות;

(2) לפרסם בשני עיתונים יומיים לפחות, בעלי תפוצה רחבה, היוצאים לאור בישראל בשפה העברית, הודעה על הגשת המסמכים האמורים בפסקה (1) ועל המקומות שבהם ניתן להשיג עותקים של התשקיף ולהגיש הזמנות לניירות הערך המוצעים; הרשות רשאית לדרוש שייכללו בהודעה פרטים נוספים, בדרך שתורה."

(2) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ד) הרשות רשאית להורות למציע להפיץ עותקים של התשקיף, תוך תקופה שתורה, במקומות ובמספר כפי שתורה."

## 15. תיקון סעיף 24

בסעיף 24 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), במקום הסיפא, המתחיל במלים "ובלבד שלא תתחיל" יבוא "ובלבד שתתחיל לא לפני עבד שכבה ימים ותסתיים לא יאוחר מחודש מיום פרסומו";

(2) בסעיף קטן (ב), במקום "שלושת החודשים" יבוא "החודש", ובמקום "משנים עשר חודשים" יבוא "משישה חודשים, ולגבי תשקיף של קרן להשקעות משותפות בנאמנות — ליותר משנים עשר חודשים".

## 16. תיקון סעיף 25

בסעיף 25 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), בסיפא, אחרי "שיפרסם מיד" יבוא "או לא יאוחר מהמועד שהיא קבעה";

(2) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) הורחת הרשות כאמור בסעיף קטן (א) —

(1) בטרם החלה התקופה להגשת הזמנות — תיחדה התקופה בשבעה ימים מיום פרסום התיקון לתשקיף או התשקיף המתוקן, אלא אם כן קבעה הרשות מועד אחר;

(2) לאחר תחילת התקופה להגשת הזמנות — ייפסק מירון הזמן ויחודש בתום

(6) לאחר שניתנה למציע הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו — דוחות כספיים וחוות הדעת של רואה חשבון במקום הדוחות וחוות הדעת שהובאו בטיטת התשקיף, אם לדעתה הם לא נערכו לפי העקרונות החשבוניים המקובלים ולפי כללי הדיווח המקובלים ואינם משקפים בצורה נאותה את מצב עסקי המנפיק.

(ב) הרשות רשאית לדרוש מן המציע שפרט המוכא בטיטת התשקיף יוכלט בתשקיף הבלטה מיוחדת בצורה שתורה."

## 12. תיקון סעיף 21

בסעיף 21 (א) לחוק העיקרי, אחרי "על-פי" יבוא: "וניתנו כל ההיתרים על-פי דין שיש לקבל לפני פרסום התשקיף".

## 13. תיקון סעיף 22

בסעיף 22 לחוק העיקרי —

(1) במקום כותרת השוליים יבוא "אישור התשקיף וחתימה עליו";

(2) סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) יסומנו כסדרם (ג) ו-(ד), ובמקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) טיטת התשקיף המוגשת לראשונה לרשות והנוסח הסופי של התשקיף המיועד לפרסום יאושדו בידי הדירקטוריון של המנפיק.

(ב) על התשקיף יחתמו המנפיק וכן רוב חברי הדירקטוריון, ובהם לפחות אחד שהוא דירקטור מקרב הציבור, ובחברה המציעה לראשונה ניירות ערך לציבור — לפחות דירקטור אחד שאינו בעל עניין בה אלא מכוח היותו דירקטור; חתימת דירקטור תיעשה בידו או בידי אדם שהוא הרשה אותו בכתב לחתום במקומו על אותו תשקיף; בסעיף זה, "דירקטור מקרב הציבור" — כמשמעותו בסיומן ב' לפרק ד' לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג — 1983."

(3) בסוף הסעיף יבוא:

"(ה) התנגד דירקטור להוצאת תשקיף או סירב לחתום על תשקיף, והביא את הדבר לידיעת הרשות בהודעה מנומקת בכתב, רשאית הרשות לעכב את פרסום התשקיף אם ראתה שקיימת עילה שהיתה מאפשרת התערבות בתיאמשהט אילו הובא הדבר לפניו; העיכוב יהיה ל-10 ימים מיום החלטת הרשות, אלא אם כן הורה בתיאמשהט אחרת.

(ו) הודעה בדבר פתיחת הליך לפי סעיף קטן (ה) תומצא לרשות, והרשות רשאית להתייצב באותו הליך ולהשמיע את דבריה."

נתנה הרשות פטור לפי סעיף קטן זה, רשאית היא לדרוש מהמציע לכלול בחיקון לתשקיף אן בתשקיף המתוקן פרטים נוספים, כפי שתורה, ולפרסם את הנימוקים למתן הפטור באופן ובמקום שבהם מתפרסם התשקיף או התשקיף המתוקן.

#### 25. תיקון טעות סופר בתשקיף

נפלה בתשקיף טעות לשונית-טכנית, פליטת קולמוס, השמטה מקרית, טעות הדפסה, שיבוש של העתקה או כיוצא באלה, ימסור על-יך המציע דוח מיידי כאמור בסעיף 36(ג), יפרסם את דבר התיקון בדרך שבה פורסמה ההודעה לפי סעיף 23(ג)(2) ויצרף העתק ממנו לכל עותק של התשקיף.

#### 18. תיקון סעיף 26

בסעיף 26 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) הורחה הרשות על פרסום תיקון לתשקיף או תשקיף מתוקן והמציע לא פרסמו, חייב המציע להחזיר למזמינים, תוך שבעה ימים לאחר חום המועד שנקבע לפי סעיפים 25(א) או 25(ב), לפי העניין, כל סכום ששילמו בעד ניירות הערך; המציע יודיע לרשות, תוך המועד האמור, על ביצוע ההחזר, לפי הפרטים שנקבעו בחקנות."

#### 19. תיקון סעיף 27

בסעיף 27 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) עלו ההזמנות שהוגשו על סך כל ניירות הערך המוצעים, חייב המציע —

- (1) לבצע את ההקצאה בדרך ובאופן שצויינו בתשקיף;
- (2) לפרסם את ההקצאה לפי האמור בפסקה (1) בשני עיתונים יומיים לפחות, בעלי תפוצה רחבה, היוצאים לאור בישראל בשפה העברית, בתוך שבעה ימים לאחר חום התקופה להגשת הזמנות;
- (3) להחזיר למזמינים שהזמנתם, כולה או חלקה, הושבה ויקם, בתוך שני ימי עסקים ממועד ההקצאה, כל סכום ששילמו על חשבון ניירות הערך שלא הוקצו להם."

#### 20. החלפת סעיף 28

במקום סעיף 28 לחוק העיקרי יבוא:

#### "28. השקעת כספי הזמנות

- (א) כספים ששילמו המזמינים על חשבון ניירות הערך חייב המציע להחזיק בחשבון נאמנות נפרד בתאגיד בנקאי ולהשקיעם כיעיל לשמירת הקרן ולעשיית פירות, עד שיקיים את חובותיו לפי סעיף קטן (ב) או עד שיתברר שאין לו חובים כאלה.
- (ב) חייב מציע להחזיר כספים לפי סעיפים 26 ו-27, יוחזקו הקרן והפירות שהצטברו

שבעה ימים לאחר פרסומו של התיקון לתשקיף או התשקיף המתוקן, וסיום התקופה ומועדים הנגזרים מכך יידחו בהתאם, אלא אם כן קבעה הרשות אחרת."

(3) האמור בסעיף קטן (ג) יסומן (ד), ובנו, אחרי "להודיע לרשות" יבוא "בכתב", ואחרי "וכן חייב להודיע" יבוא "בכתב", ולפניו יבוא:

"(ג) המציע לא יקבל הזמנות לרכישת ניירות ערך בתקופה שמיום מתן הודאת הרשות לפי סעיף קטן (א) עד חום שבעה ימים מפרסום התיקון לתשקיף או התשקיף המתוקן או מועד אחר שקבעה הרשות."

(4) סעיף קטן (ד) — בטל.

#### 17. הוספת סעיפים 25 עד 25א

אחרי סעיף 25 לחוק העיקרי יבוא:

"25א. תיקון תשקיף לבקשת המציע או עקב פרסום דוחות כספיים

(א) ביקש מציע לשנות פרט מפרטי התשקיף אחרי שניתן היתר לפרסום התשקיף ולפני גמר התקופה להגשת הזמנות, יגיש בקשה לרשות, ואם ביקש לרשום את ניירות הערך למסחר בבורסה — ימציא העתק ממנה לבורסה; התירה הרשות לשנות את הפרט, יתקן את התשקיף בהתאם; הרשות רשאית להחזיר תיקון התשקיף כאמור אם ראתה כי הדבר נחוץ או כי אין בחיקון התשקיף כדי לפגוע בזכויותיו של מי שהגיש הזמנה או רכש את ניירות הערך המוצעים לפני פרסומו של התיקון לתשקיף.

(ב) הוגשו לרשות דוחות כספיים של המציע, של המנפיק או של תאגיד אחר שדוחות כספיים שלו נכללו בתשקיף, לאחר שניתן היתר לפרסום התשקיף ולפני גמר התקופה להגשת הזמנות, תורה הרשות למציע לפרסם, מיד או לא יאוחר מהמועד שקבעה, תיקון לתשקיף או תשקיף מתוקן, בצורה ובדרך שתורה.

(ג) התירה הרשות תיקון לתשקיף כאמור בסעיף קטן (א) או הורחה על פרסום תיקון לתשקיף או תשקיף מתוקן כאמור בסעיף קטן (ב), יחולו הוראות סעיף 25(ב) ו-25(ג) בשינויים המחויבים.

#### 25. דין תיקון לתשקיף ותשקיף מתוקן

- (א) דין תיקון לתשקיף ותשקיף מתוקן כדין תשקיף, ויחולו עליו הוראות החוק הנוגעות לתשקיף.
- (ב) פורסם תיקון לתשקיף או תשקיף מתוקן כמועד שבו על המציע לכלול בחיקון לתשקיף או בתשקיף המתוקן דוחות כספיים מעודכנים, רשאית הרשות, בנסיבות מיוחדות, לפטור את המציע מהכללתם;

(4) על מי שחתם על התשקיף בהתאם לסעיף 22(ב) ועל מי שנתן חוות-ידעת, דוח או אישור כאמור בסעיף 32. אם מסרו למנפיק הודעה בדבר תיקון פרט מטעה כאמור בפסקה (3) והמנפיק פרסם אותה ברוח מיידית, והכול כלפי מי שהוכח שרכש את ניירות הערך לאחר שפורסם הדוח המיידית.

#### 24. תיקון סעיף 35

בסעיף 35(א) לחוק העיקרי, אחרי "לאחר שנודע לו שהפרט היה מטעה" יבוא: "או לאחר שפורסם דוח מיידית כאמור בסעיף 36(ג), שבו חוקן הפרט המטעה".

#### 25. הוספת פרק ה'

אחרי סעיף 35 לחוק העיקרי יבוא:

"פרק ה': נאמנות לתעודות התחייבות

א.35 הגדרות

בפרק זה —

"תעודות התחייבות" — תעודות המונפקות בסדרה על-ידי חברה, אגודה שיתופית או כל תאגיד אחר והמקנות זכות לתבוע מתאגיד כאמור כסף, בתאריך קבוע או בהתקיים תנאי מסוים, ואינן מקנות זכות חברות או השתתפות באותו תאגיד, וכן תעודות כאמור הניתנות להמרה במניות או ניירות ערך המקנים זכות לרכישת תעודות כאמור, אך למעט תעודות שמנפיקה המדינה או המונפקות על-פי חוק מיוחד;

"חוק הנאמנות" — חוק הנאמנות, החשל"ט — 1979.<sup>7</sup>

#### ב.35 חובת מינוי נאמן

(א) לא יציע אדם תעודות התחייבות לציבור אלא אם כן מינה המנפיק נאמן למחזיקים בתעודות ההתחייבות: הנאמן ימונה בשטר נאמנות שייערך בין המנפיק לבין הנאמן.

(ב) על נאמנות לפי פרק זה יחולו הוראות חוק הנאמנות, אם לא נקבעה בפרק זה הוראה אחרת, ובלבד שלענין סעיף 11 לחוק הנאמנות אין להתנות על הוראות סעיפים 7, 9(א) ו-10(ד) לחוק האמור.

#### ג.35 חברת נאמנות

הנאמן חייב להיות חברה רשומה בישראל, שמטרתה העיקרית לעסוק בנאמנות (להלן — חברת נאמנות).

#### ד.35 הון עצמי

(א) ההון העצמי של חברת נאמנות לא יפחת מסכום או משיעור מערך של תעודות ההתחייבות, הכולל כפי שיקבע שר האוצר בתקנות באישור ועדת הכספים של הכנסת.

בחשבון הנאמנות, כאמור בסעיף קטן (א), עד למועד החזרתם בפועל.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע בחקנות דרך השקעת כספי הזמנות ומקרים שבהם לא תהיה חובה להחזיר פירות.

#### 21. החלפת סעיף 31

במקום סעיף 31 לחוק העיקרי יבוא:

"31. אחריות חותמי התשקיף

(א) מי שחתם על תשקיף לפי סעיף 22 אחראי כלפי מי שרכש ניירות ערך מן המציע, וכלפי מי שמכר או רכש ניירות ערך תוך כדי המסחר בבורסה או מחוצה לה, לנזק שנגרם להם מחמת שהיה בתשקיף פרט מטעה.

(ב) חקופת ההתיישנות של תביעה לפי סעיף קטן (א) שלא הוגשה עליה תובענה היא שנתיים מיום העסקה או שבע שנים מתאריך התשקיף, לפי המוקדם.

(ג) לענין סעיף קטן (א) יראו כל דירקטור של המנפיק שכיהן כיום שאישר הדירקטוריון את הנוסח הסופי של התשקיף כאילו חתם על התשקיף, אלא אם כן הוכיח אחת מאלה:

(1) הוא לא ידע על פרסום התשקיף ולא היה עליו לדעת או לא יכול היה לדעת;

(2) מייד כשהגיע לידיעתו דבר קיומו של פרט מטעה בתשקיף, הוא מסר על כך לרשות הודעה מנומקת בכתב.

(ד) אין באמור בסעיף קטן (ג) כדי לגרוע מהוראות סעיף 33.

#### 22. החלפת סעיף 32

במקום סעיף 32 לחוק העיקרי יבוא:

"32. אחריות של מומחים

אחריות כאמור בסעיף 31(א) תחול גם על מי שנתן חוות-ידעת, דוח או אישור, שנכללו או נזכרו בתשקיף בהסכמתו המוקדמת, וחקופת ההתיישנות תהיה כאמור בסעיף 31(ב).

#### 23. תיקון סעיף 33

בסעיף 33 לחוק העיקרי —

(1) בפסקה (2), המלה "המוצעים" — תימחק;

(2) כסופו יבוא:

"(3) כלפי מי שהוכח שרכש את ניירות הערך לאחר שפורסם דוח מיידית כאמור בסעיף 36(ג), שבו חוקן הפרט המטעה בתשקיף, כחוות-הדעת, ברוח או באישור, הכול לפי הענין;

<sup>7</sup> ס"ח החשל"ט, עמ' 128.

בשיעור מסך כל ההתחייבויות על פי תעודות ההתחייבות, ומועדי תשלומן.

(ב) שר האוצר רשאי, בהתייעצות עם הרשות ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע בתקנות עניינים נוספים אשר ייכללו בשטר נאמנות.

### 135. שינויים בשטר הנאמנות

שינוי בשטר הנאמנות לא ייעשה אלא אם נחקים אחד מאלה:

(1) הנאמן שוכנע כי השינוי אינו פוגע במחזיקים בתעודות ההתחייבות;

(2) המחזיקים בתעודות ההתחייבות הסכימו לשינוי בהחלטה מיוחדת של אספה כללית, שנכחו בה מחזיקים של לפחות 50% מיחירת הערך הנקוב של תעודות התחייבות מאותה סדרה, או באספה נדחית, שנכחו בה מחזיקים של לפחות 10% מן היתרה האמורה.

### 136. חובות הנאמן

(א) הנאמן חייב לפעול לטובת כלל המחזיקים בתעודות ההתחייבות.

(ב) הנאמן ינקוט את כל הפעולות הדרושות כדי שיובטח, בטרם ישולמו כספים על-חשבון תעודות ההתחייבות, תוקפם של כל שעבוד, ערבות או התחייבות אחרת שנתן המנפיק או שנתן צד שלישי לטובת המחזיקים בתעודות ההתחייבות, הכול לשם הבטחת התחייבויותיו תיו של המנפיק כלפי המחזיקים בתעודות ההתחייבות; הנאמן אחראי כלפי המחזיקים בתעודות ההתחייבות שהעניינים האמורים יתוארו בחשקף שעל-פיו הוצעו תעודות ההתחייבות תיאור מלא ומדויק.

(ג) נודע לנאמן על הפרה מהותית של שטר הנאמנות מצד המנפיק, יודיע למחזיקים בתעודות ההתחייבות על ההפרה ועל הפעולות שנקט למניעתה או לקיום ההתחייבויות המנפיק, לפי העניין.

(ד) הנאמן ישתתף, ללא זכות הצבעה, באספות הכלליות של המנפיק.

(ה) הנאמן יודיע למחזיקים בתעודות ההתחייבות על המקום והזמן שבהם ניתן לעיין בדוח השנתי על ענייני הנאמנות; הנאמן ישלח למחזיקים בתעודות ההתחייבות עותק מדוח כאמור על-פי דרישתם; שר האוצר רשאי, בהתייעצות עם הרשות, לקבוע בתקנות את הפרטים שעל הנאמן לכלול בדוח כאמור.

(ו) הודעה של הנאמן למחזיקים בתעודות ההתחייבות יכול שתהא גם בדרך של פרסום בשני עיתונים יומיים לפחות, בעלי תפוצה רחבה, היוצאים לאור בישראל בשפה העברית.

(ב) שר האוצר רשאי, בהתייעצות עם הרשות ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע בתקנות הוראות בדבר —

(1) דרכי ההשקעה של ההון העצמי, כולו או חלק ממנו;

(2) דוח שחברת נאמנות תהיה חייבת להגיש לרשות בדבר השקעת ההון העצמי ובדבר שינוי בהשקעה כאמור, הפרטים שיש לכלול בדוח, צורתו ומועדי עריכתו והגשתו.

### 137. סייגים למינוי נאמן

חברה אינה כשירה להיות נאמן אם נחקים אחד מאלה:

(1) דירקטור או מנהל של החברה הוא דירקטור או מנהל של המנפיק, של חברה-אם שלו או של חברה קשורה שלו;

(2) קיימות נסיבות שמחמתן עלולה להיווצר סתירה בין טובתה שלה או של חברה-אם שלה או של חברה קשורה שלה לבין טובתם של בעלי תעודות ההתחייבות;

(3) ניתן עליה צו פירוק, או נתמנה לה כונס נכסים, או נתמנו לה כונס נכסים ומנהל בידי בית-משפט;

(4) היא או דירקטור או מנהל שלה הורשעו בעבירה שיש בה כדי לפגוע במהימנותם.

### 138. שטר הנאמנות

(א) שטר הנאמנות יכלול, בין היתר, עניינים אלה:

(1) סך כל ההתחייבויות שהמנפיק התחייב בהן על-פי תעודות ההתחייבות, ואם הן מובטחות בשעבוד על נכסים, בערבות או בהתחייבות אחרת — תיאור של הנכסים המשועבדים, הערבות או ההתחייבות והנסיבות שבהן ניתן לאכוף אותם;

(2) דרכים לשחרור או להחלפה של שעבודים, ערבויות או התחייבויות אחרות שניתנו להבטחת התחייבויות המנפיק על-פי תעודות ההתחייבות;

(3) התנאים והנסיבות שבהם יהיה הנאמן זכאי לתבוע פירעון מידי של הסכום המגיע על-פי תעודות ההתחייבות, או לממש שעבודים, ערבויות או התחייבויות אחרות שניתנו להבטחת התחייבויות המנפיק על-פי תעודות ההתחייבות;

(4) חובת הנאמן לזמן אספות של המחזיקים בתעודות ההתחייבות, מועדיהן, ניהולן ודרך קבלת החלטות בהן;

(5) שכרו של הנאמן, נקוב בסכום או

לפחות מיתרת הערך הנקוב של תעודות ההתחייבות מאותה סדרה, על העברת הנאמן מכהונתו.

(ה) פקעה כהונתו של נאמן, רשאי בית-המשפט למנות נאמן אחר לחקופה ובתנאים שייראו לו; הנאמן שכהונתו פקעה ימשיך לכהן בתפקידו עד למינוי נאמן אחר.

(ו) המנפיק והנאמן יגישו לרשות דוח מידי כאמור בסעיף 36(ג) על אירוע כאמור בסעיפים קטנים (א)–(ה).

(ז) הרשות רשאית אף היא לפנות לבית-המשפט בבקשה לפי סעיף זה.

### 35ט. התייצבות הרשות בהליכים

(א) פנה נאמן לתעודות התחייבות לבית-המשפט, או פנה אדם אחר לכית המשפט בהליך שנאמן לתעודות התחייבות צד לו, יודיע על כך הנאמן בכתב לרשות ולבורסה.

(ב) ראה יושב-ראש הרשות כי עניין של ציבור המחזיקים בתעודות התחייבות מסדרה כלשהי מושפע או כרוך, או עלול להיות מושפע או כרוך, בהליך אזרחי שלפני בית-המשפט, רשאי הוא להתייצב באותו הליך ולהשמיע את דברו.

### 26. החלפת סעיף 36

במקום סעיף 36 לחוק העיקרי יבוא:

#### 36" חובת דיווח של תאגידים

(א) תאגיד שניירות ערך שלו הוצעו לציבור על-פי חשקף חייב להגיש לרשות ולרשם דוחות או הודעות לפי פרק זה כל עוד ניירות הערך שלו נמצאים בידי הציבור; תאגיד שניירות ערך שלו נסחרים בבורסה או רשומים בה למסחר חייב להגיש דוחות או הודעות לפי פרק זה לרשות, לרשם ולבורסה.

(ב) שר האוצר יחקין, לפי הצעת הרשות או לאחר התייעצות עמה ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, חקנות בדבר הפרטים שיש לכלול בדוחות או בהודעות האמורים, צורתם ומועדי עריכתם והגשתם, לרבות פרטים שיש לכלול בדוחות או בהודעות האמורים לפי מיטב ידיעתם של דירקטורים בתאגיד.

(ג) חקנות לפי סעיף זה יתייחסו לכל ענין החשוב, לדעת שר האוצר, למשקיע סביר השוקל קנייה או מכירה של ניירות ערך של התאגיד, ויכול שיתייחסו לכל דבר מן הדברים המפורטים בסעיף 17(ב) ויחייבו, נוסף על דוח תקופתי, גם דוח מידי על אירועים מסוימים.

(ד) שר האוצר רשאי להתקין חקנות לפי סעיף זה דרך כלל, או לסוגים של תאגידים או ניירות ערך, או לפי כל סיווג אחר.

### 35ט. ייצוג בידי הנאמן

הנאמן ייצג את המחזיקים בתעודות ההתחייבות בכל עניין הנובע מהתחייבויות המנפיק כלפיהם.

### 35י. דיווח של המנפיק לנאמן

(א) המנפיק יעביר לנאמן העתק מכל דוח שהוא חייב בהגשתו לרשות, באותו מועד שהוא מגיש אותו לרשות, וכן העתק מכל מסמך שהמנפיק מעביר לבעלי המניות שלו או למחזיקים בתעודות ההתחייבות ופרטי כל מידע שהוא מעביר להם בדרך אחרת; כן יעביר המנפיק לנאמן מידע נוסף לפי דרישה סבירה של הנאמן.

(ב) המנפיק ידווח לנאמן, במועד ולפי פרטים שיקבע שר האוצר בתקנות, על הנכסים המשוועבדים וההתחייבויות שניתנו להבטחת זכויותיהם של המחזיקים בתעודות ההתחייבות.

### 35יא. איסור רכישה והחזקה של תעודות התחייבות

נאמן לא ירכוש ולא יחזיק בעד עצמו תעודות התחייבות מן הסדרה שלגביה הוא משמש נאמן, ולא יחזיק בעד עצמו ניירות ערך של המנפיק או של חברה-אם, חברה-בת או חברה קשורה של המנפיק.

### 35יב. הגבלות על ביצוע עסקאות בניירות ערך

נאמן לא יבצע עסקאות בניירות ערך שהם נושא נאמנותו לחשבונו של אחר על-פי יפוי כוח המקנה שיקול דעת.

### 35יג. תוקפן של פעולות

פעולותיו של נאמן הן בנות תוקף על-אף פגם שנחגלה במינויו או בכשירותו.

### 35יד. סיום כהונתו של נאמן

(א) כהונתו של נאמן פוקעת כאשר —

(1) חדל להתקיים בו האמור בסעיף 35ג;

(2) ההון העצמי שלו פחת מסכום ההון העצמי שלפי סעיף 35ד(א);

(3) נתקיימה בו אחת הנסיבות המנויות בסעיף 35ה.

(ב) נאמן רשאי להתפטר בהודעה בכתב למי שמינהו; התפטרות נאמן אין לה תוקף אלא אם כן בא עליה אישור בית-המשפט, ומן היום שנקבע לכך באישור.

(ג) בית-המשפט רשאי לפטר נאמן אם לא מילא את תפקידו כראוי או אם ראה בית-המשפט סיבה אחרת לפיטוריו.

(ד) המחזיקים ב-10% מיתרת הערך הנקוב של תעודות התחייבות מסדרה מסוימת רשאים לכנס אספה כללית של בעלי תעודות ההתחייבות מאותה סדרה, והאספה רשאית להחליט, על-פי הצבעת המחזיקים ב-50%

החשבונאיים המקובלים ובכללי הריווח המקובלים; הרשות רשאית, באישור שר האוצר, להאריך את תוקפן של ההנחיות לתקופה שלא תעלה על שנה נוספת אחת.

(ד) נחנה הרשות הוראה בענין פלוני לפי סעיף קטן (א) ליותר מתאגיד אחד, תקבע אותה בהנחה לפי סעיף קטן (ב) תוך 60 ימים.

(ה) לפני קביעת הנחיות כאמור בסעיף קטן (ב) ולפני הארכת תוקפן לפי סעיף קטן (ג) תיתן הרשות לנשיא לשכת רואי חשבון בישראל הזדמנות נאותה להביע את דעתו, ובתקופת תוקפן של ההנחיות חפרסם לשכת רואי חשבון בישראל גילוי דעת בעניין הנדון בהן רק בהסכמת הרשות.

### 336. חובת ריווח של ערב

הובאו בתשקיף דוחות כספיים של תאגיד שנתן ערכות למילוי תנאיהן של תעודות התחייבות כמשמעותן לפי סעיף 35 המוצעות על-פי התשקיף, יחולו הוראות פרק זה, כשינויים המחויבים, גם על תאגיד כאמור, כל עוד הערכות בתוקף.

### 336. פטור מדיווח

(א) הרשות רשאית לפטור תאגיד מגילוי פרט בדוח לפי פרק זה אם ראתה שנתמלאו התנאים האמורים בסעיף 19(א)(1), כשינויים המחויבים.

(ב) בית-המשפט המחוזי רשאי לפטור תאגיד מגילוי פרט בדוח לפי פרק זה אם ראה שנתמלאו התנאים האמורים בסעיף 19(א)(2), כשינויים המחויבים; היועץ המשפטי לממשלה יהיה המשיב בבקשה לפי סעיף קטן זה.

(ג) ניתן פטור מגילוי לפי סעיף זה, יצוין הדבר בדוח.

### 28. תיקון סעיף 37

בסעיף 37 לחוק העיקרי —

(1) סעיף קטן (א) — בטל, וסעיפים קטנים (ב) ו-(ג) יסומנו (א) ו-(ב) כסדרם;

(2) בסעיף קטן (א) כאמור, בסופו יבוא "הוחזקו ניירות הערך באמצעות נאמן, והנאמן הגיש הודעה לפי סעיף קטן זה — המחזיק פטור: הגיש המחזיק הודעה כאמור — הנאמן פטור";

(3) בסעיף קטן (ב) כאמור, במקום "הוראות סעיף קטן (ב)" יבוא "הוראות סעיף קטן (א)".

### 29. החלפת סעיף 38

במקום סעיף 38 לחוק העיקרי יבוא:

### 38. צו בית-המשפט

(א) תאגיד שלא הגיש דוח לפי פרק זה במועד שנבקע לכך, או שהגישו שלא לפי סעיף 36

(ה) תאגיד כאמור בסעיף קטן (א) חייב להגיש לרשות, לפי דרישה מיוחדת שלה, דוח מיידי על אירוע או עניין, אם לדעתה מידע על אודותיו חשוב למשקיע סביר השוקל קנייה או מכירה של ניירות ערך של התאגיד או של חבריה אם או חברה-בת שלו.

(ו) תאגיד כאמור בסעיף קטן (א) חייב למסור בכתב לרשות, לפי דרישתה, הסבר, פירוט, ידיעות ומסמכים בקשר לפרטים הכלולים בדוח או בהודעה לפי פרק זה.

(ז) הרשות רשאית להורות לתאגיד, לאחר שניתנה לו הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו, להגיש, תוך תקופה שתורה —

(1) דוח המתקן דוח שהוגש לפי סעיף זה, או דוח שיכלול תווית-דעת, נוסף על תווית-דעת שנכללה בו, אם נוכחה כי דוח שהוגש לא אינו כנדרש לפי סעיף זה, או כי פרטים שנמסרו מכוח הוראת סעיף קטן (ו) מחייבים מתן הוראה כאמור;

(2) דוחות כספיים ותווית-דעת של רואה חשבון במקום הדוחות ותווית-הדעת שנכללו בדוח שהוגש לרשות, אם לדעתה הם לא נערכו לפי העקרונות החשבונאיים המקובלים וכללי הדיווח המקובלים ואינם משקפים בצורה נאותה את מצב עסקי התאגיד.

(ח) שוכנעה הרשות כי נכצר מתאגיד פלוני להגיש דוח או הודעה לפי פרק זה במועד שנבקע לכך בתקנות, רשאית היא להאריך את המועד להגשתו.

### 27. הוספת סעיפים 336 עד 336

אחרי סעיף 36 לחוק העיקרי יבוא:

### "336. סמכות להורות על דרך הצגת פרטים

(א) ראתה הרשות כי הדבר דרוש לשם שמירת ענייניו של ציבור המשקיעים בניירות ערך של תאגיד פלוני, רשאית היא להורות לו על דרך הצגת פרט בדוחות כספיים, בדוח תקופתי או בדוח מיידי, ובלבד שהוראות לעניין זה לא נקבעו בתקנות לפי סעיפים 17 או 36 או בעקרונות החשבונאיים המקובלים ובכללי הריווח המקובלים.

(ב) ראתה הרשות כי הדבר דרוש לשם שמירת ענייניו של ציבור המשקיעים בניירות ערך, רשאית היא לקבוע הנחיות לעניין הצגת פרטים בדוחות המפורטים בסעיף קטן (א); הנחיות כאמור יפורסמו בדרך שיקבע יושב-ראש הרשות.

(ג) תוקפן של הנחיות לפי סעיף קטן (ב) יהיה לתקופה של שנה אחת מיום פרסומן, אלא אם כן נקבעו לפני כן הוראות באותו עניין בתקנות לפי סעיפים 17 או 36 או בעקרונות

32. תיקון סעיף 42  
בסעיף 42 לחוק העיקרי, המלים "שיתאים לחקנות לפי סעיף 16" — ימחקו.

33. תיקון סעיף 44  
בסעיף 44 לחוק העיקרי, במקום הסיפא, המתחיל במלים "חוץ ממסמך" יבוא: "חוץ מבקשת פטור או ממסמך שניתן לגביו פטור מגילוי".

34. הוספת סעיף 44א

אחרי סעיף 44 לחוק העיקרי יבוא:

"44א. הגבלה על נותן חוות-דעת

הנותן חוות-דעת הנדרשת לפי חוק זה לא יהיה בעל עניין במנפיק שחוות-הדעת מתייחסת אליו."

35. הוספת סעיפים 45 עד 44ד

אחרי סעיף 45 לחוק העיקרי יבוא:

"44ד. דירקטוריון בורסה

(א) דירקטוריון בורסה (להלן — הדירקטוריון) יהיה מורכב מאלה:

(1) שבעה דירקטורים שיבחרו חברי הבורסה, כפי שנקבע במסמכי ההתאגדות שלה;

(2) חמישה דירקטורים שתמנה ועדת המינויים, על דעת יושב-ראש הרשות (להלן — דירקטורים חיצוניים);

(3) דירקטור שימנה שר האוצר;

(4) דירקטור שימנה נגיד בנק ישראל;

(5) יושב-ראש הדירקטוריון, שיבחר הדיקטוריון על דעת יושב-ראש הרשות, ובלבד שמתקיימים בו תנאי הכשירות לדירקטור חיצון כאמור בסעיף קטן (ו) והוא אינו בעל עניין בתאגיד שניירות ערך שלו רשומים למסחר בבורסה;

(6) המנהל הכללי של הבורסה, שיבחר הדירקטוריון, ובלבד שמתקיימים בו תנאי הכשירות לדירקטור חיצון כאמור בסעיף קטן (ו) והוא אינו בעל עניין בתאגיד שניירות ערך שלו רשומים למסחר בבורסה; למנהל הכללי של הבורסה לא תהיה זכות הצבעה.

(ב) תקופת כהונתו של דירקטור חיצון תהיה שנתיים, וניתן למנותו לשתי תקופות כהונה נוספות של שנתיים כל אחת; חלפו לפחות שנתיים מתום הכהונה כאמור, ניתן לשבח ולמנותו דירקטור חיצון.

(ג) תקופת כהונתו של יושב-ראש הדירקטוריון תהיה חמש שנים, וניתן לבחור בו לתקופת כהונה נוספת אחת של חמש שנים.

(ד) לענין סעיף זה וסעיף 44ב — "ועדת המינויים" — ועדה המורכבת משלושה חברים אלה:

או סעיף 36א, או שלא חיקנו תוך המועד שהורתה הרשות, או שלא הגיש חוות-דעת נוספת או אחרת על-פי דרישת הרשות, רשאי בית-המשפט המחוזי לבקשת הרשות, לצוות עליו ועל הדירקטורים שלו שיגישו את הדוח או שיתקנו אותו או שיגישו חוות-דעת נוספת או אחרת, תוך זמן שיקבע בית-המשפט, ובמידת הצורך לצוות על בעל עניין להגיש לתאגיד הודעה כאמור בסעיף 37.

(ב) בעל עניין שלא הגיש הודעה לפי סעיף 37, או שהגיש שלא בהתאם להוראות הסעיף האמור, רשאי בית-המשפט המחוזי, לבקשת התאגיד, לצוות עליו שיגיש את ההודעה או שיתקנה תוך זמן שיקבע בית-המשפט."

30. הוספת סעיפים 38 ו-38ב

אחרי סעיף 38 לחוק העיקרי יבוא:

"38א. הוראה להפסקת המסחר

(א) תאגיד אשר עשה אחת מאלה:

(1) לא הגיש דוח או הודעה לפי פרק זה במועד שנקבע לכך;

(2) הגיש דוח או הודעה שלא לפי סעיפים 36, 36א או 37, ובלבד שהרשות שוכנעה כי חריגה זו הינה בעניינים שבמהות — רשאית הרשות, לאחר התייעצות עם יושב-ראש דירקטוריון הבורסה ולאחר שניתנה לתאגיד הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו, להורות לבורסה להפסיק את המסחר בניירות ערך שלו.

(ב) הוגשו הדוח או ההודעה כנדרש, להנחת דעתה של הרשות, תורה הרשות לבורסה לחדש את המסחר בניירות הערך של התאגיד.

(ג) האמור בסעיף קטן (א) אין בו כדי לגרוע מסמכויות בורסה על-פי תקנונה להורות על הפסקת המסחר בניירות ערך.

38ב. אחריות אזרחית של בעל עניין

הוראות סעיפים 31–34 יחולו, כשינויים המחויבים, כלפי המחזיק בניירות ערך של תאגיד, על בעל עניין שהגיש דוח או הודעה לפי סעיפים 36, 36א או 37.

31. תיקון סעיף 40

בסעיף 40 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי 23(ג) יבוא "והוראות פרק ט' המתייחסות אליהן";

(2) בסעיף קטן (ב), אחרי "פרק ו" יבוא "והוראות פרק ט' המתייחסות אליהן", ובמקום "רשומים למסחר בבורסה" יבוא "נסחרים".

## (1) יושב-ראש הדירקטוריון:

(2) מי שיבחר הדירקטוריון וכיהן כעבר דירקטור חיצון, והוא עומד כתנאי הכשירות של דירקטור חיצון:

(3) מי שימנה יושב-ראש הרשות, והוא עומד כתנאי הכשירות של דירקטור חיצון:

"בעל עניין" — בעצמו, או יחד עם בן משפחה שלו.

(ה) ועדת המינויים חקבע את נהלי עבודתה ואת סדרי דיוניה.

(ו) דירקטור חיצון לא יהיה חבר בורסה או בעל עניין בו או עובד שלו, או בעל עניין או עובד בתאגיד בשליטת חבר בורסה, או עובד של בעל שליטה בחבר בורסה, או מי שנותן שירותים בשכר דרך קבע לאחד מאלה, או בעל עניין מכוח החזקת מניות כתאגיד שניות ערך שלו רשומים למסחר בבורסה; שר האוצר רשאי לקבוע בתקנות אמות מידה נוספות לכשירות דירקטור חיצון.

## 345. פקיעת כהונה של דירקטור חיצון

(א) דירקטור חיצון יחדל לכהן בתפקידו לפני תום התקופה אשר לה נתמנה אם נתקיים אחד מאלה:

(1) הוא התפטר במסירת כתב התפטרות:

(2) הוא נעדר מארבע ישיבות רצופות של הדירקטוריון או ממש ישיבות בתוך שנה, זולת אם ועדת המינויים אישרה את המשך כהונתו לאחר שהשכנעה כי היתה הצדקה סבירה להיעדרות;

(3) לרעת ועדת המינויים נבצר ממנו למלא את תפקידו;

(4) לרעת ועדת המינויים נתקיים בו אחד התנאים הפוסלים אדם מלמשש דירקטור חיצון.

(ב) דירקטור חיצון שהתפטר מכהונתו בדירקטוריון לפני תום התקופה אשר לה נתמנה ימסור הודעה בכתב לדירקטוריון על נימוקי פרישתו, ויעביר העתק ההודעה ליושב-ראש הרשות.

## 345. איסור רכישת ניירות ערך

הוראות סעיף 5(א) ו-5(ב) יחולו על חברי דירקטוריון של בורסה ועל עובדי בורסה, אלא שההודעה לפי סעיף 5(ב) תימסר לגביהם ליושב-ראש הרשות וליושב-ראש הדירקטוריון.

## 745. דיווח

הבורסה תגיש לרשם ולרשות, תוך שישה חדשים מתום כל שנת חשבון שלה, את דוחותיה הכספיים והודעה כאמור בסעיף 123 לפקודת החברות [נוסח חדש]. התשמ"ג — 1983.

## 36. תיקון סעיף 46

בסעיף 46(ב) לחוק העיקרי —

(1) בפסקה (3), אחרי "והפיקוח" יבוא "והבקרה";

(2) בסופו יבוא:

"(12) חובות דיווח של חברי הבורסה."

## 37. הוספת סעיפים 46 ו-46א

אחרי סעיף 46 לחוק העיקרי יבוא:

## "46א. הנחיות זמניות"

(א) על אף האמור בסעיף 46 רשאית הבורסה, אם ראתה צורך בכך, לקבוע הנחיות זמניות בעניינים לפי סעיף 46(ב) או (ג), לשם כתינתם כטרם ייקבעו כהוראות קבע בתקנות הבורסה.

(ב) הנחיות זמניות טעונות אישור הרשות.

(ג) הודעה על הנחיות זמניות תמסור הרשות לשר האוצר ולוועדת הכספים של הכנסת, והן יקבלו תוקף בתום 14 ימים מיום מסירת ההודעה, אם עד אז לא באה דרישה מצד חבר הוועדה שהוועדה חבטלה אותן; באה דרישה כאמור, תזן בה הוועדה, וההנחיות יקבלו תוקף בתום 30 יום מיום הדרישה, אם הוועדה לא ביטלה אותן.

(ד) תוקפן של הנחיות זמניות יהיה לתקופה שלא תעלה על שנה, ואולם כאישור הרשות ניתן להאריך לתקופה שלא תעלה על שנה נוספת.

(ה) הבורסה תדווח לרשות, במועד ובדרך שתורה הרשות, על אופן יישומן של הנחיות זמניות ועל תוצאות הפעלתן.

(ו) הנחיות זמניות יפורסמו בדרך שבה מתפרסם תקנון הבורסה ותיקון לתקנון כאמור בסעיף 49.

## 346. סודיות

אין לגלות מדיוניו של דירקטוריון הבורסה, או מהחומר שהוגש לבורסה, אלא בהסכמת הדירקטוריון או יושב-ראש הדירקטוריון; אין בהוראה זו כדי למנוע גילוי לפי דרישת הרשות על-פי סעיף 51, או לפי דרישת היועץ המשפטי לממשלה לצורך משפט פלילי, או לפי דרישת בית-המשפט.

## 38. תיקון סעיף 47

האמור בסעיף 47 לחוק העיקרי יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) הוראה עצמו נפגע על ידי החלטת הבורסה שאינה כאמור בסעיף קטן (א) ואינה החלטה תוך כדי המסחר בבורסה, רשאי לערער עליה לבית-המשפט המחוזי; הודעה בדבר פתיחת הליך לפי סעיף קטן זה תומצא לרשות, והרשות רשאית להתייצב באותו הליך ולהשמיע את דבריה."

## 39. תיקון סעיף 48

בסעיף 48(ב) לחוק העיקרי —

- (1) במקום "היה שר האוצר סבור" יבוא "היתה הרשות סבורה";
- (2) במקום "יודיע" יבוא "תודיע";
- (3) במקום "לאחר התייעצות עם הרשות" יבוא "לפי הצעת הרשות".

## 40. תיקון סעיף 51

בסעיף 51 לחוק העיקרי —

- (1) במקום "כותרת השוליים יבוא" פיקוח הרשות על פעולות הבורסה";
- (2) סעיפים קטנים (א) ד' (ב) יסומנו (ג) ו' (ד) כסדרם. ולפניהם יבוא:

"(א) הרשות תפקח על ניהולה התקין וההוגן של הבורסה.

(ב) סברה הרשות, לאחר שנתנה ליושב-ראש דירקטוריון הבורסה הזדמנות נאותה לטעון את טענותיו, כי הבורסה פועלת בניגוד להוראות תקנות או הנחיותיה, או בדרך שיש בה משום פגיעה בניהולה התקין וההוגן, תפנה הרשות לבורסה ותורה לה על דרך הפעולה הראויה."

- (3) בסעיף קטן (ד), במקום "הנהלת הבורסה" יבוא "דירקטוריון הבורסה".

## 41. תיקון סעיף 52

בסעיף 52 לחוק העיקרי, הגדרות "חברה קשורה" ו"בן משפחה" — יימחקו.

## 42. תיקון סעיף 52

בסעיף 52 לחוק העיקרי —

- (1) בסעיף קטן (א), אחרי "קנה איש פנים מרכזי" יבוא "בחברה"; בכל מקום, במקום "של תאגיד" יבוא "של החברה שבה הוא משמש איש פנים מרכזי"; ובמקום "אותו תאגיד" יבוא "אותה חברה";
- (2) בסעיף קטן (ב), במקום "'איש פנים מרכזי'" יבוא "'איש פנים מרכזי בחברה"."

## 43. תיקון סעיף 52

בסעיף 52 לחוק העיקרי —

- (1) בסעיף קטן (א), במקום הגדרת "עובד הבורסה" יבוא:
- "עובד חבר הבורסה" — דירקטור או עובד של חבר הבורסה, בן זוגו, בן משפחה אחר שפרנסתו עליו, או תאגיד בשליטתו של אחד מאלה;
- (2) בכל מקום שנאמר בו "עובד הבורסה" יבוא "עובד חבר הבורסה".

## 44. הוספת פרק ח'2

אחרי סעיף 52 לחוק העיקרי יבוא:

"פרק ח'2: אחריות בשל הפרת הוראות

52. אחריות של מנפיק

- (א) מנפיק אחראי כלפי המחזיק בניירות ערך שהנפיק לנזק שנגרם לו כתוצאה מכך שהמנפיק הפר הוראה של חוק זה או תקנות לפיו, או הוראה של חוק השקעות משותפות או תקנות לפיו, או הוראה של שטר הנאמנות שלפיה חלה חובה על המנפיק כלפי הנאמן למחזיקים בתעודות התחייבות שהנפיק.
- (ב) האחידות האמורה בסעיף קטן (א) תחול גם על הדירקטורים של המנפיק, על המנהל הכללי שלו ועל בעל שליטה במנפיק.

## 52. אחריות של נאמן

נאמן למחזיקים בתעודות התחייבות אחראי כלפי המחזיק בתעודות ההתחייבות לנזק שנגרם לו כתוצאה מכך שהנאמן הפר הוראה מהוראות פרק ה'1 או תקנות לפיו או חובה שהוטלה עליו על-פי שטר הנאמנות.

## 52.ג. שילית אחריות

האחריות לפי סעיפים 52 ו-52.יב לא תחול —

- (1) על מי שהוכיח שנקט את כל האמצעים הנאותים כדי למנוע את ההפרה;
- (2) על מי שהוכיח שלא ידע את דבר ההפרה ולא היה עליו לדעת או לא יכול היה לדעת;
- (3) כלפי מי שהוכח שרכש את ניירות הערך של המנפיק בשעה שידע, או שהיה עליו לדעת, על ההפרה.

## 52.ד. אחריות רבים

אם שניים או יותר אחראים לפי סעיפים 52 — 52.ג, אחראים הם כלפי הניזוק יחד ולחוד; בינם לבין עצמם הם נושאים באחריות לפי הכללים החלים על אחריות בנוזקין."

## 45. תיקון סעיף 53

בסעיף 53 לחוק העיקרי —

- (1) בסעיף קטן (א) —

(א) ברישא, במקום "20,000 לירות" יבוא "פי ארבעה מן הקנס כאמור בסעיף 61(א)(3) לחוק העונשין, התשל"ז-1977" <sup>8</sup> (להלן — חוק העונשין);

(ב) במקום פסקה (1) יבוא:

"(1) הפר את הוראות סעיף 15(א) כדי להטעות משקיע סביר; לעניין זה, מי שהציע ניירות ערך לציבור בלא תשקיף שהרשות התירה פרסומו, עליו הראיה

<sup>8</sup> ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

- (ב) אחרי פסקה (1) יבוא:  
 "(א1) לא קיים את הוראות סעיף 17(ג):"  
 (ג) אחרי פסקה (2) יבוא:  
 "(3) לא קיים את הוראות סעיף 23(ג) או הוראה של הרשות לפי סעיף 23(ד):"  
 (ד) פסקה (3) תסומן (4), ובסופה יבוא "או לסעיף 25(ג):"  
 (ה) במקום פסקאות (4) — (7) יבוא:  
 "(5) לא קיים את הוראות סעיף 26(ב) או (ג) או סעיף 27(א) או (ב)(3):"  
 (6) לא קיים את הוראות סעיף 28(א) או (ב) או סעיף 30:  
 (7) לא קיים הוראות תקנות לפי סעיף 335(ב):"  
 (8) לא קיים את הוראות סעיפים 36, 36 או 37 או תקנות לפיהם או הוראה או הנחיה של הרשות לפי סעיף 36א:  
 (9) אם הוא מנפיק או תאגיד — לא קיים את הוראות סעיף 44:  
 (10) לא קיים את הוראות סעיף 49:  
 (11) לא קיים את הוראות סעיף 51(ג):"

- (4) במקום סעיף קטן (ד) יבוא:  
 "(ד) בעברה נמשכת על הוראות סעיפים 36, 36 או 37 או תקנות לפיהם או הוראה או הנחיה של הרשות לפי סעיף 36א רשאי בית-המשפט להטיל קנס נוסף, בשיעור החלק החמישים של הקנס שהוא רשאי להטילו, לכל יום שבו נמשכת העבירה."  
 (5) במקום סעיף קטן (ה) יבוא:  
 "(ה) נעברה עבירה מן המפורטות בסעיף זה בידי תאגיד, אחראים לעבירה גם הדיקטורים של התאגיד והמנהל הכללי, אלא אם כן הוכיחו אחת מאלה:  
 (1) שהעבירה נעברה שלא כידעתם ולא היה עליהם לדעת עליה או שלא יכלו לדעת עליה;  
 (2) שנקטו את כל האמצעים הסבירים כדי למנוע את העבירה."

46. תיקון סעיף 54  
 בסעיף 54 לחוק העיקרי, ברישא, במקום "מאסר שלוש שנים או קנס 20,000 לירות" יבוא "מאסר חמש שנים או קנס פי חמישה מן הקנס כאמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין".

47. הוספת פרק ט"ו  
 סעיף 54 לחוק העיקרי יסומן 54.כ, ולפני פרק י" יבוא:

- שלא עשה כן כדי להטעות משקיע סביר;  
 (2) הפר את הוראות סעיף 16(ב) ולא הוכיח שלא עשה כן כדי להטעות משקיע סביר;  
 (ג) האמור בפסקה (2) יסומן (3), ובמקום פסקה (3) יבוא:  
 "(4) לא קיים הוראה מהוראות סעיף 36, הוראה של הרשות לפי סעיף 36א, הוראה החלה עליו מכוח סעיף 36 או הוראה מהוראות סעיף 37, או תקנות לפי הסעיפים האמורים, או גרם לכך שכרוח או בהודעה לפי חוק זה או תקנות לפיו שנמסרו לרשות או לבורסה יהיה פוט מטעה, והכול כדי להטעות משקיע סביר; לעניין זה, אם לא הוגש דוח תקופתי תוך חודשיים מהמועד האחרון הקבוע להגשתו, או עברו למעלה משבעה ימים מהמועד שנקבע להגשת דוח מידי או הודעה, והם לא הוגשו, או לא נמסרו בהתאם לדרישת הרשות, תהיה זאת ראיה לכאורה כי מי שחלה עליו החובה להגיש דוח או הודעה כאלה נמנע מהגשתם כדי להטעות:"

## (2) בסעיף קטן (ב) —

- (א) ברישא, במקום "10,000 לירות" יבוא "פי שלושה מן הקנס כאמור בסעיף 61(א)(2) לחוק העונשין";  
 (ב) בפסקה (1), במקום "15" יבוא "13";  
 (ג) במקום פסקה (2) יבוא:  
 "(2) לא קיים את הוראות סעיף 16(א) או סעיף 18(א):"  
 (ד) בפסקה (4), במקום "או (ב)" יבוא "או 25(ב):"  
 (ה) פסקאות (5) ו-(6) יסומנו בסדרן (6) ו-(7), ולפניהן יבוא:  
 "(5) לא קיים את הוראות סעיף 35(ב)(א) או סעיף 35:"  
 (ו) אחרי פסקה (7) האמורה יבוא:  
 "(8) לא קיים את הוראות סעיף 46ב:"  
 (ז) פסקאות (7) ו-(8) יסומנו בסדרן (9) ו-(10), ואחריהן יבוא:  
 "(11) לא קיים דרישה לפי סעיף 56א(א) או 56ג(א) במועד שנדרש לכך;  
 (12) הפר את הוראות סעיף 56ה:"

## (3) בסעיף קטן (ג) —

- (א) ברישא, במקום "5,000 לירות" יבוא "פי שלושה מן הקנס כאמור בסעיף 61(א)(1) לחוק העונשין";

## פרק ט' 1: תובענה ייצוגית

## 54א. תובענה ייצוגית

(ב) שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות הוראות בדבר דרכי הוכחת הנזק שנגרם לכל אחד מן הנמנים עם הקבוצה.

## 154. הודעה

תובע המגיש תובענה ייצוגית יודיע על-כך בכתב לידיען המשפטי לממשלה, לרשות ולבורסה שבה ניירות הערך רשומים למסחר.

## 154. מימון מאת הרשות

(א) תובע המבקש לתבוע בתובענה ייצוגית, רשאי לבקש מהרשות לשאת בהוצאותיו.

(ב) שוכנעה הרשות כי יש בתובענה עניין לציבור, וכי יש סיכוי סביר שבית-המשפט יאשר אותה כתובענה ייצוגית, רשאית היא לשאת בהוצאות התובענה בסכום ובתנאים שתקבע.

## 54ח. שכר טרחה של עורך-דין

בית-המשפט יקבע את שכר הטרחה של עורך-הדין שייצג את הקבוצה, על-אף כל הסכם בינו לבין תובע; עורך-הדין לא יקבל שכר טרחה בסכום העולה על הסכום שקבע בית-המשפט.

## 54ט. שיפוי ופיצוי מיוחד

פסק בית-המשפט פיצוי כספי בתובענה ייצוגית

(1) יורה בפסק-הדין על שיפוי הרשות בשל מימון שנתנה לפי סעיף 154, בדרך ובתנאים שיקבע;

(2) רשאי הוא להורות כי חלק הנראה לו מהסכום שפסק, לאחר ניכוי ההוצאות ושכר טרחת עורך-דין, ישולם לתובע שטרח בהגשת התובענה ובהוכחתה, והיתרה תחולק בין הנמנים עם הקבוצה, באופן יחסי לנוקיהם.

## 54י. אי-מניעת סעדים אחרים

אין בהוראות פרק זה כדי למנוע ממחזיק בניירות ערך סעד משפטי אחר כלפי נתבע.

## 54יא. סייג לתחולה

הוראות פרק זה לא יחולו אלא בשל עילה שנוצרה אחרי יום כ' בחשוון התשמ"ט (31 באוקטובר 1988).

## 48. תיקון סעיף 56

בסעיף 56(ב) לחוק העיקרי, במקום "סעיף 38 וסעיף 47" יבוא "סעיפים 14א, 35ד(ז), 36ג(ב), 38, 47 ו-56א"

## 49. הוספת סעיפים 55א — 156

אחרי סעיף 56 לחוק העיקרי יבוא:

## "56א. סמכות לדרוש ידיעות ומסמכים

(א) כדי להבטיח ביצועו של חוק זה או חוק להשקעות משוחפות, או אם התעורר חשד

(א) מחזיק בנייר ערך (להלן — התובע) רשאי לתבוע בשם קבוצת מחזיקים בניירות ערך בשל כל עילה אשר בשלה יכול על-פי דין התובע לתבוע בשמו ונגד כל נתבע אשר התובע יכול לתבוע בשמו (להלן — תובענה ייצוגית).

(ב) מקום שעילת התובענה היא נזק, די ככך שהתובע יראה כי נגרם לו נזק.

(ג) פסק-דין בתובענה ייצוגית יהווה מעשה בית-דין לגבי כל הנמנים עם הקבוצה ככפוף לסעיף 54ג(ב).

## 54ב. אישור בית-המשפט

תובענה ייצוגית טעונה אישור בית-המשפט, והוא לא יאשרה אלא אם כן שוכנע שנתקיימו התנאים הבאים:

(1) התובענה הוגשה בתום לב, וקיימת אפשרות סבירה ששאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לקבוצה יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;

(2) גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת התובענה כתובענה ייצוגית;

(3) התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת ביותר להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין;

(4) קיים יסוד סביר להניח, כי התובע מייצג בדרך הולמת את עניינם של כל חברי הקבוצה.

## 54ג. הגדרת הקבוצה

(א) אישר בית-המשפט את הגשת התובענה כתובענה ייצוגית, יגדיר את הקבוצה שבשמה תוגש התובענה, ויורה על אופן פרסום החלטתו.

(ב) יראו מי שנמנה עם הקבוצה שהגדיר בית-המשפט כמי שהסכים להגשת התובענה כתובענה ייצוגית, אלא אם כן הודיע לבית-המשפט על רצונו שלא להיכלל בקבוצה, וזאת תוך 45 ימים מיום פרסומה של החלטת בית-המשפט; בית-המשפט רשאי, לפי בקשה של אדם פלוני, להאריך לגבי את התקופה האמורה, אם ראה טעם מיוחד לכך.

## 54ד. הסדר או פשרה

תובע לא יסתלק מתובענה ייצוגית, ולא יעשה הסדר או פשרה עם נתבע, אלא באישור בית-המשפט.

## 54ה. תקנות

(א) שר המשפטים יקבע בתקנות סדרי דין לעניין הגשת תובענה ייצוגית וניהולה.

## 556. סודיות

מי שהוסמך לפי סעיפים 556א, 556ב, 556 או 556 לא יגלה את תוכנם של ידיעה או מסמך שהגיעו לידיהו מכוח תפקידו, אלא לצורך החקירה, או ליושב־ראש הרשות, או לעובד הרשות על־פי הנחיה של יושב־ראש הרשות; אין בהוראה זו כדי למנוע גילוי לפי דרישת היועץ המשפטי לממשלה לצורך משפט פלילי או לפי דרישת בית־משפט.

## 156. ביקורת

היתה הרשות סבורה כי לשם שמירה על ענייניו של ציבור המשקיעים בניירות ערך ראוי לערוך ביקורת בתאגיד שחלות לגביו הוראות חוק זה, רשאית היא להסמיך גם מי שאינו עובד הרשות לערוך ביקורת ולדרוש מסמכים וידיעות כאמור בסעיף 556א; סעיף זה לא יחול על בורסה, על תאגיד בנקאי, ועל מבטח כמשמעותו בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א — 1981.

## 50. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום כ"א בחשוון התשמ"ט 1) (בנובמבר 1988).

## 51. הוראות מעבר

- (א) אין בהוראות סעיפים 335, 335ד או 335 לחוק העיקרי כדי לפסול תאגיד שהיה נאמן לתעודות התחייבות ערב תחילתו של חוק זה מלהוסיף לכהן בתפקידו לגביהן.
- (ב) על נאמנות לתעודות התחייבות שנוצרה לפני תחילתו של חוק זה יחולו הוראות הדין שהיה בחוק ערב תחילתו של חוק זה, והוראות פרק ה' — למעט סעיפים 335ד(ב) — (ז) ו־335טו — לא יחולו לגביהן.

- (ג) דירקטורים כדירקטוריון הבורסה המכהנים בתפקידים ערב תחילתו של חוק זה, יחדלו לכהן בתום חודש אחד מיום תחילתו של חוק זה, זולת אם נתמנו מחדש לפי הוראות חוק זה; דירקטור חיצון שנתמנה מחדש כאמור, לא יכהן בתפקידו זה תקופה רצופה העולה על שש שנים, ולעניין זה יוכאו בהשכון גם תקופות כהונתו כדירקטור חיצון לפני תחילתו של חוק זה; יושב־ראש הדירקטוריון, לא תעלה התקופה הרצופה שבה יכהן בתפקידו זה על 10 שנים, ולעניין זה תובא בהשכון גם תקופת כהונתו כיושב־ראש הדירקטוריון לפני תחילתו של חוק זה.

- (ד) מי שבים תחילתו של חוק זה הוא עובד הבורסה, ימסור הודעה לפי סעיף 345 לחוק העיקרי תוך שבועה ימים מיום תחילתו של חוק זה.

- (ה) הנחיות שקבעה הבורסה לפני תחילתו של חוק זה והוגשו לפי פסקה (3) (להלן — הנחיות הקיימות) יהיו תקפות במשך 12 חודשים מיום תחילתו של חוק זה כתוקפן ערב יום התחילה האמור, ואולם הן יפקעו

לעבירה על אחד מהחוקים האמורים, רשאי יושב־ראש הרשות, או מי שהוא הסמיכו לכך בכח, לדרוש מכל אדם כל ידיעה ומסמך הנוגעים לעסקי תאגיד שאחד החוקים האמורים חל עליו, לרבות דוח, פנקס, חשבון ונתונה, או מסמך אחר הנוגע לעסקיהם.

- (ב) הרשות תחזיר מסמך שנמסר לה למי שממנו נלקח לא יאוחר מתום שישה חודשים מיום שנמסר לה המסמך, אלא אם כן הוגש כתב אישום כמשפט שבו המסמך עשוי לשמש ראיה; שופט בית־משפט שלום רשאי, לבקשת הרשות או בא־כוח היועץ המשפטי לממשלה ולאחר שניתנה למי שממנו נלקח המסמך הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו, להאריך תקופה זו בתנאים שיקבע.

## 556. צו חיפוש ותפיסה

- (א) התעורר חשד לביצוע עבירה על חוק זה או על חוק להשקעות משותפות, יהיה מי שיושב־ראש הרשות הסמיכו לכך בכח רשאי לבקש משופט בית־משפט שלום ליתן צו המתיר להיכנס לכל מקום, לערוך בו חיפוש ולחפוס כל מסמך.

- (ב) על חיפוש לפי סעיף קטן (א) יחולו הוראות סעיפים 24 ו־26 — 29 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט — 1969<sup>9</sup>.

- (ג) הוראות סעיף 556א(ב) יחולו על מסמך שנתפס לפי הוראות סעיף זה.

## 556. סמכויות חקירה

- (א) התעורר חשד לביצוע עבירה על חוק זה או על חוק להשקעות משותפות, יהיה מי שיושב ראש־הרשות הסמיכו לכך בכח רשאי לחקור כל אדם הקשור לדעתו לעניין, ולדרוש מכל אדם כאמור להתייצב לפניו ולמסור לו כל פרט וידיעה הנוגעים לאותה עבירה.

- (ב) מי שהוסמך לעניין סעיף קטן (א) יהיו לו סמכויות של קצין משטרה בדרגת מפקח לפי סעיף 2 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות)<sup>10</sup>, וסעיף 3 לפקודה האמורה יחול על הודעה שרשם.

## 756. צו מניעה וצו מניעה זמני

היה ליושב־ראש הרשות יסוד סביר להניח כי מתבצעת עבירה על חוק זה או על חוק להשקעות משותפות או על חקנות לפיהם, או כי עומדת להתבצע עבירה כאמור, רשאי הוא לפנות לבית־המשפט המחוזי בבקשה כי יוציא צו שיאסור על ביצועם או על המשך ביצועם של המעשים נושא הבקשה.

<sup>9</sup> דמ"י, נ"ח 12, עמ' 284.

<sup>10</sup> חא"י, כרך א', עמ' 439.

התייעצות עם הרשות, להאריך את חוקפן של ההנחיות הקיימות לתקופה שלא תעלה על שנה אחת, והוראות פסקאות (1), (2), (3) ו-(5) יחולו.

(5) היתה הרשות סבורה, כי לשם ניהול תקין והגון של הבורסה יש לשנות את ההנחיות הקיימות, תודיע על כך לבורסה; לא שינתה הבורסה את ההנחיות לפי הודעת הרשות תוך המועד שנקבע בהודעה, רשאי שר האוצר, לפי הצעת הרשות ולאחר שניתנה ליושב-ראש דירקטוריון הבורסה הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו, לשנות את ההנחיות הקיימות בצו ממועד כפי שנקבע בו; שינוי כאמור טעון אישור ועדת הכספים של הכנסת.

#### 52. פרסום

חוק זה יפורסם ברשומות בחוך 30 ימים מיום קבלתו.

אם הוראותיהן נקבעו, בשינויים או בלי שינויים, בתקנון הבורסה לפי סעיף 46 או בהנחיות זמניות לפי סעיף 46א לחוק העיקרי.

(2) בתוך 12 החודשים האמורים בפסקה (1) רשאית הבורסה, באישור הרשות, לשנות את ההנחיות הקיימות.

(3) תוך 30 ימים מיום קבלתו של חוק זה בכנסת תגיש הבורסה לרשות, לשר האוצר ולוועדת הכספים של הכנסת את ההנחיות הקיימות; תוך שבעה ימים מיום אישור כל שינוי לפי פסקה (2) תודיע הרשות לשר האוצר ולוועדת הכספים של הכנסת על השינוי; עד תום 12 החודשים האמורים בפסקה (1) רשאית ועדת הכספים של הכנסת לבטל או לשנות את ההנחיות הקיימות, כולן או מקצתן, לרבות כל שינוי שנעשה בהן.

(4) שר האוצר רשאי, לפי בקשת הבורסה ולאחר

### הסתייגויות לחוק הנ"ל

אם הצעה זו התקבל — בסעיף 45(2), פסקת המשנה (ו) — תימחק, ובפסקת משנה (ז), במקום "9(9) ו-(10)" יבוא "8(8) ו-(9)", והפסקאות החדשות ימוספרו "10(10)" ו-"11(11)".

#### לסעיף 37

חבר הכנסת ד' צוקר מציע:

סעיף 46 המוצע — יימחק, וכותרת השוליים תהיה: "הוספת סעיף 46א".

### ח. הצעת חוק לתיקון תקודת העיריות (תיקון מס' 36), התשמ"ח — 1988

שקלים חדשים, ובעבירה נמשכת קנס נוסף של 50 שקלים חדשים בעד כל יום שבו נמשכת העבירה לאחר שנמסרה הודעה עליה בכתב מטעם ראש העירייה או לאחר הרשעה.

#### 1. החלפת סעיף 254

בפקודת העיריות<sup>1</sup>, במקום סעיף 254 יבוא:

"254. עונשין

העובר על הוראת חוק עזר, דינו — קנס של 1,000.

<sup>1</sup> דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197.

### ט. הצעת חוק דיור בשכירות חודשית, התשמ"ח — 1988

(הצעת חבר הכנסת צ' ביטון)

#### 1. הגדרות

בחוק זה —

"משפחה" — שני אזרחים ויותר המתגוררים תחת גג אחד, או חיים בצוותא מהווים משפחה;

"חסר דיור" — משפחה אשר אין לה דיור הרשום על שמה או דירה שכורה ומוגנת;

"שכירות חודשית" — דמי שימוש במושכר — דירה, המשולמים עלידי הדייר לבעלים ככל סוף חודש בשיעור אשר לא יעלה על 20 אחוזים ממשכורתו של אב המשפחה;

"ראש המשפחה" — הבוגר בבני המשפחה הדיירת ואשר חתם בשם יתר בני המשפחה על חוזה השכירות והינו עובד, או בעל הכנסה מוכרת;

"ממשלה" — לצורך החוק — משרד הבינוי והשיכון;

"גובה" — לצורך החוק הגובה את השכירות החודשית הינו המוסד לביטוח לאומי;

"הגוף המממן" — לצורך חוק זה הגוף המממן את הבנייה והרכישה הינו משרד הבינוי והשיכון מתקציבו השנתי;

"משפחת עולים" — שני אזרחים ויותר המגיעים למדינה לפי חוק השבות, התש"י—1950<sup>1</sup>, וזכאים להטבות המוקנות להם לפי קובץ נוהלי הקליטה;

"רשות לזכאות" — מועצה אשר הורכבה מ-31 חברים, נציגי משרד הבינוי והשיכון, 10 נציגי השלטון המקומי והמוסדות (סוכנות ורווחה), 11 נציגים של הדיירים; מועצה זו מתפקידה לתקן קריטריונים ברוח הזמן ותנאי

<sup>1</sup> ס"ח התש"י, עמ' 159.

(2) משפחה חסרת דיור בישראל דינה כדין משפחה עולים חדשים וזכאית לאותן הטבות שלהן וזכאית משפחת עולים בנושא הדיור.

(3) הממשלה תזום בניית דירות ורכישת דירות למסירתן לחסרי דיור בתנאי שכירות כאמור בסעיף 1, באמצעות הרשות לזכאות.

התקופה לשם קביעת סולם העדיפויות למועמדים לדיור, אך הכול ברוח החוק.

## 2. זכאות לדיור

(1) משפחה חסרת דיור, וזכאית ליחידת דיור בשכירות חודשית אשר תימסר לה על-ידי הממשלה.

## דברי הסבר

200,000 יחידות דיור, או לבנותן או לרכוש אותן, ועל משרד השיכון לקבל הלוואה מהמוסד לביטוח לאומי בתנאי החזר סבירים (במוסד זה יש כיום 200,000,000,000 ל"י), ומשרד השיכון יכול לקבל סכום זה כהלוואה אשר תוחזר מדמי השכירות שתגיבה על-ידי המוסד לביטוח לאומי עצמו, 12,000,000,000 ל"י לשנה ועוד 20,000,000,000 ל"י אשר תקציב הממשלה למשרד השיכון. אם נביא בחשבון את העובדה שהסכום הדרוש כיום לבניית 200,000 יחידות דיור הינו 180 מיליארד, הרי ניתן לפדות את הסכום ולפרוע את ההלוואה בתוך 10 שנים, ובכלל זה את הריבית.

התועלת שתצמח מאישור החוק הזה:

1. יבוא הקץ למצוקת הדיור, לפער ברמת הדיור, ויופחתו הפער החברתי והתסיסה החברתית המסוכנת.
  2. תהיה ירידה בשיעור הירידה מהארץ ועלייה במספר האזרחים התזורים; כמו כן יוגדל שיעור העלייה לישראל.
  3. תהיה ירידה במדד הבנייה ולבסוף ירידה במדד הכללי והפחתת ההוצאה למחיה.
  4. יקטן היחס הערין כלפי העולים החדשים, ויוגבר הסיכוי למיזוג.
  5. המדינה תזכה בעשרות אלפי דונם קרקע עירונית, שערכה מאות מיליארדים לירות — קרקע אשר תשומר לאחר פינוי דיורי שכונות העוני.
  6. המדינה תצא נשכרת מכך שהקמת השכונות החדשות בסביבות הקרקעות הממשלתיות תעלה את ערכן במיליוני לירות ליחידה ותביא לתזוזה במשק הכלכלי.
  7. המדינה נשכרת גם ממצאת מיליוני ימי עבודה אשר יקלטו כ-75,000 פועלי בניין, שרובם כיום מובטלים ומקבלים קצבאות אבטלה.
  8. כל זה יחד יכניס משב רוח רענן למשק הכלכלי של המדינה, נוסף על התועלת אשר פירטתי לעיל. שכולנו נצא נשכרים ממנה.
- יש לציין שעדיין לא קיים במדינת ישראל חוק המבטיח דיור בשכר דירה לנוקשים.

במדינה חיים למעלה מ-80,000 משפחות בתנאי תת-דיור, רובם מקרים קשים מבחינה כלכלית, שאינם יכולים לשפר את תנאי מגוריהם, מסיבות אובייקטיביות.

קבוצה שנייה הינה קבוצת הזוגות הצעירים בני שכונות המצוקה ועיירות הפיתוח אשר מרביתם חסרי מקצוע, וחיללים שעתה השתחררו, טרם חסכו סכומים ראשוניים, ורוצים בית בישראל. קבוצה זו מהווה 80% מהזוגות הצעירים בארץ, ומספר היחידות המשפחתיות הינו כיום 40,000 זוגות, ומיתוספים להם כל שנה 26,000 זוגות.

קבוצה נוספת, אך אוכלוסייתה מבחינה מספרית אינה קבועה, היא קבוצת העולים החדשים, אולם יש להניח שבתנאים טובים יגיע מספרם ל-15,000 יחידות משפחתיות, אם נביא בחשבון גם את האזרחים החוזרים (דבר המותנה בהכנת התנאים לשובם).

יש קבוצה נוספת, בתהליך התהוות אומנם וטרם חשים בקיומה, אך היא קיימת. הכוונה לדיירים המוגנים. קבוצה זו מהווה מחצית האוכלוסייה חסרת הדיור, ומספר הנפשות בה הינו 400,000 נפש. קיומה של קבוצה זו יודגש לאחר ביטול סופי של השפעת חוק הגנת הדייר, ואז היא תהווה מרכיב חשוב במשפחות הנכללות במצוקת הדיור.

לכל הקבוצות הנ"ל מכנה משותף אחד. אין ביכולתן להיחלץ ממצוקתן ללא סיוע ממשלתי. כל ההצעות והשיטות הקיימות לסיוע לא עמדו במבחן המציאות, ובפרט לא שיטת מתן הלוואות למשכנתה בתנאי ההצמדה, כשהפרשי ההצמדה עולים בעשרות מונים לעומת שיעורי ההחזר.

עקב מצב עגום ומסוכן זה, התהווה פער איום בדיור, התהוו שכונות מצוקה, ולכן קיימת גם התסיסה החברתית, המתבטאת בפלישות לדיירות ריקות, בהתנחלויות, ובמצב של ייאוש — גם בירידה מהארץ.

לעומת מצב זה נהנית קבוצה אחת, והיא קבוצת העולים החדשים. ההטבות בדיור גורמות ליחס ערין מצד הוותיקים כלפי העולים — דבר המקשה על החברה בפעילותה לצורך קליטה.

כדי לממש את תנאי החוק הלכה למעשה, אין די בחוק בלבד, אלא שעל הממשלה לזווג פרויקט בנייה אשר יקיף

## י. הצעת חוק שירות הביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1987 (הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

התשמ"ו — 1986, אחרי "לתקופה שתקבע בו" יבוא "ובלבד שלא תעלה על 4 שנים".

1. תיקון סעיף 36  
בסעיף 36(3) לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב],

## דברי הסבר

בהצעת חוק זו מוצע להגביל את משך הדחייה ששר הביטחון רשאי להעניק לתקופה של 4 שנים לכל היותר. בכך יש ויתור מרחיק לכת והליכה לקראת כל אלה אשר באמת ובתמים מבקשים ללמוד תורה. בתום תקופה הדחייה יחגיג כל אחד לצה"ל, ימלא את חובתו למדינה. דין זה יהיה גלגל גומלין. אדם אחר המקבל דחיית שירות מסיבה כלשהי.

דחיית השירות של תלמידי הישיבות החרדיות על-ידי שר הביטחון מכוח סעיף 36(3) בחוק שירות הביטחון הפכה למעשה אמצעי למתן פטור סטוני מהשירות בצה"ל לסקטור שלם באוכלוסייה, תוך עיוות רצון המחקק ויצירת אפליה בלתי נסבלת בתחום שהוא הרגיש ביותר כחיינו בארץ — החובה לשאת בנטל ההגנה על המדינה ובסיכונים הכרוכים בה.

**יא. הצעת חוק שירות הביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1988**  
(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

## 1. תיקון סעיף 36

החא לתקופה מצטברת מרבית של שלוש שנים ולא חניתן אלא לאחר שהמבקש יעבור הליכי גיוס וטירונות<sup>1</sup>.

בסעיף 36(3) לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו — 1986, בסופו, יבוא: "דחייה על-פי סעיף זה

## דברי הסבר

שאחרים כורעים תחת הנטל הביטחוני, מעוות את שלטון החוק, פוגע בצדק החברתי ומפלג את העם.

בדרך המוצעת לעיל ניתן יהיה לפתור, למצער, חלק מן העיוות המתואר.

דחיית השירות של תלמידי הישיבות החרדיות על-ידי שר הביטחון מכוח סעיף 36(ד) לחוק שירות הביטחון הפכה ל"מכת מדינה", והיא מאפשרת, במתכונתה הנוכחית, ניצול ציני של החוק לצרכים קואליציוניים. הפטור הסטוני הניתן לעשרות אלפי חרדים צעירים בעלי כושר צבאי תקין, בשעה

**יב. הצעת חוק שירות הביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ח — 1988**  
(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

## 1. תיקון סעיף 36

"ובלבד שלא תעלה על 4 שנים. דחייה כאמור לא תוענק למבקש אלא אם כן עבר תהליכי גיוס והתחייב לעבור אימוני טירונות בתוך שנתיים מיום קבלת הדחייה".

בסעיף 36(3) לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו — 1986, אחרי "לתקופה שתקבע בו" יבוא

## דברי הסבר

עמו. הוא מעורר שאלות נכבדות בתחום המוסר הציבורי והאישי גם יחד, אשר נותרות ללא פתרון<sup>1</sup>.

הצעת חוק זאת באה לתת פתרון חלקי לבעיות אלה. מוצע בזאת להגביל את משך הדחייה ששר הביטחון רשאי להעניק לתקופה של 4 שנים לכל היותר, ולהתנות אותה בכך שהמבקש את הדחייה יעבור הליכי גיוס והתחייב לעבור אימוני טירונות בתוך שנתיים מקבלת הדחייה.

ביום 12 ביוני 1988 אמר בית-הדין-הגבוה לצדק את דברו בסוגיית דחיית גיוס בני ישיבות חרדיות לצה"ל והמליץ, כי הכנסת תקבע בחקיקה מפורשת את ההסדרים לדחיית גיוס זו.

כבוד נשיא בית-המשפט-העליון, מר מאיר שמגר, הדגיש באותו מעמד, "כי ההסדר הקיים ביום אינו בלתי-חוקי, אומנם, אך מהבחינה העניינית אין הוא מניח את הדעת וקשה להשלים

**יג. הצעת חוק שירות לאומי, התשמ"ח — 1987**  
(הצעת חברת הכנסת ג' כהן)

## 2. מטרת השירות הלאומי

## 1. שירות לאומי

שירות לאומי פירושו — אחד מאלה:

(1) שירות בעבודה חקלאית או חעשייתית;

(2) שירות במוסד לחינוך לסעד או לטיפול רפואי;

יוצא-צבא שלא נקרא להתייצב לשירות סדיר לפי סעיף 13 לחוק שירות ביטחון, [נוסח משולב] התשמ"ו — 1986<sup>1</sup>, (להלן — כן שירות) חייב בשירות לאומי חליף, פרק זמן של 36 חודשים ברציפות, לבנים, ו-24 חודשים לנשים.

<sup>1</sup> ס"ח התשמ"ו, עמ' 107.

לכל הוראה חוקית שניתנה על-ידי הממונה עליו בתקופת השירות.

#### 9. פיצויים על פגיעה בשירות

לענין כל חוק הקובע ביטוח חובה מפני פגיעה בעבודה, רין בן שירות כדין עובד, ודין מי שאצלו הוא עובד כדין מעביד.

#### 10. חובת מעסיק

חובותיו של מי שעובד אצלו בן שירות, בקשר לשירותו הלאומי ייקבע על-ידי מפקח בצו.

#### 11. שחרור על-ידי ועדות

השר ימנה ועדות לשירות לאומי כלליות או מיוחדות, שיהיו רשאיות לשחרר מחובת שירות לאומי, לקצרו או לרחותו, מטעמי משפחה, חינוך, אורח חיים דתי וחברתי. הגשת בקשה לוועדה לא תרתה את חובת השירות, אלא אם הוועדה תצווה כך.

#### 12. שלילת הזכות לבחור ולהיבחר, שלילת הקלות ותמיכה ממוסדות ממשלתיים

(א) מי שלא מילא חובת שירות לאומי ישלול ממנו בית-המשפט את הזכות לבחור ולהיבחר לכנסת כל עוד לא מילא את החובה האמורה.

(ב) מי שלא מילא חובת שירות לאומי לא יהיה זכאי למלגה כלשהי בשום מוסד ממשלתי להשכלה גבוהה, ולא יהיה זכאי להתקבל ללימודים גבוהים לפני הגיעו לגיל 21.

(ג) מי שלא מילא חובת שירות לאומי לא יוכל להתקבל למשרה ציבורית שבשירות הממשלתי.

#### 13. תקנות

שר העבודה והרווחה רשאי, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצוע חוק זה והחלתו.

#### 14. תחילה

תחולתו של חוק זה ביום שיקבע בצו שר העבודה והרווחה, ורשאי הוא להחילו בהדרגה, לפי כללים שייקבעו בתקנות.

### דברי הסבר

מהזכות לבחור או להיבחר לכנסת, שמשמעותה לעצב את פני המדינה ולקבוע את גורלה.

למי שאינם משרתים יתרון בולט על פני המשרתים. הם נהנים מאותן זכויות בלא למלא את חובתם כגון: לימודים באוניברסיטאות, סיוע כמלגות והנחות וקבלת עבודה וסידור בחיים לפני כל צעיר המשרת שירות לאומי.

(3) שירות לעבודה בכל ענף או מוסד אחר שייקבע על-ידי שר העבודה.

#### 3. תקופת הקריאה לשירות

הקריאה לשירות לאומי תיעשה לא יאוחר מאשר 24 חודשים מיום שהגיע בן שירות כאמור בסעיף 1 לגיל 18.

#### 4. מפקחים

שר העבודה והרווחה (להלן — השר) ימנה מפקחים לצורך חוק זה. המינוי יכול להיות כללי או מסווג, והודעה עליו תפורסם ברשומות.

#### 5. השירות ותנאיו

(א) השירות הלאומי יכול שיעשה במסגרת מקומית או ממלכתית;

(ב) את סוג השירות במסגרת השירות הלאומי יקבע המפקח, בשים לב לבחירתו של בן השירות, ויתחשב בכל האפשר בסמיכות מקום השירות אל מקום מגוריו של בן השירות;

(ג) טיב השירות הלאומי, תנאיו ותמנו ייקבעו על-ידי מפקח בצו. כתנאי שאורח חיים דתי של יוצא-צבא לא ייפגע.

#### 6. כושר לשירות לאומי

לא ייתן מפקח צו לפי סעיף 5, אלא לגבי בן שירות שנמצא כשר מבחינה רפואית לשירות לאומי. הוראות חוק שירות ביטחון, תשי"ט — 1959 [נוסח משולב], בדבר קביעת הכושר לשירות ביטחון יחולו, בתיאומים שייקבעו בתקנות, על קביעת הכושר לשירות לאומי.

#### 7. חישוב גילים

חישוב הגילים לצורך חוק זה ייעשה לפי הוראת חוק שירות ביטחון, תשי"ט — 1959 [נוסח משולב], בדבר חישוב הגילים.

#### 8. חובה למלא תפקיד

כל אדם שנקרא בצו למלא את חובת השירות הלאומי חייב למלא בשירות הלאומי כל תפקיד שהוטל עליו כדין ולציית

### יד. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (דוח על הטבות לבכירים), התשמ"ח — 1988 (הצעת חבר הכנסת י' צבן)

התשמ"ג — 1983<sup>1</sup>, אחרי "שכיהנו בה" יבוא "ושל כל תנאי הפרשיה המובטחים להם ביום הדוח".

1. תיקון סעיף 123א לפקודת החברות [נוסח חדש].

<sup>1</sup> דמ"י, נ"ח 37, עמ' 761; ס"ח התשמ"ז, עמ' 72.

## דברי הסבר

בעקבות הפרסומים החדשים כימים אלה, בדבר פיצויי הפרישה של בכירי כל"ל, מוגשת הצעת חוק זו, שמטרתה לכלול בדות השנתי גם את תנאי הפרישה שהוכתחו לאותם מנהלים בכירים.

בעקבות הסערה הציבורית שפקדה את הארץ אשחקר, שענה שנחשפו גילויים מדהימים לגבי שכר הבכירים בבנקים ובכמה תאגידים נוספים, התקבל בכנסת חיקון לפקודת החברות שלפיו חייבת כל חברה שמניותיה נסחרות בבורסה לפרסם בדות השנתי שלה את תנאי השכר של עובדיה הבכירים ביותר.

טו. הצעת חוק קליטת העלייה, התשמ"ז — 1987  
(הצעת חבר הכנסת ע' ברעם)

(2) לקבל הלוואה במשכנתה לשם רכישת דירה במשך 7 שנים למן מועד עלייתו.

(ב) על זכות לפי סעיף זה יחולו הוראות סעיפים 4 ו-5. בשינויים המחויבים.

פרק ג' — תעסוקה ולימודים

7. הזכות לתעסוקה

כל עולה זכאי לכך שתוצע לו תעסוקה בתחום המתאים למקצועו ולכישוריו האישיים. אם לא יהיה ניתן להסדיר תעסוקה כאמור, זכאי העולה לכך שיישלח על חשבון המדינה לקורס להסבה מקצועית המתאימה לכישוריו, ולאחר מכן יהא זכאי שתסודר לו תעסוקה במקצועו החדש.

8. הזכות לסיוע ללימודים גבוהים

עולה הפונה ללמוד לימודים גבוהים במוסד מוכר להשכלה גבוהה בישראל בתוך חמש שנים ממועד עלייתו, יהיה זכאי לקבל מלגת קיום חודשית בשיעור של 25% מהשכר הממוצע במשק.

פרק ד' — דמי קיום

9. הזכות לדמי קיום

המדינה תעניק למשפחת עולים תמיכה לשם סיוע והתבססות ראשונית לאחר עלייתה, כמפורט בפרק זה.

10. הזכות לתמיכה חודשית

משפחת עולים תהיה זכאית לקבל דמי תמיכה חודשיים בשיעור שיקבע השר בהתחשב במספר הנפשות במשפחה ובצרכיה, ובהתחשב בשכר הממוצע במשק. דמי התמיכה יינתנו למשפחה החל במועד עלייתה ועד תום החודש הראשון שבו הראשון שבו ישתכרו בני המשפחה שכר המאפשר להם קיום סביר, כפי שיקבע השר.

11. הזכות לסיוע בשכר דירה

נוסף על האמור בסעיף 10 זכאית משפחת עולים לכך שהמדינה תשלם את שכר הדירה בגין הדירה שקיבלה בהתאם לסעיף 4 לעיל, עד לתום החודש הראשון שבו ישתכרו בני המשפחה שכר המאפשר להם קיום סביר כפי שיקבע השר.

12. מענק למימון מסי יבוא וצריכה

משפחת עולים זכאית לקבל מענק חד-פעמי, בשיעור שייקבע על-ידי השר לשם מימון מסי יבוא ומסי קנייה החלים על מוצרים שיירכשו על-ידיה. משפחת עולים שתעזוב את ישראל בטרם עברו 7 שנים למן מועד עלייתה,

פרק א' — כללי

1. הגדרות

בחוק זה —

"עולה" — אדם שקיבל או זכאי לקבל תעודת עולה בהתאם לסעיף 3(א) לחוק השבות, התשי"ז — 1950.

"מועד העלייה" — המועד שבו היה אדם זכאי לקבל תעודת עולה בהתאם לסעיף 3(א) לחוק השבות, התשי"ז — 1950.

"השר" — השר לקליטת עלייה.

"משפחת עולים" — זוג הורים, או הורה יחיד עם ילדיו, שבמועד העלייה טרם מלאו להם 25 שנה ושואנים נשואים; או עולה בודד.

"השכר הממוצע במשק" — כפי שהוא מתפרסם על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

פרק ב' — זכות לדירה

2. הזכות לדירה

משפחת עולים זכאית לקבל מן המדינה דירה הולם, כמפורט בפרק זה.

3. זכות לדירה בשכירות

משפחת עולים זכאית לקבל דירה בשכירות בתוך השנה הראשונה למן עלייתה, שכר הדירה שישולם בעבור השכירות לא יעלה על 15% מהשכר הממוצע במשק.

4. זכות להלוואה לרכישת דירה

משפחת עולים זכאית לקבל דירה בשכירות בתוך השנה הראשונה למן עלייתה, שכר הדירה שישולם בעבור השכירות לא יעלה על 15% מהשכר הממוצע במשק.

5. זכות של ילד הנמנה עם משפחת עולים

משפחת עולים זכאית לקבל הלוואה במשכנתה לשם רכישת דירה במשך 7 השנים למן עלייתה. גובה ההלוואה ותנאיה ייקבעו על-ידי השר בתקנות. משפחת עולים שניצלה את זכותה על-פי סעיף זה, והחלה לגור בדירה שרכשה, תפקע זכותה על-פי סעיף 4.

6. זכותו של ילד הנמנה עם משפחת עולים

(א) ילדו של עולה, אשר נמנה עם משפחת עולים בעת עלייתו, ינשא לאחר עלייתו, יהיה זכאי לאחר מאלה:

(1) לקבל דירה בשכירות חודשית בעיר פיתוח.

שלא היה זכאי לגמלה בשל היותו יהודי או בשל עלייתו לארץ, יהיה זכאי לגמלה. לפי הפירוט הבא:

(א) עולה שמלאו לו בעת עלייתו 65 שנה או עולה שמלאו לו בעת עלייתו 60 שנה, יהיו זכאים לגמלה בשיעור של 30% מן השכר הממוצע במשק, ובלבד ששני בני זוג לא יקבלו יחדיו גמלה העולה על 50% מן השכר הממוצע במשק.

(ב) עולה שמגיע ארצה בגיל ארבעים או יותר, ואינו זכאי לגמלה מצטברת במועד פרישתו בארץ מוצאו, יהיה זכאי, נוסף על הגמלה שיצבור במשך תקופת שהייתו בישראל, לתוספת גמלה בשיעור של 0.5% מן השכר הממוצע במשק בעבור כל שנת עבודה או לימודים בחוץ-לארץ, בצירוף תקופת קליטתו בישראל, ובלבד שגובה הגמלה, בצירוף תוספת הגמלה, לא יעלה על 50% מהשכר הממוצע במשק. תוספת הגמלה תינתן לעולה מתקציב המדינה.

16. עולה אשר שירת בצבא האדום או בצבאות בעלות הברית במלחמת העולם השנייה או אלמנתו של עולה כאמור, יהיו זכאים לגמלה נוספת בשיעור של 4% מן השכר הממוצע במשק בעבור כל שנת שירות. הגמלה הנוספת תינתן לעולה או לאלמנתו מתקציב המדינה.

17. עולה שבעת עלייתו מלאו לו חמישים וחמש שנה ואשר עבד בישראל למן עלייתו תקופה של חמש שנים לפחות יראו אותו לענין קבלת גמלה על-פי כל דין, כאילו עבד בישראל עשר שנים.

#### פרק ז' — שונות

##### 18. שמירת דינים

הוראות חוק זה, לרבות הוראות פרק ו', באות להוסיף על זכויותיו של עולה בין בשל היותו עולה ובין בשל היותו תושב ישראל, על-פי כל חוק, לרבות חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], החש"ב—ב—1972, ופקודת מס הכנסה [נוסח חדש].

##### 19. ביצוע ותקנות

השר ממונה על ביצוע החוק, והוא רשאי להתקין תקנות לשם ביצועו.

תחזיר את המענק בצירוף ריבית והפרשי הצמדה בשיעור שייקבע על-ידי השר.

#### פרק ח' — הטבות במיסוי

##### 13. תיקון פקודת מס הכנסה

בסעיף 9 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש], אחרי פסקה (4) יבוא:

"(4א) (א) הכנסה של עולה בסכום שלא יעלה על —

(1) כשתי השנים הראשונות למן מועד עלייתו, 50% מן השכר הממוצע במשק.

(2) בשנה השלישית למן מועד עלייתו, 40% מן השכר הממוצע במשק.

(3) בשנה הרביעית למן מועד עלייתו — 30% מן השכר הממוצע במשק.

(ב) בסעיף זה "עולה" "מועד עלייה" — כמשמעותם בחוק קליטת העלייה, החש"מ"ז—1987."

##### 14. מסי ערייה

משפחת עולים תהיה זכאית להשבה של תשלומי הארנונה שישולמו על-ידיה בגין דירת מגוריה בשיעורים כדלקמן:

(א) בשנה הראשונה לאחר מועד עלייתה, תהיה זכאית להשבה של כל הסכום ששולם על-ידיה;

(ב) בשנה השנייה שלאחר מועד עלייתה, תהיה זכאית להשבה של שלושה רבעים מהסכום ששולם על-ידיה; רבעים ממסי הערייה.

(ג) בשנה השלישית שלאחר מועד עלייתה, תהיה זכאית להשבה של מחצית מהסכום ששולם על-ידיה.

בסעיף זה "ארנונה" — כמשמעותה בחוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה), החש"ג—1983.

#### פרק ו' — זכויות סוציאליות

##### 15. הזכות להשלמת גמלאות

עולה שאינו מקבל תשלומי גמלאות מארץ מוצאו, בין משום שאסור להוציא את הגמלה מאותה ארץ ובין משום

## דבריו הסבר

למיניהם. מצב זה גורם לחיכוכים רבים, לאי-הבנה, לחלות ולאי-שביעות רצון. הקשיים המלאכותיים הנערכים בפניו של העולה החדש בשלבי קליטתו גורמים לעתים אכזבות ותסכולים. אכזבות ותסכולים אלו מועברים לקרובים ולחברים בארץ מוצאו כאמצעות מכתבים המפרטים את שלבי הייסורים ומפח הנפש. מידע זה נקלט אצל היהודים מחוץ-לארץ ויוצר גישה שלילית כלפי רעיון העלייה לארץ. לאחר תקופה של ארבע עד שבע שנים נקלט העולה בדרך-כלל ומסתדר. אולם, בתקופה זו ניתק בדרך-כלל הקשר עם המשפחה והחברים בחוץ-לארץ, ואלה נותרים עם המידע השלילי בלבד. תופעה זו ודאי אינה מגבירה את העלייה לארץ.

1. אף שמדינת ישראל קיימת כבר כמעט 40 שנה וכמשך כל אותה תקופה אנו קולטים עלייה, עדיין אין חוק קליטת עלייה. כאשר מדינת ישראל מוקפת באוכלוסייה ערבית עוינת של כ-150,000 מיליון נפש, קליטת העלייה היא אחד מהתנאים הכספיים לקיומנו ולחיוך הפוטנציאל הכלכלי והביטחוני של המדינה. ידוע הוא, כי גורל העלייה והיקפה נקבעים ביחס שיר לאיכות הקליטה. לכן, קבלת חוק הקליטה יכולה להיות מנוף לעלייה מבדיה-המועצות, עם פתיחת השערים מברית-המועצות, שחיים בה 2.5 מיליוני יהודים.

2. העדר חוקים בתחום קליטת העלייה גורם למצב של חלול העולים החדשים ברצון הטוב של גופי ופקידי הקליטה

ומיידר, כפי שהדבר מחבצע היום. החוק המוצע ימנע מצב של "עסקאות אפלות" ולא לגליות בזכויות העולה החדש.

מאידך גיסא, החוק המוצע יגרום לירידה משמעותית בנפח העבודות אצל פקיד משרד הקליטה והמכס ואולי אף לצמצום במספרם. הלוואה עומדת קושרת את העולה למדינה במשך 7 השנים הראשונות, וכאמור לאחר 7 שנים הירידה מהארץ קטנה יחסית.

#### 7. גמלאות:

א. הכנסת חוק בנושא הגמלאות תגביר את כוח המשיכה של מדינת ישראל בעיני היהודים בגלות, ותבנה אטמוספירה נוחה לעלייה ולקליטת עולים. חוק כזה ימשוך לארץ, יחד עם היהודים המבוגרים, גם את משפחותיהם וילדיהם.

ב. כדאי לציין את בעיית הגמלאות ללוחמי מלחמת העולם השנייה. אנשים אלה היוו בעומם וכגבורתם חלק רציני מהגורם לניצחון על הגרמנים וכחוצאה מכך להקמת מדינת ישראל.

ב. נכון להיום התנאי לזכאות לגמלאות הוא מינימום 10 שנות עבודה בארץ. מצב זה פוסל חלק גדול מהאנשים מלבוא לארץ, ולגבי אותם עולים בקטגוריה זו אשר הגיעו לארץ, מצבם מתסכל כיוון שזכות לגמלאות אין להם, אף שעבדו כל ימי חייהם.

ג. לאחר חישוב נמצא, כי כדי להחיות את חוקת הגמלאות נחוץ תקציב של 15 מיליון דולר לשנה, אם וכאשר תגיע העלייה ל-50,000 נפש בשנה, ושני-שלישים מהם ייהנו מהחוק.

כדי שקבלת חוק זה לא תיפול על חקצי המדינה כאבן כבדה, אנו רואים לפחות שלוש דרכים לשאיבת המקורות הכספיים הדרושים, ולהלן:

א. ארגון קופת גמלאים מיוחדת המורכבת מתרומות של יהודים בתפוצות.

ב. קבלת עזרתם של מדינות כגון ארצות-הברית, קנדה וכו'.

ג. אילוף המדינות, באמצעות המשפט הכין-לאומי, לשלם את הגמלאות לעולים וכאם יוצאי אותה מדינה.

### טז. הצעת חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון — פטור ממסים) התשמ"ו — 1985 (הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי)

ומכונת כביסה ביתית שיוצרו בישראל, לצורך שימוש העצמי: קיבל אחד מבני הזוג פטור כאמור בסעיף קטן זה, לא יהיה זכאי בן הזוג השני לפטור כאמור; הוראות סעיף קטן זה לא יחולו על מי שקיבל פטור מתשלום מס קנייה או מס ערך מוסף על אחר מהמוצרים האמורים בתוך חמש השנים שקדמו לסיום שירותו כאמור."

3. אין ספק כי העלייה מהגוש הקומוניסטי בעיקר נתנה תרומה גדולה לתרבות, למדע, לבריאות, לתעשייה ולחינוך במדינה. קבלת חוק כזה עשויה להיות וזו חיוכי לקליטת בעלי מקצוע טובים ולא לדחייתם לארצות אחרות.

4. הסבר לתקופת הקליטה: עד כה ניזונו העולים השוהים במרכזי קליטה מקצובה חודשית נמוכה, הנמצאת מתחת לקו העוני. לדוגמה: הקצבה לבורד באוגוסט 1985 היתה 140 שקל חדש בלבד; הקצבה למשפחה המונה 3 נפשות כאותה עת היתה 230 שקל חדש בלבד. לפיכך, יש לשנות הקצבות אלו ולקבוע במקומן הקצבות הקשורות למשכורת הממוצעת במשך.

5. הקצבת דירות: נכון להיום חיים כ-15,000 עולים זה כמה שנים באולפנים או בדירות זמניות (רובם כבר למעלה מ-4 שנים). מדיניות משרד הקליטה והאוצר היא לא ללץ את העולים לרכוש דירות באמצעות הלוואות מוגדלות, וזאת אף שעולים חדשים ממדינות מוצרי-אירופה אינם מסוגלים לעשות זאת מפאת חוסר אמצעים, מנטליות שונה ואי-יודאות במקום ההכנסה הקבועה.

לכן אין אנו מטיילים ספק בהכרח לתזרזר למדיניות של תחילת שנות ה-70, כאשר עולה חדש קיבל דירה קבועה בשכירות, בצד הזכות לרכישה בעתיד.

הניסיון הוכיח, כי למעלה מ-90% של עולים רכשו בסופו של דבר את דירותיהם בתוך פרק זמן של 2 — 5 שנים אך מתוך בחירתם החופשית.

היום משך תקופת הזכאות לקבלת ההלוואות הוא 5 שנים. יש לשנות את משך התקופה הזאת ולהגדילה ל-7 שנים.

6. הטבות לעולה: שיטת הקצאת הלוואה עומדת לעולה עדיפה לאין שיעור על השיטה הנהוגה היום, וזאת מהנימוקים הבאים —

מצד אחד, משחרר החוק המוצע את העולה מהתרוצצויות לשחרורים ולפטורים ומהחיפוש אחר מקורות אינפורמציה נוספת. בשיטה הנהוגה כיום נוצרים לעתים עימותים בין העולה לבין הפקידים השונים, החוק המוצע גם ימנע מהעולה את החרדה והלחץ לרכישה דירה מהר ובתוך פרק זמן קצר

#### 1. תיקון סעיף 40

בסעיף 40 לחוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה), חש"ט — 1949<sup>1</sup>, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(2ב) על אף האמור בכל דין, מי שסיים שירות סדיר מלא כצבא-הגנה לישראל, זכאי, אחרי נישואיו, לפטור מתשלום מס קנייה ומס ערך מוסף על רכישה חד-פעמית של מקרר ביתי, תנור אפייה ביתי

<sup>1</sup> סי"ה החש"ט, עמ' 13.

#### דברי הסבר

לפי הצעת חוק זו, מי שסיים שירות סדיר מלא בצה"ל יזכה, אחרי נישואיו, לפטור מתשלום מס קנייה ומס ערך מוסף על רכישה חד-פעמית של מקרר ביתי, תנור אפייה ביתי ומכונת כביסה ביתית שיוצרו בישראל, לצורך שימוש העצמי.

צעיר ישראלי העומד להקים משפחה לאחר שירות שירות סדיר מלא בצה"ל זקוק בימינו לאמצעים ניכרים ולרכישת אבזרים שכיום אינם נחשבים למותרות, אלא מאפשרים תנאי חיים סבירים.

## יז. הצעת חוק מוסדות ציבור (פטור והקלה בתשלומים לרשויות ציבור), התשמ"ח — 1988 (הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס)

1. הגדרות  
בחוק זה —

3. הקלה בתשלום דמי חכירה  
למרות האמור בכל דין או חוזה, מוסד ציבורי אשר חכר מקרקעין מרשות ציבורית, לא ישלם לה דמי חכירה אשר יעלו על הסך של 1 שקל חדש לשנה.

4. תנאים הנוגעים למקרקעין  
הפטור וההקלה האמורים בחוק זה לא יינתנו אלא אם המקרקעין משמשים למטרות ציבוריות בלבד. היה ורק חלק מהמקרקעין משמשים בלעדית למטרות אלו, הרי שהפטור וההקלה יחולו רק לגבי חלק זה.

5. תנאים נוספים הנוגעים למוסד ציבורי  
שר הפנים, באישור ועדת הכספים, יהא רשאי להוסיף בתקנות הוראות בנוגע לכיקורת בדבר הזכאות של מוסדות ציבוריים ליהנות מהפטור וההקלה האמורים בחוק זה.

"מוסד ציבורי" — חברי-בני-אדם המונה שבעה חברים לפחות, שרוב חבריו אינם קרובים זה לזה, הקיימים ופועלים לקידום מטרה ציבורית, ונכסיהם והכנסותיהם משמשים להשגת המטרה הציבורית בלבד; לעניין זה "קרוב" — בן זוג, אח, אחות, הורה, צאצא וצאצאי בן הזוג, ובן זוג של כל אחד מאלה.

"מטרה ציבורית" — מטרה שעניינה חינוך, תרבות, אמנות, דת, מדע, בריאות, סעד צדקה, או ספורט וכן כל מטרה אחרת שאושרה על-ידי שר הפנים, בהתייעצות עם ועדת הכספים, כמטרה ציבורית.

"רשות מקומית" — עירייה, מועצה אזורית, מועצה מקומית, איגוד ערים.

"רשות ציבורית" — המדינה, רשות מקומית.

2. פטור מתשלום הארנונה הכללית  
מוסד ציבורי יהא פטור מתשלום הארנונה הכללית,

## דברי הסבר

חכירה לרשות ציבורית ככלל, מרדלל את קופתו ופוגע בקידום מטרותיו.

מקובל כיום כי מוסדות דת ומרבית מוסדות הממשלה פטורים מתשלום הארנונה הכללית ודמי חכירה המשולמים לרשויות מקומיות.

ראוי שגם מוסדות ציבור אחרים שעוסקים מילוי יעדים שונים לטובת החברה, לא יצטרכו להעביר כספים מקופתם הציבורית לקופה ציבורית אחרת.

מוצע שמוסדות ציבור הפועלים לטובת הציבור שלא למען צבירת רווחים, והזקוקים לצורך פעילותם לנכסי דלא-ניידי, ייהנו מפטור מתשלום הארנונה הכללית ומהקלה גדולה בתשלום דמי חכירה לרשות ציבורית.

גוף הפועל בהתנדבות לקידום מטרה שהינה לטובת הציבור נזקק למאמצים גדולים לשם איסוף כספים. חיובו בחשולמים גבוהים של ארנונה כללית לרשות מקומית ושל דמי

## יח. הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון — סכום התגמול), התשמ"ח — 1987 (הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי)

הנאמר בהסכם האמור בהגדרת נכה שבסעיף 1 (להלן — ההסכם).

(ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), סך כל התגמול החודשי לא יהיה נמוך מהתגמול החודשי שהיה הזכאי לו זכאי לקבל מגרמניה, אילולא הנאמר בהסכם.

1. תיקון סעיף 4

במקום סעיף 4(ב) לחוק נכי רדיפות הנאצים, התשי"ז — 1957, יבוא:

"(ב) התגמול ישולם מיום שהיה הזכאי לו זכאי לקבל תגמול, קצבה או פיצוי אחר מהרפובליקה הפדרלית של גרמניה (להלן — גרמניה), אילולא

<sup>1</sup> ס"ח התשי"ז, עמ' 103.

## דברי הסבר

בעבור אזרחיה ניצולי השואה שזכאים לפיצוי ישיר מגרמניה, ומדינת ישראל תיתן לאזרחיה אלה את הפיצוי במקום גרמניה.

2. לאחר שמדינת ישראל, משיקולים שאינם רלבנטיים לעניין תיקון זה, קיבלה מגרמניה את הכספים בהתאם לנאמר לעיל, חוקקה היא את חוק נכי רדיפות הנאצים, התשי"ז — 1957, המהווה קיפות הנכים הללו בצורה משוערת,

1. אילולא הנאמר בהסכם בין מדינת ישראל לבין גרמניה המערבית מיום כ' באלול התשי"ב — 10 בספטמבר 1952, ובמכתב מס' 1א', שבו היה זכאי נכה רדיפות הנאצים לתגמול, לקצבה או לפיצוי אחר ישירות מאת גרמניה המערבית (להלן — גרמניה).

בהקדמה להסכם הנ"ל בין מדינת ישראל לבין גרמניה נאמר, שמדינת ישראל תקבל מגרמניה סכום כסף כולל

4. כינתיים נפטרו רבים מאלה שהיו זכאים לגמול, רבים מהם חיו בעוני, ללא סעד מתאים לחולייתם ולמאבניהם, ואת העוול שהמדינה עשתה להם שוב אין לתקן.

5. התיקון המוצע בזה בא לתקן את העיוות ולגרום לכך שהתגמול החודשי שמקבל הנכה שנמצא עדיין בחיים, לא יהיה קטן מהתגמול שהנכה היה מקבל אילו לא ההסכם בין מדינת ישראל לבין גרמניה.

הם מקבלים גמול הרבה יותר קטן מהגמול של אלה המקבלים את תגמוליהם ישר מגרמניה.

3. לא זו בלבד שמדינת ישראל אינה נותנת גמול כלשהו לאזרחיה, ניצולי השואה, היא אף עשתה עסקה עם גרמניה, שמגמתה להיות שותפה לכספים שגרמניה החליטה לתת לניצולים ולהרוויח מאנשים אלה, שרובם קשישים וחולים. הנאמר בסעיף זה לעיל הינו קביעת עובדה, ללא כל קשר לזיקה רעיונית כללית לפיצויים או ליהם לגרמניה.

### יט. הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון — פטור למקרקעין מוקפאים), התשמ"ח — 1988 (הצעת חבר הכנסת "ארצי")

- (1) המלים "קרקעות אלה" והסימון "(1)" — יימחקו;  
(2) פסקה (2) תסומן כסעיף קטן (ב), ובסופו יבוא "פטור בעלה מתשלום המס עליה".

1. תיקון סעיף 45

בסעיף 45 לחוק מס רכוש וקרן פיצויים, התשכ"א — 1961<sup>1</sup>

<sup>1</sup> ס"ח התשכ"א, עמ' 100; התשמ"א, עמ' 200.

### דברי הסבר

מגרשים קטנים לצורכי בנייה, אורחים רבים השקיעו חסכוניותיהם ברכישות כאלה. במרוצת הזמן הוכרר כי בשל סיבות שאינן תלויות ברוכשים נמנעה ונמנעת הבנייה. בעלים אלה נדרשו ונדרשים לשלם מס רכוש, דבר שאין לו שום הצדקה.

המצב הקיים הוא בבחינת הלאמה וזחלת, שכן המדינה, על-ידי גביית המסים, נוגסת בכל שנה מהנכס, גביית המס אינה אלא הענשה על החזקת נכסי מקרקעין מאונס, הואיל וההקפאה מונעת כל מסחר בשטח זה.

בהקשר זה יש להביא בחשבון, כי המרובר באזרחים שרובם קשישים, שיצאו ממעגל הפעילות המשקית, ואלה נחכעים לשלם מס אם מחסכוניותיהם ואם מהפנסיה.

מוצע אפוא לבטל את מס הרכוש על מקרקעין מוקפאים.

סעיף 45 שמוצע לתקן בו, כותרתו "פטור מיוחד", והוא מורה לאמור:

"45. (א) שר האוצר רשאי בצו, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לפטור מתשלום המס כולו או מקצתו בעלי קרקעות אלה:

(1) קרקע המשמשת למטרה שאושרה על-ידי שר האוצר כמטרה ציבורית;

(2) קרקע שהשימוש בה הוגבל או נאסר לפי כל דין באופן שיש בו פגיעה חמורה באפשרות הניצול הכלכלי."

כפי הנראה, מעולם לא הפעיל שר האוצר את סמכותו לפי פסקה (2).

בשנים שלאחר קום המדינה עודדו השלטונות רכישת

### כ. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון), התשמ"ו — 1985 (הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי)

1. תיקון סעיף 20

ה-600 ממשכורתו הקבועת, בעד כל חודש ששהה כאמור מעל 18 חודשים."

בסעיף 20 לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל — 1970<sup>1</sup>, בסופו יבוא:

#### 2. תחולתה

הוראות סעיף 1 יחולו מיום כ"ג באדר ב' תשל"ח (1 באפריל 1978), בין שהזכאי לקצבה פרש מן השירות לפני המועד האמור ובין שפרש אחריו.

"(ד) זכאי לקצבת פרישה שהוכיח להנחת דעתו של נציב השירות כי בחקופת מלחמת העולם השנייה שהה בגטו או במחנה ריכוז, תוגדל קצבתו ב-3% ממשכורתו הקבועת, ועוד בסכום השווה לחלק

<sup>1</sup> ס"ח התש"ל, עמ' 165.

## דברי הסבר

הצעת חוק זו באה לקבוע, כי חקופת השהות תיתוסף לחישוב תקופת השירות כעובד מדינה, ולא תפחת, בכל מקרה, מ-18 חודשים.

מספרם הכללי של ניצולי השואה בארץ הוא כמה עשרות אלפים, ורק חלק קטן מהם הם עובדי המדינה.

הצעת חוק זו באה להכיר בתקופת שהותם של אנשים בגטאות ובמחנות ריכוז שנכנסו לשירות המדינה ולכלול תקופה זו בעת חישוב גמלאותיהם. ידוע וגלוי לכול, כי שהות, אפילו קצרה, במקומות איומים אלה חרצה והטביעה את רישומה בגופם ובנפשם של הסובלים עד עצם היום הזה. בארצות אחרות מקובל לפצות את יוצאי המחנות והגטאות על תקופה זו.

**כא. הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון) — קביעת בית-המשפט באין הסכם בין ההורים), התשמ"ח — 1988**  
(הצעת חבר הכנסת י' ארצי)

ללינה, בתנאים ובמועדים שייקבעו על-ידי בית-המשפט: בית-המשפט לא ישלול זכות זו אלא מסיבות מיוחדות שיפורטו בהחלטתו;

(ב) לא בוצעו הוראות בית-המשפט כאמור בסעיף קטן (א), רשאי בית-המשפט לדון מחדש בשאלה מי מההורים יחזיק בקטין.

## 225. עונשין

מי שהפר צו של בית-המשפט על-פי סעיף 25א, דינו — מאסר שנה.

## 225. שמירת דינים

האמור בסעיפים 25א ו-225 אינו גורע מזכותו של צד שנפגע לפי כל דין אחר.

## 3. תיקון חוק סדר הדין הפלילי: קובלנה

בתוספת השנייה לחוק סדר הדין הפלילי, התשמ"ב — 1982, בסופה יבוא:

"(11) עבירות לפי סעיף 225 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשמ"ב — 1962."

## 1. החלפת סעיף 25

במקום סעיף 25 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשמ"ב — 1962 (להלן — החוק העיקרי) יבוא:

## 25. קביעת בית-המשפט באין הסכם בין ההורים

(א) לא באו ההורים לידי הסכם כאמור בסעיף 24, או שבאו לידי הסכם אך ההסכם לא בוצע, רשאי בית-המשפט לקבוע את העניינים האמורים בסעיף 24 כפי שייראה לו, לטובת הקטין.

(ב) בהחלטה מי מההורים יחזיק בקטין יתחשב בית-המשפט, בין היתר, בשאלה מי מההורים יאפשר לקטין לקיים קשר הדוק יותר עם ההורה השני.

## 2. תוספת סעיפים 25א — 225

אחרי סעיף 25 לחוק העיקרי יבוא:

## 25א. זכותו של הורה שאינו מחזיק בקטין

(א) קבע בית-המשפט מי מההורים יחזיק בקטין כאמור בסעיף 25, זכאי ההורה השני להיפגש עם הקטין ולקבלו לרשותו. לרבות

## דברי הסבר

פני האב. אולם, לעתים טובתו של הקטין דווקא מחייבת הישארותו בחזקת האב. הצעת החוק באה לחקן אפליה זו, ולהבטיח כי טובתו של הקטין תהיה השיקול היחיד שינחה את בית-המשפט בקביעתו מי מההורים יחזיק בקטין.

מחקרים מצביעים על כך שטובתם של ילדים להורים גרושים מחייבת קיום קשר תקין ובריא עם שני ההורים. כיום אין בחוק הקיים כל התייחסות לנושא של פגישות סדירות של ההורה שאינו מחזיק בקטין עם הקטין. הצעת החוק באה ליצור מסגרת חוקית שתבטיח ביקורי ההורה שאינו מחזיק בקטין, במקרה של החזקה חד-צדדית, וכן את זכאותו לקבלו לרשותו. לרבות לינה, על-פי תנאים שייקבעו בבית-המשפט.

בעידן שבו הגירושין נעשו תופעה שכיחה, קיימת חשיבות לחקיקה הנוגעת לטובתם של ילדי בני הזוג. יש מקרים שבהם מגיעים בני הזוג להסכמה הדדית בשאלה למי מהם תהיה האפוטרופסות על הקטין (בהתאם לסעיף 24 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות). אולם, במקרים רבים החלטה זו נתונה בידי בית-המשפט. עקב אי-הסכמה בין בני הזוג, על-פי סעיף 25 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, הסעיף כיום גורם אפליה בין בני הזוג, ואינו מבטיח תמיד את טובת הקטין.

כיום מחייב החוק כי קטין עד גיל 6 יימסר לחזקת אמו, בלי שזו תצטרך להוכיח את יכולתה להחזיקו ואת עדיפותה על

## כב. מסקנות ועדת הכספים בנושא: המשבר בענף האבוקדו ונוקי החקלאות כתוצאה מהשרב

ההשקעה במטע ורשת השקיה. בחישוב התמורה הצפויה בעתיד הוכאה בחשבון לגבי חלק מהענפים עליית תמורה אפשרית עקב צמצום הכמויות.

לא נכללו באומדן ענפים שיש להם ביטוח מפני שרב כגון נשירים, בננות וכן ענפים ששיעור הנוק מכלל ערך חפוקתם הינו שולי. ענף הלול נכלל באומדן. מתוך הנחה שיש לפצות לולים שסבלו נזק משמעותי בעטיו של השרב.

לפי נתונים ראשוניים אלו, היקף הנוק הכספי המוערך הינו 80 מיליון דולר לפי רמת יכול הדריס של 950,000 טונות ו-68 מיליון דולר לפי רמת יכול הדריס של 1,067,000 טונות.

היקף הנוק הסופי עשוי לסטות מאומדנים אלו עקב סיבות שונות (רמת יכול בפועל שונה מהאומדן, תמורה בפועל שונה מזו שהוכאה בחשבון כעת עריכת האומדן, ערכון העלויות המשתנות, המופיעות כיום במחירי מרס 1988, פער בין סכום הנוק המצופי של כלל החקלאים לבין האומדן הממוצע עקב הסטיות של הנוקים האינדיבידואליים ואומדן הנוק הממוצע).

אין חישוב הנוק כולל את הנוק שייגרם למערכות המלוח את היצור והייצוא החקלאי כבתי-אריזה, מועצות ייצור ושיוק וחברות שיווק, אומדן כזה עומד להיערך בקרוב לאור התארגנות הגופים השונים להקטין עלויותיהם בשל הצמצום האפשרי של היקף היצוא.

הוועדה רשמה לפניה, כי הסיוע יינתן בשלבים האלה:

שלב א' — הפיצוי הראשוני יינתן במועד התחרות הלוואות העיבוד. פיצוי זה יהיה מבוסס על ההערכה הראשונית, ויהיה שווה להוצאות המשתנות בניכוי התמורה המשוועת.

שלב ב' — בגמר העונה, עם קבלת מידע מדויק על כמויות ומחירים, ייערך עם כל חקלאי/גוף מפרצה חישוב חוזר של הפיצוי המגיע לו, לפי תיקון כמויות ומחירים ברמה ארצית ואזורית. פיצוי זה יינתן כהלוואה עומדת, כשלב זה יפרעו החקלאים עודפי פיצוי או יקבלו השלמות לעומת שלב א'.

שלב ג' — עקב הקשיים הנמשכים בענפים העיקריים שנפגעו על-ידי השרב: אבוקדו הדריס, אפרסמון, תהפך ההלוואה למענק, על בסיס הוכחת שיווק בשנים הבאות וזאת על-מנת למנוע עקירת מטעים בעתיד, לאחר קבלת הפיצוי.

הוועדה קיבלה בברכה את שיתוף הפעולה בין הגנןמים השונים, שהביא לפתרון הנ"ל.

הוועדה קוראת למשרדי הממשלה הנוגעים בדבר לפקסם את דבר הסיוע שיינתן כדי למנוע עקירת מטעים ולעודד את המגדלים. כן קוראת הוועדה לארגוני החקלאים להעמיד לרשות המגדלים כל המידע הדרוש להם בנושא זה.

על סמך ניסיון העבר והשימוש בקרן לנזקי טבע, קוראת הוועדה לחקלאים לבטח כל ענפי החקלאות.

הוועדה קבעה, כי חלק מהסיוע חייב להיות בצורת מענק, בהתחשב בקשיים הכרוכים בהחזר הלוואות בעקבות היבולים הנמוכים.

הוועדה סבורה, שיש לקדם ולאשר חוק מיוחד שיענה על אסונות טבע שלמרות נדירותם נזקם הכבד מתחייב תשובה הולמת.

ביום כ"ו באדר התשמ"ח (15 במרס 1988) העבירה הכנסת לוועדת הכספים את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת ע' סולודר בנושא המשבר בענף האבוקדו, וביום ט"ז בסיוון התשמ"ח (31 במאי 1988) העבירה לוועדת הכספים את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת ח' גרוסמן, ע' סולודר וג' שפט בנושא נזקי החקלאות כתוצאה מהשרב.

להלן מסקנות הוועדה:

ענף האבוקדו —

האבוקדו הוא הגידול המוביל בייצוא הפירות — 82 מיליון דולר ו-89,000 טונות פרי לייצוא בעונת 1986/87.

עונת 1987/88 התבלטה ביכול נמוך לייצוא: כ-26,000 טונות בלבד ותמורה של כ-39 מיליון דולר. הסיבות לכך נעוצות הן ביכול השיא של 1986/87 וכתוצאה מכך שהן סירוגיות והיו חלקות שלא פרחו כלל, והן בטמפרטורות הגמוכות מהרגיל שהיו בעונת הפריחה, שגרמו להקטנת היכול על העצים.

הנוק שנגרם למגדלים הסתכם כ-11.6 מיליון דולר — הוצאות הייצור השוטפות — ו-22.9 מיליון דולר — ההוצאות הקבועות.

הוועדה רשמה לפניה, כי תוסדר הלוואה בסך 11.6 מיליון דולר לענף האבוקדו לפי 190 ש"ח בממוצע לדונם, לפי האזור.

כמו כן רשמה לפניה הוועדה את ההתחייבויות שמועצת הפירות מקבלת על עצמה:

1. סגירה סופית של שלושה (מתוך 12) בתי-אריזה: "מבחר הגליל", "פרי ירושלים" ו"מעון". התנאים שבהם ייסגרו בתי-אריזה נדונים עם האוצר.

לא תועבר הלוואה למגדלים השייכים לבית-אריזה המיועד לסגירה.

2. לקראת העונה הקרובה יופעלו שלושה בתי-אריזה.

אם תרצה המועצה להפעיל בית-אריזה רביעי, יהיה עליה להציג את תחשיב ההוצאות הקבועות ל-20,000 טונות הצפויים השנה בהפעלת שלושה בתי-אריזה מול ארכה בתי-אריזה.

בית-אריזה רביעי יופעל רק לאחר קבלת החלטה בגידון במשותף על-ידי משרד החקלאות, מועצת הפירות והאוצר.

נוקי השרב —

הערכת היקף נזקי השרב מבוססת על אומדנים ארעיים, כשההערכה לגבי המטעים הסובטרופיים הינה כמעט סופית, ולגבי ענף ההדרים קיימת אי-ודאות מסוימת לגבי הנוק בוני השמוטי והוולנסיה. עקב כך, הוכן אומדן הכולל שתי חלופות של היקף יכול הדריס, הצפוי לעונת 1988/89: חלופה א' — 950,000 טונות, חלופה ב' — 1,067,000 טונות.

קביעת היקף הפיצוי שזכאים לו החקלאים נעשתה לפי הכללים הבסיסיים שנוסחו על-ידי מטה החירום לטיפול בנזקי השרב והתקבלו עקרונית על-ידי משרד האוצר. הנוק הזכאי לפיצוי הינו הוצאות משתנות בניכוי התמורה הצפויה בפועל, בהוצאות משתנות נכללו כל ההוצאות למען החזר הון על

## כג. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: דיור ומלגות לסטודנטים ערבים באוניברסיטאות בארץ

להלן מסקנות הוועדה:

1. הוועדה מבקשת מהמוסדות להשכלה גבוהה להקצות בחקציביהן העתידיים סכומים לבנייה ולשיפוצים במעונות והתקנת דיור נאות לזוגות ולבודדים, גם כאמצעות שכירת דירות.
  2. הוועדה פונה למשרד האוצר להחיר לאוניברסיטאות להעלות את שכר הדירה.
  3. הוועדה ממליצה לוועד ראשי האוניברסיטאות לשקול מחיקת הקריטריון המעדיף את הסטודנטים ששירתו בצבא כזכאים לדיור במעונות, כפי שמקובל בחלק מהמוסדות להשכלה גבוהה.
  4. הוועדה ממליצה בפני אוניברסיטת בן-גוריון למצוא דרכים להענקת דיור לסטודנטים בני המיעוטים הלומדים במסגרותיה.
  5. הוועדה פונה לדקני הסטודנטים לדאוג לכך, כי במעונות יחזקו הקשרים החברתיים בין סטודנטים יהודים לערבים.
- הוועדה מניחה את מסקנותיה על שולחן מליאת הכנסת ומבקשת משר החינוך והתרבות ומשר האוצר להשיב עליהן בתוך שלושה חודשים מיום הנחתן.

## כד. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: ההתפתחויות ברשות השידור

- לשנותו באופן שסמכויות של נושא תפקיד תהיינה מוגדרות וברורות.
- הוועדה קובעת, כי המלצה זו כבר הונחה יותר מ-10 פעמים על שולחן הכנסת האחת-עשרה. הוועדה חובעת מהכנסת ומוועדת השרים לענייני חקיקה לפעול לשינוי חוק זה לאלתר.
- הוועדה מניחה את מסקנותיה על שולחן מליאת הכנסת, ומבקשת משר החינוך והתרבות להשיב עליהן בתוך שלושה חודשים.

## כה. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: תפקוד אגף העתיקות

- רשיון חפירה, פיקוח, רישום, דיווח והחסנת ממצאים ארכיאולוגיים יקרי ערך אינם מתבצעים כחוק, וחמור מכל זה, בארץ מתבצע שוד עתיקות בממדים מדהימים, קברים נשדדים ותכולתם נמכרת באופן חופשי בשווקים, ממצאים נעלמים, או מוצאים דרכם אל מחוץ לגבולות המדינה ואחרים מתכלים.
- אגף העתיקות, הממונה על-פי חוק על הנושא, תקציבו קרוב ל-2 מיליוני שקלים בשנה. ועדת החינוך המליצה להוסיף בתקציב התשס"ח 2 מיליוני שקלים נוספים כדי לבצע בהם פעולות פיקוח על אתרים, ולבנות תשתית לשימור ולדיווח מחפירות.
- להלן מסקנות הוועדה:
1. הוועדה פונה לשר האוצר לאשר תוספת של 2 מיליוני שקלים לאגף העתיקות כדי לאפשר לו לבצע תפקידו כחוק.

מליאת הכנסת העבירה לדין בוועדת החינוך והתרבות את ההצעה לסדר-היום בנושא האמור. הוועדה דנה בנושא במשך שתי ישיבות, שמעה דברים מפי נציגי ועד ראשי האוניברסיטאות, דקני הסטודנטים באוניברסיטה העברית, מנכ"לי אוניברסיטאות ונציגי הסטודנטים.

הוועדה שמעה מפי העדים, כי המוסדות להשכלה גבוהה לא דאגו במשך השנים לבנייה מספקת של מעונות לסטודנטים. חריפה במיוחד בעייתם של הסטודנטים הערבים, שנתקלים בקשיים לשכור דירות בסביבה יהודית והם נזקקים לדיור במעונות, כתנאי לקיום לימודיהם.

הוועדה למדה, כי ברוב האוניברסיטאות נמצא קמפוס המעונות כמצב תחזוקתי ירוד. שכר הדירה שמשלמים הסטודנטים הוא נמוך ולא שוחרר עד כה מהקפאת המחירים במשך עובדה זו מאלצת את האוניברסיטאות להקציב סכום ניכר לתחזוקה. רק האוניברסיטה העברית בירושלים דיווחה לוועדה כי רב בה ההיצע על הביקוש למעונות.

על שולחן הוועדה הונחו מסמכים, ובהם אמות-המידה שלפיהן מקבלות האוניברסיטאות סטודנטים למעונות. באוניברסיטת באר-שבע ובטכניון נמצא ש"השירות הצבאי" הוא קריטריון המעניק עדיפות, ובאוניברסיטת בן-גוריון מחיר הסטודנט המבקש לגור במעון כשמירת אורח-חיים דתי. מכלול הגורמים הנ"ל יוצרים באוניברסיטאות בעיה חריפה של דיור לסטודנטים ערבים.

מליאת הכנסת העבירה לדין בוועדת החינוך והתרבות את ההצעה לסדר-היום בנושא האמור. הוועדה שמעה דברים מפי יושבי-ראש רשות השידור ומנכ"ל הרשות.

הוועדה דנה בנושא בעקבות התפתחותם של מנהל הרדיו ושל עובדים בכירים אחרים, אשר סיבתה העיקרית היתה חילוקי דעות בדבר מידת סמכות הניהול שבידי המנכ"ל.

להלן מסקנות הוועדה:

הוועדה חוזרת ומוכיחה, כי חוק רשות השידור, החשכ"ה, בניסוחו הקיים, אינו מאפשר עבודה תקינה ברשות, וכי יש

מליאת הכנסת העבירה לדין בוועדת החינוך והתרבות את ההצעה לסדר-היום בנושא האמור. הוועדה דנה בנושא, הן במסגרת ההצעה והן במסגרת ההכנות לשינוי חוק העתיקות. שלוש פעמים, ואף יצאה לסייר בשטח.

הוועדה שמעה דברים מפי ראש אגף תרבות ואמנות במשרד החינוך והתרבות, מנהל האגף לעתיקות, נציגי משרד האוצר, משרת ישראל, יושבי-ראש המועצה לארכיאולוגיה, נציגי מוזיאון ישראל, מוזיאון תל-אביב, מוזיאון הארץ, החברה הנומיסטית, אגודת הארכיאולוגים והאיגוד להגנת הסחר בעתיקות. על שולחן הוועדה הצטברו מסמכים רבים בנושא.

העילה להצעה לסדר-היום היתה הערת מבקר המדינה, בדוח מס' 38, כי לקויים רבים שהתריע עליהם עוד בדוח מס' 36 טרם תוקנו, ובמקרים מסוימים אף הוחמרו.

החקיקה לתיקון חוק העתיקות, במגמה לאסור סחר בעתיקות. הוועדה סבורה כי תיקון זה יגרום להקטנת ממדי שוד העתיקות בארץ, ולהצלת אתרים מכליה.

4. הוועדה ממליצה בפני שר החינוך והתרבות להגדיל לאלתר את מספר חוליות הפיקוח בכל חלקי הארץ. על-מנת למנוע שוד עתיקות.

5. הוועדה ממליצה לשר החינוך והתרבות לשנות את המבנה הארגוני של אגף העתיקות, להופכם לרשות משותפת עם גורמים שונים הקשורים לנושא, ולהפעילה באמצעות חוק מיוחד ותקציב עצמאי.

הוועדה מניחה את מסקנותיה על שולחן הכנסת ומבקשת משר החינוך והתרבות ומשר האוצר להשיב עליהן בתוך שלושה חודשים מיום הנחתן.

2. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת שר החינוך והתרבות כי משרדו החל בתיקון הליקויים שהצביע עליהם מבקר המדינה. הוועדה תבקש מהשר דיווח על מהלך זה בעוד שנה.

א. הוועדה מציינת כי פרסום דוחות מחפירות שהתבצעו בפיקוח וכרשיון של אגף העתיקות הינו חיוני למחקר ההיסטוריה של ארץ-ישראל.

ב. על אגף העתיקות לפעול לקבלת בעלות של המדינה על ממצאים.

ג. יש לבנות מחסנים נאותים להחסנת עתיקות המדינה.

3. הוועדה מבקשת משר החינוך והתרבות לזרז את הליכי